

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**JAPON BAHÇELERİNDE KULLANILAN TASARIM ELEMANLARI VE TARİHİ
SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ DEĞİŞİMLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Peyzaj Mim. Alper TÜFEKÇİOĞLU

ŞUBAT 2008

TRABZON

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI

**JAPON BAHÇELERİNDE KULLANILAN TASARIM ELEMANLARI VE TARİHİ
SÜREÇ İÇERİSİNDEKİ DEĞİŞİMLERİ**

Peyzaj Mim. Alper TÜFEKÇİOĞLU

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
“Peyzaj Yüksek Mimarı”
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 15.01.2008
Tezin Savunma Tarihi : 04.02.2008**

**Tez Danışmanı : Doç. Dr. Mustafa VAR
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Cengiz ACAR
Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Ö. İskender TULUK**

Enstitü Müdür V. : Doç. Dr. Salih TERZİOĞLU

Trabzon 2008

ÖNSÖZ

“Japon Bahçelerinde Kullanılan Tasarım Elemanları ve Tarihi Süreç İçerisindeki Değişimleri” adlı bu çalışma K.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Öncelikle konu seçimimden çalışmamın son aşamasına kadar ilgi ve yol gösterici tutumu ile çalışmalarımı destekleyen, Japon hükümetine ait bursu almamı sağlayan ve yardımlarını esirgemeyen sayın Doç. Dr. Mustafa Var’a teşekkür ederim. Yüksek lisans tez konumun seçilmesine vesile olan ve her zaman desteğini gördüğüm Okayama Üniversitesi Rektörü hocam sayın Prof. Dr. Chiba KYOZO ile beni laboratuvarına kabul ederek Japonya’da bulunduğum süre içerisinde yardımını esirgemeyen hocam sayın Doç. Dr. Shima KAZUTO’ya, Koyo Yüksek Okulu Peyzaj Mimarlığı Birimi hocalarından Isao NAKANO’ya ve Okayama Türk-Japon Derneği Başkanı Takahara TOMİKO’ya teşekkürlerimi borç bilirim.

Tez çalışmalarım süresince arazi çalışmalarımda yardımlarını gördüğüm sayın Ömer HATİPOĞLU, Zeynep GENCER ile Japonca’dan Türkçe’ye çevirileri ile tezimi destekleyen Erdiñç ve Meltem DİNÇSOY’a teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmalarımda bana desteğini esirgemeyen babam Muammer TÜFEKÇİOĞLU’na şükranlarımı sunarım

Bu çalışmanın ülkemizdeki Peyzaj Mimarlığı ve Japon Bahçe Sanatı ile ilgili diğer çalışmalarda yararlı ve yol gösterici olmasını dilerim.

Alper TÜFEKÇİOĞLU

Trabzon 2008

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET	V
SUMMARY	VI
ŞEKİLLER DİZİNİ	VII
TABLolar DİZİNİ.....	XIV
1. GENEL BİLGİLER	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Japonya	3
1.2.1. Coğrafi Konum	3
1.2.2. İklim ve Bitki Örtüsü.....	3
1.2.3. Topografya	4
1.2.4. Tarih	5
1.2.5. Din	7
1.2.6. Kültür ve Sanat	10
1.2.7. Mimari	12
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR	14
2.1. Materyal.....	14
2.2. Yöntem	15
2.3. Japon Bahçe Sanatı.....	17
2.4. Japon Bahçesi Tasarım Elemanları	20
2.4.1. Bitkiler	20
2.4.2. Kayalar	24
2.4.3. Su	31
2.4.4. Yer Döşeme Elemanları	36
2.4.5. Kum ve Çakıl.....	39
2.4.6. Su Kapları	41
2.4.7. Taş Fenerler	44
2.4.8. Çit ve Duvarlar	49
2.4.9. Köprüler.....	60

3.	BULGULAR	65
3.1.	Japon Bahçe Sanatı Dönemleri.....	65
3.1.1.	Nara dönemi	65
3.1.2.	Heian dönemi	67
3.1.2.1.	Byodo-in Tapınak Bahçesi	72
3.1.2.2.	Daikaku-ji Tapınak Bahçesi	78
3.1.3.	Kamakura Dönemi	83
3.1.3.1.	Kinkaku-ji Tapınak Bahçesi	84
3.1.3.2.	Tenryu-ji Tapınak Bahçesi	96
3.1.4.	Muromachi Dönemi	107
3.1.4.1.	Ginkaku-ji Tapınak Bahçesi	111
3.1.4.2.	Ryoan-ji Tapınak Bahçesi	121
3.1.5.	Momoyamo Dönemi	132
3.1.5.1.	Nijo Kale Bahçesi.....	144
3.1.5.2.	Kodai-ji Tapınak Bahçesi	150
3.1.6.	Edo Dönemi	154
3.1.6.1.	Nanzen-ji Tapınak Bahçesi	157
3.1.6.2.	Chion-in Tapınak Bahçesi	164
3.1.6.3.	Ninna-ji Tapınak Bahçesi	174
3.1.7.	Meiji Dönemi	179
3.1.7.1.	Tofuku-ji Tapınak Bahçesi	180
3.1.7.2.	Ryogin-an Tapınak Bahçesi	185
4.	TARTIŞMA.....	190
5.	SONUÇ VE ÖNERİLER	203
6.	KAYNAKLAR.....	205
ÖZGEÇMİŞ		

ÖZET

İlk dönemlerde uzak doğu ülkelerinden Kore ve özellikle Çin kültür ve sanat akımlarının etkisi ile şekillenen Japon bahçeleri, tasarımlarında Shinto, Buddhizm ve Taoizm dini inançlarına ait felsefi düşüncelerden etkilenmiştir. İnsan yapımı olmasına rağmen, her yönü ile tabiatı simgeleyen bu bahçeler, içerisinde barındırdığı soyut kavramlar ile tüm dünya ülkeleri tarafından ilgi çekmektedir.

Japon bahçe sanatı, Japon toplumunun kendin özgü değerleri, estetik anlayış ile birleştirmesi sonucu 7 ayrı tarihi bahçe dönemi ortaya çıkmıştır. Nara, Heian, Kamakura, Muromachi, Momoyama, Edo ve Meiji olarak bilinen bu dönemlerde bahçeler, toplumun yaşam düzeyini, kültür ve sanat değerlerini ve dini inançlarını açıkça sergilemektedir.

Yapılan bu araştırmada, başta bahçe tasarım elemanları ve bu elemanların tarihi süreç içerisinde gösterdiği değişimler olmak üzere ayrıca Japon bahçe sanatı, bahçelerin dönemlere göre sınıflandırılması ve bu dönemlere ait birtakım bahçelerin incelenmesi amaçlanmıştır.

8. y.y'da Nara döneminde Budizm ve Shinto dinlerinin etkisiyle sanatsal alanlarda gelişmeler görülmüştür. Heian ve Kamakura dönem bahçelerinde, dönemin üst düzey toplumları için yapılmış geniş göl bahçeleri tasarlanmıştır. 14-15.yy. Muromachi ve Momoyama dönemlerinde, Zen kültürüne ait sadelik ve doğallık anlayışı, bahçe tasarımında farklılıklara neden olmuştur. Genellikle kuru peyzaj bahçeleri ve çay bahçelerinin tasarlandığı bu dönemlerde bahçeler tapınak rahipleri için zihinleri ve kalplerini arındırabilecekleri mekanlar olarak kullanılmıştır. Bahçe sanatının Zen kültüründen kurtulup, batılılaşma etkisinin hızla kendini gösterdiği Edo ve Meiji dönemlerinde ise, kültürel değerler korunmasına rağmen, bahçe tasarımlarında batıya yönelim söz konusudur.

Japon bahçelerinde kullanılan tasarım elemanları, kullanım biçimlerinin yanı sıra dönemlere göre materyal, form, doku, ölçü ve renk bakımından farklılıklar göstermiştir. Bahçe tasarımlarında bitki, kaya, su, kum ve çakıl, yer döşemesi, çit ve duvarlar, su kapları, taş fenerler ve köprüler fonksiyonel, estetik ve sembolik amaçlı kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Japon Bahçesi, Tapınak Bahçeleri, Tasarım Elemanları.

SUMMARY

The Design Elements Used in the Japanese Gardens and their Evolution Through History

Formed with the effect of Korean and particularly Chinese culture and art movements, the Japanese gardens have been influenced by the philosophical reflections pertaining to Shintoism, Buddhism and Taoism beliefs. Despite being man-made, these gardens, symbolizing nature in every respect, draw a worldwide attention with the abstract concepts in their composition.

Blending the Japanese society's values with an aesthetic taste, the Japanese garden art existed in seven separate historical periods. Known as Nara, Heian, Kamakura, Muromachi, Momoyama, Edo and Meiji, the gardens of these periods present the living standards, cultural and artistic values and religious beliefs of the society.

Besides the design elements and their evolution through history, the Japanese garden art, its classification according to the periods have been handled and some of these gardens have been examined in this study.

Some developments were observed in the diverse fields of art with the effects of Buddhism and Shintoism in the Nara Period in the 8th century. In the Heian and Kamakura gardens, spacious lake gardens made for the upper-class of the period were designed. The plainness and naturalness typical of the Zen culture in the 14th and 15th Muromachi and Momoyama Periods caused some differences and diversities in the garden designs. In these periods, when plain landscape gardens and tea gardens were designed, the gardens were used as settings where temple monks could refine their minds and hearts. In the Edo and Meiji Periods, when the garden art switched from the Zen culture to a Western style, a tendency towards the West existed in spite of the conservation of the cultural values.

Besides the application styles, the design elements used in Japanese gardens diversified depending upon material, form, texture, scale and hue. In garden designs, plants, rocks, water, sand and pebbles, floors, fences, walls, water vessels, stone lanterns and bridges have been used functionally, aesthetically and symbolically.

Key Words: Japanese Gardens, Temple Gardens, Design Elements

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Kyoto şehrindeki tapınak bahçeleri	14
Şekil 2. Japon bahçe çeşitleri	19
Şekil 3. Geometrik formlu bitkiler	21
Şekil 4. Bitkilerin çiçeklenme ve renklenmesi	22
Şekil 5. Kaya bölümleri	24
Şekil 6. Fuji kayası.....	26
Şekil 7. Yatay yönde uzayan kaya	26
Şekil 8. Kapı şeklindeki kaya.....	26
Şekil 9. Yönelen kaya	27
Şekil 10. Turna kuşu ve Su kaplumbağa adası	30
Şekil 11. Kıyı düzenleme çeşitleri	32
Şekil 12. Şelale düzenlemesi.....	34
Şekil 13. Dan-ochi stili şelale	34
Şekil 14. Tsutai-ochi stili şelale	35
Şekil 15. Nuno-ochi stili şelale	35
Şekil 16. Hanare-ochi stili şelale	35
Şekil 17. Ito-ochi stili şelale.....	36
Şekil 18. Yer döşemeleri.....	37
Şekil 19. Adım taşları	38
Şekil 20. Çakıl desenleri	41
Şekil 21. Nakabachi stili su kabı.....	42
Şekil 22. Mukobachi stili su kabı.....	43
Şekil 23. Taş fenerin bölümleri.....	45
Şekil 24. Taban fenerleri	46
Şekil 25. Gömülü fenerler	47
Şekil 26. Küçük fenerler	48
Şekil 27. Kar görünümlü fenerler	48
Şekil 28. Taş kule.....	49
Şekil 29. Boru şeklindeki çitler.....	50

Şekil 30.	Kennin-ji- çiti	51
Şekil 31.	Kinkaku-ji çiti	52
Şekil 32.	Dört gözlü bambu çiti	53
Şekil 33.	Yarai çiti	53
Şekil 34.	Koetsu çiti	54
Şekil 35.	Ryoan-ji çiti	54
Şekil 36.	Ginkaku-ji çiti	55
Şekil 37.	Eğik bambu çiti	56
Şekil 38.	Shigara çiti	56
Şekil 39.	Cryptomeria çiti	57
Şekil 40.	Dobei stili duvar	58
Şekil 41.	Sujibei stili duvar	58
Şekil 42.	Neribei stili duvar	59
Şekil 43.	İtabei stili duvar	59
Şekil 44.	Taş köprü kaya düzenlemeleri	61
Şekil 45.	Taş köprüler	61
Şekil 46.	Kemer formlu köprü	62
Şekil 47.	Toprak köprü	63
Şekil 48.	Ay görünümlü fener	63
Şekil 49.	Zigzag köpü	64
Şekil 50.	Üçlü kaya kompozisyonu	66
Şekil 51.	Shinden zukuri bahçe stili	68
Şekil 52.	Mitolojik şehir planlaması	69
Şekil 53.	Shinden yapısı-1	71
Şekil 54.	Shinden yapısı-2	72
Şekil 55.	Byodo-in tapınak bahçesi planı	73
Şekil 56.	Byodo-in tapınak bahçesi yürüyüş yolları	74
Şekil 57.	Byodo-in tapınağı gezinti bahçesi	74
Şekil 58.	Byodo-in tapınağı göl bahçesi	75
Şekil 59.	Byodo-in tapınak bahçesindeki köprüler	75
Şekil 60.	Byodo-in tapınak bahçesindeki bitkiler	76
Şekil 61.	Byodo-in tapınak bahçesindeki çitler ve duvarlar	76
Şekil 62.	Byodo-in tapınak bahçesindeki taş fenerler	77

Şekil 63.	Byodo-in tapınak bahçesindeki su kapları	77
Şekil 64.	Daikaku-ji tapınak bahçesi planı	78
Şekil 65.	Daikaku-ji tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları	79
Şekil 66.	Daikaku-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi	80
Şekil 67.	Daikaku-ji tapınağı göl bahçesi	80
Şekil 68.	Daikaku-ji tapınağındaki adalar	81
Şekil 69.	Daikaku-ji tapınağı avlu bahçesi	81
Şekil 70.	Daikaku-ji tapınak bahçesindeki taş fenerler	82
Şekil 71.	Daikaku-ji tapınak bahçesindeki köprüler	82
Şekil 72.	Daikaku-ji tapınak bahçesindeki çitler	83
Şekil 73.	Daikaku-ji tapınak bahçesindeki Sujibei stili duvar	83
Şekil 74.	Altın köşk tapınağı	85
Şekil 75.	Kinkaku-ji tapınak bahçesi planı	86
Şekil 76.	Kinkaku-ji tapınak bahçesi girişindeki yürüyüş yolları	87
Şekil 77.	Kinkaku-ji tapınağı göl bahçesi	87
Şekil 78.	Kinkaku-ji tapınağı göl bahçesindeki yürüyüş yolları	88
Şekil 79.	Kinkaku-ji tapınağındaki adalar	89
Şekil 80.	Kinkaku-ji tapınağındaki adaların yerleşim planı	89
Şekil 81.	Kinkaku-ji tapınağındaki adalar	90
Şekil 82.	Kinkaku-ji tapınağındaki “Yodomari-ishi” kayası	91
Şekil 83.	Kinkaku-ji tapınağı gezinti bahçesindeki yürüyüş yolları	91
Şekil 84.	Kinkaku-ji çiti	92
Şekil 85.	Kinkaku-ji tapınak bahçesindeki “Ryumon-no-Taki” şelalesi	93
Şekil 86.	Kinkaku-ji tapınak bahçesindeki taş fenerler	94
Şekil 87.	Kinkaku-ji tapınak bahçesindeki köprüler	94
Şekil 88.	Kinkaku-ji tapınak bahçesindeki çay evi	95
Şekil 89.	Kinkaku-ji tapınak bahçesindeki “An-mi-taku” gölü	95
Şekil 90.	Kinkaku-ji tapınak bahçesindeki su kabı	96
Şekil 91.	Kinkaku-ji tapınak bahçesindeki Sujibei stili duvar	96
Şekil 92.	Tenryu-ji tapınağı göl bahçesi	97
Şekil 93.	Tenryu-ji tapınağı göl bahçesi planı	98
Şekil 94.	Tenryu-ji tapınağı ön bahçesi	98
Şekil 95.	Tenryu-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi	99

Şekil 96.	Tenryu-ji tapınağı göl bahçesindeki yürüyüş yolu	99
Şekil 97.	Tenryu-ji tapınağı göl bahçesi “Sogenchi”	100
Şekil 98.	Tenryu-ji tapınağı göl bahçesindeki “De-jima” yarım adası	101
Şekil 99.	Tenryu-ji tapınağı göl bahçesindeki kıyı düzenlemesi	101
Şekil 100.	Tenryu-ji tapınağındaki “Ryumon-no-Taki” şelalesi.	102
Şekil 101.	Tenryu-ji tapınak bahçesindeki adalar	103
Şekil 102.	Tenryu-ji tapınağı gezinti bahçesindeki yürüyüş yolları	103
Şekil 103.	Tenryu-ji tapınak bahçesindeki merdivenler	104
Şekil 104.	Tenryu-ji tapınak bahçesindeki oturma ve dinlenme mekanları.....	104
Şekil 105.	Tenryu-ji tapınak bahçesindeki çitler	105
Şekil 106.	Tenryu-ji tapınak bahçesindeki Sujibei stili duvar	105
Şekil 107.	Tenryu-ji tapınak bahçesindeki taş fenerler.....	106
Şekil 108.	Tenryu-ji tapınak bahçesinde fonksiyonel amaçlı kullanılan köprüler.....	106
Şekil 109.	Tenryu-ji tapınak bahçesinde estetik amaçlı kullanılan köprüler	107
Şekil 110.	Tenryu-ji tapınak bahçesindeki su kapları	107
Şekil 111.	Ryoan-ji tapınak bahçesi.....	109
Şekil 112.	Gümüş köşk tapınağı	112
Şekil 113.	Ginkaku-ji tapınak bahçesi planı	112
Şekil 114.	Ginkaku-ji tapınak girişindeki yürüyüş yolları	113
Şekil 115.	Ginkaku-ji tapınak girişi	113
Şekil 116.	Ginkaku-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi	114
Şekil 117.	Ginkaku-ji tapınağı avlu bahçesi	115
Şekil 118.	Ginkaku-ji tapınağı göl bahçesindeki yürüyüş yolları	115
Şekil 119.	Ginkaku-ji tapınağı göl bahçesi “Kinkyö-chi”	116
Şekil 120.	Ginkaku-ji tapınak bahçesindeki turna kuşu adası	116
Şekil 121.	Ginkaku-ji tapınak bahçesindeki sembolik kayalar	117
Şekil 122.	Ginkaku-ji tapınağında sembolik amaçlı kullanılan köprüler	118
Şekil 123.	Ginkaku-ji tapınağında fonksiyonel amaçlı kullanılan köprüler	118
Şekil 124.	Ginkaku-ji tapınağı gezinti bahçesindeki yürüyüş yolları	119
Şekil 125.	Ginkaku-ji çiti	120
Şekil 126.	Ginkaku-ji tapınak bahçesindeki çitler	120
Şekil 127.	Ginkaku-ji su kabı.....	121
Şekil 128.	Ryoan-ji tapınak bahçesi planı.....	122

Şekil 129. Ryoan-ji tapınak bahçesindeki ana yürüyüş yolu	123
Şekil 130. Ryoan-ji tapınağı gezinti bahçesindeki yürüyüş yolları	123
Şekil 131. Ryoan-ji tapınağı göl bahçesi	124
Şekil 132. Ryoan-ji tapınağı göl bahçesindeki adalar	124
Şekil 133. Ryoan-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi girişi	125
Şekil 134. Ryoan-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi planı.	125
Şekil 135. Ryoan-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi.....	126
Şekil 136. Ryoan-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi duvarı	127
Şekil 137. Ryoan-ji tapınağındaki kaya düzenlemesi	128
Şekil 138. Ryoan-ji tapınağındaki kaya grupları	128
Şekil 139. Ryoan-ji tapınağındaki çakıl desenleri	129
Şekil 140. Ryoan-ji tapınağı çevresi	129
Şekil 141. Ryoan-ji tapınağı yosun bahçesi	130
Şekil 142. Ryoan-ji tapınağı bahçesindeki oturma ve dinlenme mekanları.....	130
Şekil 143. Ryoan-ji su kabı	131
Şekil 144. Ryoan-ji tapınak bahçesindeki köprüler	131
Şekil 145. Ryoan-ji tapınak bahçesindeki çitler	132
Şekil 146. Gölet bahçesi	134
Şekil 147. Çay evi	136
Şekil 148. Çay bahçesi	137
Şekil 149. Orta kapı çeşitleri	137
Şekil 150. Orta kapılardaki yer döşeme çeşitleri	138
Şekil 151. Adım taşları	139
Şekil 152. Çöp kutusu	140
Şekil 153. Nijiriguchi girişi.....	141
Şekil 154. Çay evi basamak taşları	142
Şekil 155. Kininguchi girişi	143
Şekil 156. Nijo kale bahçesi planı.....	144
Şekil 157. Nijo kale bahçesindeki yürüyüş yolları	145
Şekil 158. Nijo kalesi-Ninomaru bahçesi	145
Şekil 159. Nijo kalesi-Seiryu-en bahçesi	146
Şekil 160. Nijo kalesi-Honmaru bahçesi	147
Şekil 161. Nijo kale bahçesindeki çitler	147

Şekil 162.	Nijo kale bahçesindeki taş fenerler.....	148
Şekil 163.	Nijo kale bahçesindeki köprüler	148
Şekil 164.	Nijo kale bahçesindeki şelale.....	149
Şekil 165.	Nijo kale bahçesindeki su kabı	149
Şekil 166.	Kodai-ji tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları	150
Şekil 167.	Kodai-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi	151
Şekil 168.	Kodai-ji tapınak bahçesindeki adalar.....	151
Şekil 169.	Kodai-ji tapınak bahçesindeki köprüler	152
Şekil 170.	Kodai-ji tapınak bahçesindeki çay evleri.....	152
Şekil 171.	Kodai-ji tapınak bahçesindeki taş fenerler	153
Şekil 172.	Kodai-ji tapınak bahçesindeki su kapları.....	153
Şekil 173.	Kodai-ji tapınak bahçesindeki çitler	154
Şekil 174.	Nanzen-ji tapınak bahçesi.....	157
Şekil 175.	Nanzen-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi planı	158
Şekil 176.	Nanzen-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesindeki veranda	158
Şekil 177.	Atlayan kaplan bahçesi “Toranokowataşi”	159
Şekil 178.	Nanzen-ji tapınak bahçesindeki bitkiler	159
Şekil 179.	Nanzen-ji tapınak bahçesindeki bitki ve kaya gruplamaları	160
Şekil 180.	Nanzen-ji tapınak bahçesindeki çakıl desenleri.....	160
Şekil 181.	Nanzen-ji tapınak bahçesindeki kuru peyzaj bahçesi	161
Şekil 182.	Nanzen-ji tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları.....	162
Şekil 183.	Nanzen-ji tapınağı avlu bahçesi	163
Şekil 184.	Nanzen-ji tapınak bahçesindeki taş fenerler	163
Şekil 185.	Nanzen-ji tapınak bahçesindeki çitler ve duvarlar.....	163
Şekil 186.	Nanzen-ji tapınak bahçesindeki su kabı	164
Şekil 187.	Chion-in tapınak bahçesi planı	165
Şekil 188.	Chion-in tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları	165
Şekil 189.	Chion-in tapınağı “Yuzen” bahçesi girişi	166
Şekil 190.	Chion-in tapınağı “Yuzen” bahçesindeki bitkiler	166
Şekil 191.	Chion-in tapınağı “Yuzen” bahçesi	167
Şekil 192.	Chion-in tapınağı “Yuzen” bahçesindeki turna kuşu adası	168
Şekil 193.	Chion-in tapınağı “Yuzen” bahçesindeki su kapları.....	168
Şekil 194.	Chion-in tapınağı “Yuzen” bahçesindeki taş fenerler	169

Şekil 195. Chion-in tapınağı “Köhojo” bahçesi-1	170
Şekil 196. Chion-in tapınağı “Köhojo” bahçesindeki yürüyüş yolları	170
Şekil 197. Chion-in tapınağı “Köhojo” bahçesi-2	171
Şekil 198. Chion-in tapınağı “Köhojo” bahçesindeki adalar	171
Şekil 199. Chion-in tapınağı “Köhojo” bahçesindeki köprüler	172
Şekil 200. Chion-in tapınağı “Köhojo” bahçesindeki çitler	172
Şekil 201. Chion-in tapınağı “Köhojo” bahçesindeki taş fenerler	173
Şekil 202. Chion-in tapınak bahçesindeki Sujibei stili duvar	173
Şekil 203. Ninna-ji tapınağı göl bahçesi planı	174
Şekil 204. Ninna-ji tapınağı girişi	175
Şekil 205. Ninna-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi	176
Şekil 206. Ninna-ji tapınağı göl bahçesi	176
Şekil 207. Ninna-ji tapınağı göl bahçesindeki bitkiler	177
Şekil 208. Ninna-ji tapınağı “Reimei-den” çay evi	177
Şekil 209. Ninna-ji tapınak bahçesindeki köprüler	178
Şekil 210. Ninna-ji tapınak bahçesindeki taş fenerler	178
Şekil 211. Ninna-ji tapınak bahçesindeki çit ve duvarlar	179
Şekil 212. Tofuku-ji tapınak bahçesi planı	181
Şekil 213. Tofuku-ji tapınağı kaya ve yosun bahçesi	182
Şekil 214. Tofuku-ji tapınağı yosun ve çalı bahçesi	182
Şekil 215. Tofuku-ji tapınağı yosun bahçesi.....	183
Şekil 216. Tofuku-ji tapınağı silindir taş bahçesi	183
Şekil 217. Tofuku-ji tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları	184
Şekil 218. Tofuku-ji tapınak bahçesindeki köprü ve bitkiler.....	184
Şekil 219. Tofuku-ji tapınak bahçesindeki su kabı	185
Şekil 220. Tofuku-ji tapınak bahçesindeki çitler	185
Şekil 221. Ryogin-an tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları	186
Şekil 222. Ryogin-an tapınağı girişi	186
Şekil 223. Ryogin-an tapınağı ejderha bahçesi.....	187
Şekil 224. Ryogin-an tapınağı Mukan Fumon bahçesi	188
Şekil 225. Ryogin-an tapınak bahçesindeki su kapları	188
Şekil 226. Ryogin-an tapınak bahçesindeki çitler.....	189

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Bahçe analiz kartı	16
Tablo 2. Kayalar	193
Tablo 3. Bitkiler	194
Tablo 4. Su	195
Tablo 5. Yer döşemesi	196
Tablo 6. Çakıl ve kum	197
Tablo 7. Su Kabı	198
Tablo 8. Taş Fener	199
Tablo 9. Çit ve Duvarlar	200
Tablo 10. Köprüler	201
Tablo 11. Bazı tasarım elemanlarının sembolik anlamları	202

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Bahçe, insanları günlük yaşam biçiminden uzaklaştıran, onlara görsel açıdan hoşnutluk sağlayan ve çevre ile uyumu yansıtan mekânlar olarak bilinmektedir. Sosyolojik çevre gelişiminin estetik biçimlendirilmesi olarak da tanımlanan bahçeler, zaman süreci boyunca buldukları ortamın sosyal, kültürel değerlerine ve inançlarına bağlı kalarak özgünlüklerinin oluşturmuş ve tasarım anlayışında birçok değişim göstermiştir. Bahçe kavramı, islam dünyasında cennetin felsefi anlatımı olarak kabul edilirken, batılı ülkelerde geometrik şekilleri ile insanın doğa üzerindeki gücünü, uzun yıllar boyunca varlığını sürdürerek günümüze kadar ulaşan uzak doğu sanatında ise insan ruhunun doğaya olan bağımlılığını yansıtmaktadır (Öztan, 2000).

Tarihte bahçeler, hiçbir zaman zenginlik ve rahat yaşamın bir parçası olarak görülmemiş aksine geleneksel sanat akımlarına etki eden tabiatın bir parçası gibi kabul edilmiştir. Estetik değerler ile insan ilişkileri arasında toplumsal bir araç konumundaki bahçeler eğitsel, kültürel ve rekreasyonel ortamların oluşmasını sağlamaktadır (Akdoğan, 1983).

Eski dönemlere ait sanat akımları arasında, doğanın yaratıcı güçlerini insan tasarımlarıyla birleştiren bahçeler, ülkelere ait geleneklere, yaşam biçimlerine ve sanat anlayışlarına bağlı olarak birbirinden farklı tasarımlar göstermiştir. Bu olgu zamanla onların kimliklerini ve özgünlüklerini oluşturarak uzakdoğu bahçeleri (Japonya ve Çin), İngiliz bahçeleri, barok bahçeleri, modern bahçeler gibi birçok bahçe sanatını ortaya çıkarmıştır (Öztan, 2000).

Günümüzde Japonya, endüstrileşme çabasıyla dolayı tabiatın dejenere edilmesi, büyük şehirlerin oluşması, nüfus yoğunluğunun artması ve iyi şartlarının bozulması gibi birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bu koşullar altında dahi toplum, tabiat sevgisinden vazgeçmeyerek doğaya olan sevgi ve saygısını dini inançları doğrultusunda yaşatabilmiştir (Akdoğan, 1983).

Japonya, bahçe ve peyzaj sanatında tarih boyunca önemli katkısı olan nadir Asya ülkelerinden biridir. Uzak doğu bahçelerinde, zengin bahçe kültürüne sahip Çin'den

günümüze gelen pek fazla örnek bulunmamasına rağmen özellikle Kore ve Çin bahçe kültürünün özelliklerini yansıtan Japon bahçe sanatı araştırma konusu olarak belirlenmiştir.

Japon bahçe sanatı, toplum refahının sembolü olarak görülmeyle birlikte, sükun ve bolluk devirleri ile güzel düzenlenmiş bahçelerin tasarlanmasına neden olmuştur. Japon halkının öz karakterinde mevcut tabiat sevgisinin ve özleminin bir parçası olarak kabul edilen bu bahçeler, doğu bahçe kültürünü de temsil etmesiyle peyzaj mimarlığında önemli bir yere sahiptir (Akdoğan, 1983).

Japon bahçeleri içlerinde birçok insan yapısı eleman bulundurmasına rağmen tasarımlarında tabiatın kendisini simgelemektedir. Kültür ve sanat alanında yapılan eserlerin çoğunda çiçeklerin ve doğanın güzelliği canlı bir şekilde dile getirilmiştir. Japonlar için bahçe, tabiat ile arasındaki bir bağıdır. Bu bakımdan bahçelerde kullanılan tasarım elemanları insanı tabiata yaklaştırıcı etkiye sahiptir (Eczacıbaşı, 1997).

Tarihi çağlar boyunca Japonya, Nara döneminde Çin'den gelen yazı sanatı, Kamakura döneminde Zen Budizm sanatı ve 19. yüzyıl Meiji döneminde batıdan gelen modern sanat olmak üzere üç büyük kültür akımının etkisi altında kalmıştır (URL-1, 2007). Toplumun yabancı kültürleri kısa zamanda özümseyerek geliştirmesi sonucu birçok sanat alanında değişimler gözlenmiştir. Bunlardan en önemlisi Japon insanının genel karakterini yansıtan bahçe sanatıdır. Eski dönemlerde üst düzey yöneticilerin mezarları olarak tanımlanan bahçeler, zamanla dönemin asil sınıflarına ait yapıların etrafını süsleyen, dini inançların etkisi ile içerisinde soyut kavramları yaşatan ve batılılaşma isteği ile insanların eğlenme ve dinlenme mekanları olarak tasarlanan sanat eseri olarak varlığını sürdürmektedir (Akdoğan, 1983).

Uzakdoğu bahçe sanatları arasında özellikle Japon bahçe sanatının gerek tasarım teknikleri ve gerekse tasarım elemanları bakımından Japonya'daki geleneksel tapınak bahçeleri ile temsil edildiği görülmektedir. Bu bahçe sanatı tüm dünyada oldukça bilinmesine ve yaygın olarak kullanılmasına rağmen, ülkemizde bu konu, yeterince araştırılmamıştır. Ülkemizde yapılan Japon bahçesi düzenlemelerinde de görüldüğü gibi bahçe sanatının, konunun uzmanları olan Peyzaj Mimarları tarafından bile yeterince bilinmediği bir gerçektir. Farklı dönemlere ait tasarım tekniklerinin ve donatıların bir arada kullanılması, donatılardaki boyut, form, doku, renk, vb. öğelerin gözardı edilmesi ve sahip olduğu sembolik anlamların bilinmemesine rağmen bahçelerdeki yanlış kullanımı gibi birçok eksiklik bahçelerde kendini açıkça göstermektedir. Ayrıca Japon bahçesini bir fener,

bir köprü ve 3-5 adet kayadan ibaret görmek, yaklaşık 1300 yıllık bir geçmişe sahip bahçe kültürüne saygısızlık olacaktır (Var, 2005).

Bu nedenle yapılan araştırmanın amacı, gerek tasarım tekniği gerekse donatılar bakımından 1300 yıllık dönem içerisindeki değişimlerin neler olduğunu ortaya koymaktır. Ayrıca bahçelerde kullanılan tüm donatılar tek tek ele alınarak ülkemizde yapılacak olan Japon bahçe düzenlemeler için tasarımcılara ve uygulayıcılara ışık tutacaktır.

1.2. Japonya

1.2.1. Coğrafi konum

Asya kıtasının doğu sahilinde dar bir yay çizerek uzanan ve dünya karalarının % 3'ünden daha az bir alanını kaplayan Japonya, 46. paralel ile 31. paraleller arasında toplam yüzölçümü 370.073 km² olan dört büyük (Honshu, Hokkaido, Kyushu, Shikoku) ve 3.400 küçük adadan oluşmaktadır (Hachette, 1983). Ülkenin başkenti Tokyo'dur ve nüfus 123 000 dolayındadır (URL-1,2007).

1.2.2. İklim ve Bitki Örtüsü

Japonya, muson bölgesi ile ılıman bölgenin birleştiği noktada yer almaktadır. İklim, okyanusun ve karasal hava akımlarının etkisi altında genelde ılıman bir karaktere sahiptir. Japonya'da genellikle dört mevsim yaşanmaktadır. Haziran ortalarında başlayan yaz mevsimi ılık ve nemlidir. Yağmurlu mevsimin hiç yaşanmadığı, kuzeydeki Hokkaido adası dışında, çoğunlukla yazı, yaklaşık bir ay süren yağmurlu bir mevsim takip etmektedir. Kış mevsimi pasifik kıyılarında güneşli ve yumuşak geçer. Japon denizi kıyılarında ise bulut hava görülmektedir. Dağlık iç kısım ise dünyanın en karlı bölgelerinden biridir. Hokkaido'nun en belirgin özelliği ise sert kış mevsimini geçirmesidir (URL-1, 2007).

Sonbahar mevsiminde ise çoğunlukla ülkenin iç kısımlarında şiddetli rüzgar, sağanak yağmur ve yılda birkaç kez gerçekleşen tayfunlar görülmesine rağmen hava açık ve parlaktır. Yıl boyunca ortalama 100-250 cm'i aşkın miktarda yağış düşüşü sebebiyle ülkede nem oranı yüksektir. Ortalama sıcaklığın güney bölümlerde 17 C (63F), kuzey bölümlerde ise 9 C (48 F) olduğu bilinmektedir (URL-2, 2007).

Japonya'nın birçok enlem derecesine yayılması, deniz akıntıları ve karasal ve tropikal iklimin etkisinde kalması ülkenin orta kesimlerinde ılıman ve tropikal iklim florasının girmesine neden olmuştur. Enlemlerin etkisi altında kalan bitki örtüsü, Tokyo'dan kuzeye gidildikçe iğne yapraklı bitkiler ile devamlılığını sürdürürken, ülkenin güneyinde ise, bambular yer örtücü olarak kullanılmıştır. Ayrıca bu bölgelerde, palmye, meşe, kestane, kayın, akçaağaç, dışbudak ve göknar ağaçları yer almaktadır. Japonya'nın yarısından fazlası ise doğal ormanlar ile kaplıdır (Genel, 2005).

1.2.3. Topografya

Genellikle dik ve engebeli topografyaya sahip Japonya'nın % 75 inden fazlası dağlarla kaplıdır. Ülke birçok ada ve 3 000 m'in üzerinde zirveye sahip 25 adet dağdan oluşmaktadır. Bu dağların en bilinenleri ise, Fuji dağı (3 776m), Hida dağı (Japon Alpleri) ve Akaishi dağıdır. Aktif olmayan toplam 265 volkana sahip ülke, volkanik olaylarında etkisi deprem tehlikesi yaşamaktadır (URL-4, 2007).

Toplam kara alanının yaklaşık % 29'unu kaplayan düzlük alanlar, ovalar ve yerleşim yerleri ile doldurulmuştur. Ovalar genellikle deniz seviyesi boyunca yerleştirilmiş olup, alüvyal düzlükler, dağlar ve alçak tepeler oluşmuştur. Ülkenin en geniş ovaları ise başta Kanto ovası (6.500 km²) ve Hokkaido bölgesindeki Kinai, Nobi, Echigo ve Sendai ovalarıdır (URL-4, 2007).

Japonya'da yüzey şekilleri ve yağmurun etkisi, kısa ve düzensiz akarsuların oluşmasına neden olmuştur (Larousse, 1986). Ülkenin en uzun nehri Shinano (367 km), en büyük gölü ise Kyoto yakınlarındaki Biwa gölüdür (URL-4, 2007).

Verimsiz toprakların fazla olduğu ülkede, alüvyonlu topraklar yüz ölçümün yaklaşık % 80'ini kaplamaktadır Japonya'nın batısındaki kırmızı ve Kuzeyindeki kurşuni toprak podzollar nedeni ile bu bölgelerdeki yanardağ kökenli topraklar koyu renkli ve asitlidir (Larousse, 1986).

1.2.4. Tarih

Japonya'da zamanın mitolojilere göre güneş tanrısı Amaterasu tarafından korunan ve onun dünyadaki temsilcisi sayılan imparator Cimmu Tenno'yla MÖ 660 yılında kurulduğuna inanılmaktadır (Eczacıbaşı, 1997).

Eski bilgilere göre Japonya'nın yazıdan önceki kültür tarihi dört ana döneme ayrılmaktadır. Bunlar; seramik öncesi çağlar, cömon dönemi, yayoi dönemi, kohun dönemi'dir. Seramik öncesi adı ile bilinen dönemde, çağdaş kültürün bazı ırk, dil, mimarlık ve sanat alanındaki özellikleri Güney Çin'den alınmıştır. MÖ. 800 ile MÖ. 300 yılları arasında yaşanan dönem ise avcılık, toplayıcılık ve balıkçılığın yaygın olarak yapıldığı Jömon dönemidir. Genellikle el sanatındaki gelişmelerin yaşandığı bu dönemde, ip ve yumuşak killi toprağın kullanımı sonucu yapılan çanak-çömlek çalışmaları günümüzde hala devam etmektedir. Yayoi döneminde ülke içerisinde yaşanan çatışmalar ve halk-hükümet arasındaki ayrılığın derinleşmesiyle birçok küçük devlet kurulmuştur (Güvenç, 1995). Katmanlaşma ve kültürel akıcılığın hızla yayıldığı kofun döneminde küçük devletlerin birleşmesiyle Yamato'da (Nara) güçlü otoriteye sahip bir merkez kuruldu. 4. ve 6. yüzyıllar arasında Kore'den gelen buddizm ve konfüçyus dinlerini kapsayan Çin kültürünün yanı sıra tarımda da büyük gelişmeler yaşanmıştır. 4. yüzyılın sonlarından itibaren Kore yarımadasındaki krallıklar ile kültürel ve ticari ilişkiler geliştirilmiştir. Çin'in Han hanedanlığında geliştirilen gemi yapımı, tabaklama, metal işçiliği ve dokuma gibi endüstriyel sanatlar Kore yoluyla ülkeye tanıtılmıştır (URL-1, 2007).

8. yüzyılın başında ülkenin ilk daimi başkenti Nara'da kurulmuştur. 710-784 yılları arasında başkentin Nara, Kyoto ve Osaka şehirleri arasında sık sık yer değiştirdiği bilinmektedir. 794 yılında Çin'in başkenti T'ang model alınarak, Kyoto'da yeni bir başkent inşa edilmiştir. Yaklaşık 1000 yıl başkent olarak kalan Kyoto şehri Heian döneminin (794-1185) başlangıcı olarak kabul edilmektedir (URL-1, 2007). Bu dönemde imparator Kammu'nun kent içerisinde tapınak yapımını yasaklamasına rağmen şehrin etrafını çevreleyen dağ eteklerinde tapınak ve manastır yapımı hızla artmıştır. Asker sınıflarının ve din adamlarının artış gösterdiği Heian döneminde tarımsal reformlarla birlikte ekonomide çöküş yaşanmıştır. Japon kültürünün klasik dönemi bu yıllara rastlamaktadır. Yazı ve heykel sanatı, bahçe eğlenceleri ve şiir yarışmaları gibi sanatsal faaliyetler ortaya çıkmıştır (Eczacıbaşı, 1997).

Dönem imparatoru Yoritomo yönetimindeki askeri sınıf, ülkedeki yerel yönetim örgütlerini toplayarak Edo şehrinin güneyindeki Kamakura kasabasında yeni hükümet kurmuştur. Kamakura adı verilen bu hükümet (1185-1336), dönemin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Heian döneminde Çin ile koparılan ilişkiler bu dönemde tekrar başlatılmıştır. Zen buddist inancının ilk kez etkilerinin hissedildiği Kamakura döneminde, ünlü rahip Niçiran, sezgiye, sanata ve güzele yönelik çalışmalarını sürdürerek askerlik gibi disiplinli, hoşgörüsü az ve milliyetçi bir Japon budizmi kurmayı amaçlamıştır (Güvenç, 1995).

Japonya'nın Muromachi şehrinde general Ashikaga tarafından yeni bir hükümet kurulmuştur. İkiye bölünmüş saray ve imparatorlukları birleşmesi sonucu kurulan bu hükümet, başkent olarak Kyoto'yu seçmiştir. Muromachi döneminde (1336-1573) yaşanan Onin savaşına rağmen ülke ekonomisinde iyileşmeler görülmüştür. Çoğunlukla tarım alanında yaşanan gelişim, sanat ve meslek localarının kurulmasına ve hızla yayılmasına neden olmuştur. Bu döneme ait en büyük değişim ise, Çin'den alınan Zen kültürünün ve buddist tapınakların sanat ve kültür alanında ki etkisidir. Günümüzde Japon kültürü olarak bilinen halk sanatlarının (Çay törenleri, Noh tiyatrosu, Bahçe düzenlemesi ve Sivil mimarlık) temeli bu dönemde atılmıştır (Güvenç, 1995).

1576 yılında general Toyotomi Hideyoshi'nin ülkede istikrarı sağlamasıyla yeni dönem başlanmış oldu. Momoyama adı verilen bu dönem, batı ülkeleri ile ilişkilerin ilk kez başladığı dönem olarak bilinir. Döneme ait en büyük değişiklik şato tarzı yapıların tasarlanmasıdır (Eczacıbaşı, 1997).

Kendini Japonya'nın etkin yöneticisi olarak kabul ettiren general Ieyasu, imparatorluğunu 1603 yılında, şimdiki Tokyo olarak bilinen Edo şehrinde kurmuştur. Bu Japon tarihinin en önemli dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Ieyasu, ülke geleceği için özellikle politik ve sosyal kanunlar olmak üzere halkın yaşantısının her yönüyle tasarlandığı yasalar oluşturmuştur. General Ieyasu'nun kurduğu sosyal ve politik yapıyı korumanın bir yolu olarak Tokugawa generalliği, Japonya'nın kapılarını batılaşma etkisine karşı kapatmıştır. 18. ve 19.y.y'larda batı devletleri (ABD, Rusya, İngiltere ve Hollanda) tarafından ülkeye yapılan ziyaretler ile dış dünyaya kapanan kapılar tekrar açıldı (URL-1, 2007).

1868 yılında, Tokugawa yönetiminin sona ermesiyle kelime anlamı olarak modernleşme anlamına gelen Meiji dönemi başlamıştır. Bu dönemde tarım ülkesi konumunda olan Japonya'nın izleyeceği üç yol vardı. Bunlar; savaşmak, batılılaşarak

teslim olmak ve ülkeyi hızla endüstrileştirmektir. Dönemin başbakanı prens İTO Hirobumi batıya gezinti sonucunda batı düşmanlığından ve endüstri ile savaşmaktan olumlu sonuç alınamayacağını inanmıştır (Güvenç, 1995). Bu amaçla ülke, bir yandan ulusal bilincini oluştururken, bir yandan da batılılaşma sürecine girmiştir. 1877 yılından itibaren geniş reform hareketlerinin başladığı Japonya’da, anayasa, ordu, endüstri kurumları gibi birçok alanda batı normları benimsenmiştir. Başkent Kyoto'dan bir önceki başkent olan Edo'ya taşındı. Ancak adı, doğunun başkenti anlamına gelen Tokyo olarak değiştirildi (Eczacıbaşı, 1997).

Ülkenin hızla gelişmesi dış dünyada yankı uyandırmıştı ve birçok devletin bu gelişime ortak veya sahip olması istenen bir olaydı. Fakat 1894-1895 yılında Çin, 1904-1905 yılında ise Rusya ile yapılan savaşlardan sonuç çıkarılamadı. 1912 yılında imparator Meiji'nin ölmesi ile ülke, büyümesine rağmen ekonomik durgunluklar, siyasi çalkantılar ile kaosa sürüklenmiştir. Egemen güçler arasındaki çekişmeler, ülkenin İkinci Dünya Savaşı'na girmesine neden olmuştur. 1945 yılında savaştan zarar gören Japonya, imparator'un emriyle silahları bırakmış ve altı yıl kadar müttefiklerin egemenliği altında kalmıştır. Bu dönemde ülkenin ekonomik ve toplumsal yapısını değiştirecek, reform nitelikli bir dizi yapılanma gerçekleştirilmiştir. İkinci dünya savaşından sonra kültürel ve sanat alanında büyük gelişimler gösteren Japonya, 1960 yılında dünyanın en önemli siyasi ve politik gücü haline gelmiştir (Larousse, 1986).

1.2.5. Din

Genellikle ülke çoğunluğunun çok tanrılı dine inandığı Japonya’da, birçok farklı dini inanış vardır. Bunlar; Shinto ve Budizm’dir (URL-1, 2007). MÖ 600 yıllarında kabile sistemine göre örgütlenmiş Japon toplumu, dağlara, ırmaklara ve ağaçlara inanmaktadır. Japon düşüncesinde dağlar, çok önemli bir yere sahiptir. Ahiretin bir yerleşimi olarak bilinen dağlar, ölen atalara ait ruhlarının krallığı olmasının yanı sıra dertli insanların dünyevi hayattan uzaklaşmak için sığındıkları yerler olarak kabul edilmektedir. Fakat çoğu zaman dağlar, ejderhanın dünyası olarak görülmüştür (Bonne, 1981).

Zamanla Shinto olarak adlandırılan doğa inanışı, Japon erken tarihinin ilk dini olarak bilinmektedir. Ülkenin yerli dini olarak kabul edilen Shinto’ya göre ormanlarda, dağlarda, denizlerde "kami" adı verilen ruhlar yaşamaktadır. Doğa ile uyum içinde yaşayan eski

topluluklar bu ruhlara inanmaktadır. Bu inanç Şinto dininin temelini oluşturmaktadır (URL-1, 2007).

Shinto, tanrıların yada ruhların yolu olarak kabul edilmekle birlikte, belli sayıda tanrıdan oluşan bir din olmayıp. Toplumun ileri gelen ölmüş kişileri de içine alan bir inanış biçimidir (Güvenç, 1995).

Genellikle Jömon, Yayoi, Kofun dönemlerinde inanılan Shinto dinine ait en önemli yapıtlar, Kojiki ve Nihongi'dir. Bu kaynaklarda, dönem imparatoru ile güneş tanrısı Amaterasu'na olan bağlılık ve inanç eşit sayılmaktadır. Büyü ve animistik kavramların fazlaca etkisinde kalan doğa dininin yapısı gelişmemiştir. Ancak döneme ait güçlü kabilelerin iktidara gelmesi ile diğer kabilelerin taptığı çeşitli tanrılar, güneş tanrısının etrafında toplanarak Shinto dini hızla yayılım göstermiştir (Pye, 1982).

Japonya'da Shinto dininden sonra gelişen ve geniş bir kitleye sahip diğer bir din ise budizm'dir. Bu inanış biçiminin yaygınlaşması Kore imparatoru tarafından gönderilen iki adet dini yazıt ile gelişim göstermiştir. Bu yazıtlar sonrası Çin'e gönderilen birçok keşişçi Budizm dinini araştırmak için görevlendirilmiştir. Çeşitli Budist okullarda eğitim gören bu kişiler, ülkeye döndükten sonra öğrendiklerini yayma fırsatı bulmuştur (Pye, 1982). İkinci din konumundaki Budizm inancı, ilk yıllarında ülkede kargaşaların çıkmasına neden olmuştur. Farklı kabilelerin çıkar amaçlı ülkeye yaymak istedikleri bu din, uzun yıllar boyunca tepki görmüştür. Fakat mevcut imparatorluk yönetiminin taşra bölgelerinde tapınaklar inşa etmesiyle Budizm inancı ülke içerisinde hızla yayılım göstermiştir (Bonne, 1981).

Heian ve Kamakura dönemleri boyunca adalara yayılarak benimsenen bu din, Muromachi döneminde Zen inanış biçimi ile daha da güçlenmiştir. Hayatın değiştiğine fakat Budacılığın kalıcı olduğunu savunan bu din, sekiz temel ilkeye dayandırılmıştır. Bunlar; doğruluk, niyet, söz, davranış, kazanç, çaba, yorum ve tutum'dur (Güvenç, 1995). Budizm inancının temelinde Buddha'ya olan inanç ve Buddha'nın hayatının aydınlanma yolunda oluşturduğu yaşam felsefesi bulunmaktadır. Üç hazine olarak adlandırılan Buddha, Dharma ve Sangha kavramlarına olan inanç ve bu kavramları günlük yaşama uygulamak, buddizm dinin amacıdır (URL-5, 2007).

Buddizmin Japon toplumu üzerinde dinsel düşünceye getirdiği en önemli yeniliklerden biride cennet ve cehennem inançlarıdır. Ayrıca Jodo (Temiz toprak) inançları, Nara döneminde görülürken, Heian döneminde ise çoğunlukla Hiei dağında "Nenbetsu-sanmai" adı verilen törenler düzenlenmektedir (Bonne, 1981).

Japon kültüründe zamanla değişikliklere uğrayan Budizm inancı, dini törenler ve ayinler ile festival coşkusunda kutlanırdı. Özellikle orta çağ'da yapılan Budist tapınak ve bahçelerinin birer sanat eseri olması, Japon kültüründe Budizm dininin etkilerini açıkça göstermektedir (Larousse, 1986).

Japonya'da Budizm inanışına ait birçok tarikat grubu kurulmuştur. Bunlar Nara döneminde kurulan Kusha, Jo-Jitsu, Sanron, Hosho, Kegon, Tendai tarikatları, Kamakura döneminde kurulan Shingon, Zen, Jodo ve Nichiren tarikatlarıdır (Nishijima, 2006).

Kusha Tarikatı: Bu tarikat, Çin'li üstatların öğretileri ile yetişmiş 2 Japon rahip (Chitsu ve Chitasu) tarafından 658 yılında Japonya'ya getirilmiştir. Kelime anlamı olarak "Hazine" adı verilen tarikat, Hindistanlı bilgin Vasubandhu tarafından kurulmuştur. Günümüzde kullanılmayan bu tarikatı içeren kutsal kitap Metafiziğin hazinesi kitabı'dır (Steinilber., Oberlin, 1970).

Jo-Jitsu Tarikatı: Bu tarikat, Kore'li rahipler Kwanroku ve Ekwan tarafından Japonya'ya (625) getirilmiştir. Hintli bilgin Harivarman tarafında kurulan bu tarikatı içeren kutsal kitap doğrunun mükemmelliği kitabı'dır (Steinilber., Oberlin, 1970).

Sanron Tarikatı: Kore'li rahip Ekwan tarafından Japonya'ya getirilen (625) bu tarikatın kurucuları, Hintli bilgin Nagarjuna ve Deva'dır. Bu tarikatı temsil eden kutsal kitaplar, "Yüz kitaplar, Meditasyon kitabı ve On iki kapının kitabı"dır (Steinilber., Oberlin, 1970).

Hosso Tarikatı: Çin'den 653 yılında Japonya'ya dönen keşişçi Dosho tarafından kurulan bu tarikata ait belirli bir kitap olmamakla birlikte çoğunlukla Genbo adındaki rahip tarafından sözlü olarak anlatılmaktadır. Bu tarikat günümüze kadar varlığını yaptırılan tapınaklar ve manastırlar ile sağlamıştır (Steinilber., Oberlin, 1970).

Kegon Tarikatı: Bu tarikat, Çin'li rahip Dosen tarafından 736 yılından Japonya'da kurulmuştur. Bu öğretiyi ülke içerisinde Nara şehrindeki Todai-ji tapınağına ait rahipler yaymıştır. Günümüze kadar varlığını sürdürmüş olan bu tarikat, Çin kurallarına göre oluşturulmuştur (Steinilber., Oberlin, 1970).

Tendai Tarikatı: Tüm insanların özde birer buda olduklarını temel düşüncesi olarak benimseyen bu tarikata ait en önemli yazıt ise Hokek-yö'dür (Bonne, 1981). Adını Çin'in ünlü dağlarından Tien T'ai'den alan bu öğreti, Çin'li rahip Saicho tarafından (804) Japonya'ya getirilmiş ve sonraki dönemlerde Tendai olarak adlandırılmıştır. Bu tarikat, günümüzde yaygın olarak kullanılmaktadır (Steinilber., Oberlin, 1970).

Shingon Tarikatı: Japonya'nın ünlü bilginlerinden Kukai tarafından (806) kurulan bu tarikat, Kukai'nin 804 yılında gittiği Çin'de, Shingon kurallarını öğrenip Japonya'da kullanması ile yayılım göstermiştir (Steinilber., Oberlin, 1970).Günümüzde hala kullanılan bu öğretiyeye göre olayların geliştiği aldatıcı dünya, son gerçeklik ile özdeştir ve insanlar sihirli dualar ile aydınlığa erebilir ve buda ile bütünleşebilir (Bonne, 1981).

Zen Tarikatı: Budizm dininin en geniş kitleye hitap eden tarikatı Zen'dir. Rinzai, Soto ve Obaku adı verilen üç gruba ayrılmış bu tarikat, uzun yıllar Japonya üzerinde etkisini hissettirmiştir (Nishijima, 2006). Zen düşüncesinin temelini oluşturulan meditasyona göre kurulan bu tarikatlardan Rinzai, 1191 yılında rahip Elisai tarafından kurulmuştur. İkinci grup Soto, Dogen (1200-1253) tarafından kurulmuşken, üçüncü grup Obaku ise 1653 yılından Çin'li rahip İgen tarafından kurulmuştur (URL-5, 2007).

JodoTarikatı: Japonya'nın ünlü bilginlerinden Honen tarafından 1175 yılında kurulan bu tarikat, Zen tarikatından sonra Japonya'da yayılım gösteren en büyük öğretilerdir. En iyi örneği Kyotoda'ki Chion-in tapınağında gösterilmektedir (URL-5, 2007).

Shinsu Tarikatı: Shoin Shinran (1173-1262) tarafından kurulan bu tarikat, Jodo öğretisi ile aynı kurallara sahiptir. "Hompa ve Odani" adı verilen 2 gruba ayrılan bu tarikat, Japonya'da buddizmin en önemli kollarından biri olarak kabul edilir (Steinilber., Oberlin, 1970).

Nichiren Tarikatı: Dönemin ünlü bilgini Nichiren (1222-1282) tarafından kurulan bu tarikat, "İyilik Kanunlarının Çiçeği" adı verilmiş kutsal kitaba sahiptir. Günümüzde hala varlığını sürdüren bu tarikat, birçok tapınak ve manastıra sahiptir (Steinilber., Oberlin, 1970).

1.2.6. Kültür ve Sanat

Japon kültürü ve sanatı genellikle Asya ülkelerinden etkilenmekle birlikte bu ülkelerin başında Çin (Tang sanatı), Kore ve Hindistan gelmektedir. Ana kıtadan ayrı özgün Japon kültürünün oluşması geç tarihlere kadar uzanmaktadır (Eczacıbaşı, 1997).

Japon toplumunu etkileyen en önemli unsur bireylere ait doğa, insan ve sanat sevgisidir. Toplum yapısını ve dünya görüşünü genellikle karmaşıklık ve belirsizlik anlayışları oluşturmaktadır. Dünyada var olan insan toplumları arasında gelenek ve göreneklerine bağlılığı ile farklı görünen Japonya, 20.y.y'deki batılılaşma etkisine rağmen sahip olduğu kültürel değerleri savunarak bu değerleri sanat haline getirmiştir. Heykelcilik,

mimarlık, siyah çini mürekkebi ile yapılmış yazı sanatı, çay sanatı, bahçe tasarımı gibi birçok sanat akımı ülkede hala varlığını sürdürmektedir (Güvenç, 1995).

Japon kültüründe ilk dönemlerde (Yayoi ve Jomon), seramik sanatı yaygın olarak kullanılmıştır. Döneme ait sanat eserlerinde çamur, bakır ve bronz materyalleri sıkça kullanılmıştır. Buddizmin etkili olduğu Asuka döneminde, Çin'den alınan Tang kültürü ile ülke içerisinde kültür, sanat ve politik alanlarda gelişme görülmüştür. Japonya'da 6. yy'a kadar japonca sadece konuşma dili olarak kullanılmasına rağmen Çin yazı karakterlerinin (Kanji) kullanımı ile Buddizm ve Konfücianizm dinleri ülkede hızla yayılım göstermiştir. Bu dönem boyunca özellikle edebiyat ve şiir alanlarında eserler ortaya çıkmıştır. Yazı sanatına ait ilk eserler olarak Kojiki (712) ve Nihon shoki (720) bilinmektedir (Bonne, 1981).

Japonya'da sosyal içerikli sanat, Heian döneminde, 7.Fujiwara Hanedanı'nın (897-1185) yönetimi ile gelişmeye başlamıştır. Kültürlü aile yapısına sahip Fujiwara, sanatın gelişmesine büyük çapta etkili olmakla birlikte aile çok sayıda ressam ve şairler yetiştirir. Japon ulusal bilinçlenmesinin gelişmeye başladığı bu yıllarda, sanat alanında Çin üslubundan uzaklaşma ve Japon kişiliğini arayış içinde olma düşüncesi ağırlık kazanmıştır (Eczacıbaşı, 1997).

Muromachi döneminde, savaş nedeniyle ülkeye göç eden çok sayıda Çin'li, Buddizm dinine ait Zen inancının ülkede hızla yayılmasını sağlamıştır. Geleneksel Japon sanatının Zen dönemi olarak bilinen bu zaman periyodunda, Çin'den alınan Sung sanat ilkeleri, Japon toplumuna ait doğa duyarlılığının Zen felsefesiyle birleşimi sonucu sanat ve kültür alanında birçok gelişme görülmüştür (Güvenç, 1995). Yeni kültürün ülkeye getirdiği en önemli gelişimlerden biri mimarlık alanında yaşanmıştır. Genellikle Çin beğenisine uygun yeni tapınakların ve bahçelerin yapıldığı bu döneme ait en önemli yapıtlar Osaka'daki Engaku tapınağı, Kyoto'daki Gümüş tapınak ve Daitoku-ji tapınağına ait Daisen-in manastırındır. Momoyama döneminde çay törenleri önemli bir sanat okulu olan el sanatlarının gelişmesine yol açmıştır. Çay törenlerinde duvara asılmış resimler üzerine konuşmak bir gelenek haline gelmiştir. Bu geleneğin Zen inancı ile biçimlendiği ve ileri bir beğeni kaynağı olduğu bilinmektedir (Eczacıbaşı, 1997). Japon halkı tarafından geleneksel kültürün en güzel kalıntısı olarak kabul edilen çay törenleri, ülkede birçok sanat ve sanatçının ilham kaynağı olmuştur. Günümüzde hala geçerliliğini koruyan birçok kurala sahip bu törenler, ilk kez Sen-no Rikyu (1521-1591) tarafından geliştirilmiştir (Katsuhiko, 2005).

Ayrıca kültür alanında yazı sanatı, bonsai ve ikebana (Çiçek düzenleme) sanatı önemli bir yere sahiptir. Japon toplumuna göre insanın kişiliğinin simgesi olarak kabul edilen yazı sanatı, kişinin ruhunu görmesini, kendiyile konuşmasını ve kendini bilmesini sağlamaktadır (Güvenç, 1995). Japon toplumunda ailenin soy ağacı olarak tanımlanan çam bitkisi, yüzyıllar boyunca insanlar tarafından farklı biçimlerde tasarlanarak ev ve bahçelerde sıkça kullanılmıştır. Bonsai adı verilen bu yetiştirme tekniğinin, insan sabrının ölçütünü belirlediği düşünülmektedir. Bahçe kültürünü temsil eden diğer bir sanat ikebana, çiçek, yaprak, dal ve meyvelerin vazo ölçeğindeki düzenlemesidir. İkebana sanatında cenneti, dünyayı ve insanı simgeleyen üç öge vardır. Bunlar yapılan tasarımlarda bir bütün olarak düzen, mekan ve doğallık duygusu vermektedir (Öztan, 2000).

Meiji döneminde ülkeyi etkisi altına alan batılılaşma düşüncesi, Japon sanatçıların geleneksel sanattan uzaklaşmasına ve yeni tekniklere yönelerek çağdaş Avrupa akımlarını izlemelerine neden olmuştur. Fakat Japon sanatçılara ait çalışmalar, modern tasarımlarından sahip olduğu incelik, tutumluluk ve ayrıntıcılıkla kolaylıkla ayrılmaktadır (Eczacıbaşı, 1997).

1.2.7. Mimari

İlk kez Shinto dinine ait mabetlerin görüldüğü Japonya’da, genellikle yerleşim alanları ormanlık alanlarda ya da nehir kenarlarında kurulmuştur. Etrafı tahta perdeler ile çevrilmiş, gürültüden uzak, huzur verici mekanlar olarak bilinen mabetlerden, ülkede yaklaşık 137 000 civarında olduğu bilinmektedir (Sanat, 1965).

Geleneksel Japon mimarisi 6-7.y.y’da, Çin ve Kore’den Japonya’ya getirilen Budizm inancı ile değişim göstermiş fakat dönemin imparatoru Fujiwara tarafından yabancı mimarlığa olan duygusal tepki nedeniyle yayılamamıştır. 14-15. yüzyıl Muromachi döneminde ise en iyi gelişimini göstererek bu döneme ait çok sayıda manastır ve saray inşa edilmiştir (Güvenç, 1995). Büyük bir bahçe içerisine dağılmış bir kaç konut biriminden oluşan manastır ve saraylar, birbirlerine galeri ya da üstü çatı ile kapatılmış geçitler ile bağlanmaktadır. Ayrıca Shinto ve Buddizm dinlerine ait tapınakların giriş mekanların da revak şeklinde tasarlanmış kapılar bulunmaktadır. Taştan ya da ahşaptan yapılan bu kapılara “Tori” adı verilmekle birlikte çoğunlukla kırmızı renkli vernik sürülerek tasarlanırlar. Konut tasarımına da etki eden bu yapıtlar, dikme-kiriş yapısı ile çatıların alt

kisimlerinde taşıyıcı olarak kullanılmıştır. Bu yapı geleneğinin en eski örneği 5.y.y'da yapılan Büyük İse Cingüsu'dur (Eczacıbaşı, 1997).

Japon toplumuna ait mimari eserlerde, tasarımcılar biçimsellikten ziyade çoğunlukla yapılaş aşamasındaki mükemmeliyete ve kullanımdaki düşünceye dayalı olarak planlama yapmıştır. Japon mimarisinde başlıca üç karakteristik özellik bulunmaktadır. Bunlar;

1. Yapılarda sadece ağaç kullanılması: Japonya'da sıkça gerçekleşen yer sarsıntılarında dolayı yapılarda, taş yerine ahşap kullanılması tercih edilmiştir. Diğer bir düşünceye göre ülkenin büyük bir bölümünü kaplayan ormanlardan, sağlanan keresteler ile daha ekonomik yapıların oluşturulacağı düşünülmüştür (Sanat, 1965).

2. Yapılarda sınırlayıcı elemanların kullanılmaması: Geleneksel Japon mimarisine ait yapılarda (Saray, tapınak, tiyatro, ev), duvar yok denecek kadar az kullanılır. Yapılarda taşıyıcı olarak çoğunlukla ahşap ayaklar tasarlanmıştır (Sanat, 1965).

3. Çatılara verilen önem: Ülkede yüksek olan nem oranı ve Hazarin-Temmuz aylarında görülen sağanak yağışlar, çatılara verilen önemi daha da arttırmış ve belirli şekillerde tasarlanması amaçlanmıştır. Bu amaçla yapıyı güneş ışınlarından ve yağmurdan korumak için ileri doğru uzatılan geniş saçaklı çatılar planlanmış ve kaplama materyali olarak sırlı kiremitler kullanılmıştır (Sanat, 1965). Ayrıca çatı üzerinde geleneksel malzeme olarak eski dönem yapılarında kamyş, saz otu ve saman gibi bitki sapları kullanılmıştır. Bu materyaller, yağmuru, karı, sıcaklığı geçirmemesine ve nemli havalarda sıcak havanın dışarı atılmasına yardımcı olmasına rağmen, yanıcı olması nedeniyle günümüzde yapılarında tercih edilmemektedir (Güvenç, 1995).

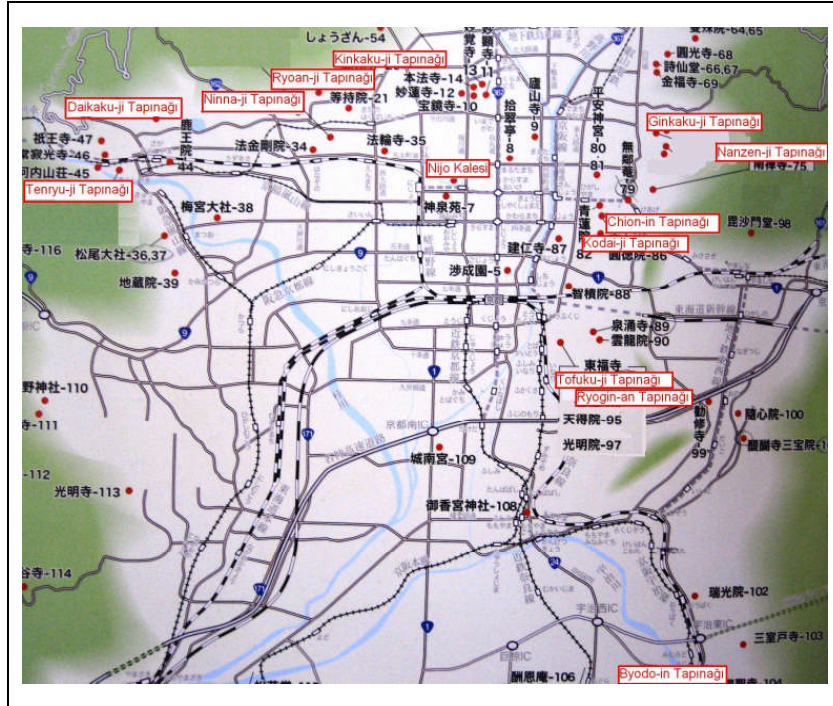
Japon toplum yapısının zaman içerisinde geçirdiği köklü değişimlere karşılık yapı sanatlarında ve yapı tasarımının ilkelerinde kararlı ve kalıcı bir süreklilik görülmüştür. Tasarımdaki sürekliliğin sağlanması, yeniliği denemek yerine denenmiş yenilemek düşüncesiyle gerçekleşmektedir (Güvenç, 1995).

Bu anlayış Meiji döneminde Avrupalı mimarların ülkeye davet edilmesi ile son bulmuştur. 1877 yılında yabancı mimarlar tarafından eğitilen Japon mimarlar, klasik, gotik ve barok gibi Avrupa mimarlığının bütün üsluplarını seçmeci bir anlayışla tekrarlarlarken, 1900'lü yıllarda yeni malzemelerin kullanılması sonucu batı mimarisine benzer yapılar inşa edilmiştir (Eczacıbaşı, 1997).

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Materyal

Kuzeyde Hokkaido, güneyde ise Okinawa bölgeleri arasında geniş bir coğrafyaya yayılmış Japonya’da tasarlanan birçok bahçe bulunmasına rağmen, geleneksel Japon bahçelerinin çoğunlukta olduğu ve en eski örneklerinin bulunduğu Kyoto şehri ve çevresinde tasarlanmış tapınak bahçeleri çalışma alanını oluşturmaktadır. Bahçe tarihini en gerçekçi ve doğru biçimde incelemek amacıyla araştırma alanı olarak farklı dönemlerde tasarlanmış ve her döneme ait ikişer tapınak bahçesi oluşturmaktadır. Belirlenen bahçelere gidilip yerinde tespitler yapılmıştır. Ayrıca araştırma materyali olarak günümüze kadar yayınlanmış literatür ile Japonya’nın Okayama şehrinde, Koyo yüksek okulunda 05.06.2006 - 01.02.2007 tarihleri arasında belli aralıklarla düzenlenen Japon bahçe yapımı ile ilgili kurslara katılarak, elde edilen kaynaklar ve arazi çalışmalarındaki bilgi, birikimler kullanılmıştır.



Şekil 1. Kyoto şehrindeki tapınak bahçeleri. Katsuhiko, (2002)’e göre düzenlenmiştir.

2.2. Yöntem

Yapılan bu araştırmada Japon bahçe sanatının tüm dönemleri incelenerek bahçelerde kullanılan tasarım elemanları ve tarihi süreç içerisinde gösterdiği değişimler incelenmiştir. Yaklaşık 1300 yıllık tarihe sahip bahçe kültüründe dönemlerin oluşmasına neden olan coğrafi ve topografik konum, toplum yaşayışı, dini inançlar, kültür ve sanat akımları gibi etmenler incelenmiştir.

Farklı dönemlere ait çok sayıda bahçe örneği bulunmasına rağmen tez kapsamını fazla büyütmek ve bahçelerdeki farklılıkları detaylı bir şekilde göstermek amacı ile bu dönemlerin karakteristik özelliklerini en iyi şekilde yansıtan ikişer bahçe örneği analiz edilmiştir. Yapılan araştırmalara göre; tarih öncesi dönemlerdeki Japon insanının genellikle heykeltraşlık, yazı sanatı, çini işlemeciliği, vb. sanat alanlarında gelişim göstermesinden dolayı Japon bahçe sanatına ait en eski örneklerin Nara dönemine ait olduğunu ortaya çıkmaktadır. Fakat yapılan tespit çalışmalarında doğru ve kesin sonuçların elde edilmesi amacı ile bahçelerden günümüze kadar varlığını korumuş örneklerin Heian dönemine ait olduğu ve çalışmamızda da bu dönemden itibaren tasarlanan tapınak bahçelerinin incelenmesi tercih edilmiştir.

Araştırmalarda bu konu hakkında yazılmış kaynaklara olabildiğince ulaşmaya çalışılmıştır. Bu amaçla bahçe tarihi, sanat tarihi, Japon bahçe sanatı, dinler tarihi, toplumsal kültürler ve Japonya hakkında genel bilgiler içeren kaynaklar incelenmiştir. Ayrıca farklı dönemlere ait bahçelerde, mekanların ve tasarımsal olgularının gösterdiği değişimleri tespit amacı ile yerinde yapılan gözlemler analiz edilmiştir.

Toplam 7 dönemden oluşan bahçe sanatına ait tasarım ilkeleri, kullanılan donatılar ve bahçe sanatının alt yapısını oluşturan sembolizm felsefesi kaynaklardan elde edilmiş olup, bu bilgiler tüm bahçelere gidilerek anlam, boyut, form, doku, renk, vb. bakımdan tasarım elemanlarının yerinde ölçme suretiyle gözlemlenmesi, tüm donatılara çekilen fotoğraflar ve yetkili kişilerden alınan kesin bilgiler doğrultusunda belgelenmiştir.

Tablo 1. Bahçe analiz kartı

Tapınak Adı:										Örnek No:		
Tapınakla İlgili Veriler:	Tasarım Elemanı Özellikleri:	Kullanış Biçimlerine Göre			Boyut	Form	Doku	Renk	Malzeme	Malzeme Biçimlenişi	Tasarımlarına göre	Adet
		Görsel	Fonksiyonel	Sembolik								
Bahçe Alanı:	Kaya											
Yapılış Tarihi:	Bitki											
Tasarımcı:	Su											
Mimari:	Yer Döşemesi											
Kültürel Değer:	Çakıl ve Kum											
	Su Kabı											
Bahçe Tipi:	Taş Fener											
Göl Bahçesi	Çit ve Duvar											
	Köprü											
	Bahçelerde Kullanılan Tasarım Elemanları:											
Kuru Peyzaj Bahçesi	Kaya		Bitki		Çakıl ve Kum			Yer Döşemesi		Su Kabı		
	Şekillerine göre		Herdem Yeşil Bitkiler		Dairesel Formlu			Çakıl		Su İçindeki Kaplar		
Çay Bahçesi	Taşdıkları anlamlara göre		Yaprağını Döken Bitkiler		Kare yada Dikdörtgen Formlu			Shin Stili		Su Dışındaki Kaplar		
			Yerörtücü Bitkiler		Yapısal Formlu			Gyo Stili				
Avlu Bahçesi			Bambu					So Stili				
Gezinti Bahçesi	Taş Fener		Çitler				Köprü		Su			
	Taban Feneri		Boru Şeklindeki Çitler		Canlı Çit		Taş Köprü		Durgun			
Modern Bahçe:	Gömülü Fener		Kennin-ji Çiti		Koetsu-ji Çiti			Kemer Formlu Köprü		Hareketli		
	Küçük Fener		Kinkaku-ji Çiti		Ryoan-ji Çiti			Toprak Köprü				
	Kar Görünümlü Fener		Dört Gözlü Bambu Çiti		Ginkaku-ji Çiti vb...			Zigzag Köprü vb...				

2.3. Japon Bahçe Sanatı

Uzakdoğu bahçeleri, topluma ait huzurlu yaşamın sembolü olarak kabul edilmiş ve büyük ölçüde güzel bahçelerin yaratılması sağlanmıştır. Japon bahçe sanatı ülke içerisinde lüks bir yaşam veya zenginliği temsil eden bir araç olarak görülmemiştir. Bahçeler, Japon insanının karakterinde bulunan doğa sevgisinin ve özleminin bir parçası olarak kabul edilmiştir (Akdoğan, 1983).

Tarihsel süreç içerisinde Çin'den gelen Budist, Taoist ve Shinto dinlerine ait inanış biçiminden etkilenen (Ketchell, 2001) Japon bahçeleri, genellikle Çin bahçelerine benzer şekilde tasarlanmasına rağmen, tasarımlarında çoğunlukla kendi kültürlerine uygun olarak geliştirdikleri bahçe sanatı kullanılmıştır. 3.y.y. başlarında Çin imparatoru Jingo-Kogo tarafından işgal edilen Japonya'da sanat dalında birçok farklılık görülmüştür. En büyük gelişimini ise Muromachi döneminde göstermiştir (Marguerite, 1995).

Japon bahçelerinin tasarım anlayışında, bahçelerin etrafındaki manzara ve coğrafi özellikler kullanılarak biçimlendirilmesi çok önemlidir. Japonya'nın en eski bahçecilik kitabı olan "Sakuteiki"nin bir bölümünde bahçede kullanılan taşlarla ilgili "yerdeki taşlar, doğal manzaraya ait olduklarını hayal ettikçe güzeldir" diye bahsetmektedir (Masuno, 2003).

Japonya'nın doğal manzarası çok büyük bir çeşitlilik göstermekle birlikte, her nereye bakılırsa dağlar, nehirler, ormanlar, göller, denizler, adalar ve ülkenin görünümünü şekillendiren diğer unsurlar görülmektedir. Japonya'nın özel karakteri doğadaki çeşitlilikten esinlenmekte olup, Japon mimarisi ve bahçe sanatı bu doğal ortamla derinden ilişkilidir. Bahçe sanatı, geniş düz alanların özgürce kullanımının aksine, sınırlı alanların ve düzensizliklerinin etkin kullanımını planlayarak geliştirilmiştir (Masuno, 2003).

Japon bahçeleri, topluma ait kültürel ve sanatsal değerlerinin yoğunlaştığı kapsamlı bir alanı biçimlendirme sanatıdır. Eski dönemlerde törenlerin yapıldığı, tanrılara tapınılan yerler olarak bilinen Japon bahçeleri, farklı sosyal sınıflar tarafından kendi kişisel amaçlarına uygun hale getirilmesiyle biçim, boyut ve stillerinde büyük değişimler görülmüştür. Bahçelerin sahip olduğu özellik, Japon insanının tarih boyunca koruduğu ve geliştirdiği kültürel değerler ile yakından benzerlik göstermektedir (Masuno, 2003).

Uzakdoğuda bahçeler, gerek özgünlükleri ve gerekse doğanın erişilmez ahenk ve uyumunu yakalama çabasıyla tasarlanmıştır. Japon bahçelerinde en önemli amaçlardan biri, bitkileri sanatsal biçimde sergilemektir. Bu amaç, meditasyon ve aydınlanma için

gerekli olan huzur ve sukunet dolu atmosferi mekana kazandırmaktadır (House, 1997). Yaklaşık 1500 yıllık tarihi geçmişe sahip bahçe sanatı, doğayı ve yaşamı yorumlama ve tarihle buluşma, konuşma yeri olarak görülmektedir (Güvenç, 1995).

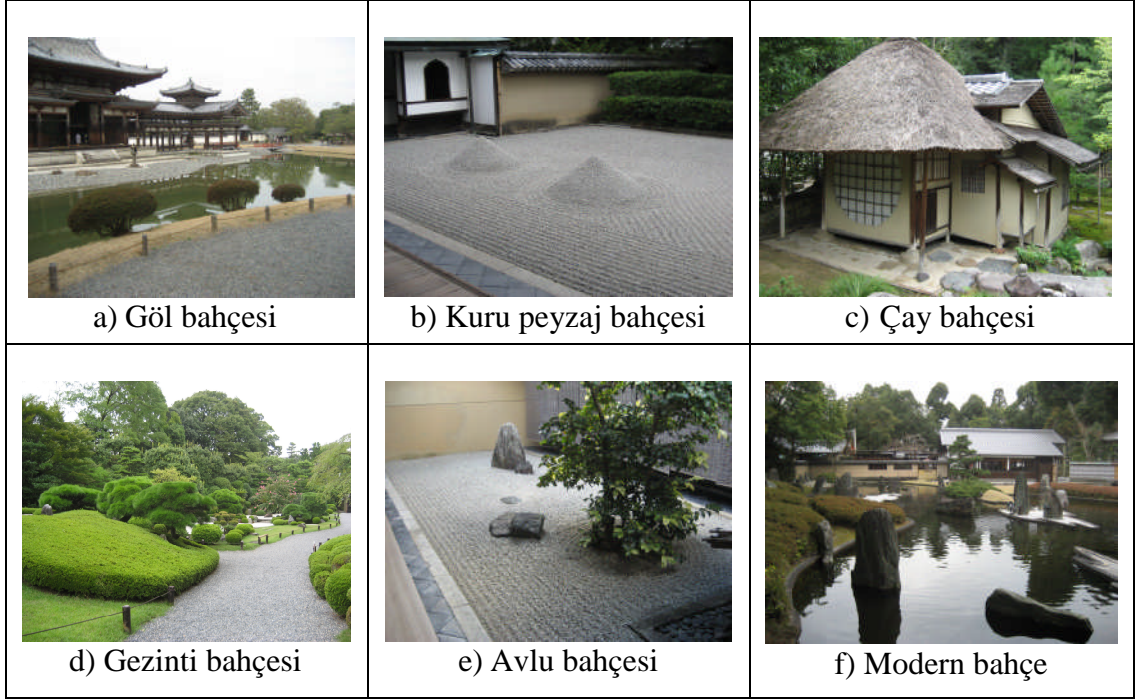
Hristiyan mitolojisinde, “Eden bahçesi” olarak bilinen cennet anlayışı, Japon bahçe sanatında evrensel kalıp olarak kabul edilmektedir. Bu anlayış aynı zamanda kutsal olan dünya ile kutsal olmayan arasındaki geçişi simgelemektedir. Bahçeler, tapınağın çevresi olarak tasarlanmış ve olağan dünyanın ötesini ifade eden yerler olarak görülür. Bu ifade, her kültürde var olan ve o kültürün ruhani dinini anlatan sembolizmle sağlanmaktadır (Ketchell, 2001).

Japon bahçe tasarımında en önemli unsurlardan biri de bahçede yaratılmak istenen doluluk boşluk oranlarıdır. Ülke sanatına ait noh tiyatrolarında, mürekkeple boyamada, çiçek düzenlemesinde, mimaride ve bahçe sanatında çok büyük öneme sahip bu soyut kavramın kökeni Zen inanışına dayanmaktadır. Zen düşüncesinde insan zihnindeki olguların sözcüklerle aktarılamamasından dolayı mekanda yaratılan sessizlik ile kişinin kendi ifade etmesi ve aydınlığa kavuşması sağlanmaktadır (Masuno, 2003).

Şekilsel ve doğal olmayan müdahaleler sonucu tasarlanan batı bahçeleri, doğaya verdiği zarar nedeniyle Japon bahçe sanatı ile çatışmaktadır. Japon bahçelerinde doğada sıkça görülen bitki, kaya, çakıl, su, göl, dere ve şelale gibi birçok tasarım elemanına yer verilirken, batı bahçelerinde ise geometrik formlu bitki ve kaya kullanılmaktadır. Geleneksel bahçe tasarımı üç temel ilkeye dayanmaktadır. Bunlar; bahçenin konutla bir bütün olduğunu algılayıp, doğaya ait küçük ölçekli manzara görüntülerinin oluşturulması, bahçelerde kullanılan tasarım elemanları (Çakıl, kaya, vb.) ile belli bir yer ya da kişinin sembolize edilmesi ve bahçe dışındaki manzaranın korunarak bahçeye yansıtılmasıdır (URL-6, 2007).

Japon bahçe sanatında kullanılan iki farklı bahçe stili bulunmaktadır. Genellikle yapay tepe ve gölleri kapsayan tepe bahçeleri ve düz bahçelerden oluşan bu stiller, tarihi süreç içerisinde gösterdiği tasarımsal farklılıklar ile Japon bahçe dönemlerini ortaya çıkarmıştır (Ketchell, 2001).

Dönemlere ait bahçelerin toplumun yaşam düzeyini, kültür ve sanat değerlerini ve dini inancını açıkça sergilemesi ile 6 farklı bahçe tasarımı geliştirilmiştir. Bunlar; göl bahçesi, kuru peyzaj bahçesi, çay bahçesi, gezinti bahçesi, avlu bahçesi ve modern tarzdaki bahçelerdir (Nitschke, 2003) (Şekil 2).



Şekil 2. Japon bahçe çeşitleri

Çoğunlukla Heian döneminde tasarlanan göl bahçeleri, dönemin asil sınıflarına ait yapıların ön tarafında görülmektedir. Geniş ölçekli tasarımları ile yapay tepeler ve göletleri kapsayan bu bahçeler, eğlence ve toplantı amacıyla fonksiyonel olarak kullanılmıştır. Muromachi döneminde Japon kültür ve sanat akımlarında etkisini gösteren Zen buddizmi bahçe tasarımlarında ortaya koyduğu farklılıklar ile kişinin kendini bulmasını ve aydınlanmasını sağlamaktadır (Kuitert, 1988). Kuru peyzaj bahçeleri, boyutları küçük olmasına karşın tasarımdaki ustalıktan dolayı izleyen kişiye büyük ve engin bir mekan görüntüsü vermektedir (Öztan, 2000). İlk kez Momoyama döneminde tasarlanan çay bahçeleri, ülkeye ait sanat ve kültür akımlarının sergilendiği mekanlar olarak tasarlanmıştır. Kısıtlı alan yapısı ile insanların çay içmek ve sohbet etmek amacıyla toplandıkları çay evi bahçelerinde, misafirlerin çay odalarına bedenlerini ve zihinlerini temizlemeleri için yapılmış su kaplarının yanı sıra taş fener ve adım taşları gibi tasarım elemanları da kullanılmıştır (Masuno, 2003). İlk kez Heian dönemine ait shinden yapılarında tasarlanan avlu bahçeleri, çoğunlukla 3.3 m² alan kaplamaktadır. Bu bahçe tarzı özellikle Muromachi ve Momoyama dönemlerinde feodal sınıfa ait yapılarda görülmektedir (Young, 2005). Edo döneminde geniş ölçekte tasarlanan gezinti bahçeleri ile insanların bahçe içerisine girmesi sağlanmıştır. Kuru peyzaj düzenlemeleri ile göl

bahçesinin bir arada kullanıldığı bu bahçeler gezme, eğlenme ve dinlenme amaçlı tasarlanmıştır (Masuno, 2003).

2.4. Japon Bahçesindeki Tasarım Elemanları

2.4.1. Bitkiler

Japon bahçelerinde kullanılan tasarım elemanlarından en önemlisi bitkilerdir. Bahçe tasarımlarında genellikle mevcut doğaya benzer şekilde, manzara bütünlüğünü korumak amacıyla ağaçlar, çalılar ve yer örtücü bitkiler kullanılmıştır (Slawson, 1991).

Japon bahçe sanatında ilk kez bahçe tasarımcılarının kendi bahçelerinde yetiştirmek amacıyla dağlardan ve vadilerden topladıkları bitkiler kullanılmıştır (Ketchell, 2001).

Bitkiler, eski dönem bahçelerinde geçici olarak kullanılan dekoratif elementler olmasına rağmen, sonraki dönemlerde ise bahçelerin değişmez tasarım elemanı olarak kullanılmıştır (Young, 2005).

Bahçe tasarımlarında, kaya düzenlemelerinin yanı sıra bitkilerin de yardımcı bir rolünün olduğu kabul edilmekle birlikte taşların, bahçenin iskeletini oluşturduğu, bitkilerin ise bahçe yapısında kemiklerin üstündeki bedeni temsil ettiği düşünülmektedir. Genellikle bitkilerin yoğun olarak kullanıldığı bahçe sanatında bitkilendirme, bahçenin merkezinden kenarlara doğru yapılarak manzara bütünlüğü sağlanmak istenmiştir (Ketchell, 2001). Ağaçlar ve çalılar bahçelerdeki tasarımlarda fener veya su kapları gibi taş elemanların etrafında kullanılarak, doğaya benzer manzaralar yaratma amaçlanmıştır (Young, 2005).

Eski dönemlere ait bahçeler ile ilgili yazılmış metinlere göre, bahçenin türüne göre bitki seçimi yapılmakta olup, dağlık bölgelerdeki bahçelerde dağ bitkilerini, düz veya vadilerde yapılan bahçelerde ise alana uygun bitkilerin kullanılması gerektiği söylenmektedir (Ketchell, 2001). Bu sebeple tasarımlarda ağaçların formlarına, sayılarına, yetişme ortamlarına ve renklerine dikkat edilmektedir. Bu anlayışla yapılan tasarımda bitkilerin, düz bir doğrultuda eşit aralıklarla dikilmesi istenmez. Genellikle bitki tasarımı 3,5,7'li gruplar halinde yapılmaktadır (Akdoğan, 1974).

Bitkiler, bahçe içerisinde estetik kullanımın yanı sıra biçim ve kütle oluşturmak amacıyla da tasarlanmıştır. Bu tasarımlarda çoğunlukla herdem yeşil bitkiler kullanılmıştır. Bu bitkilerin kullanıldığı bahçeler tek renkli veya renksizmiş gibi algılanmaktadır (Slawson, 1991). Herdem yeşil bitkiler ile bahçede huzur verici ortamın yaratıldığı

düşünülür (Ketchell, 2001). Momoyama dönemine ait kuru peyzaj bahçelerinde planlanan bu bitkiler, genellikle beyaz çakıl tabakası üzerinde budama yapılarak kullanılmıştır. Bu bitkilere örnek olarak, çam, ardıç ve azelya bitkileri verilmektedir. Bitkilerin budama şekilleri genellikle geometrik şekiller veya bot gibi yapay elemanlara benzer şekilde yapılmıştır (Young, 2005) (Şekil 3).



Şekil 3. Geometrik formlu bitkiler

Japon bahçelerinde bahçeyi şekillendiren manzaralar üç bölüme ayrılmaktadır. Bunlar; binanın veya izleme noktasının yanında olan manzara, orta-mesafe manzarası ve arka plan manzarasıdır. Bahçenin değişik bölümlerinde uzun, orta ve kısa boylu ağaçlar doğal bitki örtüsünde olduğu gibi yan yana kullanılmaktadır. Bu bölümlerin her birinde farklı tasarım anlayışı ortaya çıkmıştır. Ön plan manzarasında bitkilerin yaz güneşinin güçlü ışınlarını engellemesi, kış güneşinin ışınlarını ise geçirmeleri arzu edilir. Bu amaçla tasarımlarda yapraklarını döken ağaçlar tercih edilirken, herdem yeşil bitkilerde ise, görüş açısı yaratmak için budama yapılmaktadır. Genellikle bu alanlarda kalın gövdeli ağaçların manzarayı kapatmasını engellemek amacıyla kısa boylu bitkiler kullanılır. Bahçe merkezindeki orta mesafe tasarımı, arka planda manzaranın görünüp kaybolması ile bahçeye derinlik kazandırmaktadır ve yapılan tasarımın bahçeyi bölmemesine dikkat edilmektedir. Arka plan tasarımları ise bahçeye ait duvar gibi görünen manzaranın bir parçası olarak kabul edilir. Bu alanda yaprak ve dal güzelliği olan gölgelendirme amaçlı bitkiler kullanılmaktadır (Masuno, 2003).

Japon bahçelerinde kullanılan ağaçlar, diğer bitkiler ile yapılmış kompozisyonlarda vurgu amaçlı planlanır. Bahçe sanatındaki bitki kompozisyonlarında üç farklı bitki grubu kullanılmıştır. Bunlar; herdem yeşil bitkiler, yaprağını döken ağaçlar ve bambulardır.

Herdem yeşil bitkiler arasında *Camellia japonica*, *Rhododendron mollis*, *Fatsia japonica*, *Pinus* sp., *Cryptomeria japonica* ve *Chamaecyparis obtusa* yer alırken, yaprağını döken ağaçlar arasında, *Gingko biloba*, *Acer palmatum*, *Prunus serrulata*, *Prunus mume* ve *Salix* sp. yer almaktadır (Young, 2005).

Bahçelerde, yeni yılın gelişinin kutlandığı ilkbahar ve kışın gelişinin habercisi sonbahar vurgulanan iki mevsimdir (Şekil 4). İlkbaharda, kiraz ağaçları çiçek açtığında, Japon bahçelerini gezmek milyonlarca insan için cazibe haline gelmektedir. Festivallerin ve eğlencelerin düzenlendiği bu dönem, ülkede milli bir olay olarak kabul edilir. Kyoto’da her yıl insanları eğlendirmek için görkemli bahçelerin özel mevsimsel açılışları yapılmaktadır (Ketchell, 2001).



Şekil 4. Bitkilerin çiçeklenme ve renklenmesi (Var, 2005).

Japon geleneğinde, saygı duyulan üç bitki vardır. Genellikle “Üç Arkadaş” olarak bilinen bu bitkiler; çam (*Pinus thunbergii*), erik (*Prunus mume*), ve bambu (*Phyllostachys* sp.)’dur. Sergiledikleri görünüm sebebiyle bu bitkilere bahçede saygı ve hayranlık duyulmaktadır (Akdoğan, 1983). Bahçelerde farklı budama şekilleri ile kullanılan çam bitkisi, uzun ömürlülük ve azimliliği temsil etmektedir. Japon bahçelerinde iki tür çam bitkisi vardır. Bunlar; kadını temsil eden *Pinus densiflora* (Japon kırmızı çamı) ve erkeği temsil eden *Pinus thunbergii* (Japon siyah çamı)’dır (Keane, 1996). Erik ağacı baharın ilk günlerinde çiçek açmasıyla, bambu ise güçlülük ve esnekliği ile ilişkilendirilmektedir (Ketchell, 2001).

Geleneksel tapınak bahçelerinde sıkça görülen yosun bitkisi, bahçelerde güzel ve narin bir ifade oluşturmaktadır. Genellikle, Muromachi dönemine ait durgun bahçelerde kullanılan yosun bitkisi, sembolik olarak insanların tepelerde bulunan yeşili hissetmeleri ve

kayalarla güzel bir kontrast oluşturmaları amacıyla tasarlanmaktadır. Ayrıca temel kaya düzenlemelerinin bulunduğu yapay tepelerde de görülmektedir (Masuno, 2003). İyi bir gelişim göstermek için yüksek bir nem oranına ihtiyaç duyan yosun bitkisi, Japonya'nın iklim koşullarına uyum sağlaması ile birçok bahçede kullanılmıştır (Young, 2005). Bahçelerde 100'ün üzerinde çeşidine rastlanan yosun bitkisinden sedir yosunu ve selvi yosunu olarak bilinen iki tür, bahçe içerisinde genellikle çam, sedir, selvi ve elma ağaçlarının altında tasarlanmaktadır (Katsuhiko, 2005).

Japon bahçe sanatında ilk kez Kamakura dönemine ait Saiho-ji tapınak bahçesinde zemin kaplaması olarak kullanılan yosun bitkisi, ayrıca Nanzen-ji, Entsu-ji, Sanzen-in, Sanbo-in, Taizo-in gibi birçok tapınak bahçesinde kullanılmıştır (Katsuhiko, 2005).

Japon bahçelerinin simgesel üç bitkisinden (Kiraz, Çam, Bambu) biri olan bambu, vazgeçilmez bir bitki materyalidir. Geleneksel bahçeler dışında Japon insanı ve kültürü ile özleşmiş bambu bitkisi, tarihi süreç içerisinde bazen deprem anında başvurulmuş bir sığınak, bazen bir yiyecek, evini yaptığı bir malzeme, yıkılırken kullandığı sabun, dinlenirken içtiği çay, güzelliği için bir kür ve yemek yerken kullandığı geleneksel çubuk olmuştur. Gerek dik ve eğimli arazilerin kaymalara ve erozyona karşı koruyan bir öge, dalında bülbüllerin öttüğü bir bitki, gerekse rüzgar ve tayfunlarda hıştırtısını dinlediği bir müzik aleti olmuştur. Yüzlerce kullanım alanı olmasına rağmen, bahçe sanatında kullanılan bambu tipleri; estetik gayeler ile özellikle gövde ve yaprak güzelliği için kullanılan *Phyllostachy*, *Pleiblastus* ve *Sasa* sp., vb. cinsler ile estetik kullanımının yanı sıra yiyecek olarak ta kullanılan *Phyllostachys pubescens* türü ve cansız olarak çit, su kabı ve yapı malzemesi olarak kullanımları olmuştur (Var, 2005).

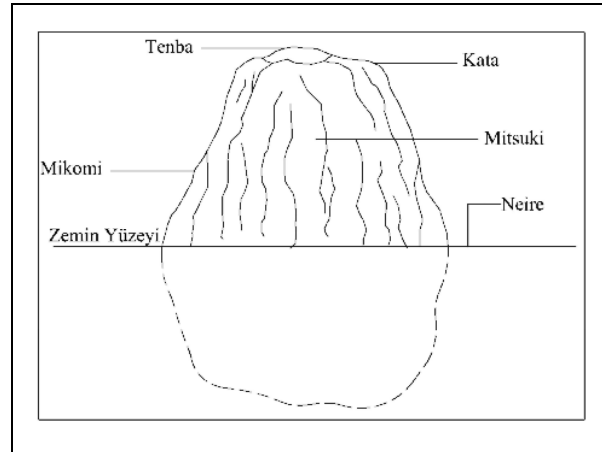
Bahçe sanatında "Baharın Yedi Bitkisi" olarak bilinen erken baharla ilişkili yabancı bitkiler de vardır. Bu bitkiler yüzyıllarca Japon şiir sanatında saygıyla anılmıştır. Bunlar *Oenanthe stolonifera*, *Brassica campestris*, *Capsella bursa-pastoris*, *Stellaria media*, *Gnaphalium multiceps*, *Lamium amplexicaule* ve *Raphanus sativus*'tur. Bner olarak sonbaharı andırdığı söylenen, "Sonbaharın Yedi Çiçeği" olarak bilinen bitkilerde bahçelerde kullanılmıştır. Bunlar; "*Dianthus superbus*, *Lespedeza bicolor*, *Patrinia scabiosaefolia*, *Miscanthus sinensis*, *Eupatorium stoechadosmum*, *Pueraria thunbergiana* ve *Ipomoea* sp."dir (Ketchell, 2001).

2.4.2. Kayalar

Japon bahçe sanatının vazgeçilmez elemanı olarak kullanılan kayalar, yapılan tasarımların iskeleti olarak kabul edilmektedir. Kuru peyzaj bahçeleri ve göl bahçelerinde fonksiyonel, estetik ve sembolik amaçlı kullanılan kayalar, çoğunlukla bahçelerde çakıl elemanı ile tasarlanmaktadır (Seike, 1992).

Bahçe tasarımlarında şelale, nehir, köprü, yol gibi birçok tasarımsal elemanı oluşturmak için kullanılan kayalar, eski Shinto inancına göre tanrıların ruhunu taşıdığına ve içerisinde potansiyel bir güç taşıdığına inanılmaktadır. Bu nedenle ilk dönem bahçelerinde kayalar dini bir öge olarak kullanılmıştır. Bu dönemde etkili olan geomantik düşünceye göre kayaların şekli ve rengi sahip olduğu güce göre farklılıklar göstermektedir (Keane, 1996).

Kayalar biçimsel pozisyonlarına göre farklı bölümlere ayrılmıştır. Bunlar; kayanın en üst noktasındaki düz kısma "Tenba", ön tarafına "Mitsuki" ve kayanın sağ ve sol tarafına ise "Mikomi" adı verilmektedir. Bu alanların boyutları kayanın görüntülediği açığa göre değişim göstermektedir. Ayrıca kayaların köşelerine "Kata" (omuzlar) ve zemin yüzeyine dokunan kısmına "Neire" adı verilmektedir. Kayaların zemin üzerinde dengede görünmesi bakımından neire alanı önem taşımaktadır (Masuno, 2003) (Şekil 5).



Şekil 5. Kaya bölümleri

Japon bahçelerinde kullanılan kayaların tasarımında önemli olan noktalardan biri, bahçeye bakan insanların, kayaları gerçekte olduğundan daha büyük görmelerini

sağlamaktır. Bu amaçla kökleri ortada kalmayacak şekilde konumlandırılan kayaların, alt kısımları yüzeyin altındaymış gibi görünerek, dengeli bir yapıya sahip olmaktadır (Masuno, 2003). Diğer önemli nokta ise, kayaların eski dönemlerden beri bahçedeymiş izlenimi yaratmalarını sağlamaktır. Bundan dolayı tasarımlarda genellikle hava şartlarından aşınmış, şiddetli rüzgâr ve fırtınalar tarafından parçalanmış, özellikle yosun ve mantarlanmanın arttığı kayalar tercih edilir (Seike, 1992). Bahçelerde kullanılan kayalar üç kısma ayrılmaktadır. Bunlar; tortul kayalar (Suisei-gan), ateşten kayalar (Kasei-gan) ve metamorfik kayalar (Hansei-gan)'dır. Genellikle düz ve yuvarlak formdaki tortul kayalar, göl kenarında ve adım taşlarında kullanılmaktadır. Volkanik aktiviteler sonucunda oluşan ateşten kayalar, pürüzlü yapıları ile bahçede adım taşı yada sembolik amaçlı tasarlanan dağların zirvelerinde kullanılırlar. Sert yapıya sahip olan metamorfik kayalar ise şelale ve akarsu kenarlarında kullanılmaktadır (Young, 2005).

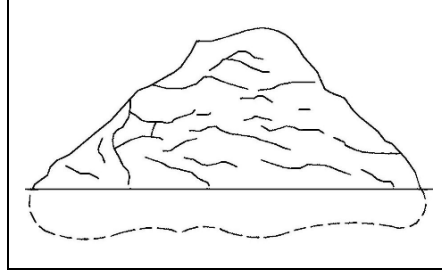
Bahçelerde kullanılan kayaların adetleri tasarımlara göre farklılıklar göstermektedir. İki'den fazla kayanın kullanıldığı bahçelerde, alışıldık düzenleme 3-5-7 gibi tek-numaralı gruplar halindedir. Bu gruplamalar sık sık 2'li ve 3'lü alt gruplara ayrılmaktadır. Yedi taşın kullanıldığı bahçelerde ise çoğunlukla 3-2-2 ya da 2-3-2 taş dizilimleri tercih edilir (Seike, 1992). Bahçe sanatında kullanılan üçlü kaya dizilimleri ikiye ayrılmaktadır. Bunlar; yukarıdan bakıldığında bir üçgen oluşturacak şekilde düzenlenen kaya düzenlemesi, diğeri ise yandan bakıldığında bir üçgen oluşturacak şekilde tasarlanan kaya düzenlemesi'dir (Young, 2005).

Bu kaya kompozisyonlarında kayaların sahip olduğu potansiyel gücün kayanın eğimli olduğu yöne doğru aktarılacağı düşünülür ve genellikle bahçelerdeki kayalar sola doğru uzayan formlarda tasarlanırlar. Kayaların sağ tarafa yerleştirildiği durumlarda ise boğucu bir görüntünün yanı sıra uyumsuzluğun ortaya çıkacağına ve manzaradaki tutarlılığın bozulacağına inanılmaktadır (Masuno, 2003).

Bahçelerde tasarlanan kaya kompozisyonlarında dört farklı kaya çeşidi kullanılmaktadır. Bunlar;

1. Fuji kayası (Fuji-ishi)

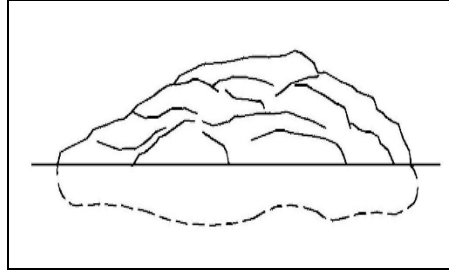
Japonya'nın ünlü Fuji dağını temsil eden bu kaya, kullanıldığı ortama huzur hissini vermektedir (Masuno, 2003) (Şekil 6).



Şekil 6. Fuji kayası

2. Yatay yönde uzayan kaya (Nagane-ishi)

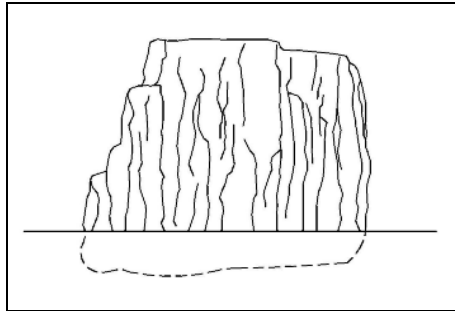
Bu tür kayalar genellikle uzun ve düz formları ile bahçe içerisinde bitkilerin alt kısımlarında ve göl bahçesinde su yüzeyinde çıkıntı yaparak güzel manzara görüntüleri ortaya çıkarmaktadır (Masuno, 2003) (Şekil 7).



Şekil 7. Yatay yönde uzayan kaya

3. Kapı şeklindeki kaya (Toita-ishi)

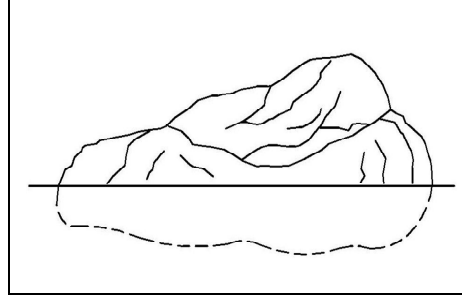
Bahçe tasarımlarında ince levhaya benzer yapısı ile sarp kaya düzenlemelerinde tasarlanan bu kaya tek olarak kullanılmamaktadır (Masuno, 2003) (Şekil 8).



Şekil 8. Kapı şeklindeki kaya

4. Yönelen kaya (Ne-ishi ya da Okiiwane)

Kayaların sahip olduğu potansiyel gücü sembolize eden bu yönelme bahçedeki tasarıma bağlı olarak sağa ve sola doğru belirlenmektedir (Masuno, 2003) (Şekil 9).



Şekil 9. Yönelen kaya

Kayaların tasarımında amaç, doğadaki pozisyonları ve şekilsel manzara bütünlüklerini kullanıldıkları bahçelere yansıtmaktır (Ketchell, 2001). Bu anlayışla buddizm ve shinto dinlerinin etkisi altında kalmış Japon bahçelerinde, kayalar farklı anlamlar taşımakla birlikte çoğunlukla bahçelerde, Çin'deki Horai ve Hiei adı verilen dağlar ve üçlü buddha temsil edilmektedir (Nitschke, 2003). Bahçe sanatında kullanılan kayalar, kullanım şekillerine ve niteliklerine (boyut, konum, şekil, yapı, renk) göre farklı isimler almaktadır. Kayaların isimlendirilmesi ilk kez Hindistan'da ortaya çıkmıştır. Buddizm dininin doğuşu ile paralellik gösteren bu anlayış, Hindistan'da "Manasarovara" adı verilen göl üzerindeki ilüzyondan esinlenerek geliştirilmiştir. Japon bahçe sanatında kullanılan kayalar; buddizm üçlü kayası, kralın ruhu kayası, istek kayası, bot gizleme kayası, tabu kayası, görüntü kayası, rüzgar-yağmur kayası, su kanalı kayası, refakat kayası, sınır kayası, akan su kayası, durgun su kayası, köprü başı kayası, efendi kayası, hizmetçi kayalar, akıntıyı dalgalandıran kaya, akıntıyı engelleyen kaya, ruhani krallar kayası, sıçrayan kuşlar kayası, rüzgar kayası, dost kayası, etrafında sisin dolaştığı kaya, suyu bölen kaya, sevgi ve saygı kayaları, suyun çarptığı kaya, yaşlanmayan kaya, insan şekilli kaya ve kayık kayası'dır (Slawson, 1991).

Budist Üçlü Kayası : Bahçe kompozisyonuna bağlı olarak şelalenin herhangi bir tarafında tasarlanan üçlü kaya düzenlemesi, tasarımda merkezdeki kaya 3 birim, diğerleri ise 2.5 birim yükseklikte kullanılmaktadır. Bu kayalar bahçelerde çoğunlukla sembolik amaçlı tasarlanmaktadır (Slawson, 1991; Seike, 1992).

Rüzgar-Yağmur Kayaları: Genellikle bahçenin merkezinde tasarlanan bu kayalar, bulunduğu ortamda diagonal biçimsellik yaratmak amacıyla kullanılır. Farklı yüksekliklere sahip kayalar, rüzgar kovan yağmur ilüzyonunu temsil etmektedir (Slawson, 1991).

Su Kanalı Kayası : Bu kayalar, dağlardan aşağı doğru akan akarsu ya da nehirlerin kayalar arasından geçişini temsil etmektedir (Slawson, 1991). Çoğunlukla doğal taşlar kullanılarak tasarlanan su kanalı kayasına en iyi örnek Kyoto'daki Konchi-in tapınağında görülmektedir.

Akan Su Kayası: Çoğunlukla göletlerin merkezinde tasarlanan bu kaya türü, suyun alt kısmına yerleştirilmesine rağmen su yüzeyinde üçlü kaya kompozisyonunun görülmesi istenen bir olaydır. Bu kayaların boyları su yüzeyi ve etrafındaki manzaraya göre değişim göstermektedir (Slawson, 1991).

Efendi Kayası: Bu kayalar genellikle gölet üzerine çıkıntı şeklinde uzayan yarım adada ya da yerleşim yapılarının kuzeydoğusunda tasarlanmıştır. Bu kaya türünün, insanlara saygı duymaları yönünde etki ettiği düşünülmektedir (Slawson, 1991).

Hizmetçi Kayalar: Bahçede kullanılan efendi kayasının her iki tarafına yerleştirilen bu kaya türü, şekil olarak başını aşağı eğmiş, efendi kayasının önünde saygılı bir şekilde konuşan kişileri temsil etmektedir. Yükseklikleri 1 birim iken efendi kayası ise 3 birim olarak tasarlanmaktadır (Slawson, 1991).

Akıntıyı Dalgalandıran Kaya: Belirli bir şekli olmayan bu kaya türü, görsel niteliği ile buldukları ortamdaki su yüzeyinde dalga oluşturma amacıyla tasarlanmaktadır. Ayrıca bu kayaya akarsu bölen kayası da denilmektedir (Slawson, 1991).

Sıçrayan Kuşlar Kayası: Bahçedeki yapı önlerinde kullanılan bu kayalar, kuş şekillerinde tasarlanmıştır. Kaya türü, yaklaşık 0.5 birim su yüzeyinde bulundurulmuş 3,4,5 adet oynayan kuşları temsil etmektedir. Bu kayalar özellikle gezinti bahçelerinde merak uyandırıcı manzara etkileri yaratmak amacıyla kullanılır (Slawson, 1991).

Rüzgar Kayası: Çoğunlukla bahçede tasarlanan yüksek dağların üst kısımlarına yerleştirilen bu kayalar, dağların zirvesinde esen rüzgarı temsil etmektedir (Slawson, 1991).

Etrafında Sis Dolaştığı Kaya: Gölet kenarında kullanılan bu kaya türü, sisin her zaman gölete yakın bir yerde yükseldiğini simgelemektedir (Slawson, 1991).

Suyu Bölen Kaya: Çapraz ve eğimli kenarlara sahip bu kayalar, suyun gölete aktığı alanın merkezine yerleştirilerek gelen suyun parçalara ayrılmasını sağlamaktadır (Slawson, 1991).

Suyun Çarptığı Kayalar: Bahçedeki akarsuların kenarlarında kullanılan bu kayalar, çoğunlukla dikey ve diyagonal şekillerde tasarlanır. Büyüleyici kayalar olarak da bilinen bu kayaların yükseklikleri, akarsuyun genişliğine göre değişim göstermektedir (Slawson, 1991).

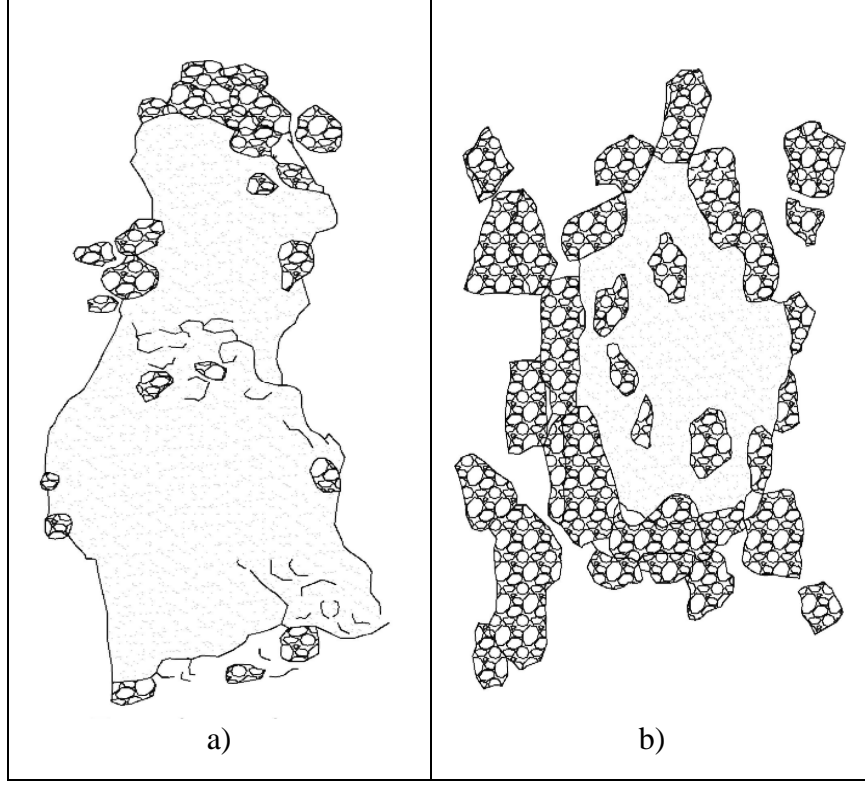
Sevgi ve Saygı Kayaları: Bahçede yakın bir sohbetle birleşen kadın (1 birim) ve erkeği (0.85 birim) temsil eden bu kayalar, dünyevi bahçe tasarımlarında sıkça kullanılmaktadır (Slawson, 1991).

Kayık Kayası: Bu kaya, Shinsen adasından karşıya geçmekte olan kayıkları temsil etmektedir. Bu kayalar, yola çıkmakta olan kayığın su yüzeyinde olduğunu fakat geri döndüğünde taşıdığı yükten dolayı suya batık pozisyonda bulunduğunu belirtmektedir (Masuno, 2003).

Ayrıca Japon bahçelerinde kaya ve bitki kullanımını sonucu tasarlanan adalar bulunmaktadır. Sembolik amaçlı kullanılan adalar, çoğunlukla bahçenin merkezinde tasarlanmakla birlikte, okyanus ortasında yer alan adaları da temsil etmektedir. “Naka-jima” adıyla bilinen bu adalar, eski Çin dönemlerinde Shinsen düşüncesinin farklı bir görünüşü olarak kabul edilip, gerçekleşmesi imkansız üç efsanevi düşünce adası olarak Horai dağı, turna kuşu ve su kaplumbağasını temsil etmektedir (Katsuhiko, 2005). Taoist düşünceye göre uzun ömürlülüğün sembolü olarak kabul edilen bu adalar, göl bahçelerinin yanı sıra aynı zamanda Zen tapınaklarındaki kuru peyzaj bahçelerinde de kullanılmıştır (Masuno, 2003).

İlk kez Heian döneminde ki Shinden zukuri bahçelerinde görülen bu adalar çoğunlukla Çin etkisinde kalarak tasarımlarında farklılıklar göstermiştir (Katsuhiko, 2005). Bu adalardan bir kaç taş ve bonzai sanatı kullanılarak form verilmiş çam bitkisi ile yapılan, turna kuşuna benzer adalara “Tsuru-jima” adı verilirken (Şekil 10.a), göl ve kuru peyzaj bahçelerinde bu adalara “Kame-jima” adı verilen (Şekil 10.b) su kaplumbağasına benzer adalar eşlik etmektedir (Daisen-in, 2006).

Turna kuşu ve su kaplumbağası yaşam süresi bakımından uzun ömürlü hayvanlar olarak kabul edilmekle birlikte bu adalar, antik Çin efsanesine göre “Ölümsüzlük Adası” olarak kabul edilir ve hem Çin’de hem de Japonya’da iyi şansın simgelerini belirtmektedir (Masuno, 2003). Çin mitolojisine göre turna kuşu adası 1000 yıl yaşadığı düşünülürken, su kaplumbağası ise 10000 yıl hayatını sürdürdüğü varsayılmaktadır (URL-7, 2007).



Şekil 10. Turna kuşu ve Su kaplumbağa adası. Nitschke, (2003)'e göre düzenlenmiştir.

Bahçede kullanılan adaların tasarımında, turna kuşu adası için önemli olan kanat ve boğaz taşları, su kaplumbağası içinse sırt ve kabuk taşları önem taşımaktadır. Adaların Japon bahçelerindeki yerleştirilme düzeninde, özellikle turna kuşunun sergilenebilmesi için sol tarafa, su kaplumbağası ise sağa yerleştirilmektedir. Turna adası, daha yoğun olan su kaplumbağası adasından hafifçe uzun tasarlanmaktadır (Ketchell, 2001).

Eski dönemlerde Çin'de varlığını sürdürmüş Ming hanedanlığına (1368-1644) göre bahçeler, düşsel şekilli kayaların incelikli birlikteliğinden oluşmaktadır. Bundan dolayı Çin'liler bahçedeki kaya seçiminde onların düşsel ve temsili nitelikleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu anlayış zamanla geleneksel Japon bahçelerinde etkisini göstererek bahçe planlamalarında, kayık şeklinde tasarlanan kayalar, turna kuşu ve kaplumbağa adalarının başını ve ayaklarını temsil eden kayalar kullanılmıştır (Young, 2005).

Göl ve kuru peyzaj bahçelerinde kullanılan su kaplumbağası adalarında, genellikle adanın baş kısmında ince kayalar kullanılırken, destekleyici kayalar ise diğer yanlarda kullanılarak ayakları oluşturmaktadır. Adanın oluşumunda kullanılan kayalar, çeşitli öğeleri temsil etmekle birlikte her biri fonksiyonuna göre isimlendirilmiştir. Adanın baş

tarafında su kaplumbağasına benzeyen ve su yüzeyinde olduğunu anımsatan bir kaya yer almaktadır. Adayı oluşturan diğer 4 kaya ise, toprak yığınının uygun 4 köşesine yerleştirilerek su kaplumbağasının ayaklarını temsil etmektedir (Keane, 1996). Bu kayalar; su kaplumbağasına ait olan kuyruk taşı “Kibiseki” veya “Osaki-ishi”, bacak taşı “Kikyakuseki”, baş taşı “Kिताuseki”, ayak taşı “Kisakuseki” ve el taşı “Kishuseki”dir (URL-8, 2007).

Su kaplumbağası adalarına benzer şekilde turna kuşu adaları da baş, ayak ve kuyruğu belirten kayalardan oluşmaktadır (Masuno, 2003; Keane, 1996). Adaların üzerinde uçmakta olan turna kuşunun uzun boğazını temsil eden yatay formda bir kaya ve yükselmekte olan turna kuşunun kanatlarını temsil eden yuvarlak formlu çam bitkisi kullanılmaktadır (Keane, 1996).

Turna kuşu adaları, diğer adaların aksine daha soyut bir belirginliğe sahip olup, adada kullanılan taşlar, baş taşı “Tsurukubi-ishi” ve kanat taşı “Hane-ishi”dir (URL-8, 2007).

2.4.3. Su

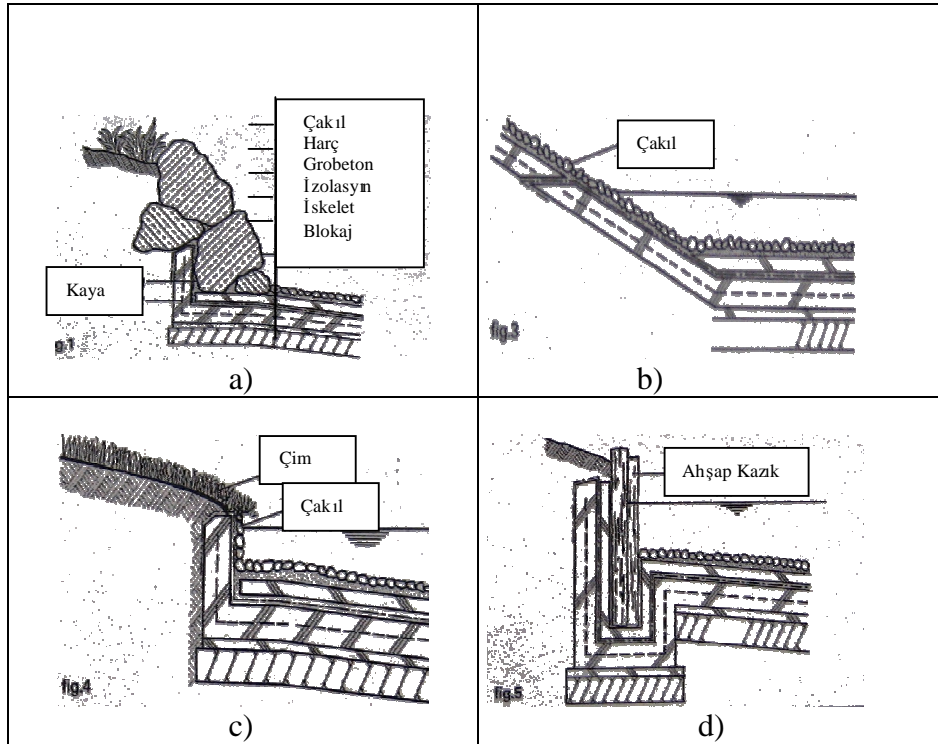
Japon bahçelerinde değişmez tasarım elemanı olarak kullanılan su, ilk kez 8-12.yy’lar arasında Heian dönemindeki shinden zukuri bahçelerinde asiller tarafından kullanılmıştır. Bu bahçelerde saltanat üyeleri için, değişik manzara görmek ve zevkli sohbetler yapmak amacıyla bot gezintileri düzenlenirdi. Muromachi döneminde ise, Zen Budizm’inin etkisi altında rahipler tarafından yapılan kuru peyzaj bahçelerinde suyun akışı, çeşitli kaya kompozisyonları ya da tırmıkla desen verilmiş çakıllarla ifade edildi (Seike, 1992). Budizm inancına göre dağlardan çıkarak göle veya denize akan su, insanın doğum ile ölümü arasındaki yaşamı temsil etmektedir. Suyun içerisinden akıp geçtiği kayalar ise hayattaki zorluklar olarak kabul edilir (Keane, 1996).

Suyun doğadaki hareketinin, yukarıdan aşağıya dökülme, yukarı doğru fışkıрма ve gölette toplanma gibi birçok yolu vardır. Bahçelerde yukarıdan aşağıya hareket eden su şelaleler, hızlı akıntı halindeki su, akarsular ile temsil edilirken, toplanan su ise etraftaki manzarayı yüzeyinde yansıtan gölet ile belirtilmektedir. Yukarı doğru fışkıran su örneklerine ise bahçelerde çok nadir rastlanmaktadır (Masuno, 2003).

Suyun toplandığı gölet bahçeleri, gölleri ve denizi temsil etmektedir ve asimetric formlarda tasarlanmıştır (URL-9, 2007). Bahçelerde manzarayı ve ona eşlik eden atmosfer

yaratırken düşünülmesi gereken en önemli şeylerden biri gölet etrafındaki kıyı düzenlemeleridir. Japon bahçelerinde tasarlanan göllerin kıyı düzenlemelerinde çeşitli tasarım elemanları kullanılmıştır (Masuno, 2003).

Kaya düzenlemeleriyle oluşturulmuş kıyılarda, göl kenarındaki dengeyi sağlamak amacıyla kayalar ile düzensiz bir kıyı hattı yaratılır. Bu düzenlemelerde bir dağ gölünün güçlülüğüne benzeyen bir atmosfer oluşturulmaktadır (Şekil 11.a). Göle eğimli olarak uzanan zeminlerde, beton üzerine yerleştirilmiş çakıllar kullanılmış olup, bu tasarıma “Suhama” adı verilmektedir (Şekil 11.b). Çimlendirilmiş koruyucu kıyı düzenlemesi olarak ta bilinen tasarımlarda zemin ve kenarlar çakılla kaplanmışken, göl kenarında çimlendirme yapılmıştır (Şekil 11.c). Doğal ortam yaratma amacıyla yapılan düzenlemelerde ise çim, göletin içerisine doğru sarkmış gibi görünmektedir. Odun kazıklardan yapılmış düzenlemelerde, zemin çakılla kaplanmış olup, göl kenarında toprak içerisine yerleştirilen kazıklar kullanılmıştır (Şekil 11.d). Odunda yapılan bu kazıklar, zamanla çürüdüğünden dolayı, 10-15 yıl sonra değiştirilmesi gerekmektedir (Masuno, 2003).



Şekil 11. Kıyı düzenleme çeşitleri. Masuno, (2003)'e göre düzenlenmiştir.

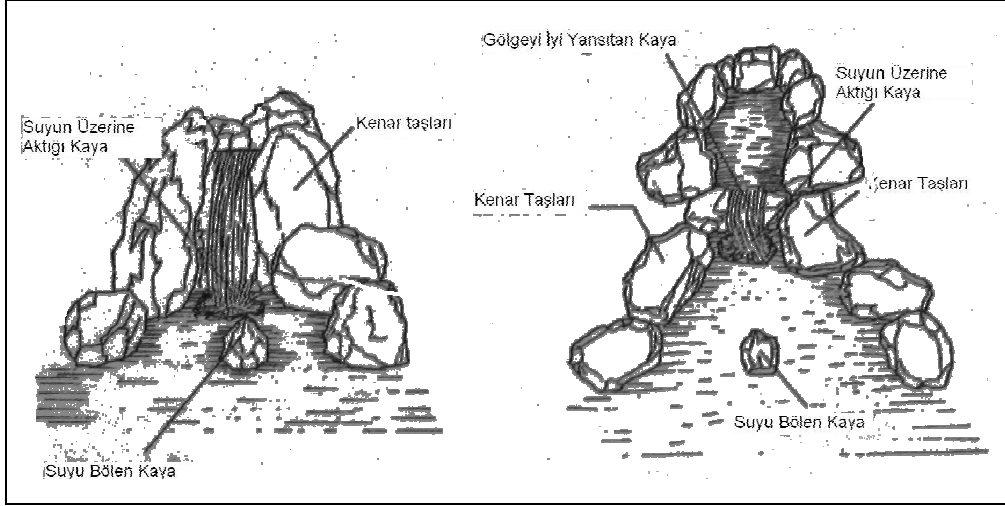
İlk kez Heian dönemi bahçelerinde kullanılan akarsular (Yarimizu) kıvrımlı yapısıyla Shinden yapısının altından geçerek bahçe mekanına uzanmaktadır (Katsuhiko, 2005).

Bahçelerde tasarlanan akarsuların eğimleri genellikle % 3 civarında olup, akış hızı, akarsu içerisinde kullanılan kayalara göre değişim göstermektedir (Seike, 1992). Akarsular akış yönü ve hızı bakımından 3 bölüme ayrılmaktadır. Akarsuyun başlangıç noktası olarak bilinen "hayase", hafifçe eğimleşmiş orta kısım "churyu" ve kıvrılarak akan durgun kısım ise, "karyu" olarak bilinir. Başlangıç alanında bulunan kaya düzenlemeleri akarsuyun merkezi konumundadır. Geometrik şekillere sahip olan bu kayalara çarpan suyun yön değiştirmesi amaçlanmaktadır. Akarsuların kıvrımları orta kısımda azalmakta olup, suyun akışı daha durgundur. Alt kısımlarda ise akarsu kenarlarında kaya düzenlemeleri yerine çim kullanılmıştır. Genişliği fazla olan akarsuların zemininde çoğunlukla çakıl tabakası kullanılmıştır (Masuno, 2003).

Geleneksel Japon bahçelerinde Shingon budizmine göre şelaleler, budist tanrısı olarak kabul edilmekle birlikte ilk kez Heian dönemi göl bahçelerinde görülmüştür (Katsuhiko, 2005). Şelale kaya düzenlemeleri, sadece kaya duvarları olmamakla birlikte, üzerinden su akmadığı durumlarda, şelale atmosferini yakalayabilmelidir. Bu özellikteki şelaleler çoğunlukla kuru peyzaj bahçelerinin bahçelerinde görülmektedir (Daisen-in, 2006).

Japon bahçelerinde şelalelerin bahçenin merkezine yerleştirilmemesinin nedeni, daha doğal manzara elde etmek ve akan suyun arkasındaki derin dağlar hissettirmektir. Bundan dolayı şelaleler bahçenin köşesinde tasarlanmaktadır (Masuno, 2003).

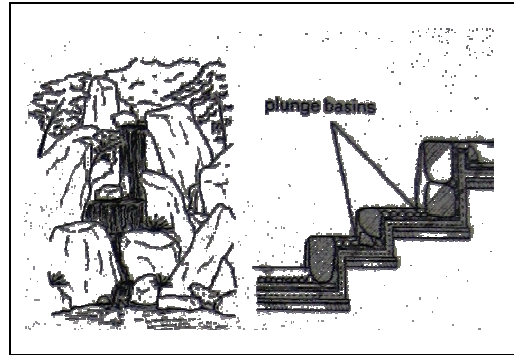
Şelale tasarımlarında merkezde, "kagami-ishi" (gölgeyi iyi yansıtan kaya) ya da "mizutataki-ishi" (suyun üzerine aktığı kaya) vardır. Bu kayalar yukarıdan akan suyun üzerine çarpması sonucu suyun sıçramasını sağlar (Masuno, 2003) (Şekil 12). Dikey formlarda kullanılan bu taş, Zen inanışında sazan balığı taşı (rigyoseki) olarak bilinmekle birlikte, şelalenin içerisine yerleştirilir. Çin motolojisine göre bu taş, şelaleden yukarı tırmandığında ejderhaya dönüşmektedir (Nitschke, 2003). Şelalenin kenarlarında bulunan kayalara "takizoe-ishi" adı verilirken, kenarlarda bulunan basit kayalar ise "oya-ishi" ya da "fudoseki" olarak bilinmektedir. Kagami-ishi'yi sağdan ve soldan sabitleyen bu kayalar, suyun aşağı doğru akmasını sağlar. Bu kayaların konumlandırılması doğal olarak yapılmaktadır (Masuno, 2003).



Şekil 12. Şelale düzenlemesi. Masuno, (2003)'e göre düzenlenmiştir.

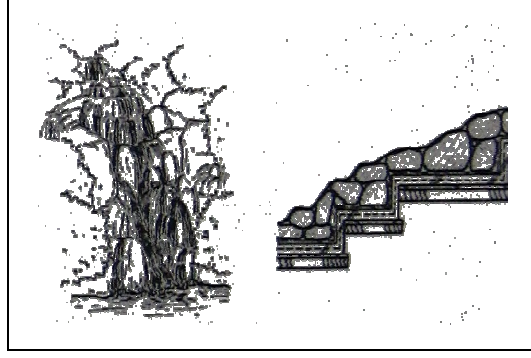
Japon bahçelerinde tasarımlarına göre şelaleler 6'ya ayrılmaktadır. Bunlar;

1.Dan-ochi: Genellikle iki ve üç kademeli olarak inşa edilen bu şelaleler bazı bahçelerde beş kademeli yapıldığı da görülmektedir. Çok sayıda taştan yapılan bu şelaleler dağ görünümüne sahipken, büyük taşlar soğuk ve kuru olup, serinletici bir etkiye sahiptir. Genel olarak suyun akışı aşağı doğru düz bir çizgi şeklinde olmayıp, her kademedeki bölümden bölüme doğru akmaktadır (Masuno, 2003) (Şekil 13).



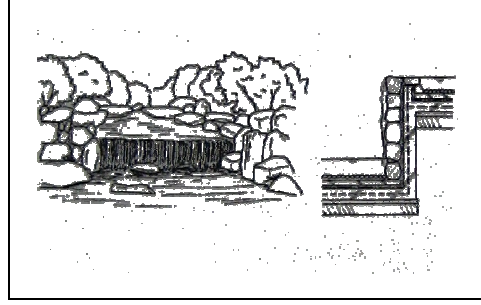
Şekil 13. Dan-ochi stili şelale (Masuno, 2003).

2.Tsutai-ochi: Genellikle bahçenin kayalık alanlarında tasarlanan bu şelalelerin etrafında herdem yeşil ağaçlardan oluşan yoğun bitkilendirme yapılmaktadır. Ayrıca şelale kenarlarında dikilen Japon Akçaağaçları ile belli bir derinliği olan manzarayı ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Bu şelalelerin eğimleri az olduğundan dolayı suyun akış hızı fazladır (Masuno, 2003) (Şekil 14).



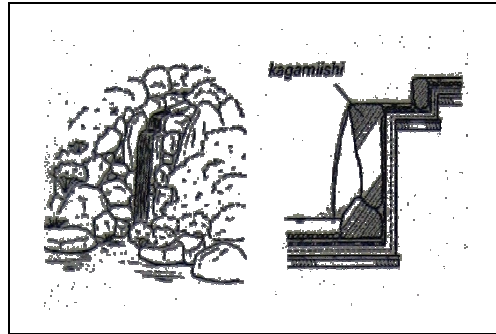
Şekil 14. Tsutai-ochi stili şelale (Masuno, 2003).

3.Nuno-ochi: Bu şelalelerin yüksekliği, suyun hacmi ve şelalenin genişliğine göre farklılıklar gösterir. Bahçelerde eğer şelalenin yüksekliği fazla ise dinamik, alçak ise durgun ortam oluşturulur (Masuno, 2003) (Şekil 15).



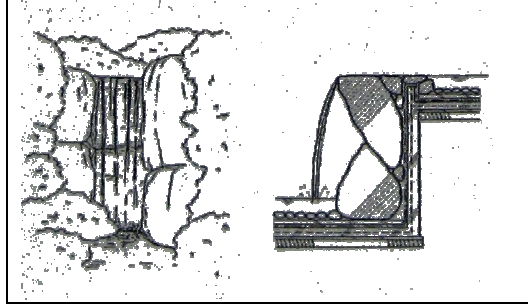
Şekil 15. Nuno-ochi stili şelale (Masuno, 2003).

4. Hanare-ochi: Bu şelalelerde suyun aktığı taş öne doğru uzandığından dolayı su, kayanın üzerinden dağılarak aşağı akar (Masuno, 2003) (Şekil 16).



Şekil 16. Hanare-ochi stili şelale (Masuno, 2003).

5.Ito-ochi: Bu tarz şelalelerde su, ince bir çizgi şeklinde akmaktadır (Masuno, 2003) (Şekil 17).

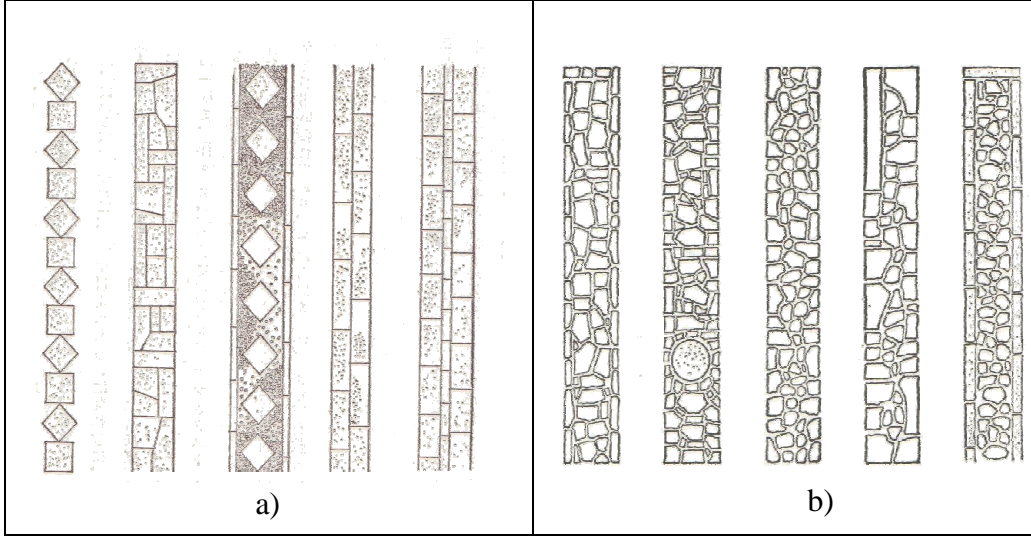


Şekil 17. Ito-ochi stili şelale (Masuno, 2003).

2.4.4. Yer Döşeme Elemanları

Japon bahçelerindeki en önemli tasarım elemanlarından biri olan yer döşemeleri, bahçe içerisinde pratik fonksiyon ile estetik kaliteyi birleştirmeyi amaçlamıştır. Gelen ziyaretçileri bahçenin içerisinde dolaştıran ve yönlendiren yer döşemeleri, insanların dikkatini bahçe manzarasına vermesini sağlamaktadır (Ketchell, 2001).

Geleneksel Japon bahçelerinde “Nobedan” adı verilen yer döşemeleri 3’e ayrılmaktadır. Bunlar; genellikle törenlerin yapıldığı türbe yada tapınakların girişlerinde tasarlanan formal (shin) patikalar (Şekil 18.a), tapınak rahiplerine ait konutlara doğru uzanan yarı informal (gyo) patikalar (Şekil 18.b) ve çay evlerine uzanan informal (so) patikalardır (Şekil 19). Formal (Shin) patikalarda sadece işlenmiş doğal taşlar kullanılırken, yarı informal (Gyo) patikalarının kenarlarında işlenmiş taşlar, orta kısımlarında ise üzerinde yürümenin kolay olduğu düz taşlara yer verilmiştir. Bu taş kaldırımlar formal patikalardan daha estetik yapıya sahiptir. İnfomal (So) patikalarda ise yalnızca küçük doğal taşlar kullanılmıştır (Masuno, 2003). İnfomal patikalar, düzensiz şekilli ve farklı boyutlara sahip taşların bir arada kullanılması sonucu oluşan patikalardır. Bahçe unsurlarının asimetrisi ve doğallığıyla uyum içerisinde tasarlanan bu patikalar, bahçelerde sıkça görülmektedir (Ketchell, 2001).



Şekil 18. Yer döşemeleri (Koyo, 2006).

Japon bahçelerinde çakıl tabakasıyla kaplanmış patikalara da rastlamak mümkündür. Yaklaşık 10 cm kalınlığında sıkıştırılmış çakıl tabakasından oluşan bu patikalar, sert zemin üzerine serildiğinde kullanışlı bir yüzey sağlamaktadır. Genellikle bu yollar tapınakların arka bahçelerinde ki gezinti ve bağlantı yollarında kullanılmıştır. Ayrıca bahçe tasarımcıları, dar alanlara sahip batı tarzındaki binalarla bahçeyi birleştiren ve geleneksel değerleri yok etmeden dönüştüren, memnuniyet verici bir modernlik yaratarak, taşın şeklini kaba bir doğallıkla kaynaştırmayı amaçlamıştır (Seike, 1992).

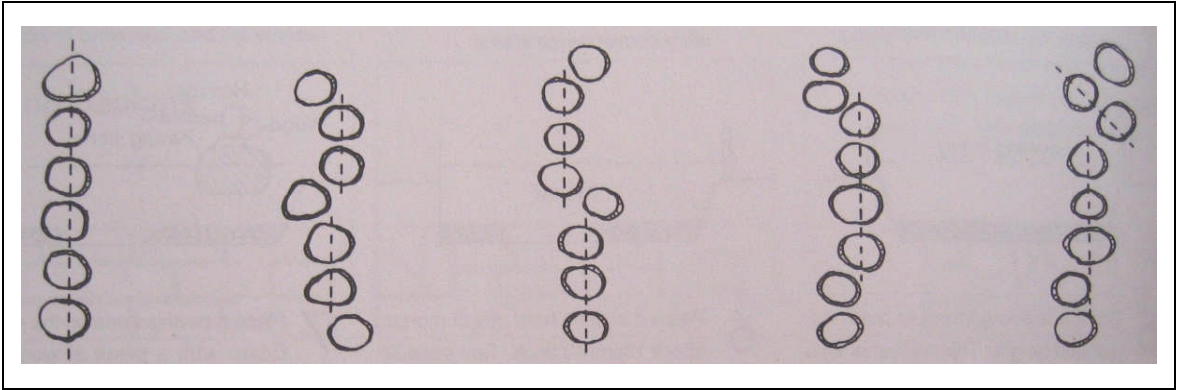
Geleneksel Japon bahçelerinde ilk kez Momoyama dönemine ait çay evi bahçelerinde (Roji) kullanılan adım taşları (Tobi-ishi), Avrupa ve Çin bahçelerinde taş kaldırımlar (shiki-ishi) olarak kendini göstermiştir (Masuno, 2003). Dönemin çay efendisi Sen no Rikyu, adım taşlarının 6 nesnel ve 4 adet estetik bölümden oluştuğunu düşünmüştür. Son dönemlerin çay efendisi Oribe ise, bu öğüdü tersine çevirip, estetik yönün nesnel olandan daha öncelikli olması gerektiğini ifade etmiştir. (Ketchell, 2001; Masuno, 2003).

Adım taşları, çay törenlerine gelen misafirlerin uzun giysilerini (Kimono) ve ayakkabılarını çamurlardan korumak ve kaygan yosun üzerinde ki yürüyüşlerde oluşabilecek tehlikeleri önlemek amaçlı tasarlanmıştır. Bahçede göz zevkini bozacak, yıpranmış ve çamurlu taşların aksine, taşların asimetrik dizilimi bahçenin doğallığını ortaya çıkarmaktadır (Seike, 1992) (Şekil 19).

Taşlar, insanlara gitmeleri gereken yöne doğru rehberlik yapma özelliğini de sahiptir. Taş kaldırımların üzerinde yürümek kolay ve güvenli olmasına rağmen, adım taşlarında

yürüyen insanlar için, tasarımcının bahçe içerisinde istediği noktaların farkına varmamaları olası bir durum olarak kabul edilir. Fakat adım taşları, insanları belirli bir yere tam olarak yönlendirmektedir (Masuno, 2003). Yapılan tasarımlarda birbirine uzak olan taşlar kişiyi hızlı yürümeye, yakın olanlar ise daha yavaş yürümeye yöneltmektedir (Seike, 1992).

Patikadaki taşların boyutları, bahçedeki fonksiyonlara bağlı olarak değişim göstermektedir. Genellikle genişlikleri 40–60 cm olan basamak taşları, bir adımın rahatça sığabileceği kadar genişlikte tasarlanır. Büyük boyutlarda kullanılan taşlar ise, bahçe içerisinde ilgi çekici bir manzaranın olduğu alanlarda, izleyicilere durarak, mekanın tadını çıkarabilecekleri noktalara koyulmaktadır (Ketchell, 2001). Taşlar, bahçe içerisindeki tasarımlarda insanların rahatça yürüyebilmeleri için genellikle, 10 cm aralıklar dizilirler. Zemindeki taşların yüksekliği, taşların boyutlarına göre değişiklik göstermekle birlikte, çoğunlukla 5 cm yüksekliğinde kullanılırlar (Yoshikawa, 1996).



Şekil 19. Adım taşları (Yoshikawa, 1996).

Bahçedeki adım taşlarının birleşiminde, taşların sivri uçlarının bir araya gelmemesi arzu edilir. Bu durum, taşların tek bir parçaya dönüşüp birbirine uygun döşenmesinden ziyade, taşların birbirlerine karşı durdukları intibasını uyandırmaktadır. Adım taşlarının dizilmesinde bazı önemli kurallar bulunmaktadır. Bahçe içerisinde tasarlanan basamak taşları, zikzak formların yanı sıra, hafif ya da dik eğimli hatlarla da kullanılırlar. Taşlar, özellikle binalara paralel düz hatlar şeklinde tasarlandıklarında oldukça etkili olabilmektedir (Ketchell, 2001).

Japon bahçesi tasarımında yer döşemelerine ait fonksiyonel amaçlı tek taşlarda kullanılmıştır. Bunlardan “Sekimori-ishi” adı verilen sınır işaretçisi taşı, yaklaşık 8-10 cm genişliğinde, kaba siyah bant ile sarılmış yuvarlak çakıl veya parke taşıdır. Taş, üzerinde

bulunduğu patikanın kapalı olduğunu belirtmekle birlikte ilk kez çay evi bahçelerinde kullanılmıştır (Ketchell, 2001). Bahçede tasarlanan diğer kaya ise adım taşlarının kesişim noktalarında kullanılan ve diğer taşlardan daha geniş olan ‘‘Fumiwake-ishi’’ taşıdır (Yoshikaw, 1996).

2.4.5. Kum ve akıl

Bahçe sanatında çakıl, ilk kez Heian dönemine ait imparator saraylarının güneyinde tasarlanan geniş eğlence bahçelerinde (Shinden) zemin kaplaması olarak kullanılmıştır (Katsuhiko, 2005). Eski dönemlerde bahçeye gelen ziyaretçilerin ayaklarının amurlanmasını engellemek için kullanılan çakıl tabakası, Muromachi dönemi ile birlikte bahçeleri felsefi temalar üzerine geliştiren Zen rahipleri tarafından sembolik amaçlı kullanılmıştır (Seike, 1992).

Zen tapınaklarının erken dönemlerinde, binaların n insanlar için toplanma mekanı olarak kullanılır ve her gün düzenli olarak temizlenirdi. Zen inanışında ‘‘Samu’’ adıyla bilinen bu temizlik, Zen eğitiminin önemli bir egzersizi olarak kabul edilirdi. Tek bir yaprak dahi alana düşmeksizin, her gün yapılan temizlikte, süpürme işlemi kalpleri arındırma işlemi olarak görülmektedir (Masuno, 2003).

Eski dönemlerde Kyoto’da zemin kaplaması olarak bej renginde ‘‘granit saprolite’’ olarak adlandırılan granit toprak ve Shira nehrinden (shira kawasuna) ıkartılan kum kullanılmıştır. Tapınak bahçelerinin avlu mekanlarında kullanılan toprak tabakası üzerinde, her gün yapılan süpürme işlemi sonucunda biçimsel şekiller oluşmaktadır. Fakat Shira nehrinden alınan kum tabakasının granit topraktan daha beyaz ve saf görünüme sahip olması, kum tanelerinin granit toprağınkinden daha büyük olması ve bambu süpürgesiyle sprldğnde hiç iz bırakmaması nedeniyle bahçelerde sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Bu kullanım zamanla kum üzerinde izler oluşturmak için tırmıkla özel tasarımların geliştirilmesine neden olmuştur (Masuno, 2003).

Geç Kamakura döneminde ki Zen bahçelerinde sıkça kullanılmaya başlanan çakıl, en iyi gelişimini Muromachi döneminde göstermiştir. Edo döneminde ise gezinti bahçelerinin tasarımları sonucu az kullanılmıştır (Masuno, 2003).

Bahçelerde ‘‘Hakusha’’ adı verilen çakıl tabakası (Masuno, 2003), ‘‘Kuru peyzaj bahçelerinde (Karesansui) yer kaplama materyali olarak kullanılmakla birlikte genel

olarak, gümüşi beyaz renkte olması tercih edilmiştir. Bunun nedeni az-ışıklı bahçelere fazladan ışık getirebilmektir (Ketchell, 2005).

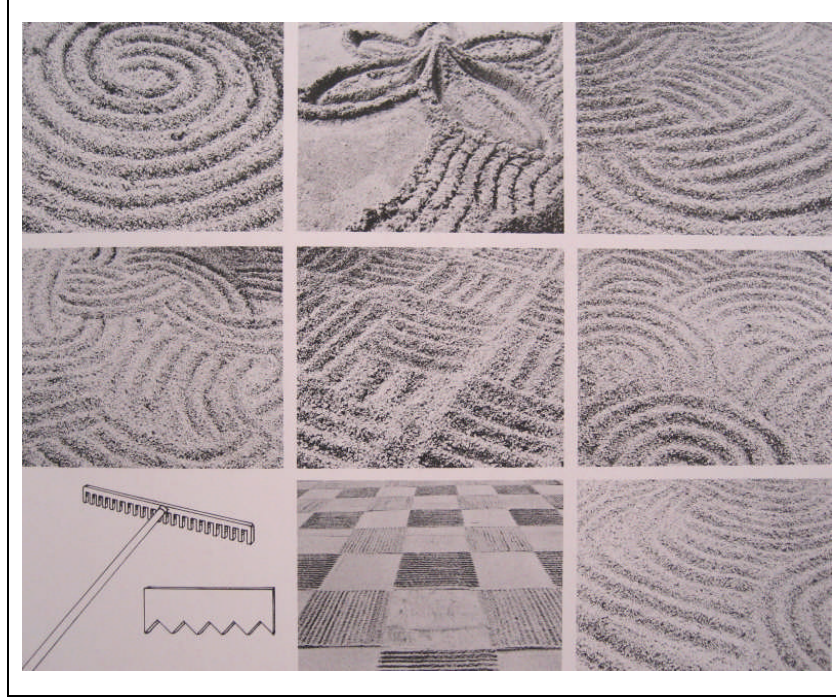
Bahçelerdeki kum ya da çakıl tabakasına tırmıkla verilmiş desenler, Japon bahçelerinin en belirgin özelliklerinden olup, bu sanat özellikle avlu bahçelerinde kullanılmaktadır. Tasarlanan desenler, özel tahtadan yapılmış bir tırmığın çakıl alan boyunca geriye doğru çekilmesiyle düzenlenmektedir. Bahçelerdeki bu desenlerin, suyun akış hissini ve ruhunu anımsattığına ve henüz tırmıklanmış bir çakıl alanın, canlı bir ruha sahip olarak soyut bir enerji taşıdığına inanılmaktadır. Tırmıklanan alanın enerjisi ile bahçedeki dinamik kaya grupları arasında ideal bir denge oluşturulmaktadır (Ketchell, 2005).

Tapınlarda tırmıklama işlemi birbirine yakın ve ziyaretçinin bakış açısına yatay pozisyonda düz hatlarla yapılmaktadır. Bu tekniğin, kapalı avlu bahçeleri için tercih edilen genişlik üzerinde bir vurgu yaratacağı düşünülmüştür. Çakıl tabaka üzerinde planlanan kayalar ya da diğer tasarım elemanlarının etrafında ise organik formlar kullanılmıştır (Ketchell, 2005).

Japon bahçelerinde değişik şekillerde kullanılan çakıl tabakası, farklı anlamlar taşımaktadır. Çakılların kümelenerek kullanıldığı kuru peyzaj bahçelerinde, bahçe içerisinde tasarlanan tepe şeklindeki yığınlar, okyanustaki adaları temsil etmektedir

(Daisen-in, 2006). Kyoto'daki Ginkaku-ji tapınağında tasarlanan beyaz çakıl ise, koni şeklinde yığın (Kogetsudai) oluşturularak tasarlanmıştır. Bu konik yapı, bazı tasarımcılara göre ay ışığının bahçeye yansımaları olarak değerlendirilirken, yapının Japonya'nın en yüksek dağı olan Mt.Fuji'ye benzer olduğuna (Nitschke, 2003) veya tapınağın güneyinde ki göl bahçesinde yıkanan insanlardan düşen kumların, gölden çıkartıldığında bu şekilde birikmesi sonucu oluştuğuna da inanılmaktadır (URL-10, 2007).

Kuru peyzaj bahçelerinde yapılan desenlerde materyallerin renklerinin yanı sıra, taneciklerin büyüklükleri de önemlidir. Eğer tanecikler küçük ise, desenler rüzgar ve yağmurla kolaylıkla bozulabilir. Bu tarz bahçelerde kullanılan çakıl tabakasına geometrik şekiller kullanılarak farklı desenler verilmiştir (Young, 2005) (Şekil 20).



Şekil 20. Çakıl desenleri (Seike, 1992).

2.4.6. Su Kabı

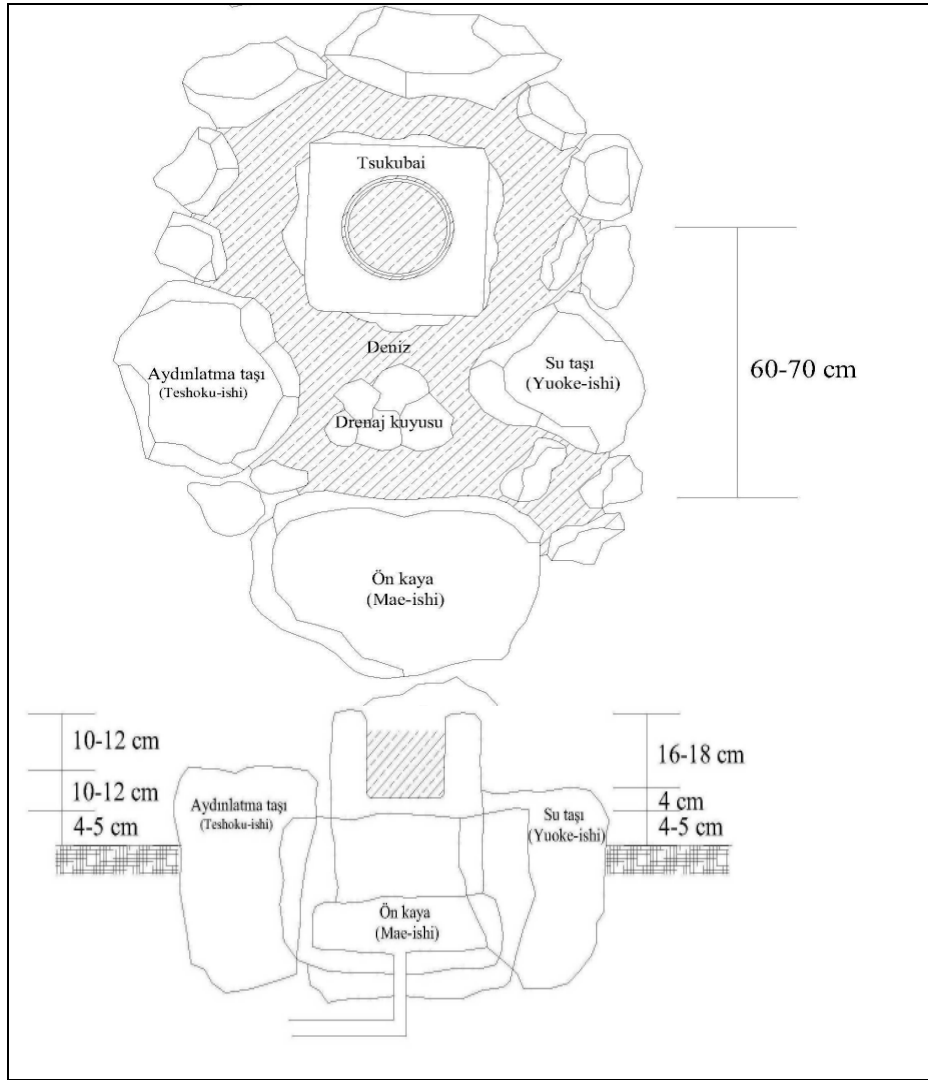
Düşük yıkama teknesi olarak da bilinen su kapları, Japon bahçelerinde ilk kez çay evlerine ait giriş bahçelerinde kullanılmıştır. Japon geleneklerine göre, bahçeye gelen misafirlerin çay evine girmeden önce ağızlarını ve ellerini yıkamaları ev sahibine saygıyı temsil etmektedir (Ketchell, 2001).

Misafirlerin çay evlerine beden ve zihnen arınmış şekilde girmelerini sağlamak amacıyla dönemin efendileri tarafından, ruhu dinlendirebilecek bazı tasarım elemanları bahçede kullanılmıştır. Çay evi tasarımlarında kullanılan su kapları (Tsukubai), kelime anlamı olarak “boyun eğmek ya da çömelmek” olarak bilinmektedir (Seike, 1992).

Su kapları tasarımında, fonksiyon amaçlı kullanılan kayalar 3'e ayrılmaktadır. Su kabının sağ tarafında geceleri ışıklandırma amacıyla kullanılan mum koyma taşı yer alırken, sol tarafında ise, sıcak su koyma taşı bulunmaktadır. El yıkama taşının önünde bulunan kaya ise ön kaya olarak bilinmektedir (Keane, 1996).

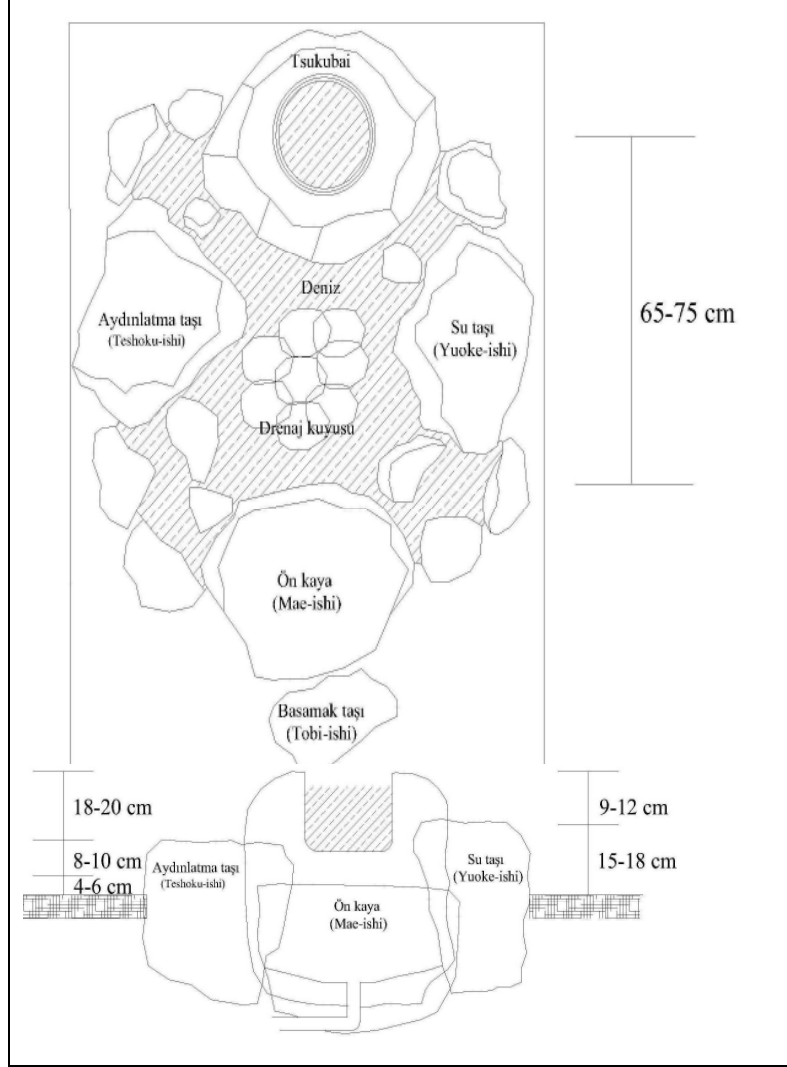
Açık verandaların kenarında tasarlanan su kapları, eski dönemlerde insanlar tuvaletten çıkınca suyu kepçesiyle taşıyarak ellerini yıkamaları için kullanılırdı. Günümüzde dekoratif amaçlı kullanılan su kaplarının, bir diğer kullanım şekli ise,

akşamları suyun yüzeyinden yansıyan ay ışığının tadını çıkarmaktı. Japon bahçelerinde nadiren kullanılan kol şeklindeki su kapları, doğal taşın her iki tarafının uzun bir elbisenin kollarına benzer şekilde tasarlanması sonucu oluşmaktadır. Tapınakların önünde tasarlanan su kapları, tapınaklara giren insanların kalplerini ve zihinlerini arındırmaları için kullanılırdı. Bu kapların çapları geniş olmakla birlikte, birçok insanın aynı anda kullanması amaçlanmıştır. Doğal taşlardan yapılmış su kapları ise, suyun toplanması için doğal bir taşın yalnızca tepe kısmının oyulmasından yapılırdı. Bu su kaplarının tasarımlarında 2 farklı kullanım görülmektedir. Bunlar; “Nakabachi ve Mukobachi”dir (Masuno, 2003) (Şekil 21, 22).



Şekil 21. “Nakabachi” stili su kabı. Tankosha, (2006)’e göre düzenlenmiştir.

Farklı kullanımlara sahip su kapları, bahçe içerisinde geniş ya da alçak duvarların altlarında, bambudan yapılmış çitlerin arkasında yer alırlar (Seike, 1992).



Şekil 22. "Mukobachi" stili su kabı. Tankosha, (2006)'e göre düzenlenmiştir.

Japon bahçelerinde kullanılan su kapları fonksiyonlarına ve tasarlandıkları mekana göre farklılıklar göstermiştir. Bunlar; Shihobutsu-gata (Buda oymalı su kabı), Ishiusu-gata, Teppatsu-gata, Kiso-gata, Kesa-gata, Reigan-ji-gata, Soseki-gata, Rendai-gata, Zeni-gata (Ryoan-ji tapınağı su kabı), Ginkakuji-gata (sütun şekilli su kabı) ve Sode-gata (kol şeklindeki su kabı) (Yoshikawa, 1996).

2.4.7. Taş Fenerler

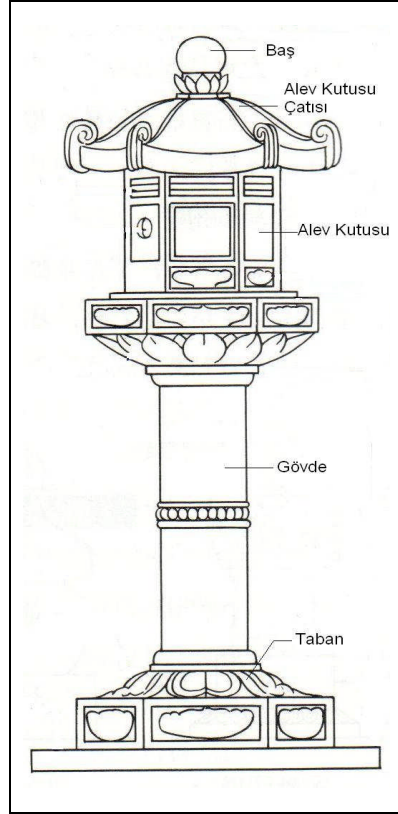
Asuka dönemi (520-645 AD) boyunca, Japonya'yı ziyaret eden Koreli sanatkarlar, ülkelerinin Çin etkisi altında kalması ile Çin'den aldıkları kültürü, artistik teknikleri ve dini felsefeleri Japonya'da tanıtmaya ve yayma fırsatını bulmuştur. Japonya'da ilk kez Nara'daki Asuka tapınağının yapımında görevlendirilen bu sanatkarlar, sahip oldukları tekniklerini bir çok bahçe ve tapınak yapımında sergilemeye devam etmişlerdir (URL-11, 2007). Bu tekniklerden biri de taş fenerlerdir. Fenerler, Japonya'da ilk kez Asuka döneminde yapılan Taima tapınağında, ikincisi ise Heian döneminde yapılan Kasuga tapınağında "Yunoki Toro" adıyla görülmektedir. Bu tapınakta toplam 2.000 adet taş fener yer almaktadır. Bu fenerler yılda Şubat ve ağustos ayları olmak üzere iki kez yapılan fener festivalinde aynı anda yakılmaktadır (URL-12, 2007). Taş fenerler farklı dönemlere ait tasarımlarıyla japon bahçelerinde uzun yıllar varlığını devam ettirmiştir. Taş fenerler, ilk dönemlere ait tapınak bahçelerinde ışıklandırma amaçlı kullanılırken, Momoyama döneminin ünlü tasarımcısı Sen-no-Rikyu (1522-1551) tarafından çay seramoni bahçelerinde, ışıklandırma ve estetik amaçlar için kullanılmıştır (Katsuhiko, 2005). Ayrıca taş fenerler tapınak bahçelerinde dini önem taşıyan alanlarda, özel bahçelere girişlerde, yürüyüş yolları kenarında, "Azumaya" adı verilen oturma ve dinlenme mekanlarının etrafında, dere veya göl kenarlarında, köprü yanlarında ve su kaplarının arkasında kullanılırlar (Titley., Wood., 1991).

Japon bahçelerinde kullanılan taş fenerler insanların ışığın az olduğu bahçeyi hissetmelerini sağlamak ve bahçenin belirli bölümlerinde vurgu yapmak amacıyla da kullanılmaktadır. Su kaplarına benzer olarak bir sanat eseri gibi ortaya çıkan taş fenerler, insanların görebildiği her parçaya uygun bir zarafet eklemesiyle, tasarımlarında farklılıklar göstermiştir (Masuno, 2003).

Japonya'da ilk kez yontulmamış şekilleriyle bronz ve ahşaptan yapılmaya başlanan fenerler, zamanla yerini daha estetik görünüme sahip taş fenerlere bırakarak bahçelerde daha yaygın olarak kullanılmıştır. Taş fenerlerde, çoğunlukla yontulmaya uygun yumuşak kayalar seçilerek, estetik şekillerin verilmesi amaçlanmıştır. Bu anlayışla tasarlanan fenerlerin kullanımı geleneksel Japon bahçelerinde hızla gelişmiştir. Yumuşak kayaların Japonya'daki hava şartlarından olumsuz etkilendikleri görüşüne karşı, sert kayaların kullanılması daha uygun görülmüştür. Fakat zaman içerisinde bu kayaların işlenerek estetik hale getirilmesi çok masraflı ve zahmetli görüldüğünden, sert kayalardan vazgeçilmiştir (Seike, 1992).

Estetik taş fenerler ve oyma taş sanat eserleri Kamakura döneminde üretilmiştir. Yapılardaki oyma hatlar çok güçlü olmakla birlikte, içtenlik sergileyen kaba bir sadeliğe sahiptir. Edo döneminden itibaren, sanatkârların aletleri ve teknolojideki gelişim göz önünde bulundurularak, gösterişli eserler ortaya çıkartılmıştır (Masuno, 2003).

“İshi toro” olarak bilinen taş fenerler, taban, gövde, alev kutusu, alev kutusu çatısı ve baş bölümü olmak üzere 5 kısımdan oluşmaktadır. Tasarımcılar tarafından bu bölümlerin, evreni oluşturan rüzgar, su, toprak, ateş ve cennet gibi 5 temel öğeyi temsil ettiğine inanılır (Ketchell, 2005) (Şekil 23).



Şekil 23. Taş fenerin bölümleri. Koyo, (2006)'e göre düzenlenmiştir.

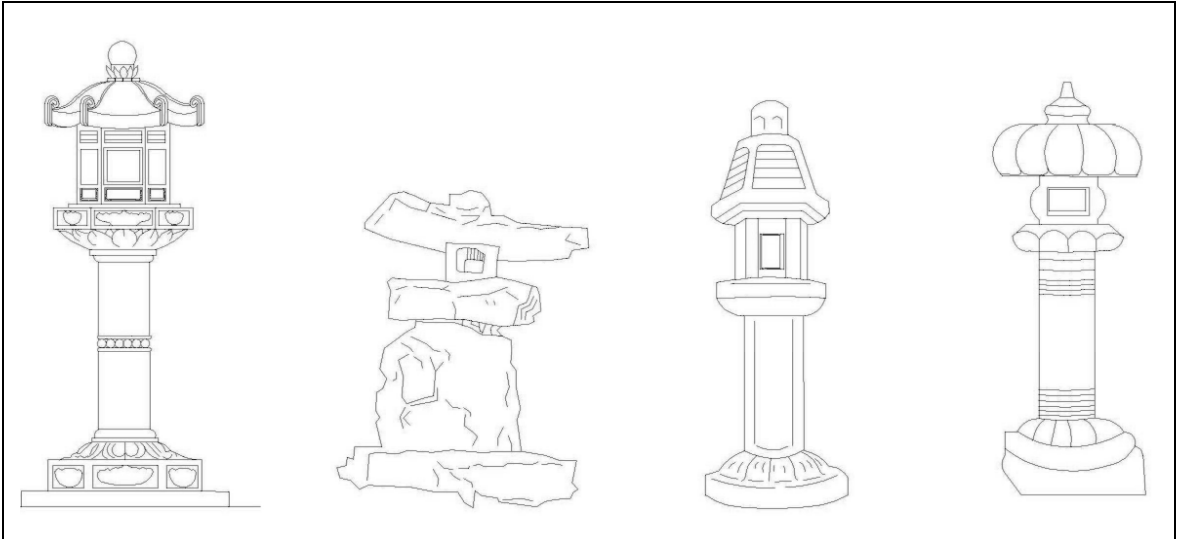
Japon bahçelerinde farklı tasarım elemanlarıyla kullanılarak değişik kompozisyonlar oluşturan taş fenerler, küçük bölümlere ayrılmış uzun ve dengeli yapısıyla temel element olarak göze çarpmaktadır. Taş fenerlerin arkasında bitkiler kullanılarak renk ve form açısından geride fon oluşturması amaçlanır. Arka tarafta yer alan bitkinin dalları hafif

yüksek görünümüyle birlikte taş fenerin üzerine doğru uzatılarak, taş fenerin baş kısmından bitkinin dallarına asıldığı hissini vermektedir (Seike, 1992).

Taş fenerler estetik görünüm ve fonksiyonlarına göre 4 gruba ayrılırlar. Bunlar; (Young, 2005)

- 1) Taban fenerleri (Tachi-gata),
- 2) Gömülü fenerler (İkegomi-gata),
- 3) Küçük fenerler (Oki-gata),
- 4) Kar görünümlü fenerler (Yukimi-gata).

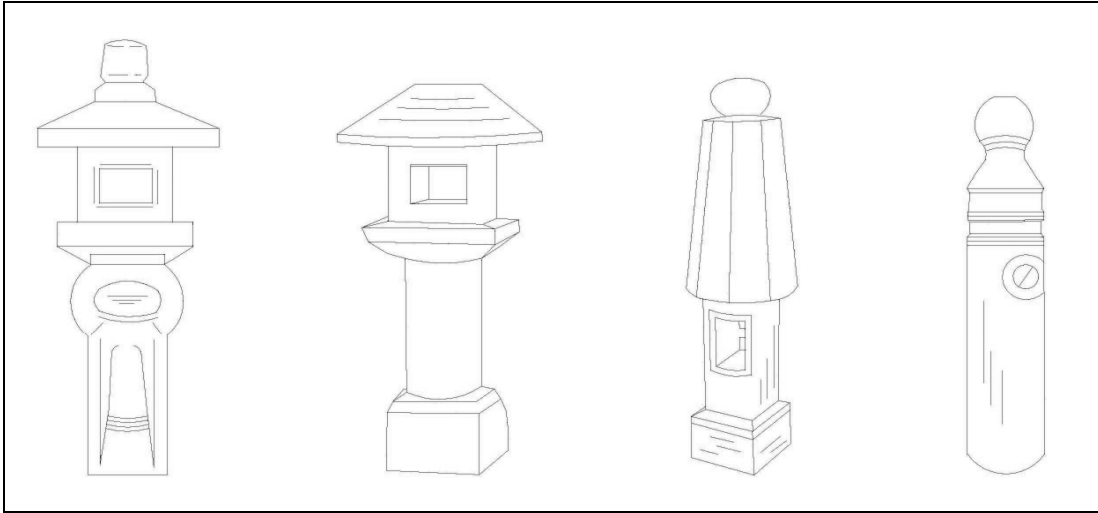
1. Taban fenerleri (Tachi-gata): Taban fenerleri sahip olduğu geniş tabanıyla birlikte kolaylıkla ayırt edilebilmektedir. Bu taş fener, ilk kez 8.yy tapınak bahçelerinde görülmektedir. Genellikle büyük ölçekli bahçelerde yaygın olarak kullanılan taban fenerleri, en fazla 1.5 m yüksekliğinde tasarlanır. Fakat bazen yüksekliklerinin 3 m'ye kadar çıktığı da görülmektedir (Seike, 1992). Heian dönemindeki buddist tapınak bahçelerinde ve çay seramoni bahçelerinde aydınlatma amacıyla kullanılan bu taş fenerlerin, dengesi oyularak şekillendirilmiş ayak tabanlarının toprağa sokularak ya da arka tarafındaki bitkiden aldığı destekle sağlanmaktadır. Bu taş fenerlerin kullanıldıkları dönemlere ve tasarımlara göre formlarında farklılıklar görülmüştür (URL-13, 2007) (Şekil 24).



Şekil 24. Taban fenerleri. Nozawa, Seiju, Koitabashi, (2006)'e göre düzenlenmiştir.

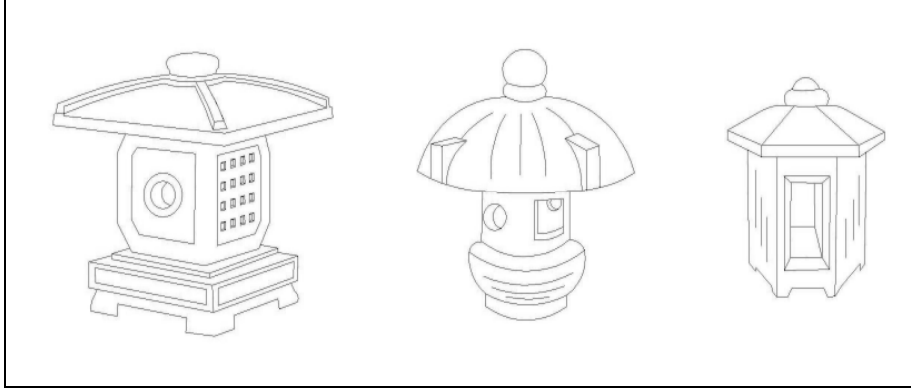
2. Gömülü fenerler (İkekomi-gata): Çay seramonisi rahiplerinden Oribe Furuta tarafından tasarlandığı bilinen gömülü taş fenerler, ilk kez Momoyama dönemine (1568-1615) ait çay seramoni bahçelerinde kullanılmasına rağmen (Yoshikawa, 1996), Yaptığımız araştırmalara göre Kamakura dönem bahçelerinde de kullanıldığı görülmüştür.

Bu fenerler çoğunlukla çay evlerinin bahçeyle birleşim yeri olan ve “Roji” olarak adlandırılan mekanda kullanılır (URL-13, 2007). Ayak tabanlarından yoksun olan bu taş fenerlerin dengeleri, sahip oldukları gövde kısımlarının toprağa dikey olarak yerleştirilmesi ile sağlanır. Bu gibi fenerler çoğunlukla “Tsukubai” adı verilen su kaplarının yanlarında aydınlatma ve estetik amaçlar için kullanılırlar (Seike, 1992). Fakat bahçenin herhangi bir yerinde sadece estetik amaçlı olarak kullanıldığı da görülmektedir (Masuno, 2003). Gömülü taş fenerlerde de kullanıldıkları dönemlere ve tasarımlara göre formlarında farklılıklar görülmüştür (URL-13, 2007) (Şekil 25).



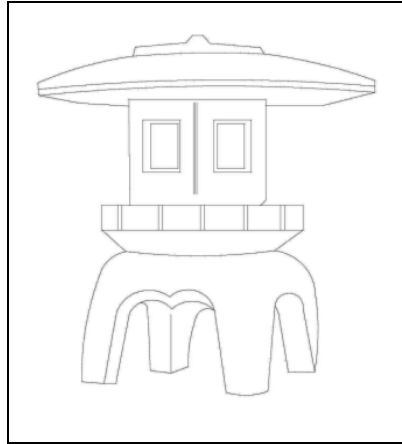
Şekil 25. Gömülü fenerler. Nozawa, Seiju, Koitabashi, (2006)’e göre düzenlenmiştir.

3. Küçük fenerler (Oki-gata): Küçük fenerler ilk kez Asuka döneminde kullanılan bronz fenerlerden esinlenilerek tasarlanmıştır (URL-13, 2007). Genellikle boyları kısa olup, ayakları olmayan bu fenerler (Şekil 26), göl bahçelerinde, yürüyüş yolu kenarında veya küçük avlu bahçelerinde yer almaktadırlar (Seike, 1992). Küçük fenerler bahçelerde çoğunlukla küçük ve göze çarpmayan yapılarıyla aydınlatma ve dekoratif amaçlarla kullanılırlar (Young, 2005).



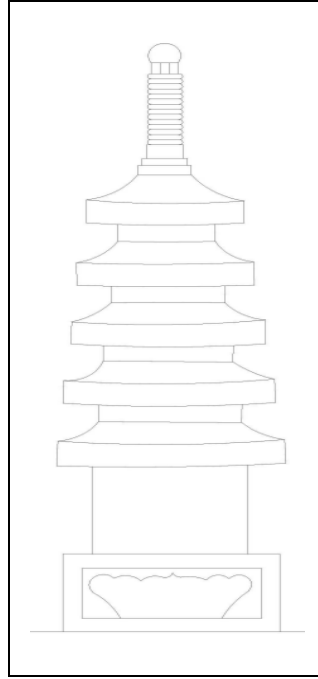
Şekil 26. Küçük fenerler. Nozawa, Seiju, Koitabashi, (2006)'e göre düzenlenmiştir.

4. Kar görünümlü fenerler (Yukimi-gata): İsmi Japonca'da kar anlamına gelen 'Yuki' kelimesinden almış olan taş fener, estetik görünümüyle fenerler arasında en yaygın kullanılır. Edo dönemine ait bahçelerde sıkça kullanılan kar görünümlü fenerler (URL-13, 2007), sahip oldukları düşük yükseklik ve geniş açığa rağmen açılan ayakları ile buldukları ortama canlılık getirirler (Şekil 27). Çoğunlukla altıgen olarak tasarlanan bu fenerler, üzerindeki geniş çaplı çatılarıyla kar yağdığında kolaylıkla fark edilebilirler (Seike, 1992).



Şekil 27. Kar görünümlü fener. Nozawa, Seiju, Koitabashi, (2006)'e göre düzenlenmiştir.

5. Taş Kuleler (Pagoda):Hindistan’da, “Stupa” olarak adlandırılan kutsal mekanlarda, Buddha’nın ölümünün mimari simgeleri olarak bilinen taş kuleler, Japon bahçelerinde ruhani bir atmosfer yaratmak için dekorasyon amaçlı kullanılır (Young, 2005). Çoğunlukla kare, altıgen, yedigen ve yuvarlak şekilde katmanlı yapısıyla tasarlanan taş kulelerin (Şekil 28), yerleştirilmesi taş fenerlere benzemektedir. Su kaplarının, köprülerin, göletlerin ve akarsuların yanında, tasarlanan taş kuleler, sıklıkla yapay tepelerin üstünde kullanılmaktadır. Kuleler, bahçe içerisinde vurgu amacıyla dekoratif taşların ve kalın gövdeli ağaçların yanında çitlere karşı iyi bir görünüm sergilemektedir (Seike, 1992).



Şekil 28. Taş kule. Nozawa, Seiju, Koitabashi, (2006)’egöre düzenlenmiştir.

2.4.8. Çit ve Duvarlar

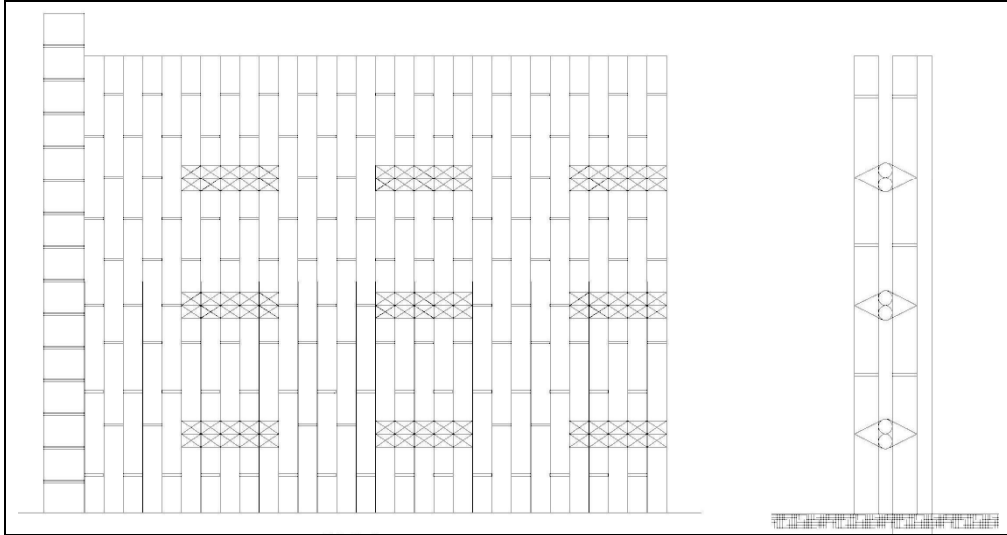
Çit ve duvarlar Japon bahçeleri için başlıca temel tasarım elemanlarındanıdır. Bahçe içerisindeki farklı mekanların birbirinden ayrılması amacıyla tasarlanırlar. Erken dönemdeki bahçelerin ölçekleri büyük olduğundan dolayı bahçelerde sınır elemanları kullanılmazken, Muromachi ve Momoyama dönemlerinde ki bahçelerin küçük olması sınır elemanlarının kullanılmasına neden olmuştur. Bu dönemde yapılan kuru peyzaj bahçelerinin etrafı duvarlar ile kapatılmıştır (Keane, 1996).

Japon bahçelerindeki çitlerin yapımında genellikle bambu ve odun materyaller kullanılmaktadır. Özellikle bambu çitleri bahçelerde estetik ve fonksiyonel amaçlarla yer almaktadır (Katsuhiko, 2005).

Bambudan yapılmış çitler ikiye ayrılır. Bunlar; ışığı geçirmeyecek şekilde aralıksız ve sıkıca tasarlananlar ve ışığın arasından geçebileceği daha gevşek çitlerdir. Bambu çitlerinin dışarıdan görünümü etkileyici olmadığından dolayı, çoğunlukla bahçe içindeki mekanlar arasında kullanılırlar. Birçok bambu çiti arasında, güneşi engellemek için Kennin-ji ve Ginkaku-ji çitleri kullanılırken, arasından ışığın geçebileceği çitler ise “Kinkaku-ji, Ryoan-ji, Koetsu-ji vb. çitler yer almaktadır. Çoğunlukla yürüyüş yolu kenarlarında kullanılan basit formlu çitler ise, “Nanako çitleri, dört gözlü bambu çiti ve bitkilerden yapılmış “ike-gaki ” adı verilen canlı çitlerdir (Masuno, 2003).

Bahçe içerisinde fonksiyonlarına estetik görünümüne göre farklılıklar gösteren çitler;

1. Boru şeklindeki çitler (Teppo-gaki):_Genellikle 6 cm çapında uzun şeritler halindeki bambulardan yapılan bu çitler (Şekil 29), horizontal gövdesinin her iki yüzünde çift olmayan sayılardan yapılmış gruplar ile farklı bir tasarımla ortaya çıkarmıştır. Bu çitin yüksekliği genellikle 1-2 m arasında değişim gösterir ve bahçe sınırlarında kullanımı yaygındır (Seike, 1992).

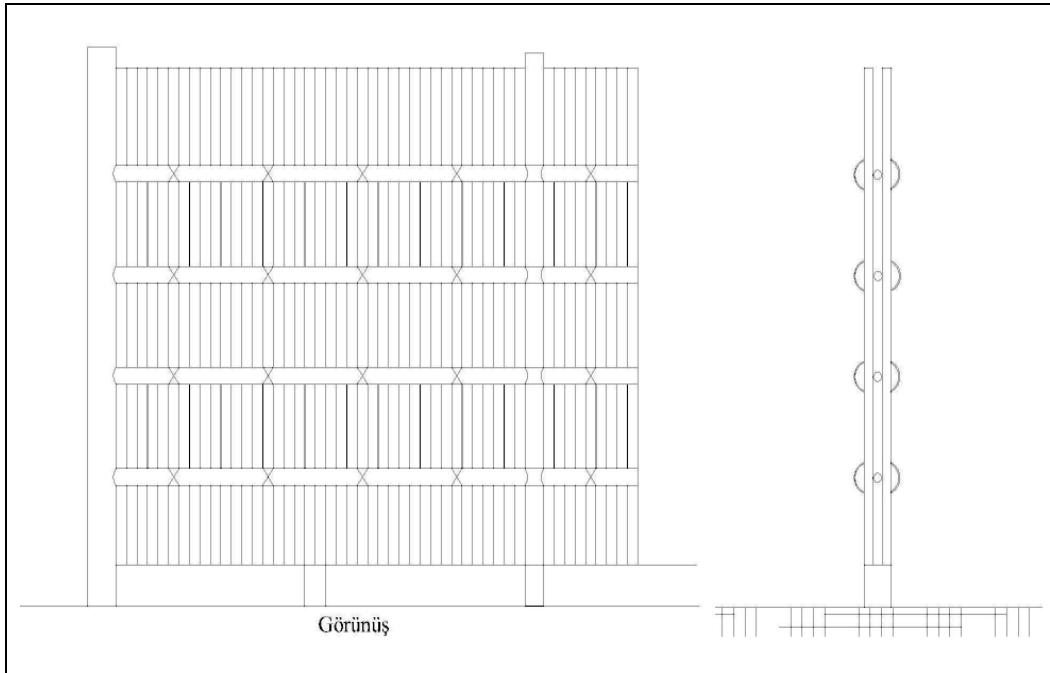


Şekil 29. Boru şeklindeki çitler. Seike, (1992)'e göre düzenlenmiştir.

2. Kenninji çiti: İlk kez Kamakura dönem bahçelerinden Kennin-ji tapınağında tasarlanan bu çitler düz, ince ve uzun bambulardan yapılmakla birlikte çoğunlukla

bahçelerde asillerin giriş yaptıkları kapıların kenarlarında kullanılır (Şekil 30). Genellikle (1615-1868) yılları arasındaki Edo dönemi ve sonrasındaki bahçelerde görülen bu çitler bambu bitkisinin madake çeşidinden yapılmıştır (Yoshikawa, 1996). Bu çitlerden, yağmurdan korunmak için yapılmış formal olarak tasarlanmış çitlere ise, “Shin-no-kennin-ji-gaki” denir. Yarı formal hatlarda tasarlanana “Gyou-no-kennin-ji-gaki” adı verilirken, informal çitlere ise, sou-no-kennin-ji-gaki denir (URL-8, 2007).

Bu çitlerin diğer çitlere göre farklı olmasının nedeni, bambunun ortadan yarılarak kullanılmasıdır. Kullanılan dikey bambular, horizontal gövdenin arka kısmında yer alır. Gövdenin ön tarafındaki yatay bambular (Yarılmış) ise, göğüs seviyesine kadar uzanmaktadır. Yaklaşık 4 cm çapındaki dikey bambular, yatay formlulara göre genellikle çitin ön tarafında bulunacak şekilde tasarlanırlar (Seike, 1992). Kennin-ji çitlerinin boyutları tasarıma göre farklılıklar göstermekle birlikte çoğunlukla, çitlerin üzerindeki bambudan yapılmış bölümün uzunluğu 90-100 cm iken, dikey ve yatay formdaki bambuların yükseklikleri ve uzunlukları ise 1.8 m’dir (Yoshikawa, 1996).

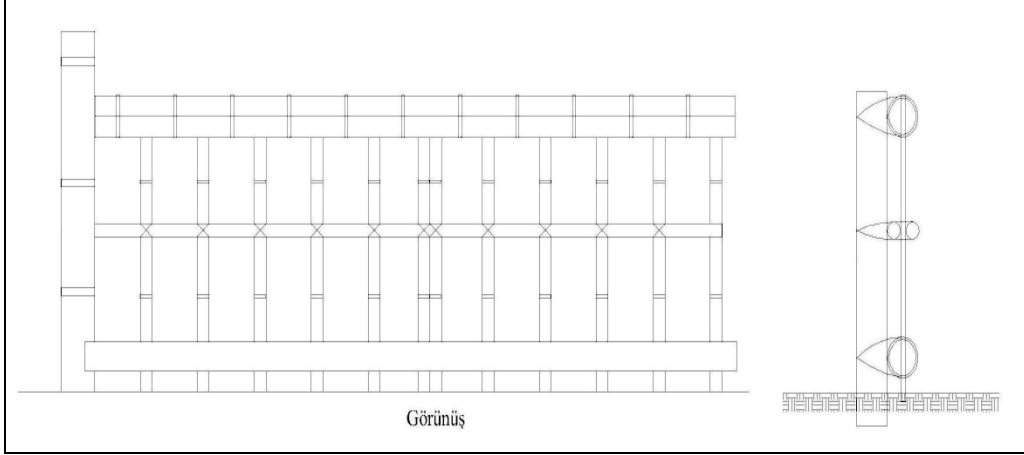


Şekil 30. Kennin-ji çiti. Seike, (1992)’e göre düzenlenmiştir.

3. Kinkaku-ji çiti: Çay bahçelerinde kullanılan bu çitler, ilk olarak Kyoto’daki Kinkaku-ji (Rokuan-ji) tapınağında kullanılmıştır. İsmi tapınamdan alan bu çitler genellikle 50 cm yüksekliğinde kullanılırlar (Yoshikawa, 1996). Bambuların orta

kısımlarından birbirlerine çivilenerek, üstten ve alt kısımlarından yarılmış bambularla sıkıştırılması sonucu oluşan çitlere Kinkaku-ji-gaki adı verilir (Şekil 31).

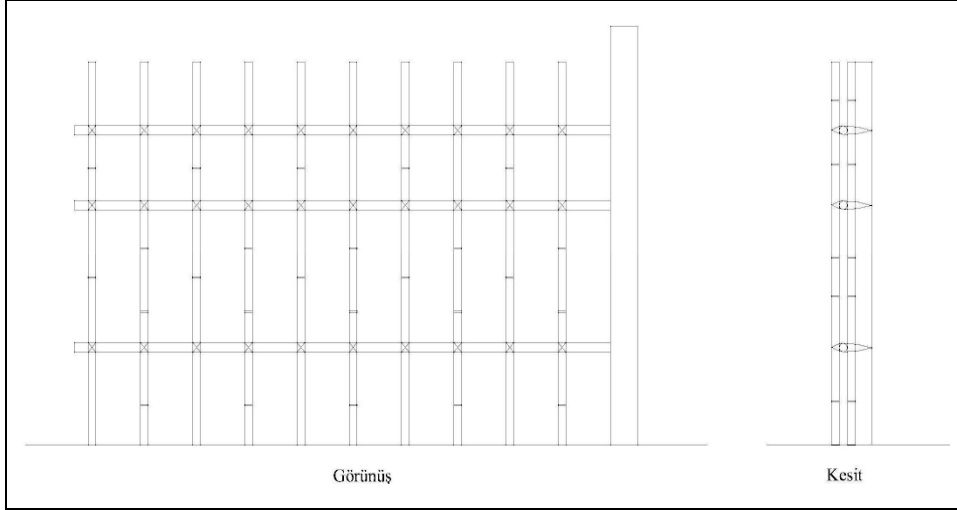
Yaklaşık 3 cm çapındaki yarılmış direklerin üst, alt ve orta kısımlarında yer alan yuvarlak formu direkler birbirlerine bağlanırlar. Yükseklikleri çoğunlukla düşük olan bu çitlerin, çukur alanlarda parmaklık amaçlı kullanımı yaygındır (Seike, 1992).



Şekil 31. Kinkaku-ji çiti. Seike, (1992)'e göre düzenlenmiştir.

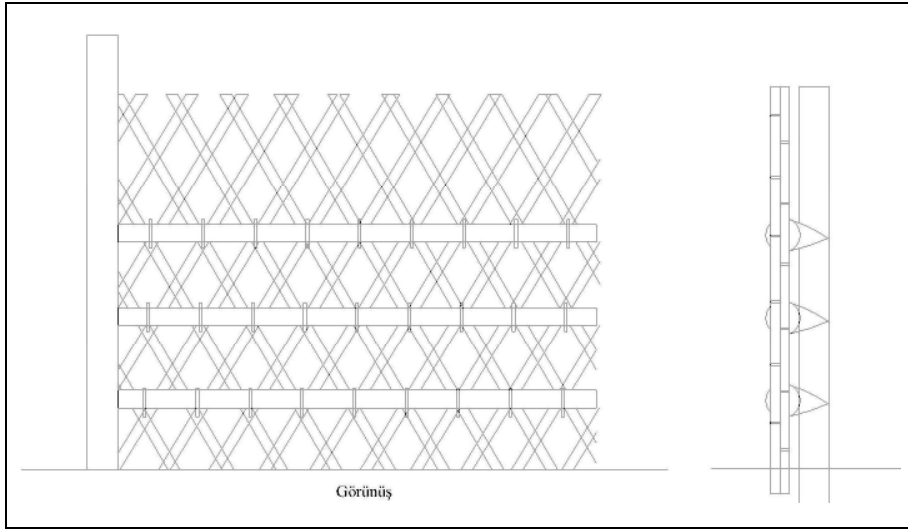
4. Dört gözlü bambu çiti (Yotsume-gaki): Genellikle ismini Japonca'da dört gözlü anlamına gelen "Yotsume"den alan bu çitler, kafes formunda tasarlanmıştır (Şekil 32). Çoğunlukla yeşil, uzun ve çatlaklı yapısıyla, "Yarai-gaki çitlerine benzer olarak, Momoyama dönemindeki çay seramoni bahçelerine ait iç ve dış mekanlarda sınır elemanı amaçlı tasarlanmaktadır. Bahçe içerisinde yapılan bitkilendirme tasarımlarında bu çitlerden yararlanılmaktadır. Sarılıcı bitkilerin kullanımıyla görüş açısının kapatılması istenen mekanlarda 4 gözlü bambu çitleri kullanılmaktadır (Seike, 1992).

Bu gibi çitler genellikle *Chamaecyparis obtusa*, *Cryptomeria japonica* veya *Phyllostachys sp.* bitkilerinden yapılmış olup, yaklaşık 2 m aralıklarla dikilmiş direklerden oluşmaktadır. Bu direkler arasında kullanılan horizontal bambu direklerinin sayısı ve direkler arasındaki uzaklıklar çitin yüksekliğine bağlı olarak değişmektedir ve bu uzunluklar düzenli veya düzensiz olarak tasarlanabilmektedir (Seike, 1992). Bambu direklerin kalınlığı 5 cm'den kalın olmamakla birlikte, çoğunlukla 90 cm uzunluğundadırlar (Ketchell, 2001).



Şekil 32. Dört gözlü bambu çiti. Seike, (1992)'e göre düzenlenmiştir.

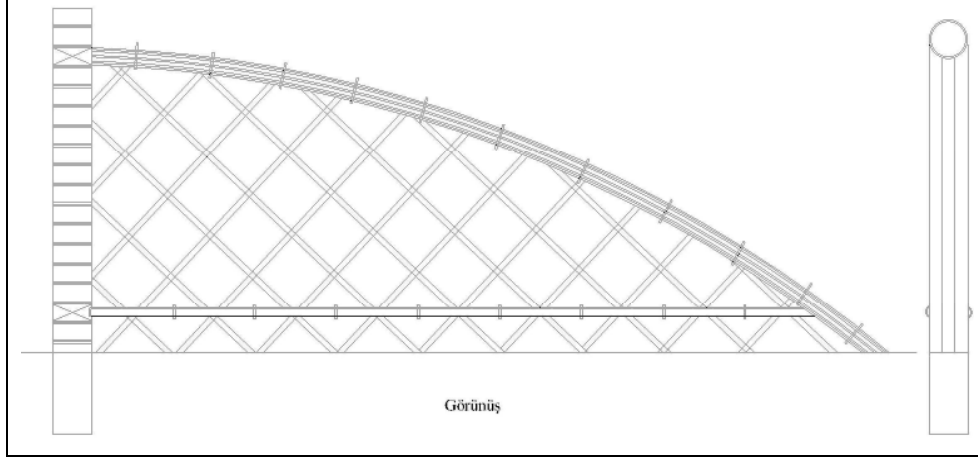
5. Yarai-gaki (Ootsu-gaki): Bu çitler 18 yy.'da Kore'den esinlenerek tasarlanmış olup, geçilmesi istenmeyen alanlarda üst kısımları keskin hatlarla kesilerek kullanılmıştır. Japon bahçelerindeki kullanımını çoğunlukla çay bahçelerinde yaygındır (URL-8, 2007). Horizontal gövdeye bağlanan 3 yatay formlu direklerle tasarlanan bu çitlerde, bambu direkler gövdeye çapraz olarak tutturulur. Bağlamalar çoğunlukla bambuların ön taraflarında gövdeyi sağlamlaştırmak için yapılmaktadır (Seike. 1992) (Şekil 33).



Şekil 33. Yarai çiti. Seike, (1992)'e göre düzenlenmiştir.

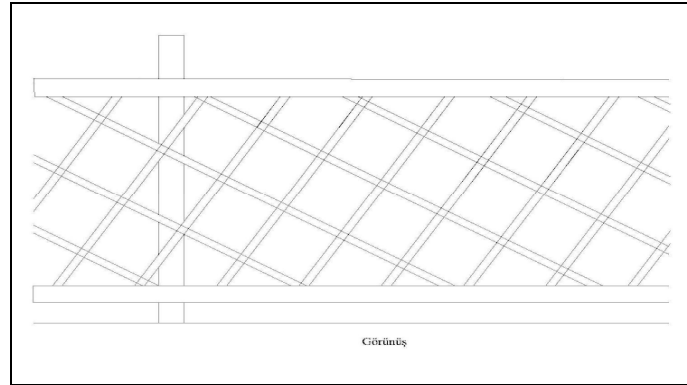
6. Koetsu-ji çiti: Tasarım olarak genellikle "Yarai-gaki" ye benzer olan bu çitler, yarılmış, ince ve düz parçalardan yapılmaktadır. Çapları yaklaşık 1.5 cm olan bu direkler

deste şeklinde bir araya getirilerek bağlanır. Bu çitler, ilk kez Edo dönem bahçelerinden Koetsu-ji tapınağında 2m yükseklikte tasarlanmıştır (Seike, 1992). Koetsu çitlerini oluşturan eğik direğin uzunluğu çoğunlukla 3m olup, yüksekliği ise, 1 m'dir. Ayrıca dikey formlu direklerin uzunluğu 1.9 m iken, çapları ise 17-18 cm olarak tasarlanmıştır (Yoshikawa, 1996) (Şekil 34).



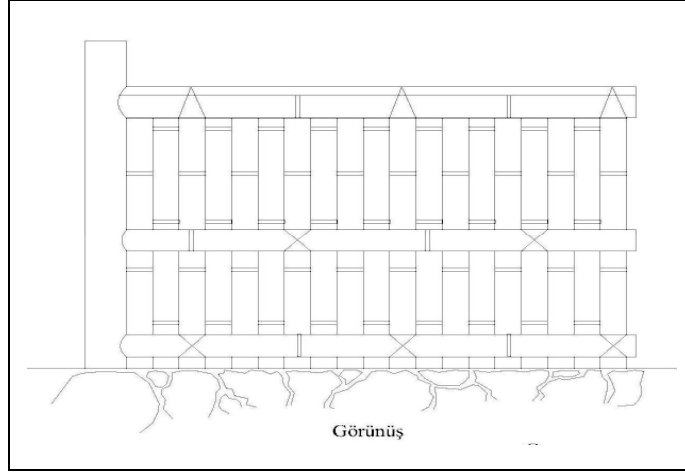
Şekil 34. Koetsu-ji çiti. Seike, (1992)'e göre düzenlenmiştir.

7. Ryoan-ji çiti: İlk kez Kyoto'daki Ryoan-ji tapınağında kullanıldığından dolayı ismini tapınaktan alan bu çit (Masuno, 2003), kalın ve yarılmış bambuların çapraz biçimde bağlanması sonucu oluşurlar (Şekil 35). Bu çitlerde güvenlik açısından önem taşıyan yatay bambular oldukça kalındır. Bu çitin yüksekliği 45.5 cm ile 90 cm arasında değişmektedir (URL-8, 2007).



Şekil 35. Ryoan-ji çiti

8. Ginkaku-ji çiti: İlk kez Ginkaku-ji tapınak bahçesinde kullanılan çitler (Masuno, 2003), bambu ve kamelya bitkisinden ve taş duvardan yapılmıştır (Şekil 36). Yaklaşık 50 m yüksekliğinde tasarlanan bu çitler, dar ve uzun yapısıyla tapınak girişinde görkemli bir görüntüye sahiptir (Ginkaku-ji, 2006).



Şekil 36. Ginkaku-ji çiti. Ginkaku-ji, (2006)'e göre düzenlenmiştir.

9. Canlı çit (İke-gaki): Ağaçlardan, bambulardan veya diğer bitki materyallerinin budanması sonucu oluşan çitlere İke-gaki adı verilir. Genellikle Edo dönemi bahçelerinde sıkça görülen canlı çitler, kullanılan malzemelere göre isimlendirilmiştir. Odundan yapılanlar “İte-gaki”, taştan yapılanlar “İshi-gaki”, bambudan yapılanlara ise “Take-gaki” adı verilmektedir.

Bahçelerde kullanılan diğer çitler ise Sasa-gaki, İbara-gaki ve çeşitli bitkilerin bir arada kullanımıyla tasarlanan Maze-gaki'dir. Bu çitlerde çoğunlukla uzun bitkiler arka tarafta yer alırken, kısa boylular ise, ön tarafta bulunur. Tasarımlarda bitkilerin formları önem verilirken, renk kompozisyonu da düşünülmektedir (URL-8, 2007).

Japon bahçelerinde yaygın olarak kullanılan canlı çitler, çoğunlukla *Chamaecyparis obtusa*, Çin karaçamı (Maki ve Sasaki) ve *Rhododendron indicum* bitkilerinden yapılmaktadır. “Karikomi” olarak da bilinen bu çitler, ilk kez 15 y.y. bahçelerinde görülmesine rağmen Momoyama ve Edo dönem bahçelerinde sıkça kullanılmıştır (Young, 2005). Canlı çitler fonksiyonlarına ve görünüşlerine göre 5'e ayrılmaktadır. Bunlar; (URL-8, 2007).

- 1) Dalga görünümlü olan (Namikarikomi)
- 2) Perdeleme amaçlı (Dankarikomi)
- 3) Dağ görünümlü olan (Yamakarikomi)
- 4) Sınırlandırma amaçlı (Magakikarikomi)
- 5) Rüzgar perdesi amaçlı (Hirakarikomi)

10. Eğik Bambu çiti (Nanako-gaki): Bu çitler, bambudan yapılmış bantların birbiri üstüne gelecek şekilde zemine saplanması sonucu oluşurlar (Masuno, 2003). Genellikle yürüyüş yolları kenarında yönlendirme amaçlı kullanılan bu çitler, yaklaşık 40 cm yüksekliğinde tasarlanırlar (Şekil 37).



Şekil 37. Eğik bambu çiti

11. Shigara çiti: Shigara tarzı çitler *basit*, esnek ve ince yapısıyla yuvarlak, yarılmış bambulardan oluşmaktadır (Şekil 38). Yüksekliği az olan bu çitler, toprak tutuldukça malzemelerin aşınacağını ve zamanla bitkilerin köklerinin toprağı bir arada tutacağı düşünüülerek tasarlanmıştır (Masuno, 2003).



Şekil 38. Shigara çiti

12. Cryptomeria çiti: İsmi yapıldığı *Cryptomeria japonica* bitkisinden alan bu çitler, ilk kez Heian dönemine ait tapınak bahçelerinde kullanılmasına rağmen, geleneksel Japon bahçe sanatının tüm dönemlerinde görülmektedir (Şekil 39).



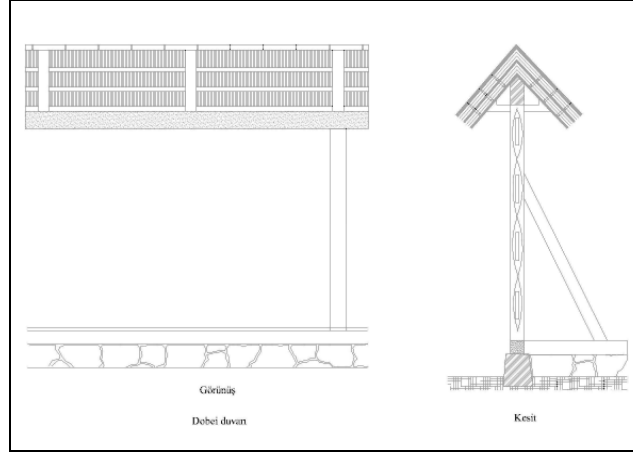
Şekil 39. Cryptomeria çiti

Duvarlar

1. Tsuijibei : Tsuiji tarzı duvarlar genellikle Heian döneminde tasarlanmıştır. Çamur ve kil karışımıyla çevrenmesi sonucu meydana gelen bir stildir (Keane, 1996). Duvarı ayakta tutan kolonlar genellikle 1.8-2 m arasında değişen uzunluklarla yerleştirilirler. Geniş ölçekteki duvarlara ise “oogaki” adı verilir. Genellikle çamur çitlerinde iskelet veya çatı yoktur (URL-8, 2007).

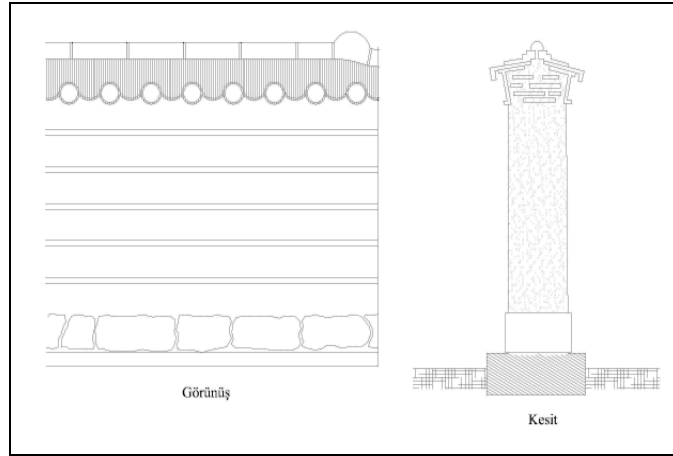
2. Dobei : Dobei adıyla bilinen ve kırılmış kaya ve kiremit parçalarıyla güçlendirilmiş bu duvarlar çoğunlukla sıvanarak kaplanmaktadır. Bazen tahtalar, basit çamur duvarın üstünü kapatmak için kullanılırdı (Şekil 40). Orta çağda ateşli silahların ortaya çıkmasından dolayı toprak duvarın sert kaplamalı yüzeysel tabakalarla yapılması daha tercih edilir hale gelmiştir. Duvar veya parapetlerin üstleri üçgen şeklindeki kiremitlerle kaplanır ve buna “Yagura” adı verilirdi (URL-8, 2007).

Çoğunlukla bahçedeki toprak rengine uyum sağlaması için koyu renkte tasarlanan bu duvarların arka taraflarına dengeyi sağlamak için destekler koyulur (Seike, 1980).



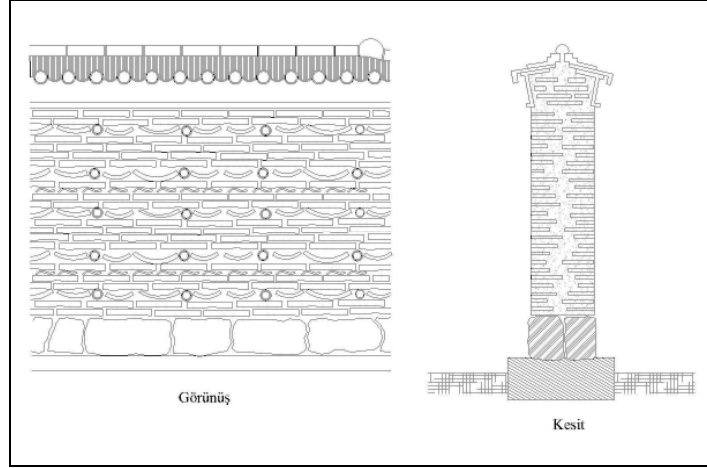
Şekil 40. Dobei stili duvar. Seike, (1992)'e göre düzenlenmiştir.

3. Sujibei: Sujibei duvarları, parça kiremit ve beyaz çizgiler kullanılarak dekoratif hale getirilmiştir. Bu gibi duvarlarda kullanılan 5 paralel çizgi soylu sınıfının asaletini göstermektedir (Young, 2005) (Şekil 41).



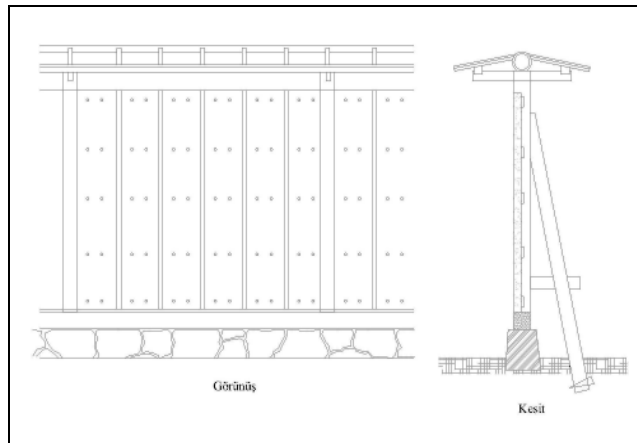
Şekil 41. Sujibei stili duvar. Seike, (1992)'e göre düzenlenmiştir.

4. Neribei: Çamurlu duvar olarak bilinen neribei tarzı duvarlar, genellikle Edo dönemine ait bahçelerde görülmektedir. Toprak duvar, kil ve ek olarak yerleştirilmiş dikdörtgen biçimli tabaka halindeki kiremitlerden oluşmaktadır (Şekil 42). Genellikle bu gibi duvarlar dış duvar (Sotobei) olarak çay bahçelerinin etrafını çevrelemek için de kullanılır (URL-8, 2007). Çoğunlukla bahçelerde yükseklikleri 3 m'den az ve kalınlıkları 30-40 cm arasında değişen bu duvarlar, Edo döneminde(1615-1868), tapınakların ve asil aristokratların ikamet ettiği konaklama birimlerinin etrafında kullanılırlardı (Seike, 1992).



Şekil 42. Neribei stili duvar. Seike, (1992)'e göre düzenlenmiştir.

5. İtabei : Genellikle 1.2 cm kalınlığında ve 30 cm genişliğinde uzun sedir ağacının tahtalardan yapılan çitlerdir (Seike, 1992). Uzun ahşap parçalarından ve kazıklardan yapılan bu çitlerin temel kazık demirlerinin direkleri temel taşlarının arasına girecek şekilde aralıklı olarak dikilir (Şekil 43). “Genjibei” olarak ta bilinen bu duvarlarda çatının örtülmesiyle altta kalan boş bölüme “Ranma” adı verilir. Bu alanın sol tarafı ise açıktır. Bambuların genişletilmesi ve 45 cm aralıklarla bölünmesiyle oluşturulan “Yamatobei” tarzı duvarlar ise, genellikle çay bahçelerinde kullanılmaktadır. Bu duvarların bazıları geniş ve uzun tahtalardan yapılırken, bazıları ise tahtaların arka arkaya dizilmesiyle tasarlanmıştır (URL-8, 2007).



Şekil 43. İtabei stili duvar. Seike, (1992)'e göre düzenlenmiştir.

2.4.9. Köprüler

Günlük yaşamda insanların bir dereye veya akarsuda karşıdan karşıya geçmelerini sağlayan köprüler, Japon bahçelerinde görsel ve işlevsel amaçlı kullanılmaktadır (Seike, 1992). İnsanların üzerinde yürüdüğü ve manzaranın bir parçası olarak tasarlanan köprüler, tasarımlarında yaratılan biçim ve materyal farklılıklarına göre sınıflandırılmıştır (Masuno, 2003).

Japon bahçelerinde köprülerin budizm dinine göre farklı semboller taşıdığı bilinmektedir. Heian dönemi bahçelerinde, gölün ortasındaki adalara ulaşmak için kullanılan köprüler, yeryüzündeki insanın cennete ulaşmak için tanrıyla olan bağlantısını temsil etmektedir. Momoyama dönemindeki kuru peyzaj bahçelerinde, dini etkisini kaybetmiş köprüler, altından akan suyu vurgulamak amacıyla tasarlanmıştır (Keane, 2005).

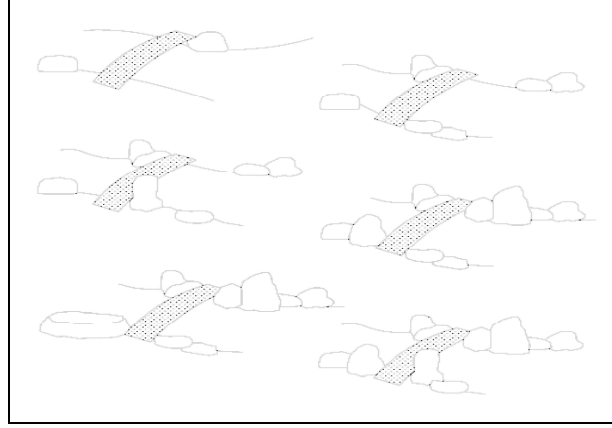
Kamakura döneminden sonra görsel amaçlı tasarlanan köprülerin çoğu taştan yapılmıştır. Bu bahçelerde, köprüler manzara ve insan hislerinin simgeleri olarak kabul edilmektedir. Eski dönem bahçelerinde taştan yapılan köprüler, Momoyama dönemindeki teknik becerinin gelişmesi ile köprü yapımında işlenmiş taşlar kullanılmaya başlanmıştır (Masuno, 2003).

Geleneksel Japon bahçelerinde tasarlanan köprülerin isimleri, kullanıldıkları malzemeye ve biçimlerine göre değişim gösterir. Bu köprü çeşitleri; taş köprü (İshibashi), eğik köprü (Soribashi), toprak köprü (Dobashi), gizli köprü (Nozokibashi), ay görünümlü köprü (Engetsukyou), düz köprü (Hirahashi) ve zigzaglı köprü (Yatsuhashi)'dür (URL-8, 2007).

1. Taş köprü (İshibashi): Çoğunlukla kuru peyzaj bahçeleri ve göl bahçelerinde kullanılan bu tip köprüler yontulmuş kayalardan yapılmaktadır (Katsuhiko, 2005). Tipik olarak granit veya yaprak taşı olarak bilinen taşlardan yapılan bu köprüler, kesilmiş kayalardan yapılabildiği gibi doğal haliyle ayrılmış kayalardan da yapılmaktadır (Young, 2005). Bahçelerde kesilmiş taşlardan yapılan köprülerin (Kiri-ishibashi), yüzeyleri düz bir zemin elde etmek amacıyla zımparalanarak kullanılmaktadır. Genellikle Momoyama ve erken Edo dönemi bahçelerinde tasarlanan bu köprüler, çoğunlukla uzunlukları 2 m, genişlikleri ise 20cm' den büyük kesilmiş taşlardan oluşmaktadır.

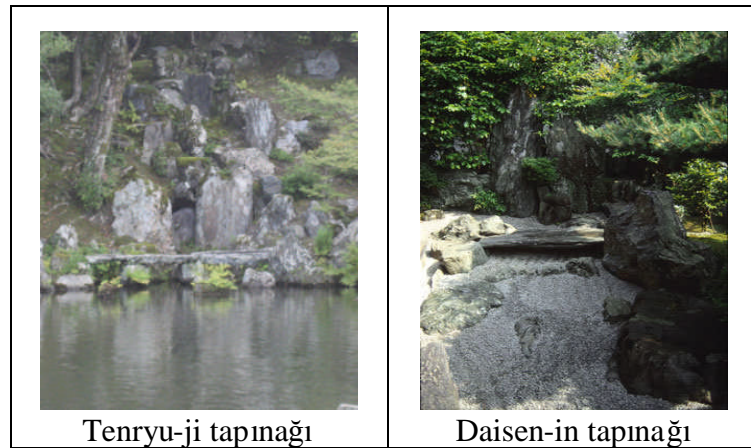
Taş köprülerin giriş alanlarında farklı boyutlara sahip taşlar kullanılmaktadır (Şekil 44). Kelime anlamı ile gemi demiri olarak bilinen bu taşlar, köprünün dengede ve ayakta durmasını sağlamaktadır (Douglas, 2005). Farklı isimlere sahip bu taşlara, "Hashizoe ishi,

Hashibiki ishi, Hahiuke ishi ve Tomat ishi” adı verilmektedir. İlk kez Muromachi dönem bahçelerinde tasarlanan bu taşlar 1 veya 2 adet, Momoyama döneminde ise 3 adet kullanılmıştır (URL-8, 2007).



Şekil 44. Taş köprü kaya düzenlemeleri. Douglas, (2005)’e göre düzenlenmiştir.

Heian döneminde geniş ve kesilmiş doğal taşlardan yapılan bu köprüler, kemer şeklinde tasarlanıp, fonksiyonel amaçlar için kullanılmıştır. Muromachi döneminde kullanılan köprüler ise Çin’den gelen “Sung D’ytasty” kültürünün etkisinde kalarak artistik değerlerin artması sonucu göl ve dere bahçelerinde sembolik amaçlı kullanılmıştır (URL-8, 2007). Bu köprülerin en iyi örnekleri Taizouin’de ki Tenryu-ji tapınak bahçesi ve Daitoku-ji’deki Daisen-in tapınak bahçesinde görülmektedir (Şekil 45). Bu bahçelerde, ziyaretçilere taş köprülerin altından akan dereler algılatılmaktadır (Daisen-in, 2006).



Şekil 45. Taş köprüler

Momoyama ve Edo dönemlerinde de geleneksel taş köprülerin kullanımına devam edilmektedir. Geniş ve güçlü potansiyele sahip göl ve kuru bahçelerde yapay ve doğal taş köprüler, bir arada kullanılmıştır (URL-8, 2007).

2. Kemer formu köprü (Soribashi): Geleneksel Japon bahçelerinde yaygın olarak kullanılan köprülerden biri de kemer formu köprüler (Soribashi)'dir. Japon bahçelerinde ilk kez 9-10.y.y'larda Heian dönemine ait shinden bahçelerinde kullanılan bu köprüler, genellikle kırmızı renklere boyanmış olup, eğik yapısıyla Çin'den gelen motiflerden etkilenerek tasarlanmıştır (Şekil 46). Bundan dolayı bu köprülere Çin köprüleri de denilmektedir (Ketchell, 2001). Genellikle kemer şeklinde olup, toprak köprü (Dobashi) veya kısa köprüler (Nozokibashi) gibi hafif yumuşak eğikliğe sahiptirler (URL-8, 2007).



Şekil 46. Kemer formu köprü

3. Toprak köprü (Dobashi) : Kısa boylu kütüklerin yan yana dizilip, üst tarafının çakıllarla kaplanması ve bu yüzeyin üzerine yaklaşık 10-20 cm kalınlıkta toprak örtüsü serilmesi ile oluşan toprak köprüler (Şekil 47), kullanıldıkları ortamlara rustik çekicilik katmaktadır (Seike, 1992).

Kütükler üzerine koyulan toprağın ağırlığından dolayı köprüler genellikle kısa yapılırlar. Kenarlarında çitlerden kaçınılarak tasarlanan bu köprülerin her iki yanında çim veya yosun bitkisi, zeminde ise sıkıştırılmış toprak veya çakıl kullanılmaktadır (Masuno, 2003).



Şekil 47. Toprak köprü

4. Gizli köprüler (Nozokibashi): Bahçede başladığı yerden itibaren devam ederek, suyun üzerinde aniden biten bu köprüler, ahşaptan yapılmıştır. Sığ suların olduğu bahçelerde kullanılan bu köprüler, sahip olduğu fonksiyonel etkiyi devam ettiremesi için köprünün bittiği alanlarda basamak taşları kullanılır. Dışarıdan bakıldığında kuvvetsiz ve düşecekmiş gibi görünen bu köprü, çoğunlukla Edo periodundaki bahçelerde kendini göstererek japon bahçelerinde doğaya uyum esasına aykırı olan yapay elemanlardan biri olarak kendini göstermiştir (URL-8, 2007).

5. Ay görünümlü köprü (Engetsukyou): Ay görünümlü köprü olarak ta bilinen bu köprülerin alt tarafına bakıldığında ay görünümünü verdiği için ismini buradan almaktadır. Çoğunlukla taş veya ahşaptan yapılan bu köprülerden karşıya geçmek tehlikeli olduğundan dolayı genellikle kenarlarında parmaklıklara yer verilmiştir (Şekil 48). İlk kez Çin’de ortaya çıkan bu köprüler, Japon bahçelerine Heian döneminde ki Shinden bahçeleriyle giriş yaparak, Edo dönemine ait gezinti bahçelerinde kullanılmıştır (URL-8, 2007).



Şekil 48. Ay görünümlü fener

6. Zigzag köprü (Yatsunashi): İlk kez 10.yy'da, Japon edebiyatında ünlü olan "The tales of Ise" hikayesinde bahsedilen bu köprünün, Azuma nehrindeki bataklıktan geçmeye çalışan H. McCullough ve arkadaşları tarafından kullanıldığı belirtilmektedir (URL-8, 2007). Ayrıca eski bir halk efsanesine göre, kötü niyetli ruhlar tarafından izlenen kişiler, ruhların sadece düz yolda yürüyebildiklerine inanarak, köprülerin zigzaglı yapısıyla güvenli bir ortama kavuşacakları düşünmüşler (Ketchell, 2001).

Bu köprünün en belirgin özelliği, köprünün insanlara toplam sekiz adet yönlendirme yaptırmasıdır (Şekil 49). Köprü, insanlara üzerinde yavaşça yürüme ve her adım atıldığında farklı yönlerde ait vistalar görme imkanı sunmaktadır (URL-8, 2007). Çoğunlukla bahçelerde, sığ göller veya bataklıklar üzerinde tasarlanan bu köprüler, parmaklıklar olmaksızın tahta plaklar kullanılarak yapılmıştır. Genellikle bu köprülerle birlikte japon bahçelerinde İris bitkisi kullanılır (Ketchell, 2001). Zigzaglı köprüler, Japon bahçelerinde çoğunlukla Edo döneminde ki gezinti bahçelerinde kullanılmıştır (Katsuhiko, 2005).



Şekil 49. Zigzag köprü

3. BULGULAR

3.1. Japon Bahçe Sanatı Dönemleri

Japon kültürü ve sanatının başlangıcı ile ilgili bilgilerin kısıtlı olması nedeniyle Asya kıtasının doğusunda dizilen adaların üzerinde gelişen Japon kültürünün uzun bir süre Kore, Çin ve Hindistan kültürlerinin etkisi altında kaldığı bilinmektedir. Japonya'da zamanın, Güneş tanrısının dünyadaki temsilcisi olduğu düşünülen imparator Cimmu Tenno'yla başladığına inanılmaktadır. Bu tarihten itibaren gelişen kültür ve sanat akımları, dini inanış biçimleri, siyasi ve politik olaylar ülkede farklı dönemlerin oluşmasına sebep olmuştur. Bunlar (Güvenç, 1995);

1. Seramik ncesi devir (M.Ö.10 000)
2. Cmon dönemi (M.Ö. 4000-300)
3. Yayoi dönemi (M.Ö. 300-MS 300)
4. Kofun dönemi (M.S. 300-710)
5. Nara dönemi (710-794)
6. Heian dönemi(794-1185)
7. Kamakura dönemi (1185-1392)
8. Muromachi dönemi (1392-1568)
9. Momoyama dönemi (1568-1615)
10. Edo dönemi (1615-1867)
11. Meiji dönemi (1868-1912)

Japon Bahçe Sanatı Dönemleri

3.1.1. Nara Dönemi (710-794)

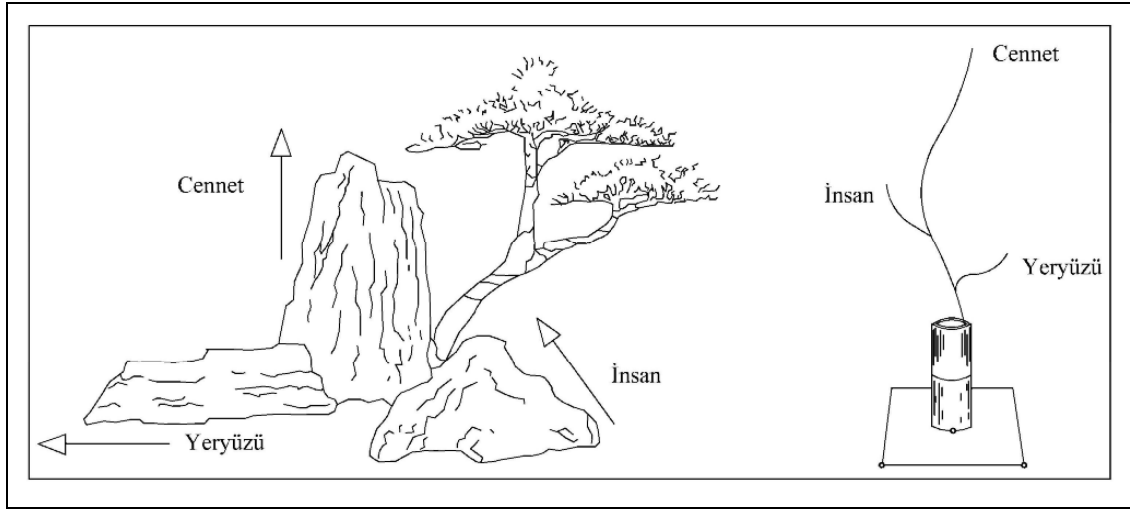
Japonya'da 710 yılında başkent ilan edilen Nara şehri, Çin'deki T'ang şehrine benzer olarak dama tahtası şeklinde tasarlanmıştır. Nara döneminde Kore ve Çin etkisi altında kalan Japonya, mimari tasarımların yanı sıra III. y.y.'ın başlarında buddizmin etkisiyle sanatsal alanlarda farklılıklar göstermiştir (Harada, 1954).

Japonya'da bahçe düzenleme geleneği çok eski tarihlere dayanmaktadır. Ketchell, (2001)'e göre bahçelere ait en eski örnekler 8 y.y.'da yapılmış olup, dönem imparatorunun

“koi” olarak bilinen gölete bakışı ve göl içindeki balıklara hayranlığıyla ortaya çıkmıştır. Akdoğan, (1974)’e göre ise bahçe sanatının ilk örnekleri, Nara dönemindeki prenlere ait mezarlıklar olarak gösterilmiştir.

Erken dönem Japon bahçeleri, kutsanmış dünya ruhunu temsil eden doğanın, işlenerek yeniden yaratılması sonucu oluşturulmuştur. Ülkede doğanın kutsallaştırılmasıyla gelişen Shinto dinine ait törenler, mevsimler ve manzarayla ilişkili olup, kutsal kabul edilen alanlarda insanların tanrılarına yaklaştıkları düşünülürdü. Japonya’daki dağlar (Fuji Dağı), dağların dorukları, akarsular, şelaleler ve ormanlar tanrılarının evi olarak kabul edilirdi (Ketchell, 2001).

Japon bahçe sanatında budizmin etkisi ile iki farklı kaya düzenlemesi geliştirilmiştir. Bunlar; “Hinbunseki-gumi ve Sanzonseki-gumi”dir. İsmi üçlü budadan alan kaya düzenlemesi (Sanzonseki-gumi), yeryüzü, insan ve cennet üçgenini temsil etmekle birlikte dönemin bahçe tasarımlarında sıkça kullanılmıştır (Nitschke, 2003) (Şekil 50).



Şekil 50. Üçlü kaya kompozisyonu. Slawson, (1991); Nitschke, (2003)’e göre düzenlenmiştir.

Nara dönemine ait budist tapınaklarda, saray kaleleri geometrik formlarla tasarlanmışken, bahçeler ise tapınağın güneyindeki göletin etrafında odaklanmıştır ve bu gölet içerisinde çeşitli büyüklüklerde adalar yer almaktadır (Akdoğan, 1974). Bitki çeşitliliğinin zengin olduğu bahçelerde, mevsimsel çiçekler belli edilerek, Japon toplumunda mevsimsel değişimler, süsen ve kırmızı yaprak festivalleri gibi çeşitli eğlenceler düzenlenerek kutlanırdı (Ketchell, 2001).

3.1.2. Heian Dönemi (794-1185)

Budizm dininin Japonya üzerindeki altın çağını yaşadığı Heian döneminde başkent Nara'dan alınarak Heian-kyo olarak belirlenmiştir. Bu dönemde Çin'den alınan T'ang sanatı yerini yamaçlarda kurulan budist tapınakların mistik inançlarını yansıtan yeni bir sanata bırakmıştır (Güvenç, 1995).

Heian döneminde (794-1185) çoğunlukla dönemin asilleri tarafından yaptırılan "Shinden zukuri" bahçe tarzları görülmektedir (Katsuhiko, 2005). Genellikle bu bahçeler, "U" şeklinde tasarlanan ana yapının merkezindeki düz avlu ve "Rinsen" adı verilen göl bahçesini kapsamaktadır (URL-8, 2007) (Şekil 51).

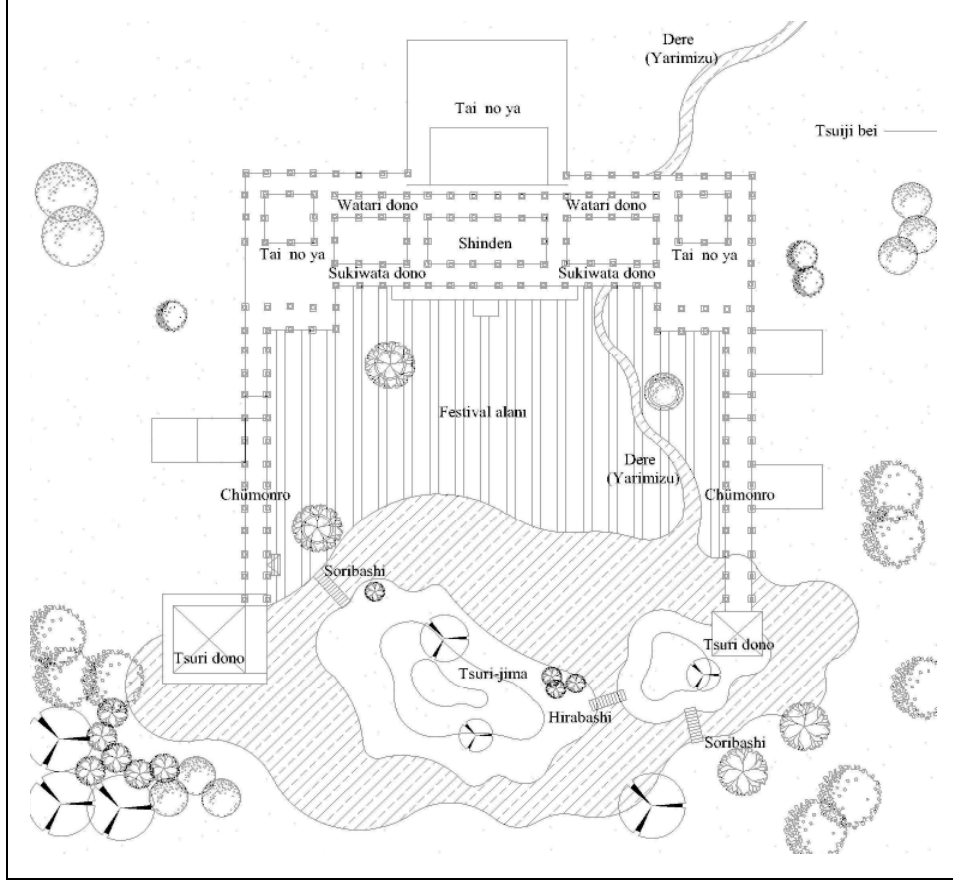
Japonya'da genellikle soyluların arazilerini işgal eden bu bahçeler, Kyoto (Heian-kyo) ve çevresinde yer almaktadır (Nitschke, 2003). Shinden-zukuri bahçeleri, Heian çağı boyunca asillerin yaşadığı ana binalar ya da "Shinden" adı verilen tapınak birimi için tasarlanmıştır. Asillerin yaşadığı bu bahçeler, yaklaşık 120 metre yarıçapa sahip olmakla birlikte genellikle yapılar yerleşim yerinin kuzey tarafına inşa edilmektedir (Masuno, 2003).

Heian döneminde, şehir içerisinde yapılmış olan bu bahçelerinin cazipliği Japon bahçelerinin gelişimine katkıda bulunmuştur (Keane, 1996). Binaların güneyinde tasarlanıp, binlerce metrekareye yayılmış olan shinden zukuri bahçelerinde, yapıların önünde toprak ya da kumdan yapılmış düz bir alan bulunmaktadır. Bu geniş mekanın ön tarafında ise dönem bahçelerinde, değişmez tasarım elemanı olarak kullanılan ve doğal su kaynaklarıyla beslenen gölet (Koi) bulunmaktadır (Harada, 1954).

Geniş ölçekte tasarlanmış olan Shinden gölleri, genellikle arazinin kuzey doğusundan başlayarak akan dereler ve çağlayan şelalelerle beslenmektedir. Japonca'da "Yarimizu" (Katsuhiko, 2005) adı verilen dereler, yapıya ait olan açık koridorların yükseltilmiş zemin kaplamaları yardımıyla Shinden yapısının altından akarak geniş ölçekli gölete uzanmaktadır (Anthony, 2000).

Bahçelerde kullanılan dereler, eğrisel hatlarla ve derinliği fazla olmayacak şekilde tasarlanmıştır. Organik formlarda planlanan derelerin bahçe içerisinde yaptığı kıvrımlar ile oluşan arazi parçaları, ejderhanın karnını temsil etmektedir. Bu alanlarda insanların farklı inanışlarına rastlamak mümkündür. Bu düşünce ile ejderhanın sırtında olduğuna inanılan alanlar uğursuzluğu, ejderhanın önünde bulunan alanlar ise şanslılığı sembolize etmektedir. Bu inanıştan dolayı yapılar çoğunlukla şanslı olarak bilinen alanlar üzerinde yapılmaktadır.

Genellikle bu tarz bahçeler, dereleri oluşturan suyun elde edilmesi amacıyla tepelerin güney taraflarına kurulmaktadır (Nitschke, 2003).

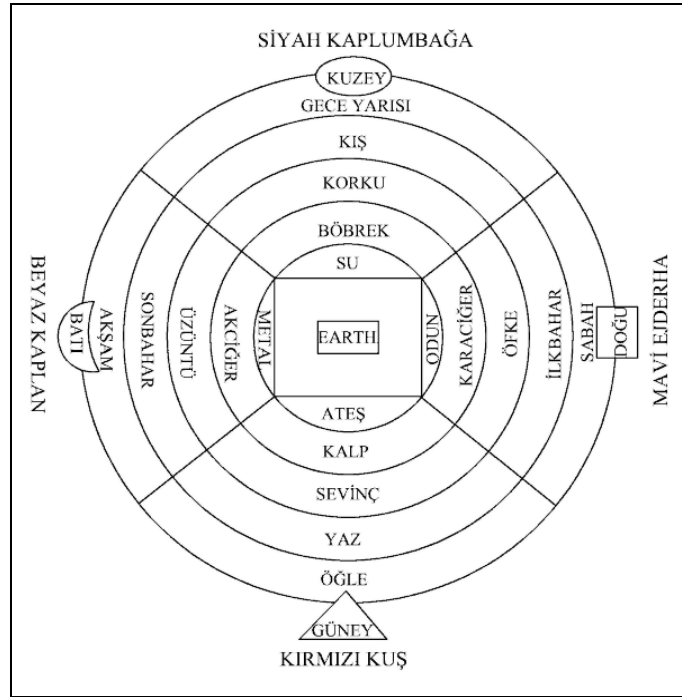


Şekil 51. Shinden zukuri bahçe stili. URL-14, (2007)'e göre düzenlenmiştir.

Heian dönemine ait bilgiler, evrenin etrafında mitolojik olarak tanrısal ve cennete ait olan hayvanların yaşadığına inanmaktadır. Bu anlayış ile eski Heian-kyo olarak bilinen Kyoto şehri, topografik konumu bakımından incelendiğinde etrafında bulunan 5 adet tepe, hayvanların kendilerini yeryüzünde ortaya çıkardıkları yerler olarak kabul edilmektedir. Kyoto şehrinin doğusundaki bir dağ akarsuyunda “azura” adı verilen mavi ejderhanın, batıdaki dağlarda beyaz kaplanın, kuzey dağlarında siyah kaplumbağanın ve güney düzlüklerinde ise kırmızı kuşun yaşadığına inanılmaktadır. Bu dört tanrısal hayvanın arkasında yatan fikir, Japonca’da “go-gyo” diye bilinen antik Çin sistemi’dir. “Beş element” adı verilen fikir, son zamanlarda “beş aktivite” ya da “beş evrimsel aşama” adı ile anlatılmaktadır. Bu aşamalar toprak, odun, ateş, metal ve su ile sembolize edilmiştir. Şematik olarak planlanan bu aşamaların merkezinde toprak yer alırken, etrafında ise odun

(doğu), metal (batı), su (kuzey) ve ateş (güney) dizilmektedir. Ayrıca elementler kendi öz renkleri ile belirlenmiştir. Bunlar; toprak sarıyla, odun yeşille, metal beyazla, su siyahla ve ateş kırmızıyla temsil edilmektedir (Nitschke, 2003) (Şekil 52).

Heian döneminde değişim fikrini ele alan bahçe tasarımcıları, Buddist inanışından etkilenerek ve görünen dünyayı gerçeğin sadece bir yönü olarak kabul ederek, tasarımlarında farklılıklar göstermişlerdir. Bu farklılık, bahçe tasarımcılarına cennetin ideal bir yönünü göstererek, bahçe alanını bir manzara haritası gibi görmeleri sağlamıştır. Gölet içindeki basit bir kaya, bir taş gibi ya da denizden yükselen bir dağ gibi görünebilmektedir. Bu anlayışla göl bahçesinde farklı anlamlar taşıyan adalar kullanılmıştır (Ketchell, 2001).



Şekil 52. Mitolojik şehir planlaması. Nitschke, (2003)'e göre düzenlenmiştir.

Shinden bahçelerine ait göl üzerinde, bir kaç kaya ve bonzai sanatı ile form verilmiş çam bitkisi kullanılarak yapılan adalara turna kuşu adı verilirken, genellikle bu adalar ile birlikte su kaplumbağası adaları kullanılmıştır (Keane, 1996). Heian bahçelerinde tasarlanan bu adalara kırmızı renkli ve estetik görünüme sahip iki veya daha fazla köprüyle ulaşım sağlanmaktadır. Genellikle bahçenin kuzeyinde, kemer biçiminde tasarlanan köprülere "Soribashi" adı verilirken, güneydeki düz köprülere ise "Hirabashi" adı

verilmektedir. Bahçedeki diğer adalara ise, yüksekliği düşük olan ve düz köprülerle ulaşılır (Young, 2005, URL-8, 2007).

Heian döneminde, avlu ve göl bahçelerinde yapılan partiler, eğitilmiş ve asil insanlar arasında düzenlenen bir aktivite olarak kabul edilmesinden sonra bahçeler, aristokratların kendileri tarafından tasarlanmaya başlamıştır. Bu amaçla Heian dönemi bahçe tasarımlarında “doğal manzarayı kendi modelin olarak kullanma” fikri bahçe sanatında sıkça kullanılmıştır. Çok zengin bir edebi geleneğe sahip olan Heian döneminde, sanata ilgi duyan eğitilmiş sınıflar arasında yaygın olarak birçok şair, esin kaynağını bahçelerden çıkarmakta ve bahçeler hareket, renk ve seslerle dolu muhteşem yerler olarak tasarlanmaktadır (Ketchell, 2001 - Marguerite, 1995). Heian döneminde, kayıkçılığın çok popüler bir aktivite olduğu bilinmektedir. Göl bahçelerinde imparator, prenses ve tüm saray halkının katıldığı gezinti günleri düzenlenmektedir. Göl boyunca küreklerin çekildiği kayıklardan müzik sesi yayılarak, Çin ve Kore danslarının sonsuz çeşidi sergilenmektedir (Masuno, 2003).

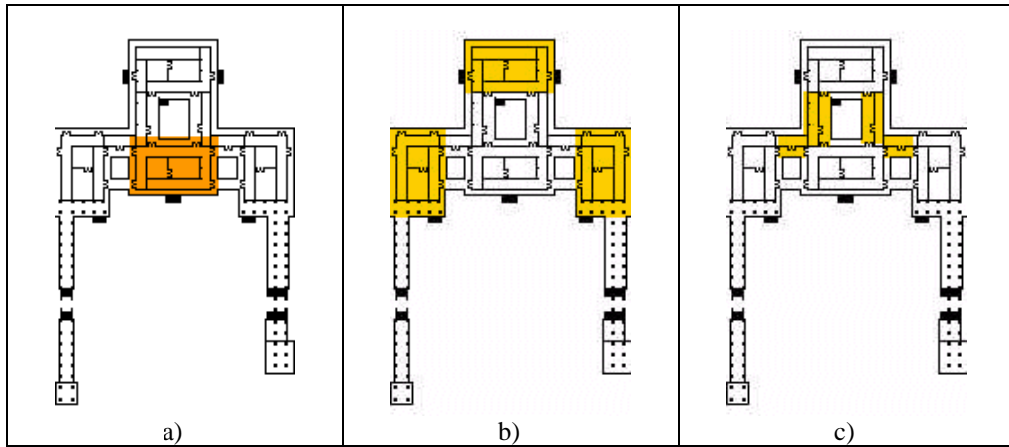
Bazı shinden zukuri bahçelerinde, gölün kuzey tarafında geniş ölçülere sahip “Benten” adası yer alırken, Japonca’da “kiku” olarak bilinen *Chrysanthemum* adası ise alanın batı tarafında tasarlanmaktadır (Nitschke, 2003).

Bahçelerde farklı mevsimlere uygun bitki kompozisyonları tasarlanmıştır. İlkbaharda kullanılan çam, kiraz, orman gülü ve diğer çiçekli bitkiler, bahçelerde renkli manzaralar ortaya çıkarırken, yaz mevsiminde ise güller ve renkli çalılar kullanılmıştır (Keane, 1996). Shinden bahçelerinde yapılan açık hava etkinlikleri, özellikle krizantem, azelya ve ilkbaharda çiçek açan kiraz ağaçları ile ilgi çekmektedir (Ketchell, 2001).

Heian döneminde Shinden zukuri bahçelerinin yanı sıra Jodo tarzı bahçelerde tasarlanmıştır. Asillerin kendi iç dünyalarında huzuru yakalayabilmek için tasarladıkları bu bahçelerin merkezinde okyanusu temsil eden gölet bulunurken, gölün doğusunda ise “Amitabha” adı verilen tapınak birimi yer almaktadır. İnsanlar, göletin doğu tarafında (bu dünyayı temsil eden taraf), batı tarafındaki kusursuz mutluluk topraklarına ulaşmak için ibadet etmektedir. İnsanlar arasında, o günlere duyulan arzunun artması, onları ibadet ettikleri konumdan batı tarafına doğru yaklaştıracığına inanılırdı. Jodo- tarzı bahçelerinde tasarlanan yapılar, zamanla shinden yapılarına dönüşmüştür (Masuno, 2003). Kyoto’da Heian dönemine ait bahçe örnekleri; Byodo-in tapınak bahçesi ve Daikaku-ji tapınak bahçesi’dir.

Shinden zukuri bahçelerinin merkezinde, aristokratların konaklama ihtiyaçlarını gidermek için tasarlanan “Shinden” adı verilen tapınak birimi, yapının güneyinden çıkan üzeri çatıyla kaplı koridorların, bahçedeki göl üzerinde planlanan pavyonlar ile birleştiği mimari tasarımıdır (Young, 2005).

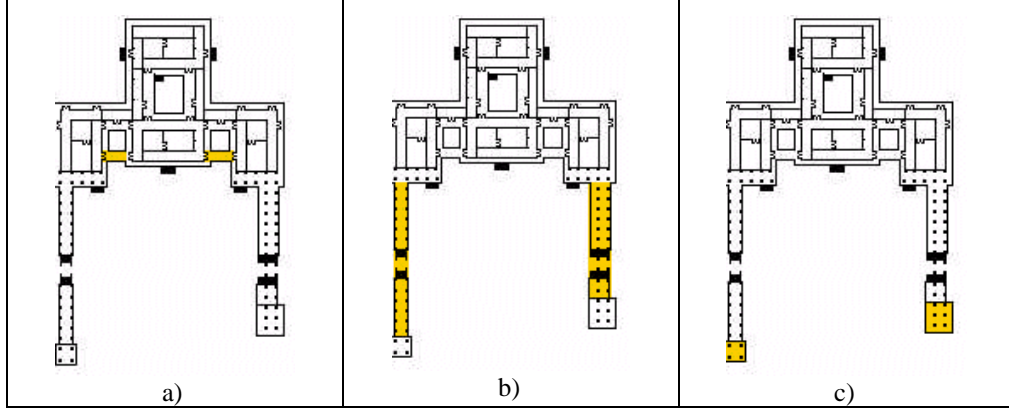
Shinden yapılarının en başlıca özelliklerinden biri tasarlanan tapınak birimlerinin simetrik gruplar halinde planlanmasıdır. Shinden yapılarında “Tai no ya, Wataridono, Sukiwatadono, Rö ve Tsuridono” adı verilen çeşitli birimler ve teraslar yer almaktadır. Yapının merkezinde Shinden bulunurken (Şekil 53.a), onun sağ ve sol tarafında, iki küçük koridor ile bağlantı sağlanan ” Tai noya” adı verilmiş yapılar yer almaktadır (Şekil 53.b). Shinden yapısı ile Tai arasındaki geçişi sağlayan koridorlara ise “Wataridono” adı verilmiştir (Anthony, 2000) (Şekil 53.c). Genellikle pavyonların bir çeşidi olarak bilinen Tai no ya’lar tapınaktaki ikinci yapı olarak kabul edilir (Nitschke, 2003). Tai no ya’larda kendi içlerinde shinden gibi bölümlere ayrılmaktadır. Bunlar; kuzeyde “Kita no tai”, doğuda “Higashi no tai” ve batıdaki ise “Nishi no tai” olarak bilinir. Tapınağın güneyinde tasarlanan shinden bahçesinden dolayı bu alanda yapı birimi bulunmamaktadır (Keane, 1996).



Şekil 53. Shinden yapısı-1 (Anthony, 2000).

Tapınak bahçesini çevreleyen alanda ise Shinden’i Tai no ya yapısına bağlayan Sukiwatadono köprüleri (Şekil 54.a), kuzeyden güneye doğru uzanan ve kanat adı verilen Chümonro koridoru (Şekil 54.b) ve bu koridorların uç kısımlarında, göl üzerinde tasarlanmış Tsuridono yapıları (Şekil 54.c) bulunmaktadır (Keane, 1996). Göl bahçesinde planlanan Tsuridono yapılarında özellikle balık tutma, geceleri esen rüzgar ve yapay gölü

besleyen dere suyunun sesi ile çeşitli müzikal bahçe eğlenceleri düzenlenmektedir (Nitschke, 2003).



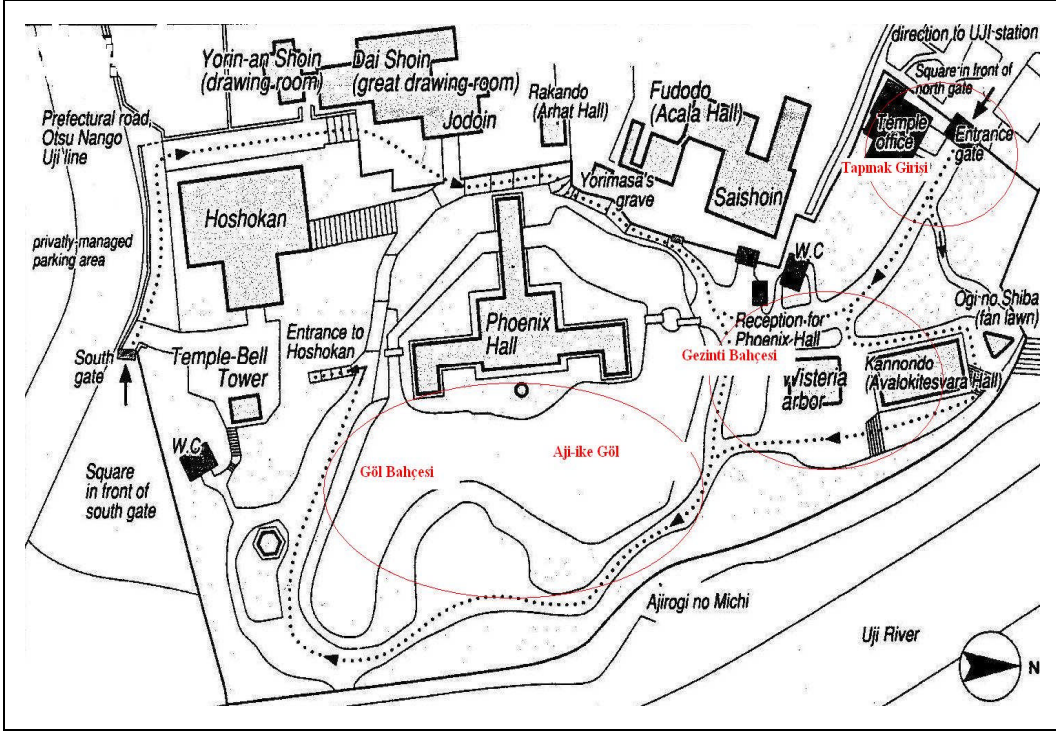
Şekil 54. Shinden yapısı-2 (Anthony, 2000).

3.1.2.1. Byodo-in Tapınak Bahçesi

Japonya'nın en eski tapınaklarından biri olarak bilinen Byodo-in tapınağı, Japonya'nın kuzeybatısında, Kyoto şehrinin Uji bölgesinde yer almaktadır. Tapınak bahçesi toplam 20.714 m² alan kaplamaktadır (Masuno, 2003).

Dönemin imparator yardımcısı Fujiwara Yorimichi tarafından 1052 yılında yaptırılan Byodo-in tapınağının (Byodoin, 2006) en ilgi çeken yapısı "Phoenix" olarak bilinen salonudur. Yapı, doğuya doğru uzanan iki kanat ve bir adet kuyruk koridorundan oluşmaktadır. Kamakura ve Japonya'nın kuzeydoğusundaki Hiraizumi bölgesindeki tapınaklara benzer şekilde dinden etkilenerek tasarlanan Byodo-in tapınağı ve ön tarafındaki göl bahçesinin Buddhist cenneti temsil ettiği düşünülmektedir. Tapınağa ait olan Amitabha yapısı ise 1053 yılında yapılmıştır (URL-15, 2007).

Dönemin aristokratları için Shinden stilinde tasarlanan Byodo-in tapınağı (Young, 2005), sahip olduğu kültürel değerler (Kannondo ve Rakando holü, tapınak kulesi) ile 1994 yılında UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)'nun antik Kyoto tarihi eserlerinin bir parçası olarak ilan edilmiştir (Katsuhiko, 2002).

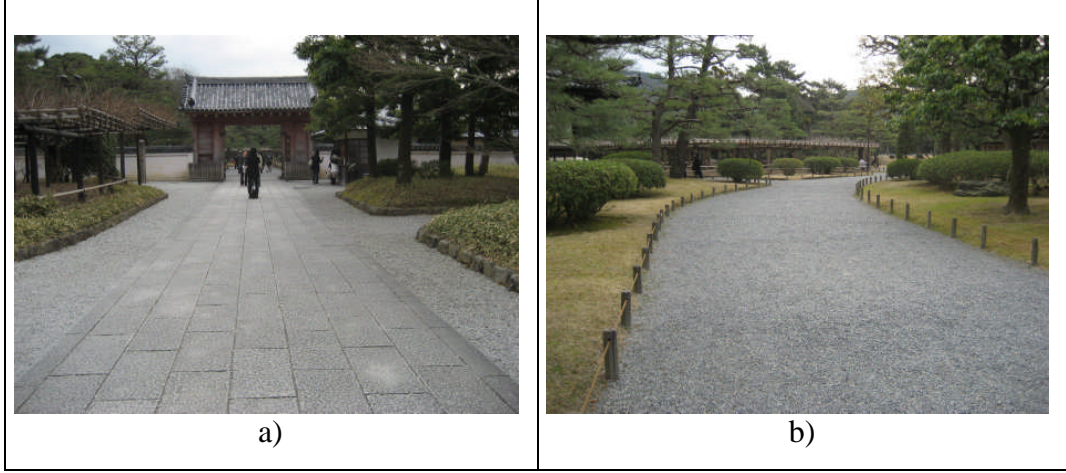


Şekil 55. Byodo-in tapınak bahçesi planı. Byodo-in, (2006)'e göre düzenlenmiştir.

Heian dönemine ait tapınak bahçesinde, yaya sirkülasyonu bahçe girişinde formal hatlarla, tapınak etrafında ise organik formlarda tasarlanmıştır. Byodo-in tapınak bahçesi tapınak girişi, gezinti bahçesi ve göl bahçesi olmak üzere üç ana mekandan oluşmaktadır (Şekil 55).

Tapınak girişi bahçenin kuzeybatısında yer almaktadır. Tapınak girişindeki formal yürüyüş yolları, “Shin” stilinde tasarlanmış olup, zeminde doğal taşlar kullanılmıştır (Şekil 56.a). Yolun her iki tarafında bitkilendirilmiş geniş yeşil alanlar bulunmaktadır. Genellikle boylu ağaçların kullanıldığı yeşil alanlar ile yürüyüş yolları arasında sınır elemanı olarak küçük doğal taşlar kullanılmıştır.

Tapınak girişi ile göl bahçesi arasında tasarlanan gezinti bahçesinde oturma mekanları ve yürüyüş yolları yer almaktadır. Gezinti bahçesinde organik hatlarla planlanan yürüyüş yollarında, zemin kaplaması olarak sıkıştırılmış ince çakıl kullanılmışken, sınır elemanı olarak cryptomeria çiti görülmektedir (Şekil 56.b).



Şekil 56. Byodo-in tapınak bahçesi yürüyüş yolları

Gezinti bahçesinde tapınağa ait “Kannondo” yapısı ve *Wisteria* (Mor salkım) yapısı olarak bilinen pergola yer almaktadır. Etrafında oturma ve dinlenme mekanlarının bulunduğu pergola, mor salkım ve bambu bitkilerinden yapılmıştır (Şekil 57.a). Kamakura döneminde inşa edilen (Young, 2005) kare şeklindeki yapının etrafında ahşap oturma birimleri yer almaktadır. Gezinti bahçesinde boylu bitkilerin yanı sıra çoğunlukla bonsai sanatından etkilenilerek yuvarlak form verilmiş çalılar kullanılmıştır (Şekil 57.b).



Şekil 57. Byodo-in tapınağı gezinti bahçesi

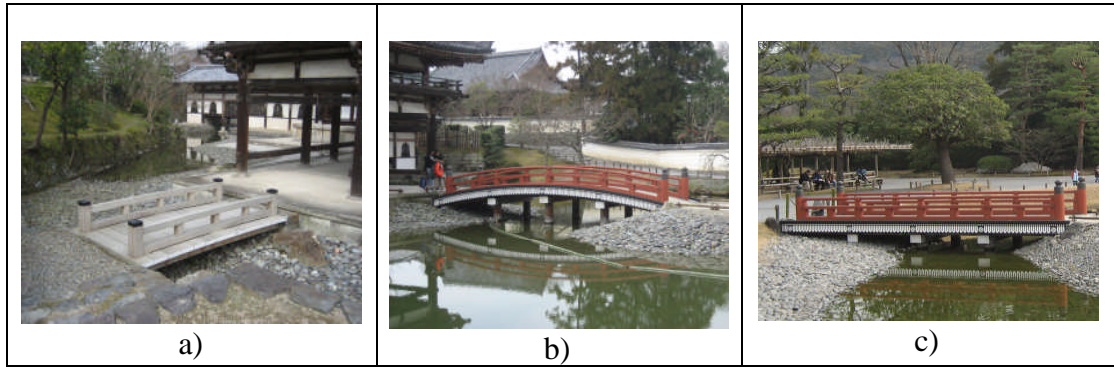
Byodo-in tapınağının doğusunda, organik formlarda tasarlanmış göl bahçesi bulunmaktadır (Şekil 58.a). “Ajiike”gölü olarak bilinen (Masuno, 2003) göl bahçesinin etrafındaki yaya sirkülasyonu, informal yürüyüş yollarıyla sağlanmaktadır. Yolların zemininde gezinti bahçesine benzer olarak ince çakıl tabakası kullanılmıştır. Göl bahçesi

boyunca tasarlanmış yeşil alanlar çimle kaplanmış olup, sınır elemanı olarak ahşap kazıklar ve kayalar kullanılmıştır. Çoğunlukla boylu ağaçlar ve çalıların kullanıldığı yeşil alanlar, göle doğru azalan eğimli yapıya sahiptir (Şekil 58.b).



Şekil 58. Byodo-in tapınağı göl bahçesi

Byodo-in tapınağı, göl bahçesinin merkezinde tasarlanan ada (Nakajima) konumundadır (Young, 2005). Ada etrafında doğal peyzajı temsil etmek amacıyla tapınağın dış sınırlarına paralel olarak organik formlarda beyaz çakıl tabakası kullanılmıştır (Byodo-in, 2006). Adaya ulaşım, batıda tapınağa ait shinden yapısından, güneyde düz formulu taş köprüden (Şekil 59.a), kuzeyde ise çakıldan yapılmış ada (Kojima) (Young, 2005) ve kırmızı renkli ahşap köprülerden sağlanmaktadır. Bu köprülerden eğik formulu olana “Soribashi” adı verilirken (Şekil 59.b), düz formulu olan köprü ise “Hirabashi” olarak bilinmektedir (Byodo-in, 2006) (Şekil 59.c).



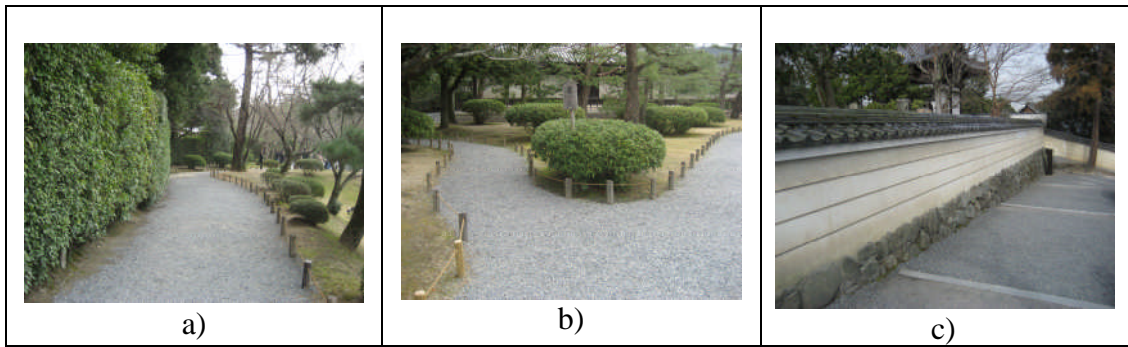
Şekil 59. Byodo-in tapınak bahçesindeki köprüler

Tapınak bahçesinde kullanılan bitkiler genellikle estetik ve fonksiyonel amaçlı kullanılmıştır. Bahçede *Pinus densiflora*, *Rhododendron indicum*, *Rhododendron mucronulatum var. ciliatum*, *Wisteria cinensis*, *Prunus sp.*, *Sasa veitchii* ve *Ligustrum sp.* gibi bitkiler kullanılmıştır (Şekil 60).



Şekil 60. Byodo-in tapınak bahçesindeki bitkiler

Tapınak bahçesinde sınır elemanı olarak tasarlanan çitler, genellikle gezinti bahçesinde ve yürüyüş yolları kenarında fonksiyonel amaçlı kullanılmıştır. Bahçede canlı çit (Şekil 61.a) ve cryptomeria çiti kullanılmıştır (Şekil 61.b). Tapınak bahçesinin etrafı Heian döneminde yapılan savaşlardan dolayı güvenlik amacıyla Tsuijibei adı verilen duvarla çevrilmiştir (Şekil 61.c).



Şekil 61. Byodo-in tapınak bahçesindeki çitler ve duvarlar

Byodo-in tapınak bahçesinde ilk kez Heian döneminde kullanılan taban taş fenerler görülmektedir (Şekil 62). “Amitabha” adı verilen budayı temsil eden eski taş fener

tapınağın önünde yer alırken diğeri ise “Rakando” olarak bilinen çay salonu bahçesinde kullanılmıştır.



Şekil 62. Byodo-in tapınak bahçesindeki taş fenerler

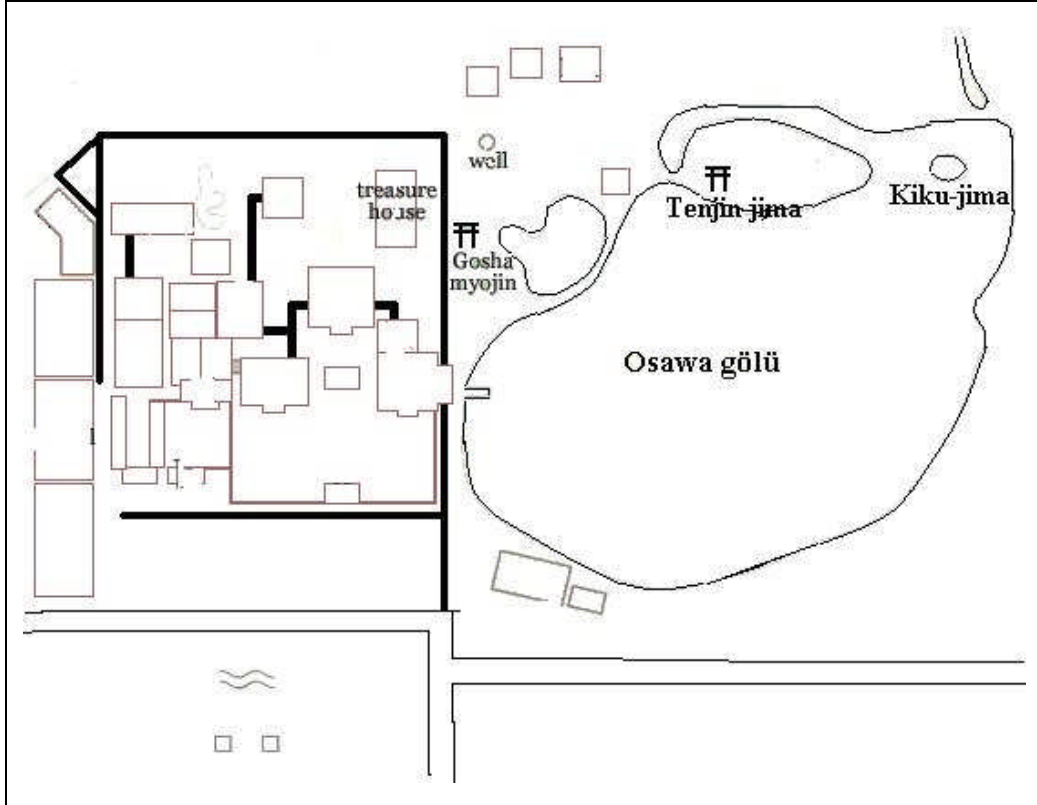
Genellikle tapınakların çay evlerine ait bahçelerde tasarlanan su kapları, Byodo-in tapınak bahçesinde tapınağa ait “Kannondo ve Rakando” adı verilen çay salonlarının önünde kullanılmıştır (Şekil 63). Fonksiyonel amaçlı kullanılan su kapları taştan yapılmış olup, su teknesinin belirli şekilleri yoktur.



Şekil 63. Byodo-in tapınak bahçesindeki su kapları

3.1.2.2. Daikaku-ji Tapınak Bahçesi

Heian dönemine ait Daikaku-ji tapınağı Japonya'nın kuzeybatısında, Kyoto şehrinin Sagano bölgesinde yer almaktadır. Shinden stilinde tasarlanan tapınak ve göl bahçesi yaklaşık 6000 m² alan kaplamaktadır (Main., Platten., 2002) (Şekil 64).



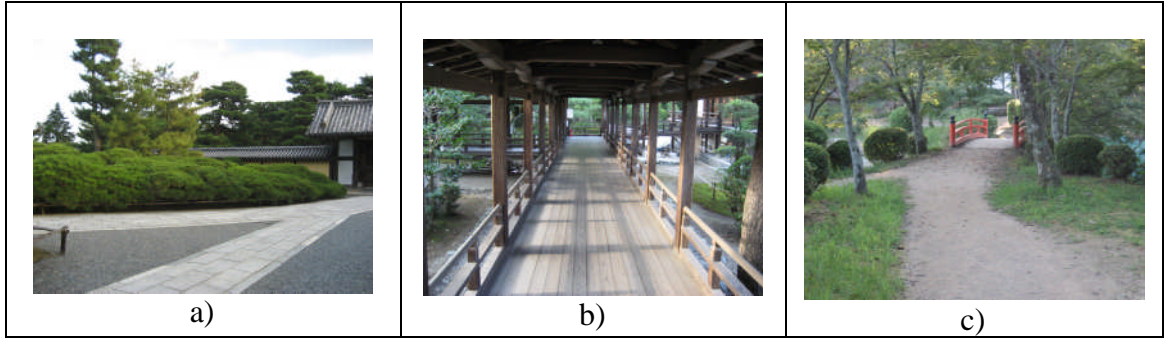
Şekil 64. Daikaku-ji tapınak bahçesi planı. URL-16, (2007)'e göre düzenlenmiştir.

Dönemin imparatoru Saga tarafından (834) inşa edilen Daikaku-ji tapınağı (Daikaku-ji, 2006), "Gomado" yapısı, "Shingyö Hötö" pagodası, "Hondo" ana holü, "Miedö" konaklama birimi, "Shinden" sarayı ve göl bahçesinden oluşmaktadır (Young, 2005). 876 yılında Shingon buddizm tarikatına ait olan Daikaku-ji tapınağı, günümüze kadar varlığını korumuştur.

Daikaku-ji tapınak bahçesi, tapınak girişi, kuru peyzaj bahçesi ve göl bahçesi olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Tapınak girişindeki formal yürüyüş yolları "Shin" stilinde tasarlanmış olup, zemin kaplaması olarak doğal taşlar kullanılmıştır (Şekil 65.a). Yol kenarındaki yeşil alanlarda

çoğunlukla budama ile form verilmiş iğne yapraklı bitkiler görülmektedir. Yürüyüş yolları ile mekanlar arasında sınır elemanı olarak cryptomeria çiti kullanılmıştır. Kuru peyzaj bahçesinde, tapınağın dış sınırına uygun olarak formal düzende belirlenen yaya sirkülasyonu, tapınağa ait verandalar ile sağlanmaktadır (Şekil 65.b). Göl bahçesinde tasarlanan yürüyüş yolları ise organik hatlarla gölet etrafında devam etmektedir. Sınır elemanı kullanılmayan yolların zemininde sıkıştırılmış toprak tabakası yer almaktadır (Şekil 65.c).



Şekil 65. Daikaku-ji tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları

Muromachi döneminde yaygın olarak tasarlanan kuru peyzaj bahçeleri, ilk kez Heian dönem bahçelerinde görülmüştür. Daikaku-ji tapınağına ait shinden yapısının ön tarafında tasarlanan bahçe, dönemin aristokratları için eğlence amaçlı kullanılmıştır (Şekil 66). Yürüyüş yollarının bulunmadığı bahçede, zemin beyaz çakıl ile kaplanmıştır. Ayrıca bahçe etrafında yosunla kaplanmış yeşil alanlar tasarlanmıştır. Genellikle bonsai sanatı ile form verilmiş iğne yapraklı bitkilerin kullanıldığı yeşil alanlar, organik hatlarla belirlenmiştir. Tapınak bahçesinin merkezinde taştan yapılmış avlu bulunmaktadır. Zeminden yaklaşık 50 cm yukarıda tasarlanan bu alanın etrafı yosun tabakası ile kaplanmıştır.



Şekil 66. Daikaku-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi

Tapınak bahçesinin doğusunda, organik formlarda tasarlanmış göl bahçesi bulunmaktadır (Şekil 67). “Osawa” adı verilen göl bahçesi, yaklaşık 1200 yıl önce imparator Saga tarafından yaptırılmıştır. Göl bahçesi Çin’deki “Tungting” gölünden esinlenerek tasarlanmıştır (Daikaku-ji, 2006). Eski dönemlerde çoğunlukla imparator ailesinden olan kişilerin bahçe etrafındaki doğal manzara ile göl bahçesinde bot gezintileri düzenledikleri bilinmektedir (Nitschke, 2003). Genellikle boylu ağaçların kullanıldığı tapınak bahçesinde *Pinus densiflora* ve *Cryptomeria japonica*, *Rhododendron indicum*, *Prunus* sp., *Acer palmatum*, *Iris ensata*, *Chrysanthemum* sp. gibi bitki türleri kullanılmıştır.



Şekil 67. Daikaku-ji tapınağı göl bahçesi

Göl bahçesinin kuzeyinde biri büyük olmak üzere iki adet ada bulunmaktadır. Büyük olan adaya “Tenjin-jima” (URL-16, 2007), küçük adaya ise “Kiku-jima” adı verilmektedir (Main., Platten., 2002) (Şekil 68.a). Adaların güneyinde bulunan kayalar ise “Yodomari-

ishi” olarak bilinmektedir (Şekil 68.b). Bu kayalar geceleri geleceğine inanılan gemilerin demir atması amacıyla tasarlanmıştır (Young, 2005).



Şekil 68. Daikaku-ji tapınağındaki adalar

Tapınağa ait birimler arasında, yosun bitkisiyle kaplı, soliter bitkilerin, çalıların ve kayaların kullanıldığı avlu bahçeleri (Tsuboniwa) yer almaktadır (Şekil 69).



Şekil 69. Daikaku-ji tapınağı avlu bahçesi

Daikaku-ji tapınak bahçesinde, ilk kez Heian döneminde kullanılan taban taş fenerleri yer almaktadır (Şekil 70). Biçimsel farklılıklar gösteren bu fenerler, kare ve yuvarlak formlarının yanı sıra işlenmiş görünümleriyle bahçede aydınlatma ve vurgu amaçlı kullanılmıştır.



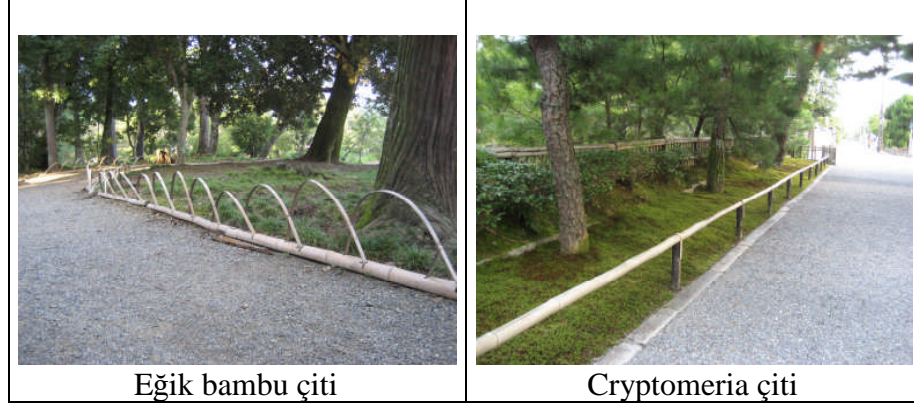
Şekil 70. Daikaku-ji tapınak bahçesindeki taş fenerler

Tapınak bahçesinde kullanılan tasarım elemanlarından biride köprülerdir. Göl bahçesinde fonksiyonel olarak kullanılan ahşap köprü, eğik formda (Soribashi) tasarlanmış olup, kırmızı renkli görünümüyle bahçede vurgu amaçlı kullanılmaktadır (Şekil 71).



Şekil 71. Daikaku-ji tapınak bahçesindeki köprüler

Tapınak girişi ve göl bahçesinde tasarlanan sınırlama elemanları, bahçede fonksiyonel amaçlı kullanılmıştır. Bahçede eğik bambu çiti ve cryptomeria çiti kullanılmıştır (Şekil 72).



Şekil 72. Daikaku-ji tapınak bahçesindeki çitler

Daikaku-ji tapınağının etrafı, ilk kez Heian dönem bahçelerinde kullanılan Tsuijibei stilinde tasarlanan duvarlar ile çevrelenmiştir (Şekil 73).



Şekil 73. Daikaku-ji tapınak bahçesindeki Suji-bei stili duvar

3.1.3. Kamakura Dönemi (1185-1392)

Dönemin asil sınıfı üyelerinden Minamoto Yoritoma (1185-1333) tarafından Japonya'nın kuzeybatısında, Kamakura kasabasında askeri hükümet ile yönetilen imparatorluk kurulmuştur (Young, 2005). "Kamakura" adı verilen dönemin başlangıcı

olarak kabul edilen bu zaman periodu, tabiat etkisinin dini bir yön gösterdiği devir olarak bilinmektedir ve askeri ruhun hakim olduğu bu dönemde, sanat ve kültür alanında gerilemeler görülmüştür (Marguerite, 1995).

Ayrıca Kamakura döneminde, Çin'den alınan Zen budizm tarikatı, sadeliğin değerini ve inceliğini halka öğretmeye başlamıştır. Kendilerini bahçe sanatına vermeyi sürdüren dönemin keşişçileri, bu sanata dinin ilkelerini dahil ederek, dini düşünce ve inanışların bahçe tasarımında etkili olmasını sağlamıştır. Bu amaçla bahçede kullanılan farklı özellikteki kayalara buddist isimleri verilmeye başlanmıştır. Dinin, estetik kuralları zorlayan bir unsur olmaya başlamasıyla birlikte, dini semboller ile ifade edilen felsefi düşünceler ve batıl inançlar bahçe tasarımcılarını etkilemiştir (Akdoğan, 1974).

Çin'den gelen Zen rahiplerin etkisi sonucu konutlarda ve bahçelerde tasarımsal farklılıklar görülmüştür. Döneme ait tasarlanan ilk yapılar, Kara-yo adı verilen Çin stilinde, sonraki dönemlerde ise Tenjiku-yo olarak bilinen Hint stilinde yapılmıştır. Feodal sistemin etkisi altında kalan bu dönemde, genellikle insanlar, kendilerine ait bahçelerinin görsel çekiciliğe sahip olmasından dolayı bu mekanlarda eğlenmeyi tercih etmiştir (Harada, 1954).

Dönemin tapınak bahçeleri, çoğunlukla "Shoin" adı verilen bahçe stili tasarlanmıştır. Bu bahçeler Kamakura döneminde başlayıp, en iyi gelişimini Muromachi döneminde gösteren Zen budizminin yanı sıra Sung-Yuan D'ynasty boyama sanatlarından esinlenerek planlanmıştır (Nitschke, 2003).

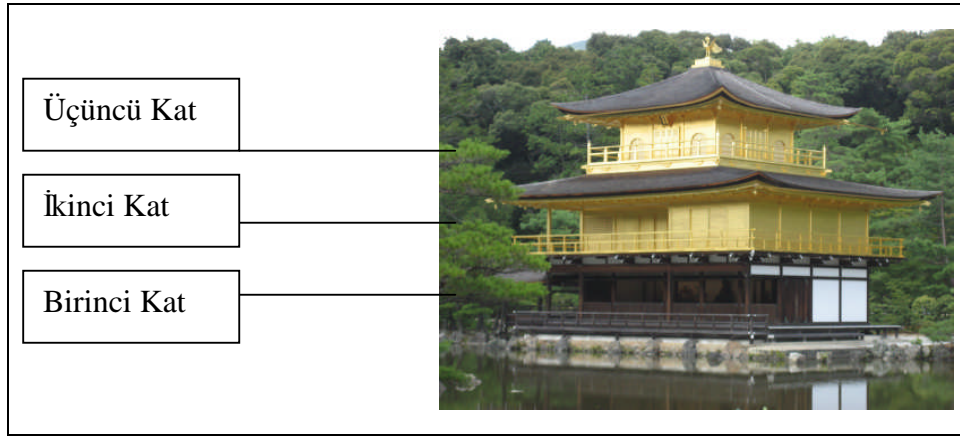
3.1.3.1. Kinkaku-ji (Rokuon-ji) Tapınak Bahçesi

Japonya'da " Altın köşk tapınağı " olarak bilinen Kinkaku-ji tapınağı, Japonya'nın kuzeydoğusundaki, Kyoto şehrinin Kinkaku-ji-chö bölgesinde yer almaktadır. Tapınak bahçesi toplam 230.000 m² alan kaplamaktadır.

Zen tapınaklarının Rinzai buddist okuluna bağlı olan Kinkaku-ji tapınağının Shokoku-ji tapınağının bir parçası olduğu bilinmektedir (URL-17, 2007). Genellikle Japonca'da "Shariden" adıyla bilinen altın köşk, Kamakura döneminde (1397) general Ashikaga Yoshimitsu tarafından kendisi için yaptırılmıştır (Kinkaku-ji, 2006). General Yoshimitsu'nun ölümünden sonra Altın köşkü değiştirilerek Zen tapınağı haline getirmiştir. Bu tarihten itibaren tapınağın ismi Rokuon-ji olarak bilinmektedir (Young, 2005). Kinkaku-ji tapınağının ismi ile ilgili farklı inanışlar vardır. Bunlar; tapınağın

etrafındaki altın renkli sonbahar yapraklarından (Bring, 1981) veya üç katlı yapının çatısının yıldızlı olmasından dolayı bu ismi aldığına inanılmaktadır (Nitschke, 2003).

Budist tarikatlar tarafından toplantı yapmak amacıyla kullanılan tapınak üç katlı yapıya sahiptir (Şekil 74). Altın köşk tapınağının ilk katı (Hö-sui-in), Heian dönemine ait Shinden-zukuri mimari stilinde tasarlanmış olup, ahşapla kaplanan bu kat, geniş bir oda ve güneye açılan verandaya sahiptir. Yapının ikinci katı Japonca'da "Chö-on-dö" olarak bilinmekle birlikte, samuray evlerine benzer stilde (Buke-zukuri) tasarlanmıştır (Kinkaku-ji, 2006). Kutsal bir yer olarak kabul edilen bu mekan, general Yoshimitsu'nun özel davetleri için tasarlanmış olup, Kano Masanobu (1434-1530) tarafından yapılan boyama sanatının etkisinde kalarak yapılmıştır (URL-18, 2007). "Karayö" adı verilen üçüncü kat ise, Zen tapınak stilinde inşa edilmiştir (Kinkaku-ji, 2006).



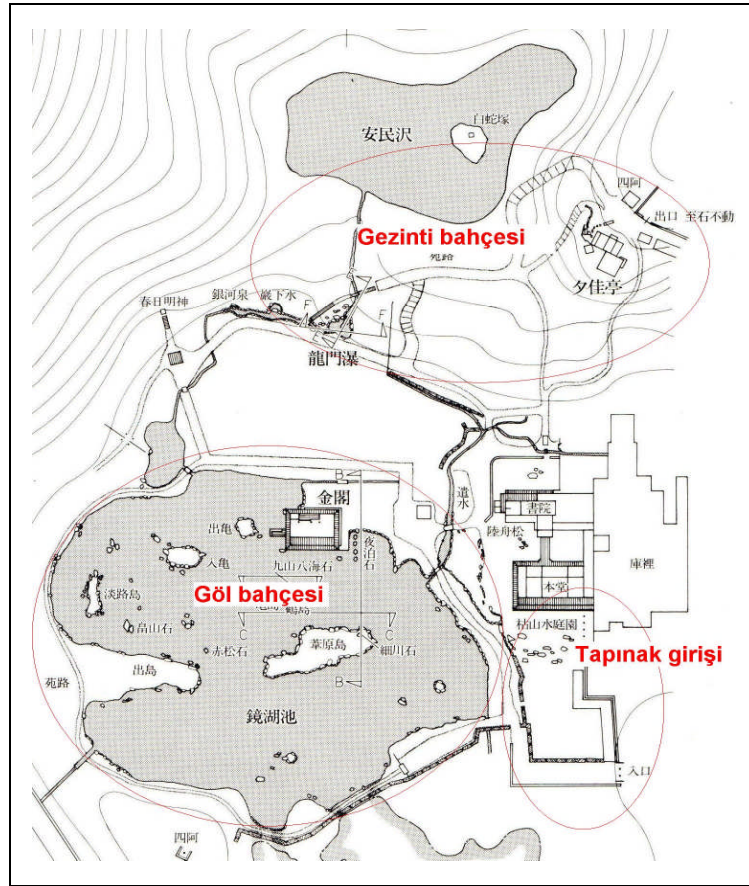
Şekil 74. Altın köşk tapınağı

Altın köşk tapınağı, "kokera-buki" adı verilen ince odun tozları ile kaplanmış olup, bu tozlar genellikle *Chamaecyparis pisifera* bitkisinden elde edilmiştir (URL-19, 2007). Yapının çatı kısmı ise "Hogyo" stilinde tasarlanmış olup, çatının üst kısmında altınla kaplanmış anka kuşu yer almaktadır. Tapınakta birçok farklı mimari tasarım bir arada kullanılmıştır. Estetik güzelliğe sahip yapının güneyindeki geniş veranda da 6 direk yerine 4 direk kullanılması ve yapının zemin katı ile 1.katı arasında çatı sistemi bulunmaması farklı tasarımların bir arada görüldüğünü göstermektedir. Ayrıca yapının ilk katındaki 90 derecelik eğim açısı, kat yüksekliği arttıkça azalmaktadır (URL-10, 2007). Ayrıca altın tapınağına ait bot saklama mekanından anlaşılacağı gibi Kamakura döneminde inşa edilen

tapınak bahçesinde, Heian döneminde tasarlanan geniş ölçekli göl bahçelerine benzer olarak bot gezintilerinin yapılmıştır. (URL-20, 2007).

Kinkaku-ji tapınağı sahip olduğu kültürel değerler ile 1994'te UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)'nun Dünya Miras Yeri olarak Antik Kyoto Tarihi Eserleri'nin bir parçası olarak ilan edilmiştir (Katsuhiko, 2002).

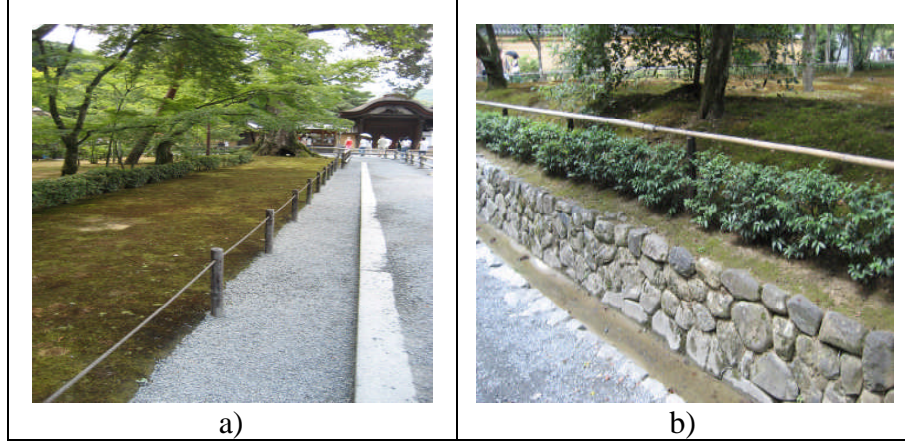
Kinkaku-ji tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları tapınak etrafında formal düzende belirlenmişken, göl bahçesinde ve Altın köşk etrafında organik hatlarla tasarlanmıştır. Bahçedeki sirkülasyon ağları tapınak bahçesini giriş alanı, göl bahçesi ve gezinti bahçesi olmak üzere üç ana mekana ayırmıştır (Şekil 75).



Şekil 75. Kinkaku-ji tapınak bahçesi planı. Shigemori, (1938)'e göre düzenlenmiştir.

Kinkaku-ji tapınak bahçesi doğuda ana kapısı olmak üzere iki adet girişe sahiptir. Tapınak bahçesinin ana girişindeki yürüyüş yolları formal düzende tasarlanmışken, yolun her iki tarafında geniş yeşil alanlar bırakılmıştır. Genellikle boylu ağaçların kullanıldığı

yeşil alanlarda çalılar, yürüyüş yolu kenarında çit amaçlı kullanılırken, zeminde ise yosunlar yer verilmiştir. Zemin kaplaması olarak sıkıştırılmış ince çakıl tabakasının kullanıldığı yürüyüş platformu, yeşil alanlardan yaklaşık 20cm yükseklikte tasarlanmış olup (Şekil 76.a), yollarda sınır elemanı olarak cryptomeria çiti, canlı çit ve taş duvarlar kullanılmıştır (Şekil 76.b).



Şekil 76. Kinkaku-ji tapınak bahçesi girişindeki yürüyüş yolları

Tapınak bahçesinde tasarlanan bir başka mekan ise göl bahçesi'dir. Japonca'da "Kyoko-chi" adıyla bilinen bahçe (Şekil 77), kuzeyinde yer alan yamaç ile Tenryu-ji tapınağının "Sogenchi" bahçesine benzer şekilde gezinti bahçe stilinde tasarlanmıştır.



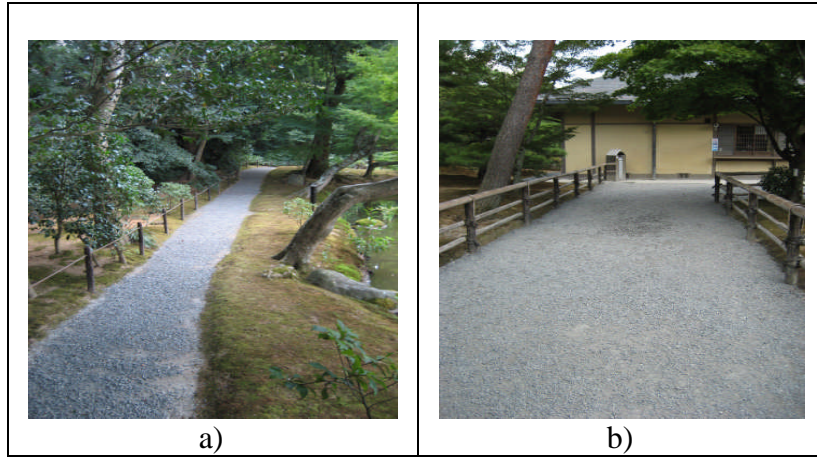
Şekil 77. Kinkaku-ji tapınağı göl bahçesi

Altın köşk ve güneyinde yer alan göl bahçesi, Kinkaku-ji tapınağının en ilgi çeken mekanıdır. Göl bahçesi, altın köşkü yansıtmasından dolayı ayna gölü olarak ta bilinmektedir (Kinkaku-ji, 2006).

Tapınak bahçesinin ana girişi göl bahçesindeki Çin girişi olmasına rağmen günümüzde, alana giriş sol taraftaki yürüyüş yoluyla sağlanmaktadır (Bring, 1981).

Göl bahçesindeki yürüyüş yolları gölün dış hatlarına uygun olarak organik formlarda tasarlanmıştır. Gezinti amacıyla tasarlanan yolların genişlikleri mekanlara göre farklılıklar göstermektedir. Göl kenarındaki yürüyüş yolları yaklaşık 1 m genişliğindeyken (Şekil 78.a), altın köşk etrafında ise 2.5 m olarak tasarlanmıştır (Şekil 78.b). Yolların zemininde sıkıştırılmış ince çakıl tabakası kullanılmışken, sınır elemanı olarak cryptomeria çiti kullanılmıştır.

Göl kenarında tasarlanan yeşil alanlarda gölgelendirme amaçlı boylu ağaçlar kullanılırken zeminde yosunlar bulunmaktadır.



Şekil 78. Kinkaku-ji tapınağı göl bahçesindeki yürüyüş yolları

Japonya konumu itibariyle okyanus üzerinde yer alan birçok adadan oluştuğu için, geçmişteki tasarımcılar bu anlayışı bahçelere de yansıtmıştır. Tapınak bahçesindeki Kyoko-chi adı verilen göl bahçesi okyanusu, üzerindeki adalar ise Japonya'daki kara parçalarını temsil etmektedir (URL-10, 2007) (Şekil 79).

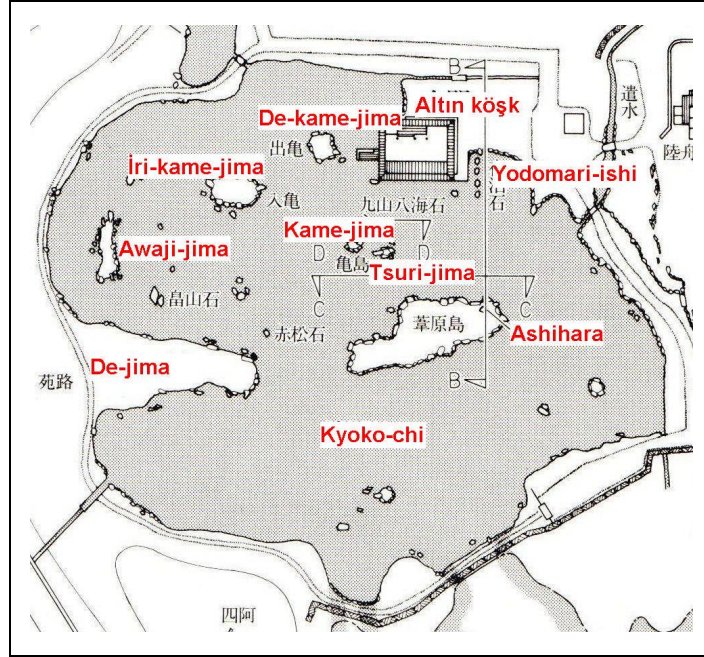
“Kyoko-chi” adı verilen göl bahçesinin “Shichiko-ike “ olarak bilinen cennet gölüne benzediğine, göldeki kayaların ise cennet bahçesinde ışık amaçlı kullanıldıklarına inanılmaktadır (URL-10, 2007). Adaların etrafında kullanılan kayalar “Gogan shigumi”

olarak bilinen kaya dizilimi tarzında tasarlanmış olup, göl kenarında ise sınır elemanı olarak kullanılmıştır (URL-20, 2007).



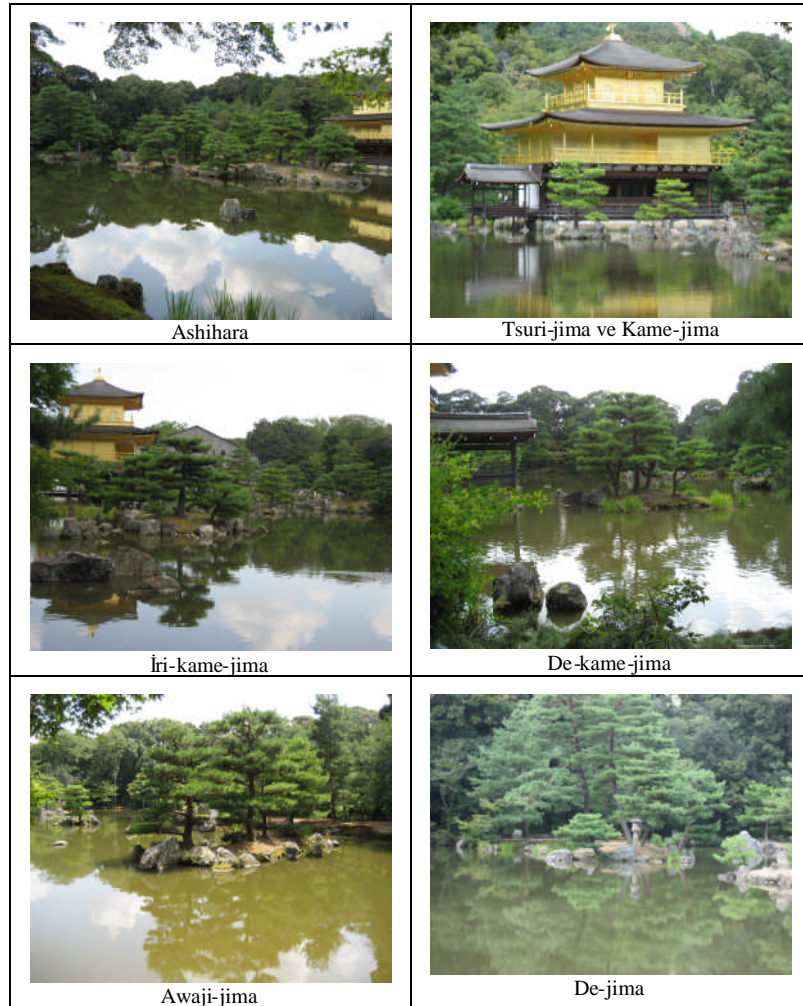
Şekil 79. Kinkaku-ji tapınağındaki adalar

Tapınak bahçesinde tasarlanan adalar; Ashihara-jima, Tsuru-jima, Awaji-jima, İri-kame-jima, De-jima, De-kame-jima iken (Şekil 80), kayalar ise Yonaki-ishi, Akamatsu-ishi, Chison-ishi, Yodomari-ishi, Hatakeyama-ishi, ve Kamejima-ishi olarak bilinir (URL-10, 2007).



Şekil 80. Kinkaku-ji tapınağındaki adaların yerleşim planı. Shigemori, (1938)'e göre düzenlenmiştir.

Tapınak bahçesindeki adalar topraktan yapılmış olup, etrafında sınır elemanı amacıyla kayalar kullanılmıştır. Göl bahçesinde tasarlanan en büyük ada Ashihara adasıdır (Kinkaku-ji, 2006). Uzun yapısıyla bahçenin kuzeydoğusundan güneybatısına doğru uzanmaktadır. Ada üzerinde form verilmiş *Pinus densiflora* bitkisi bulunurken, ağaçların altında yosunlara yer verilmemiştir. Altın köşk ile “ashihara” adası arasında turna kuşu adası (Tsuru-jima) ve su kaplumbağası (Kame-jima) adaları bulunmaktadır (Young, 2005). Kuru peyzaj bahçelerinde de sıkça görülen bu adalar, budist inanışının etkisi altında kalarak bahçede ölümsüzlüğü temsil etmektedir (Ketchell, 2001). Altın köşk tapınağının kuzeybatısında, önünde iki adet ada bulunan küçük gölet yer almaktadır. Bahçenin batısında yer alan ada, gölete girmekte olan su kaplumbağasını (İri-kame-jima), doğudaki ise, gölden dışarı çıkan su kaplumbağasını (De-kame-jima) temsil etmektedir (Nitschke, 2003) (Şekil 81).



Şekil 81. Kinkaku-ji tapınağındaki adalar

Altın köşk tapınağının batısında ise bahçede güneyden kuzeye doğru uzanan Awaji adası bulunmaktadır. Bu adanın güneyinde, yarım ada şeklinde tasarlanan alana ise De-jima ismi verilmiştir (Shigemori, 1938).

Altın köşk tapınağının doğusunda, göl bahçesine dik uzanan “Yodomari-ishi” adı verilen 5 adet kaya bulunmaktadır (Şekil 82). Formal düzende tasarlanmış bu kayaların, Çin’deki Horai-jima adasına gelen gemilerin demir atması amacıyla tasarlandığına inanılmaktadır (URL-10, 2007).



Şekil 82. Kinkaku-ji tapınağındaki “Yodomari-ishi” kayası

Tapınak bahçesinin oturma ve dinlenme mekanlarına giden yürüyüş yollarında mevcut arazi eğiminden dolayı merdivenler kullanılmıştır. Bu yolların zemininde ince çakıl tabakası ve doğal taşlar kullanılmışken, sınır elemanı olarak Kinkaku-ji çitleri ve cryptomeria çiti tasarlanmıştır (Şekil 83).



Şekil 83. Kinkaku-ji tapınağı gezinti bahçesindeki yürüyüş yolları

Tapınak bahçesinde sıkça kullanılan Kinkaku-ji çitleri tapınak girişinde, altın tapınak etrafındaki yürüyüş yollarında, gezinti bahçesinde ve çay seramoni bahçesinde kullanılmıştır (Şekil 84).



Şekil 84. Kinkaku-ji çiti

Tapınak bahçesinde kullanılan bir başka tasarım elemanı da “Dan-ochi” stilinde tasarlanmış “Ryumon-no-Taki” adı verilen şelaledir (Kinkaku-ji, 2006). Genellikle Kamakura döneminde kullanılmaya başlanmış olan bu şelale türü, Tenryu-ji tapınak bahçesindeki şelaleye benzer olarak tasarlanmıştır. İki şelale arasındaki tek farklılık Tenryu-ji tapınağındaki şelalenin kuru olmasıdır (Young, 2005). Eski bir efsaneye göre şelalenin altında sazan balığını simgeleyen ve “Rikyoseki” adı verilen kaya bulunmaktadır (Şekil 85). Sazan balığının şelalenin üzerine çıktığında kötü ruhlu ejderhaya dönüşeceğine inanılmaktadır (Main., Platten., 2002). Bu sazan kayasının yukarı çıkmasını simgelemek amacıyla uzun ve dikey formda tasarlanmış kaya kullanılmıştır.

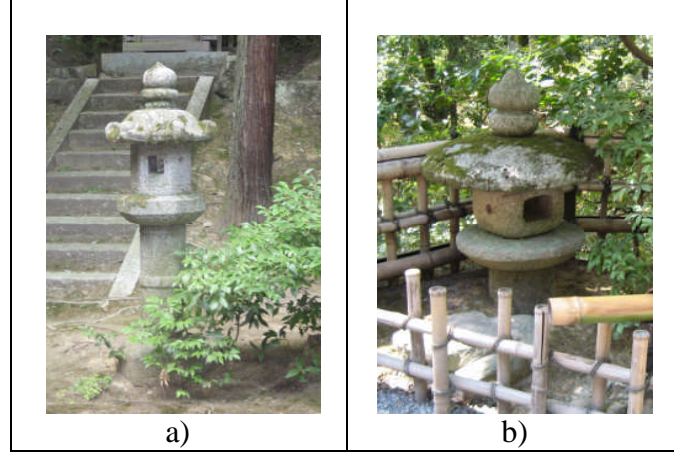


Şekil 85. Kinkaku-ji tapınak bahçesindeki “Ryumon-no-Taki” şelalesi

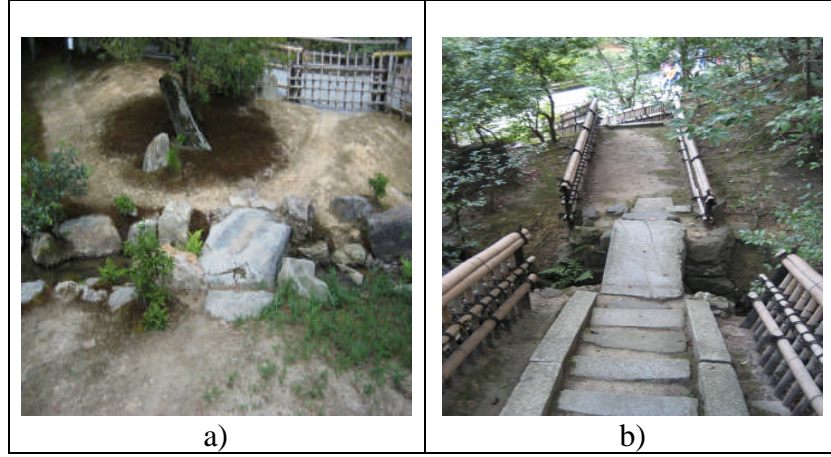
Kinkaku-ji tapınak bahçesinde, bitkiler çoğunlukla gölgelendirme amacıyla tasarlanmıştır. Göl kenarında ve yamaçlarda kullanılan boylu ağaçların yanı sıra çalılarda görülmektedir. Tapınak bahçesinde ki herdem yeşil ağaçlar *Chamacyparis pisifera*, *Cinamomum camphora*, *Cleyera japonica*, *Ilex integra*, *Ilex rotunda*, *Pinus densiflora*, *Pinus thunbergii*, yaprağını döken ağaçlar *Acer palmatum*, *Lagerstroemia indica*, *Quercus serrata*, yaprağını döken çalılar *Ilex serata* var. *sieboldi*, *Lespedeza bicolor* var. *japonica*, *Rhododendron dilatatum*, *Rhododendron obtusum* var. *kaempferi*, herdem yeşil çalılar *Aucuba japonica*, *Bladhia lentiginosa*, *Camellia japonica*, *Eurya japonica*, *Ligustrum japonicum*, *Rhododendron idicum*, *Rhododendron obtusum*, *Photinia glabra*, *Vaccinium bracteatum*'dur (Bring, 1981).

Tapınak bahçesinde kullanılan taş fenerler altın köşk tapınağının arka tarafında yer almaktadır. Bahçede ilk kez Heian döneminde aydınlatma amacıyla kullanılmış ve Tenryuji tapınak bahçesinde de görülen taban fenerleri (Şekil 86.a) ile gömülü fener bulunmaktadır (Şekil 86.b).

Tapınak bahçesinde yer alan köprüler tasarımda fonksiyonel amaçlar için kullanılmıştır (Şekil 87). Genellikle gölü besleyen dereler üzerinde tasarlanan köprüler, doğal taşlardan yapılmış olup, günümüzde şelalenin sol tarafında yer alan kaplan geçidi köprüsü (Koekikyo) yaygın olarak kullanılmaktadır (URL-17, 2007) (Şekil 87.b).



Şekil 86. Kinkaku-ji tapınak bahçesindeki taş fenerler



Şekil 87. Kinkaku-ji tapınak bahçesindeki köprüler

Tapınak bahçesinde tasarlanmış bir başka mekan ise oturma ve dinlenme mekanı olarak kullanılan gezinti bahçesidir (Şekil 88). Çay seramoni bahçesi ve küçük göl bahçesini kapsayan bu alan tapınak bahçesinin kuzeyindeki yamaçta yer almaktadır. "Sekka-tei" adı verilen çay evi 17.yy'da İmparator Go-Mizun'nun tapınağı ziyareti sırasında inşa edilmiştir (URL-18, 2007). 1997 yılında yeniden restore edilen çay evinin girişi "Kininguchi" adı verilen ve soylular için yapılan tarzda tasarlanmıştır (Kinkaku-ji, 2006).



Şekil 88. Kinkaku-ji tapınak bahçesindeki çay evi

Gezinti bahçesinde “An-mi-taku” adı verilen küçük göl bahçesi yer almaktadır. “Ushitaku veya Böuntaku” olarak ta bilinen bu bahçe, eski dönemlerde yaşanan kuraklıklarda dua etmek amacıyla tasarlanmıştır. Etrafi boylu ağaçlarla çevrili göl bahçesinin ortasındaki “Hakuja-no-tsuka” adı verilen küçük ada üzerinde tapınağı koruduğuna inanılan ve ejderha veya yılanı temsil eden 5 katlı pagoda yer almaktadır (URL-18, 2007) (Şekil 89).



Şekil 89. Kinkaku-ji tapınak bahçesindeki “An-mi-taku” gölü

Çay seramoni bahçesinde çay evlerine girecek kişilerin ellerini ve ağızlarını yıkamaları için tasarlanmış su kabı bulunmaktadır. Doğal taştan yapılmış su kabının üst kısmı yuvarlak formlarda tasarlanmışken, yan tarafında ise aydınlatma amaçlı taş fener kullanılmıştır (Şekil 90).



Şekil 90. Kinkaku-ji tapınak bahçesindeki su kabı

Kamakura döneminde yapılmış bu tapınak bahçesinin etrafı, Tenryu-ji tapınağında da kullanılan, doğal taş ve kiremitten yapılmış Sujibei tarzında duvarlarla çevrelenmiştir (Şekil 91).



Şekil 91. Kinkaku-ji tapınak bahçesindeki Sujibei stili duvar

3.1.3.2. Tenryu-ji Tapınak Bahçesi

Japonca'da "Harika Ejderha Tapınağı" olarak bilinen Tenryu-ji tapınağı, Japonya'nın kuzeybatısında, Kyoto şehrinin Sagano bölgesinde yer almaktadır. Zen buddizminin Rinzai koluna ait olan bu tapınak, Kamakura döneminde (1339), İmparator Go-daigo önderliğinde general Ashikaga Takauji tarafından yaptırılmıştır (Yoshikawa, 2003). Tapınağın ilk başrahibi Muso Soseki olarak bilinir. Ashikaga ailesi ve dönemin imparatoru Go-daigo ile özdeşleşen bu tapınağa Japonya'da çok büyük önem verilmektedir (Tenryu-ji, 2006).

Yüzyıllar önce bulunan Tenryu-ji tapınağı ilki 1358’de olmak üzere toplam 8 yangın sonucu ağır hasarlar görmüştür. Meiji döneminde yapılan restorasyon çalışmalarıyla tapınak günümüze kadar varlığını sürdürmüştür (URL-21, 2007).

Japonya’nın en eski tapınaklarından olduğu bilinen Tenryu-ji tapınak bahçesi (Şekil 92), “Tarihi Doğal Manzara Alanı” olarak belirlenerek 1994’te UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)’nun Dünya Miras Yeri olarak Antik Kyoto Tarihi Eserleri'nin bir parçası olarak ilan edilmiştir (Davidson, 1982).

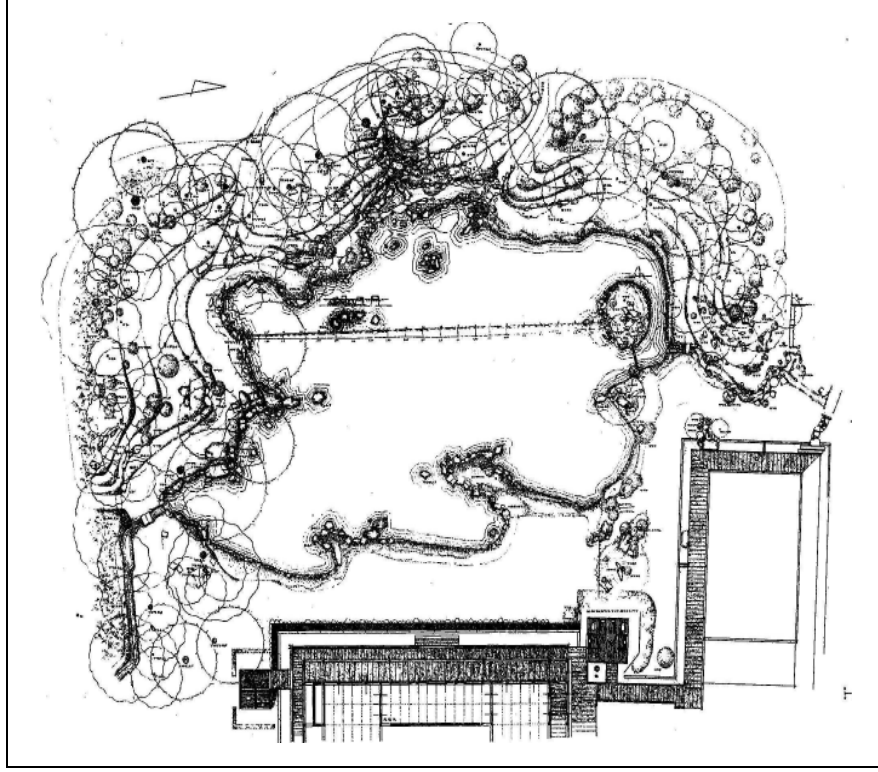


Şekil 92. Tenryu-ji tapınağı göl bahçesi

Zen inancıyla özdeşleşen düşünceye göre dağları bahçelerde kullanma ilkesi göz önünde bulundurulduğunda, Tenryu-ji tapınağı, Kyoto’da yer alan 5 dağdan ilki olarak kabul edilen Araşiyama’nın eteklerinde tasarlanmıştır.

Tapınak girişindeki yürüyüş yolları formal düzende tasarlanmış olup, genellikle bu anlayış tapınak etrafında devam etmektedir. Tapınağın güneyindeki yolları ise organik formlarda tasarlanmıştır. Bu yürüyüş yolları Tenryu-ji tapınak bahçesini üç ana bölüme ayırmıştır. Bunlar; tapınak ön bahçesi, gezinti bahçesi ve göl bahçesi’dir (Şekil 93).

Tenryu-ji tapınak bahçesi, doğuda ana kapısı olmak üzere iki adet girişe sahiptir. Tapınağın girişinden gelen ziyaretçileri, göl bahçesine yönlendirmek amacıyla yapılmış yürüyüş yolları karşılamaktadır. Formal düzende tasarlanan bu yollar, tapınağın üç tarafını çevrelemektedir. Bu yolların zemininde toprak üzerine serilmiş ince çakıl tabakası ve tapınağa dik olarak yerleştirilmiş doğal taşlar kullanılmıştır.



Şekil 93. Tenryu-ji tapınağı göl bahçesi planı. Shigemori, (1938)'e göre düzenlenmiştir.

Tapınağın güney ve batı tarafındaki mekanların zemininde geniş ölçüde beyaz çakıl kullanılmıştır (Şekil 94). Tapınak bahçesi. Bu alanların duvara yakın olan kesimlerinde çam ağaçları kullanılmışken, zeminde ise organik formlarda tasarlanmış yosun tabakası bulunmaktadır. Bahçedeki beyaz çakıl tabakasına, yürüyüş yollarına paralel olacak şekilde desen verilmiştir. Yürüyüş yollarıyla mekanlar arasında sınır elemanı olarak cryptomeria çiti ve eğik bambu çiti kullanılmıştır.



Şekil 94. Tenryu-ji tapınağı ön bahçesi

Tapınağın ön tarafında Zen bahçe sanatı ile tasarlanmış, kuru peyzaj bahçesi yer almaktadır (Şekil 95). Bu bahçede kayalarla birlikte yosunların kullanılması sonucu oluşturulan alanlar Japonya'daki adaları temsil etmektedir (Tenryu-ji, 2006).



Şekil 95. Tenryu-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi

Tenryu-ji tapınağının kuzeyinde, “Shakkei” stilinde tasarlanan gezinti bahçesi yer almaktadır (Young, 2005). Eğimli arazi yapısına sahip bahçe alanındaki yürüyüş yolları, ziyaretçilere farklı bakış açıları oluşturmak amacıyla organik formlarda tasarlanmıştır. Bu yolların zemininde ince çakıl tabakası kullanılmışken, eğimli alanlarda ise doğal taşlardan yapılmış merdivenler yer almaktadır (Şekil 96).



Şekil 96. Tenryu-ji tapınağı göl bahçesindeki yürüyüş yolu

Tapınağın arka tarafında, Arashiyama dağının eteklerinde tasarlanmış göl bahçesi bulunmaktadır (Young, 2005). Göl bahçesinin üç tarafında boylu ağaçlar ve çalılırlar

kullanıldığı doğal bir görünüm sağlanmışken, diğer tarafında ise Tenryu-ji tapınağı yer almaktadır (Şekil 97).

“Sogenchi” verilen göl bahçesi Muso Soseki (1275-1351) tarafından tasarlanmıştır (Katsuhiko, 2005). Heian döneminde inşa edilen bahçe, Yamato kültürünün Zen boyama sanatına ait Sung-Yuan stili ile birleşmesi sonucu tasarlanmıştır (Yoshikawa, 2003). Bahçe tasarımında, tapınak etrafındaki Arashiyama ve Kameyama dağlarına uyum sağlayarak güzel manzaralar yaratmış (Katsuhiko, 2002) ve dağlardaki bitkilerin güzelliğini dört mevsim yansıtmasıyla da büyük önem taşımaktadır (URL-21, 2007).



Şekil 97. Tenryu-ji tapınağı göl bahçesi “Sogenchi”

Bahçenin merkezindeki geniş göl, Kanji alfabesinde kullanılan karakterlerden kalp (Kokoro) şeklini temsil etmektedir (Davidson, 1982) (Şekil 93). Dış hatları organik formlarla belirlenmiş olan gölün, Shigemori, (1938)’e göre en derin olduğu noktanın yükseltisi 2.95 m iken, en sığ olduğu alan ise 1.23 m olarak belirlenmiştir. Göl bahçesinde biri büyük olmak üzere 2 yarım ada, ejderha kapısı şelalesi (Nitschke, 2003) ve farklı büyüklükteki kayalardan yapılmış adalar yer almaktadır. Gölün etrafında genellikle sınır elemanı olarak küçük kayalar kullanılmıştır. Bu kayalar yarım adaların (De-jima) (Katsuhiko, 2005) uç kısımlarında ve şelale etrafında yerini dikey ve yatay konumda tasarlanmış büyük kayalara bırakmaktadır (Şekil 98).



Şekil 98. Tenryu-ji tapınağı göl bahçesindeki “De-jima” yarım adası

Tapınak ile göl bahçesi arasındaki alan çim ve beyaz çakıl tabakasıyla kaplanmıştır. Bu alanın sınırı göl tarafında organik hatlarla tasarlanmışken, güneyde ise tapınak yürüyüş yolu ile sınırlandırılmıştır. Beyaz çakıl tabakasına tapınağa paralel olacak şekilde desen verilmiştir. Yürüyüş yollarıyla mekanlar arasında sınır elemanı olarak cryptomeria çiti kullanılmıştır (Şekil 99).

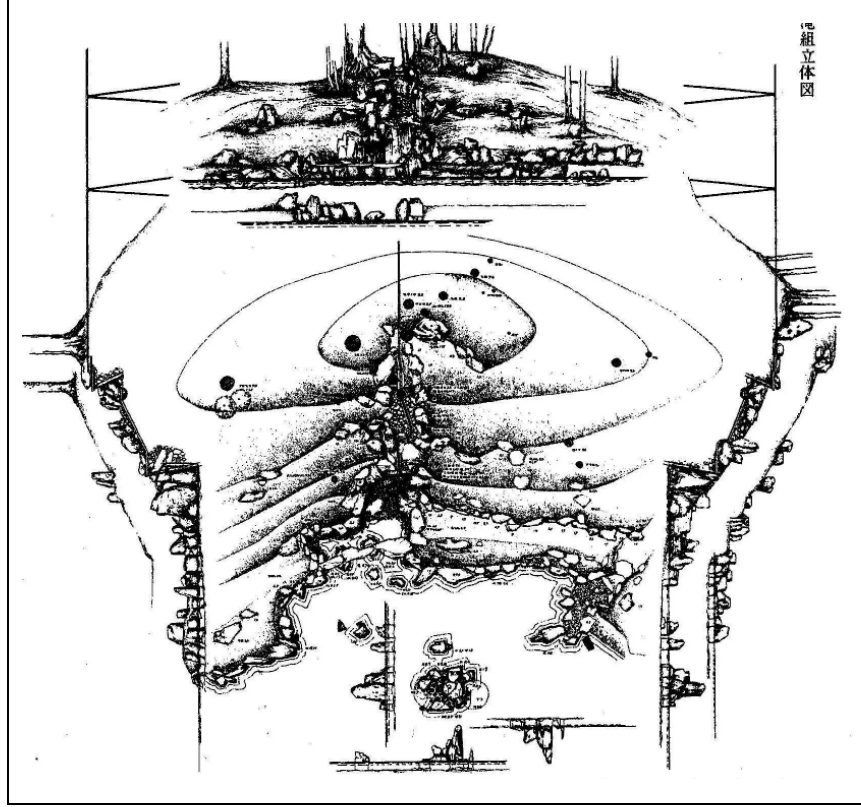


Şekil 99. Tenryu-ji tapınağı göl bahçesindeki kıyı düzenlemesi

Göl bahçesinde en önemli tasarım elemanlarından biride kuru peyzaj şelalerinden en yaygın olarak bilinen “Ryumon-no-Taki” şelalesi’dir (Young, 2005). “Dan-ochi” stilinde tasarlanmış olan bu şelale iki kademeli olup, kenarlarında suyun akış yönüne uygun olacak şekilde kayalar kullanılmıştır (Şekil 100).

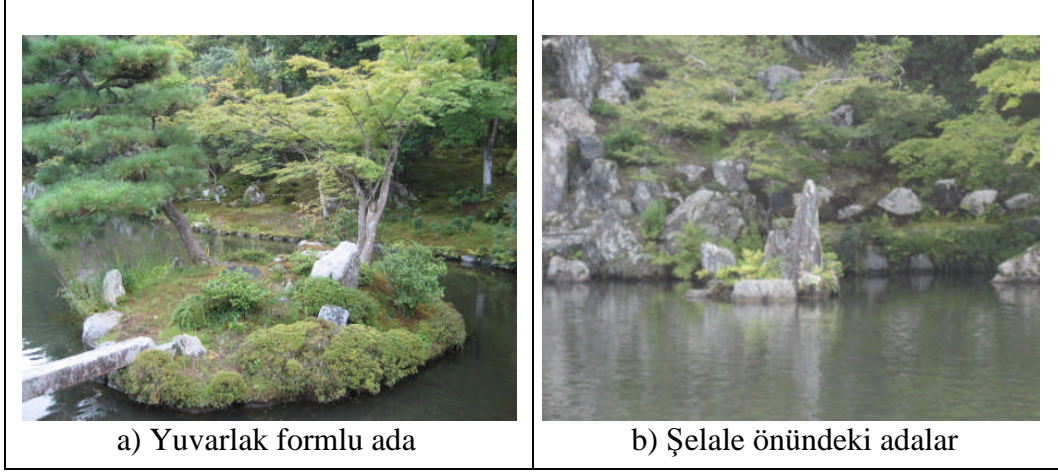
Eski bir efsaneye göre şelalenin altında sazan balığını simgeleyen ve “Rikyoseki” adı verilen kaya bulunmaktadır. Sazan balığının şelalenin üzerine çıktığında kötü ruhlu

ejderhaya dönüşeceğine inanılmaktadır (Main., Platten., 2002). Tapınağın kuzeyindeki yamaçta yapılan bu kaya düzenlemesi, dağ manzarası yaratarak Çin'deki ünlü Mt.Horai dağı temsil etmektedir (URL-22, 2007).



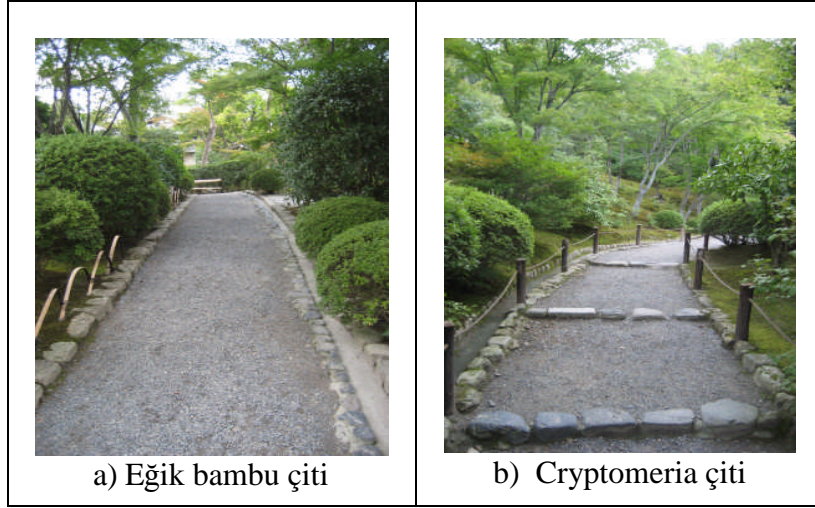
Şekil 100. Tenryu-ji tapınağındaki “Ryumon-no-Taki” şelalesi. Shigemori, (1938)’e göre düzenlenmiştir.

Göl bahçesinin kuzeydoğusunda, yuvarlak formlarda yapılmış ada bulunmaktadır. Görsel amaçlı tasarlanan bu adaya, doğal taştan yapılmış ince köprü ile ulaşılmaktadır. Etrafı kayalarla çevrelenmiş adanın üzerinde herdem yeşil çam ağacı ve alev akçaağacı bulunmaktadır (Şekil 101.a). Ayrıca göl bahçesinde kayalardan yapılmış adalar da yer almaktadır. Şelalenin ön tarafında tasarlanan bu adalardan büyük ve dikey formlu olanı budayı temsil ederken, diğerleri ise budanın yardımcıları olduğu bilinmektedir (Şekil 101.b) (URL-21, 2007).



Şekil 101. Tenryu-ji tapınak bahçesindeki adalar

Bahçenin batısındaki organik formlu yürüyüş yolları tapınağın doğusunda da devam etmektedir. Yürüyüş yolları ile yeşil alanlar arasında sınır elemanı olarak eğik bambu çiti (Şekil 102.a) ve cryptomeria çiti (Şekil 102.b) kullanılmıştır. Ayrıca bahçede eğimin fazla olduğu alanlarda canlı çitler kullanılmıştır.



Şekil 102. Tenryu-ji tapınağı gezinti bahçesindeki yürüyüş yolları

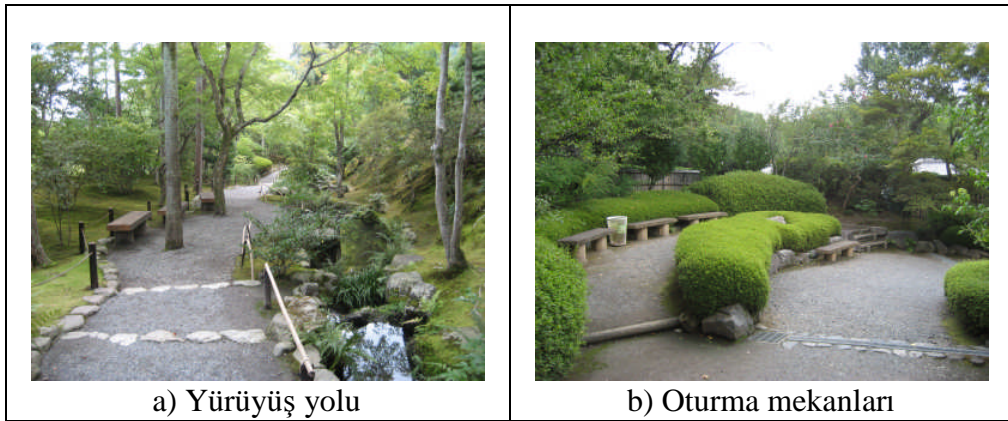
Bahçedeki yürüyüş yolları eğime uygun alanlarda tasarlanmış olup, eğimin az olduğu alanlarda rampalar yapılırken, eğimin fazla olduğu yollarda ise merdivenler kullanılmıştır. Bahçede tasarlanan merdivenler kullanılan malzemelere göre ikiye ayrılmıştır. Bunlar; doğal taştan yapılan merdivenler (Şekil 103.a) ve ahşap ve çakıl tabakasıyla yapılan merdivenlerdir (Şekil 103.b).



Şekil 103. Tenryu-ji tapınak bahçesindeki merdivenler

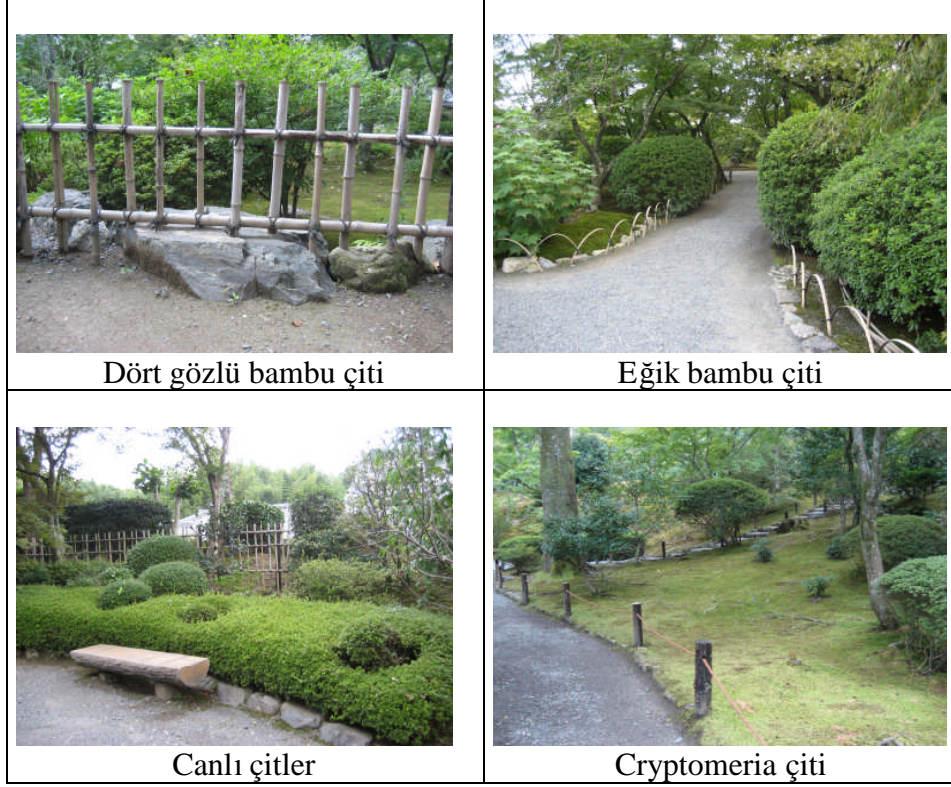
Gezinti bahçesine gelen ziyaretçilerin oturma ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamaları için yapılmış mekanların arka tarafı bambu ormanı ile çevrelenmişken, ön tarafındaki yamaç ise azelya bitkisi kaplanmıştır. Alanın sahip olduğu manzara hakimiyetinden dolayı yamaçta boylu ağaçlara yer verilmemiştir.

Genellikle içerisinde oturma ve dinlenme mekanları bulunan gezinti bahçesinin batı kısmında, yürüyüş yolları dere kenarı boyunca organik formlarda tasarlanmıştır (Şekil 104.a). Tapınak bahçesinin merkezindeki gölü besleyen dere, oturma mekanını eğimli alandan ayıran bir sınır ögesi konumundadır. Alandaki oturma birimleri genellikle ahşaptan yapılmış olup, yol kenarlarına yerleştirilmiştir (Şekil 104.b). Mekanda ki bitki tasarımlarında bitkilerin perdeleme ve mekan oluşturma özelliğinden yararlanılarak farklı oturma mekanları tasarlanmıştır.



Şekil 104. Tenryu-ji tapınak bahçesindeki oturma ve dinlenme mekanları

Tenryu-ji tapınak bahçesinde Heian dönem bahçelerinde de görülen cryptomeria çiti, canlı çitler, eğik bambu çiti ve dört gözlü bambu çitleri kullanılmıştır (Şekil 105).



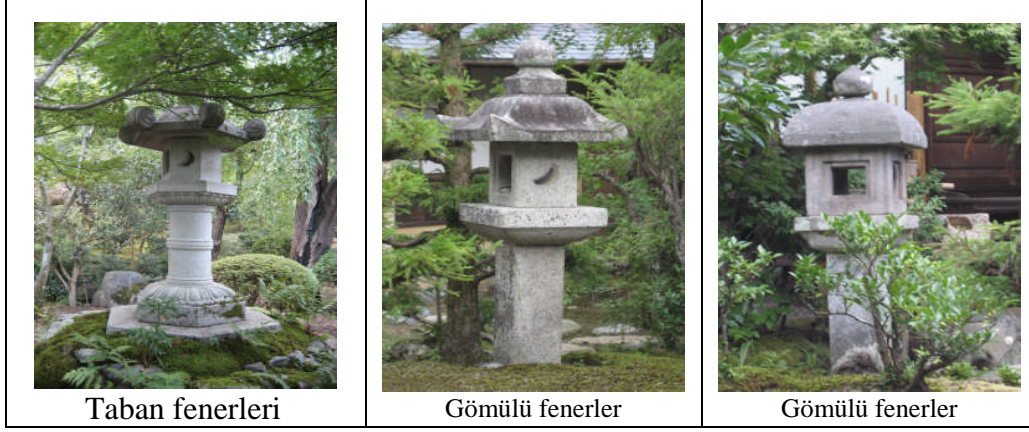
Şekil 105. Tenryu-ji tapınak bahçesindeki çitler

Tapınak bahçesinin etrafı “Sujibei” tarzında yapılmış duvarlar ile çevrelenmiş olup, duvarlar parça kiremitlerden yapılmıştır (Şekil 106).



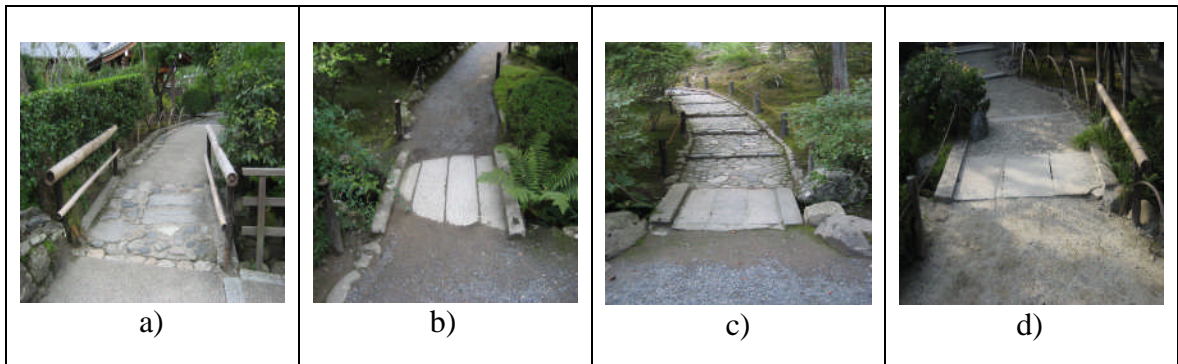
Şekil 106. Tenryu-ji tapınak bahçesindeki Sujibei stili duvar

Tenryu-ji tapınak bahçesinde Heian döneminde aydınlatma amacıyla kullanılan taban fenerlerinin yanı sıra çoğunlukla Momoyama dönem bahçelerinde görülen iki adet gömülü fener kullanılmıştır (Şekil 107).



Şekil 107. Tenryu-ji tapınak bahçesindeki taş fenerler

Tenryu-ji tapınak bahçesinde kullanılan bir başka tasarım ögesi de köprülerdir. Bahçede estetik ve fonksiyonel amaçlı kullanılan köprülerde, Heian dönem bahçelerinde kullanılan köprülere göre malzeme ve boyutlarında farklılıklar görülmüştür. Heian döneminde genellikle ahşaptan yapılmış geniş ve görkemli köprüler kullanılmışken, Tenryu-ji tapınak bahçesinde ise doğal taştan yapılmış dar ve gösterişsiz köprülere tasarlanmıştır. Bahçe tasarımında fonksiyonel amaçlı kullanılan köprüler, göl ve gezinti bahçesinde görülmektedir. Bu köprüler gölü besleyen dere üzerinde tasarlanmıştır (Şekil 108).



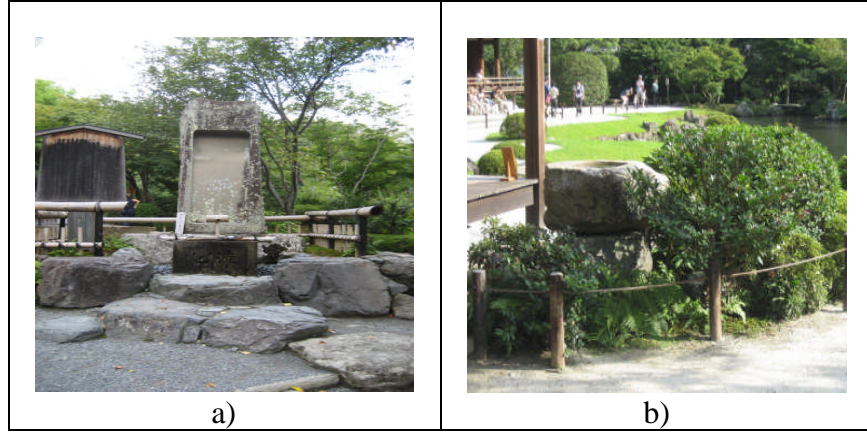
Şekil 108. Tenryu-ji tapınak bahçesinde fonksiyonel amaçlı kullanılan köprüler

Bahçede estetik amaçlı kullanılan köprüler ise, göl içerisindeki ada üzerinde ve şelale (Ryumon-no-Taki) önünde tasarlanmıştır (Şekil 109).



Şekil 109. Tenryu-ji tapınak bahçesinde estetik amaçlı kullanılan köprüler

Eski zamanlarda çay bahçelerine gelen ziyaretçilerin ellerini ve ağızlarını yıkamaları için tasarlanan su kapları Tenryu-ji tapınak bahçesinde de kullanılmıştır (Şekil 110).



Şekil 110. Tenryu-ji tapınak bahçesindeki su kapları

3.1.4. Muromachi Dönemi

Japonya'nın Kyoto'da şehrinde, Minamoto ailesi üyelerinden Ashikaga Takauji (1333), Muromachi döneminin başlangıcı olarak kabul edilen askeri bir hükümet kurmuştur (Nitschike, 2003).

Kamakura dönemindeki iç karışıklıkları ortadan kaldırmak için yerel yönetimler ile imparatorluk arasındaki ilişkiyi düzelteren general Ashikaga, tarım ve sanata önem vererek, ülkenin kalkınmasına katkıda bulunmuştur. Tarımsal üretimin 2-3 katına çıktığı bu dönemde kasaba ve kentlerdeki pazarlar gelişerek “Za” adı verilen sanat ve meslek locaları oluşturulmuştur. Muromachi döneminde Zen tapınaklarının ve budistlerin sanat ve kültür alanındaki etkileri giderek artmıştır. Günümüzde “Japon kültürü” olarak bilinen çoğu halk sanatının temeli bu dönemde atılmıştır (Güvenç, 1995).

Uzak doğu dini olarak bilinen budizm inanışında, insanlar iki farklı düşünceye inanıyordu. Bazı insanlar, ustanın el çırpması ile meydana gelen şiddetli şok etkisinin, yoğun düşünceler içerisindeki öğrenciyi aydınlatacağına inanırken (Larousse, 1986), diğer bir düşünce Zen ise, aydınlanmanın ancak sukünet (Zazen) içinde meditasyon amacıyla oturma-düşünme yöntemini benimseyerek gerçekleştirilebileceğini belirtmiştir (Keane, 2005).

İlk kez Çin’deki Song D’ynasty (1127-1279) kültürü ile ortaya çıkan Zen inanış biçimi (Young, 2005), XII.yy’da Eisai ve XIIIyy’da Şoyo Daişi rahipleri tarafından Çin’den Japonya’ya gelen bir buda okulunda öğretilmiştir. Zen budizminin doğuşuyla, o dönemin ruhani kültür liderleri, asillikten Zen rahipliğine doğru yönelim göstermiştir. Zen tarikat kültürünün hızla gelişmesinde tapınak rahiplerinin etkisi büyüktür (Masuno, 2003). XVI.y.y’da yapılan Zen keşifleri, ülke kültürüne katkıda bulunmakla birlikte Japon tarihinde önemli rol oynamaktadır (Marguerite, 1995).

İnsanın kendi özünü bulmasını amaç edinen Zen inanışı, gözle görülebilirliği ve belirli bir biçimi olmamasına rağmen, geçmişteki Zen tapınak rahipleri, düşünce sembolleri oluşturup, zihinlerinde “aydınlanmanın anlatımı” adında bir yol seçerek, kendilerini ifade etmeyi denemişlerdir (Masuno, 2003). Bu anlayış, çay törenleri ve noh tiyatroları gibi Japonlara ait kültürel aktivitelerin esin kaynağı olmuştur. XV.-XVI. yy’lar arasında, en parlak dönemini yaşayan Zen inanışı, ülkede estetik anlayışın değişmesini sağlamıştır. Siyah çini mürekkebi ile yapılan resimler, inanın tercih ettiği ifade tarzı olmakla birlikte bu kültür, çay sanatı, seramikçilik, mimarlık, bahçe sanatı, çiçek düzenleme sanatı, bambu ve metal işlemeciliği konusunda da etkili olmuştur (Larousse, 1986).

Japon mimarisinde de önemli reformların gerçekleştiği bu dönemde, binalar basitleştirilerek odaların içerisindeki duvarlar, tatamiler ve iç kaplamalar görülmeye başlanmıştır. Bu dönemde, eski dönemlerde kullanılan “shitomido” kapılarının yerine “mairado” kapıları ortaya çıktı ve bahçeler binanın içinden görülebilecek şekilde tasarlandı. Binalarda görülen bu değişikliklerden dolayı bahçelerin boyutları küçülerek,

çerçeve içerisinde izlenecekmiş gibi bir sahne inşa edildi. Bu dönemde yapılan bahçeler, insanların çalışma odasından izlemeleri düşüncesiyle “seyir (temaşa) amaçlı bahçeler” olarak bilinmektedir (Masuno, 2003).

Japon bahçelerinde yeniliklerin kendini gösterdiği Muromachi döneminde, çiçek düzenleme sanatı, noh tiyatrosu gösterileri ve resim sanatının gelişmesiyle bahçe sanatına olan ilgi artmıştır (Marguerite, 1995).

Japonya’da geç Kamakura döneminden Muromachi dönemi boyunca tapınak rahipleri tarafından yayılan Zen bahçe sanatı (Katsuhiko, 2005), iki farklı bahçe tasarımından oluşmaktadır. Bunlar; gezinti bahçesi ve kuru peyzaj bahçesidir. İlk kez Heian dönemine ait Shinden zukuri bahçelerinde görülen bahçe sanatına örnek olarak içerisinde tasarlanan geniş göller, adalar, köprüler ve pavilyonlar ile 1378 yılında yapılan çiçek sarayı verilebilir (Nitschike, 2003). Ayrıca bu bahçe stilini ülkedeki soylu ailelerin konutlarında görmek mümkündür (Katsuhiko, 2005). Çin’deki Zen budizminden etkilenerek tapınak rahipleri tarafından yapılan kuru peyzaj bahçeleri geç Kamakura döneminde başlamasına rağmen, en iyi gelişimini Muromachi döneminde, asiller ve feodal beylerin desteklemeleri sonucu göstermiştir. Zen tapınaklarındaki kuru peyzaj bahçelerinin ilk bilinen örneği ise Muromachi döneminde yapılan Ryoan-ji tapınak bahçesidir (Young, 2005) (Şekil 111).



Şekil 111. Ryoan-ji tapınak bahçesi

Genellikle Zen tapınaklarının etrafında tasarlanan kuru peyzaj bahçeleri, bahçe içerisinde okyanus veya nehirlerdeki suyu temsil eden beyaz kum, dağları ve adaları temsil eden kayalar ve ağaçlardan oluşmaktadır (Katsuhiko, 2005).

“Karesansui” (kara “Çin” ve kare “Kuru”) olarak ta bilinen kuru peyzaj bahçeleriyle ilgili geç Heian döneminde yazılmış inceleme olan Sakuteiki, bahçe tarzını şu şekilde açıklamaktadır; “Gölet ya da dar akıntıların olmadığı yerlerde duran taşlar, kuru peyzaj bahçesi (karesansui) olarak bilinmektedir” (Masuno, 2003).

Kuru peyzaj bahçeleri, aristokrasinin etkisiyle yapılan bahçelerden tamamıyla farklı biçimler almıştır. En büyük değişiklik, tapınaklardaki Zen rahiplerinin bahçe düzenlemesi yaparak, benimsedikleri akıl yapısını bahçelerde biçimlendirmeye çalışması ile gerçekleşmiştir. Rahiplerin üzerinde düşündükleri bahçeler, “gerçeği arama bahçeleri” veya “aydınlanmanın anlatıldığı bahçeler” olarak bilinmektedir (Masuno, 2003).

Daisen-in ve Ryoan-ji tapınaklarındaki taş bahçeler, bu tarz tasarımların ülke içerisinde sembolü olarak görülmektedir (Marguerite, 1995). Bu bahçelerin her birinin içerisinde olağan doğadan tamamıyla farklı, taşlardan ve ağaçlardan oluşturulmuş bir alan bulunmaktadır. Bu alan boyunca, aydınlanma evresi olarak kabul edilen başka bir dünya, bahçenin üç boyutlu şeklinin içinde ifade edilmektedir (Masuno, 2003).

Doğal manzara resimlerinden ve Budizm dininden türetilmiş fikirlerin karışımı sonucu planlanan bu bahçeler, hem fiziksel biçimi hem de sembolik içeriği bakımından insan için manzara bütünlüğü, akıl ve diğer sıra dışı düşüncelere hitap etmek amacıyla tasarlanmıştır (Ketchell, 2001).

Zen inancının bir parçası olarak kabul edilen meditasyon, Japonya’daki budizm dininin ilk düşünce tarzı olması bakımından da önemlidir (Young, 2005). İlk kez Hindistan’da ortaya çıkan meditasyon; kişinin kendisini çevresinden soyutlayarak oturup, düşüncelere dalması olarak bilinir. Çin’de meditasyon, aynı amaçla çevreden ve dış faktörlerden arındırılmış kapalı mekanlarda yapılırken, meditasyonun ilk kez “Zendo “ adı verilen meditasyon salonlarında yapıldığı yerler ise, Japonya’daki tapınaklar ve sık olmamakla birlikte tapınak bahçeleridir (Keane,1996).

Özellikle Zen tapınaklarının etrafında tasarlanarak, rahiplerin durgun ortamlarda eğitilmesini amaçlayan kuru peyzaj bahçeleri (Katsuhiko, 2005), rahipler ve ziyaretçilerin bahçeye hakim bir manzarada oturup derin düşünceler içerisine dalmasını amaçlamaktadır (Keane, 1996).

Geç Kamakura dönemine ait kuru peyzaj bahçelerinin yapımında çalışan kişilere taşdizen rahipler (İshi tate so) adı verilmektedir (Masuno, 2003). Bahçe tasarımında çalışan bu kişiler genellikle dini rahiplerden oluşmaktadır. Fakat Muromachi döneminde, “kawararomono” adı verilen rahip olmayan bahçe tasarımcıları ortaya çıkmıştır (Keane,1996).

İçerisinde su kullanmaksızın doğayı anlatabilen, soyut ve özgün bahçe tasarımlarında (Katsuhiko, 2005), öncelikli olarak kaya düzenlemeleri vurgulanmakta olup, engin sadelik, simgecilik ve soyutluk kavramlarının birleştirilmesi amaçlanmıştır (Masuno, 2003).

Muromachi döneminde ki bahçelerin tasarımlarını yapan büyük ustalar arasında Zen keşişi Muso-Kokushi'nin adı anılmaktadır (Marguerite, 1995).

Kyoto'da Muromachi dönemine ait bahçe örnekleri Ryoan-ji tapınak bahçesi ve Ginkaku-ji tapınak bahçesi'dir (Young, 2005).

3.1.4.1. Ginkaku-ji (Jishō-ji) Tapınak Bahçesi

Japonca'da " Gümüş köşk tapınağı " olarak bilinen Ginkaku-ji tapınağı, Japonya'nın kuzeydoğusundaki, Kyoto şehrinin Ginkaku-ji-chō bölgesinde yer almaktadır.

Zen tapınaklarının Rinzai buddist okuluna bağlı olan Ginkaku-ji tapınağı, altın köşk tapınağına benzer şekilde Shokoku-ji tapınağının bir parçası olduğu bilinmektedir (URL-17, 2007). Muromachi periodunda (1450-1598) general Ashikaga Yoshimasa tarafından 1482 yılında yaptırılan tapınak ve bahçesi, Higashiyama ve Zen kültürünün ilk kez birarada kullanıldığı değerli bir yapıdır (Ginkaku-ji, 2006). Sanata olan ilgisi ve bağlılığıyla ön plana çıkan dönemin Generali Asihaga Yoshimasa, ilk kez çay seramonisi kültürünü bu bahçede kullanmıştır. Eski dönemlerde gümüşle kaplandığı için gümüş köşk adını alan bu tapınak Onin savaşındaki yağmalamalar sonucu zarar görmüştür. Gümüş tapınak hariç yanan bütün yapılar tekrar yapılmıştır. Özellikle Nijo kalesinin tasarımında kullanılan malzemeler benzerdir. (Bring, 1981). General Yoshimasa'nın vefatından sonra bu tapınak Buddist tapınağı olarak kabul edilip, tapınağın adı ise "Jishō-ji" olarak değiştirildi (Nitschke, 2003). Ginkaku-ji tapınağı toplam 20 adet yapıdan oluşmasına rağmen günümüzde şu anda sadece gümüş köşk, ana tapınak ve buddist salon (Togudo) varlığını korumaktadır (Main., Platten., 2002).

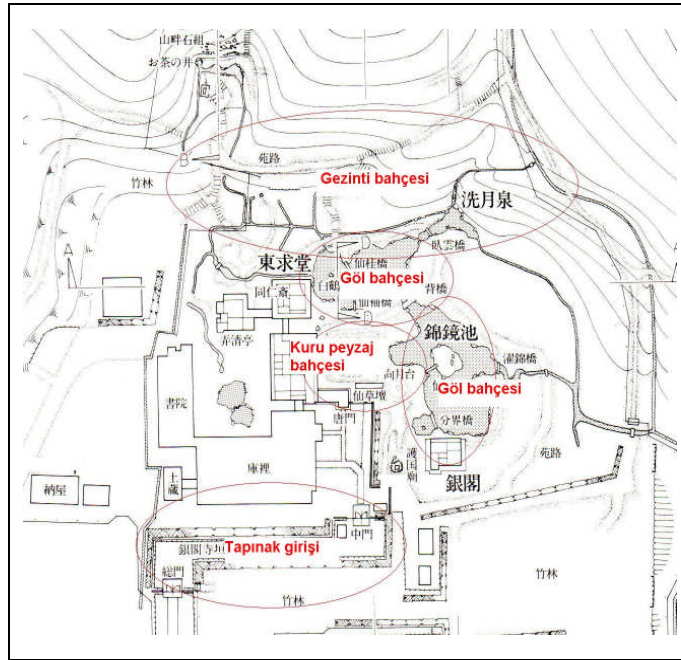
Ginkaku-ji tapınağının sembolü olarak da bilinen yapı (Kannonden) iki katlıdır (Şekil 112). Yapının birinci katı, meditasyon amacıyla Shoin-zukuri tarzında tasarlanmıştır. Geleneksel Japon mimarisi şeklinde tasarlanan ikinci kat ise kutsal kabul edilerek budanın evi olarak bilinmektedir (Ginkaku-ji, 2006). Altın tapınağına benzer şekilde tasarlanan gümüş köşk, sahip olduğu zerafet ve Zen budizminin olağanüstü sakinliğini yansıtmaktadır. Bu yapı Muromachi döneminde başlayan çok katlı yapı ve bahçe stiline

yansıtmasıyla da önem taşır. Yapının üzerindeki çatı sistemi ise, Hogo-zukuri stili ile yapılmış olup, en üst kısımda Çin phoenixi yer almaktadır (URL-10, 2007).



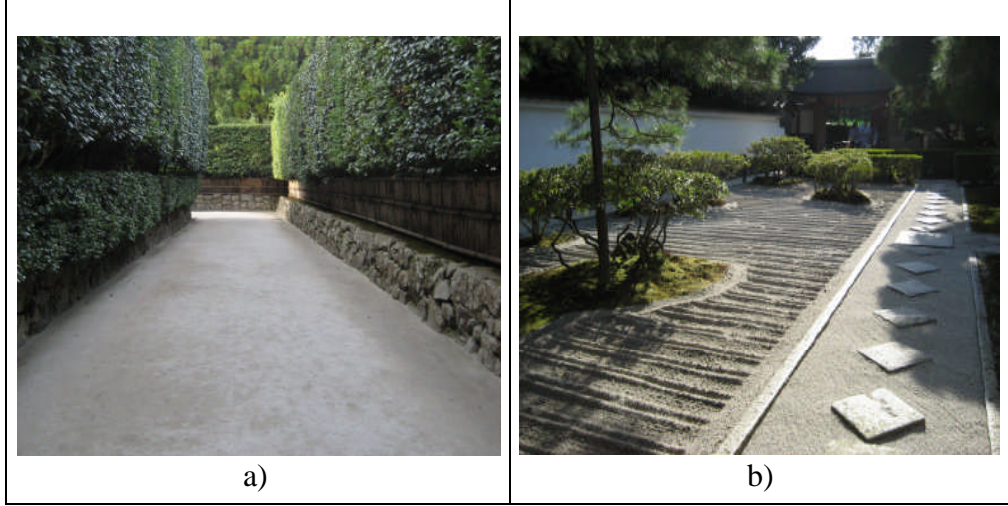
Şekil 112. Gümüş köşk tapınağı (Kannonden)

Ginkaku-ji tapınak bahçesindeki, yürüyüş yolları genellikle tapınak girişinde formal düzende tasarlanmışken, göl bahçesi ve gezinti alanlarında organik hatlarla belirlenmiştir. Tapınakta yer alan sirkülasyon ağları Ginkaku-ji tapınağını dört ana bölüme ayırmaktadır. Bunlar; tapınak girişi, kuru peyzaj bahçesi, göl bahçesi ve gezinti bahçesi'dir (Şekil 113).



Şekil 113. Ginkaku-ji tapınak bahçesi planı. Koyo, Y., (2006)'e göre düzenlenmiştir.

Tapınak girişindeki yolların zemininde sıkıştırılmış toprak tabakası yer alırken, bu yollarda yönlendirici ve sınırlayıcı eleman olarak Ginkaku-ji çitleri kullanılmıştır (Şekil 114.a). Hojo bahçesindeki yollar ise “Shin” stilinde tasarlanmış olup, zeminde beyaz çakıl üzerine yerleştirilmiş kare şeklindeki doğal taşlar kullanılmıştır. Bu mekanda beyaz çakıl ve bitkiler ile tasarlanmış kuru peyzaj bahçesi yer almaktadır (Şekil 114.b).



Şekil 114. Ginkaku-ji tapınak girişindeki yürüyüş yolları

Bahçede kullanılan beyaz çakıl tabakasına, düz formlarda desen verilmişken, bitkiler etrafında ise yuvarlak formlar kullanılmıştır (Şekil 115). Bu mekanda sınırlayıcı eleman olarak cryptomeria çiti ve canlı çitler kullanılmıştır. Bu çitlerin altında bordür amaçlı tek sıralı dizilmiş doğal taşlar kullanılmıştır.



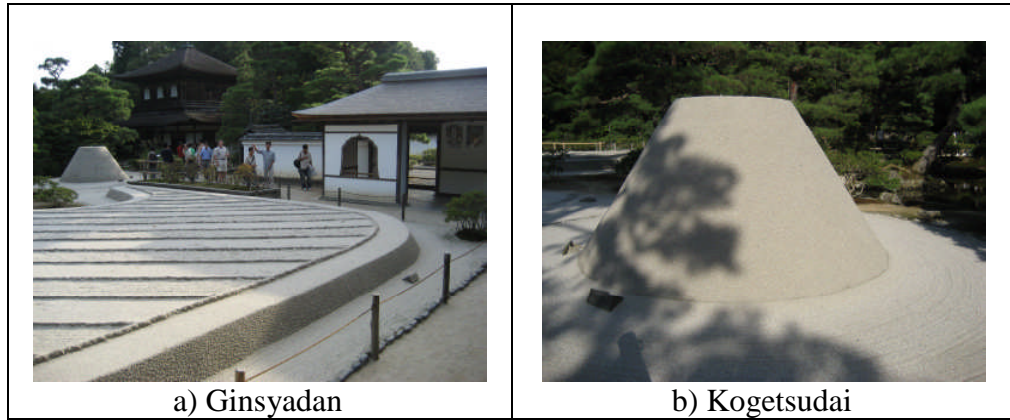
Şekil 115. Ginkaku-ji tapınak girişi

Tapınak bahçesindeki bir başka mekan ise kuru peyzaj bahçesidir. Bu mekanda yürüyüş yolları tapınak etrafında formal düzende tasarlanmış olup, zeminde sıkıştırılmış toprak tabakası kullanılmıştır.

Tapınağın merkezindeki bahçede “Ginsyadan” ve “Kougetsudai” adı verilen beyaz çakıldan yapılmış yapılar bulunmaktadır (Şekil 116). Gümüş kum denizi olarak ta bilinen bu yapı denizdeki dalgaları temsil etmektedir (Nitschke, 2003). Sınırları organik hatlarla belirlenmiş Ginsyadan, yükseltilmiş beyaz çakıl tabakasından oluşmaktadır. Düz formlarda desen verilen alanın etrafında, sınır elemanı olarak cryptomeria çiti kullanılmıştır (Şekil 116.a).

Beyaz çakılla kaplı bahçenin kuzeybatısında ise “Kougetsudai” adı verilen beyaz çakıldan yapılmış yapı bulunmaktadır (Ginkaku-ji, 2006). Eski teorilere göre Tsukimachiyama dağından yükselen ayın yansıması olarak kabul edilen yapıyla ilgili birçok düşünce ortaya atılmıştır (Katsuhiko, 2002). Bunlardan birinde yapının Japonya'nın en yüksek dağı olan Mt. Fuji'ye benzer olduğu belirtilirken (Nitschke, 2003), bir diğer görüşte ise, göl bahçesinde yıkanan insanlardan düşen kumların, gölden çıkartıldığında bu şekilde biriktiğini göstermektedir (URL-10, 2007).

Koni şeklindeki yapının etrafında yaklaşık 1.5 m genişliğinde yuvarlak hatlarla desen verilmiş çakıl zemin yer almaktadır (Şekil 116.b).



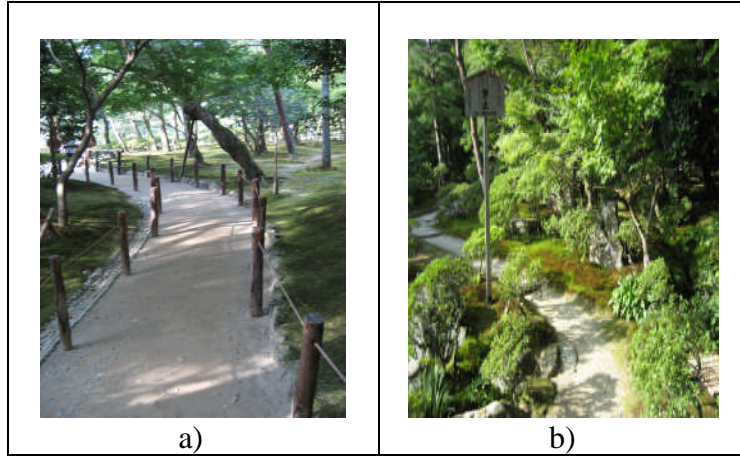
Şekil 116. Ginkaku-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi

General Yoshimasa'ya ait olan buddist salonun (Ginkaku-ji, 2006) batısında küçük avlu bahçesi (Tsubo-niwa) tasarlanmıştır (Katsuhiko, 2005). Kuru peyzaj bahçesi olarak planlanan bu alanda, beyaz çakıllar düz formda kullanılmıştır (Şekil 117).



Şekil 117. Ginkaku-ji tapınağı avlu bahçesi

Tapınak bahçesinde tasarlanan bir başka mekanda göl bahçesidir. Göl bahçesindeki yürüyüş yolları yaklaşık 1.5 m genişliğinde olup, organik hatlarla tasarlanmıştır. Yolların zemininde sıkıştırılmış toprak kullanılmışken, sınır elemanı olarak ise cryptomeria çiti görülmektedir (Şekil 118.a). Sınır elemanlarının kullanılmadığı yollarda ise zeminde toprak ve yosun kullanılmışken, yolun kenarlarında ise kaya ve bitki gruplamaları yer almaktadır (Şekil 118.b).



Şekil 118. Ginkaku-ji tapınağı göl bahçesindeki yürüyüş yolları

Japonca'da "Kinkyö-chi" (Young, 2005) olarak bilinen göl bahçesinin etrafında, sınır elemanı olarak farklı büyüklükteki kayalar kullanılmıştır (Bring, 1981).

Kuru peyzaj bahçesinden doğuya doğru uzanan yürüyüş yolu göl bahçesini iki bölüme ayırmaktadır. Güneydeki göl bahçesi gümüş köşkün önünde yer alırken (Şekil 119.a), doğudaki ise Tôgudô salonunun ön tarafında bulunmaktadır (Şekil 119.b).



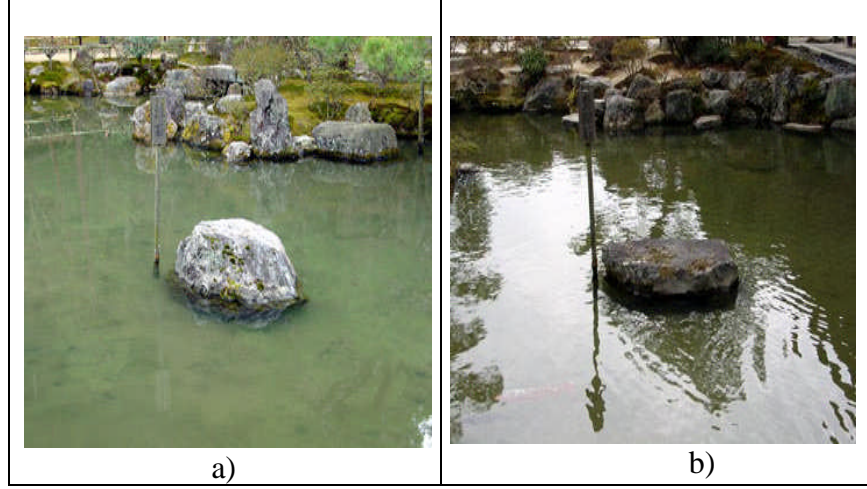
Şekil 119. Ginkaku-ji tapınağı göl bahçesi “Kinkyô-chi”

Tapınak bahçesinin merkezindeki göl bahçesinde bir yarım ada ve iki adet ada bulunmaktadır. Eski Çin efsanesine göre “Ölümsüzlük Adası” olarak kabul edilen bu adalardan (Ketchell, 2001), doğudaki japon bahçelerinde sıkça görülen beyaz turna kuşu adasını sembolize etmektedir (Young, 2005). Turna kuşu adasında, bonzai sanatıyla form verilmiş çam ağacı ve yuvarlak formlu çalılar kullanılmıştır. Bu adaya ulaşım gölün her iki tarafından köprülerle sağlanmaktadır (Şekil 120).



Şekil 120. Ginkaku-ji tapınak bahçesindeki turna kuşu adası

Ayrıca göl bahçesinde sembolik amaçlı kayalar da kullanılmıştır. Bahçenin güneyinde tasarlanan kayaya ay taş adı verilirken (Şekil 121.a), tapınağın batısındaki yamaçtan görünen ayı temsil etmektedir (Bring, 1981). Bahçenin batısındaki kaya ise, meditasyon taşı (Zazen-ishi) olarak bilinmektedir (Şekil 121.b). Bu taş, rahiplerin oturarak tapınağa karşı yaptıkları meditasyonlar için tasarlanmıştır (URL-17, 2007).

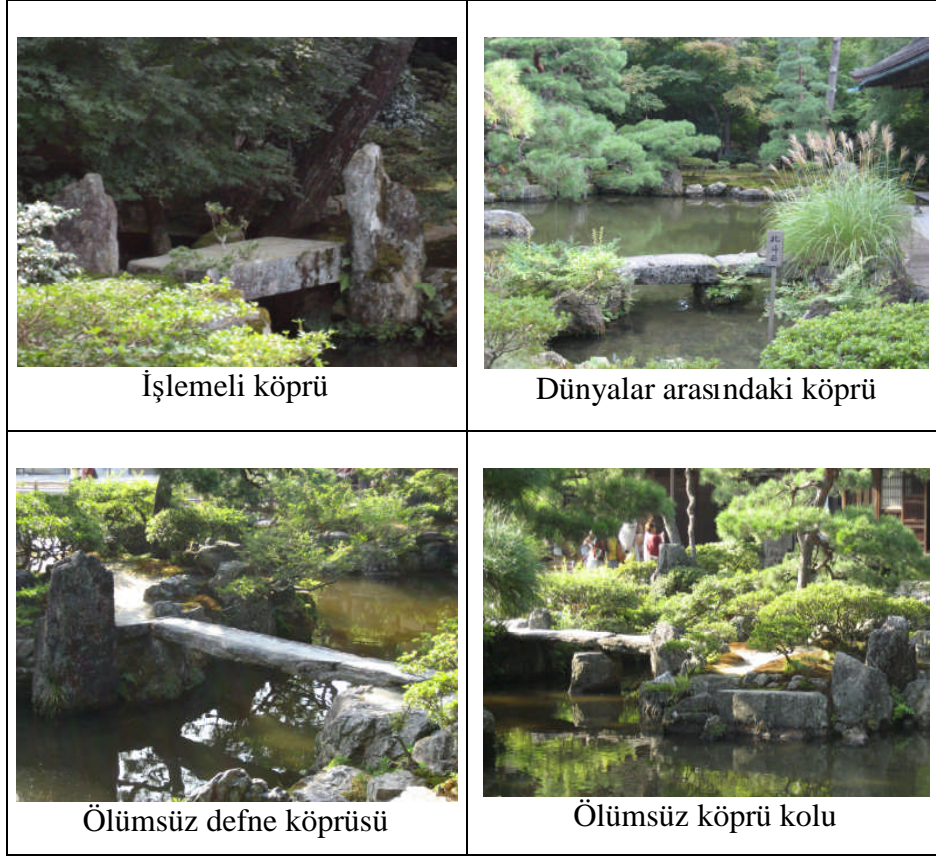


Şekil 121. Ginkaku-ji tapınak bahçesindeki sembolik kayalar

Bahçede kullanılan tasarım elemanlarından biride köprülerdir. Göl bahçesinde sembolik amaçlı kullanılan köprüler, gezinti bahçesinde fonksiyonel olarak tasarlanmıştır. Genellikle Muromachi dönem bahçelerinde sıkça kullanılan dar ve düz formlu bu köprüler doğal taşlardan yapılmıştır.

Bahçenin güneyinde, dünyalar arasındaki köprü (Bunkeibashi) ve işlemeli köprü (Takkinbashi) yer alırken, doğusunda ise ölümsüz defne köprüsü ve ölümsüz köprü kolu olarak bilinen köprüler tasarlanmıştır (URL-17, 2007) (Şekil 122).

Köprülerin giriş alanlarında organik desen verilmiş beyaz çakıl kullanılmıştır. Kesilmiş kayalardan yapılan köprüler hala insan kullanımı için uygundur (Bring, 1981).



Şekil 122. Ginkaku-ji tapınağında sembolik amaçlı kullanılan köprüler

Gezinti bahçesinde fonksiyonel amaçlar için kullanılan köprüler, gölü besleyen dereler üzerinde yer almaktadır. Geniş ölçülerde tasarlanan bu köprüler, doğal taşlardan yapılmış olup, kenarlarında bambudan yapılmış çitler kullanılmıştır (Şekil 123).



Şekil 123. Ginkaku-ji tapınağında fonksiyonel amaçlı kullanılan köprüler

Ginkaku-ji tapınak bahçesinde tasarlanan bitkiler çoğunlukla göl kenarında boylu iken, yamaçlarda ise çalılar kullanılmıştır. Tapınak bahçesinde ki herdem yeşil bitkiler *Abies firma*, *Chamacyparis obtusa*, *Cinamomum camphora*, *Cleyera japonica*, *Cryptomeria japonica*, *Daphniphyllum macropodum*, *Distylium racemosum*, *Ilex rotunda*, *Pinus densiflora*, *Pinus thunbergii*, *Podocarpus chinensis*, *Quercus phillyraeoides*, yaprağını döken bitkiler *Acer plamatum*, *Diospyros kaki*, *Quercus serrata*, yaprağını döken çalılar *Ilex serata* var. *sieboldii*, *Rhododendron linearifolium* var. *macrosepalum*, herdem yeşil çalılar *Aucuba japonica*, *Camellia japonica* var. *Hortensis*, *Camellia sasanqua*, *Ilex crenata*, *Ligustrum japonicum*, *Photinia glabra*, *Pieris japonica*, *Rhododendron jateritum*, *Ternstroemia gymnanthera* ve *Vaccinium Bracteatum*'dur (Bring, 1981).

Gezinti bahçesindeki yürüyüş yolları organik hatlarla planlanmıştır. Mevcut arazi eğimine uygun olarak tasarlanan yollarda merdivenler kullanılmıştır. Yolların zemininde sıkıştırılmış toprak ile doğal taş kullanılmışken (Şekil 124.a), sınır elemanı olarak *cryptomeria* çiti görülmektedir (Şekil 124.b).

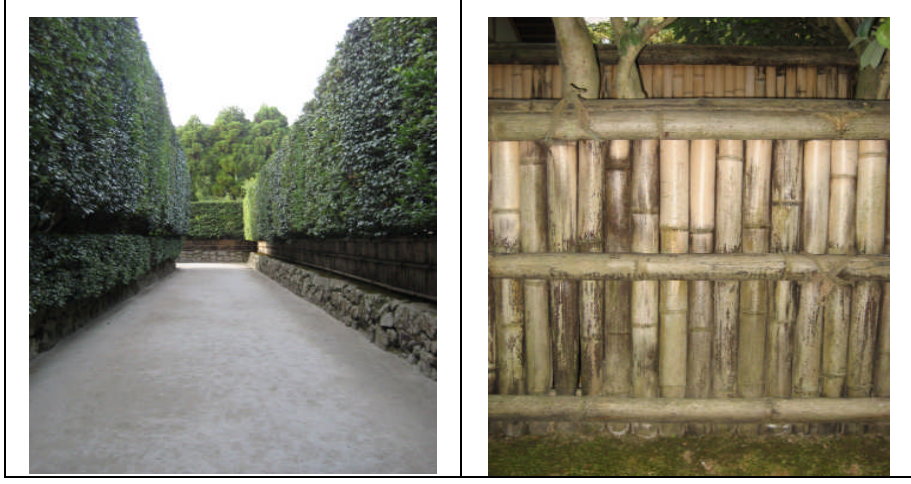
Tapınak bahçesinin güneyinde gölü besleyen dereler bulunmaktadır. Doğal taşlardan yapılan dereler, yürüyüş yolu boyunca akmaktadır. Gezinti bahçesindeki yeşil alanlarda çoğunlukla geniş yapraklı bitkiler kullanılmışken, zeminde ise yosunlar bulunmaktadır.



Şekil 124. Ginkaku-ji tapınağı gezinti bahçesindeki yürüyüş yolları

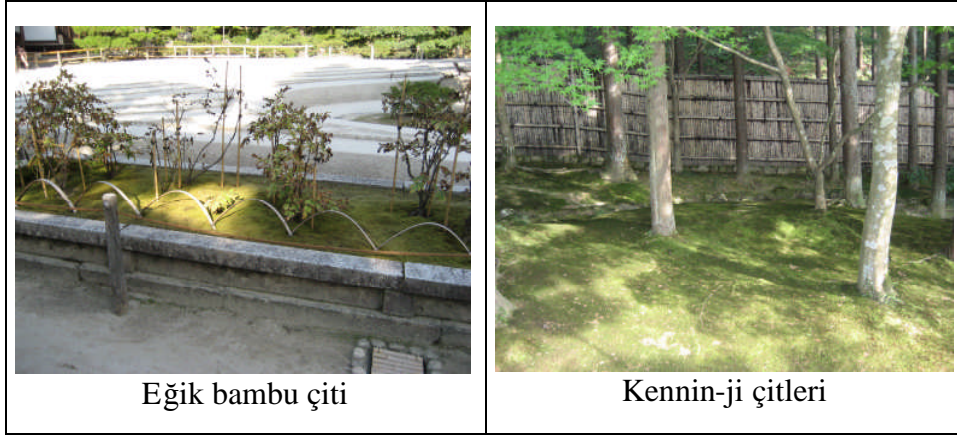
Ginkaku-ji tapınağında kullanılan sınır elemanlarından en önemlisi ismini tapınaktan alan Ginkaku-ji çitleri'dir (Şekil 125) (Seike, 1980). Tapınağın girişinde yer alan çitler bambu ve kamelya bitkisinden ve taş duvardan yapılmıştır. Yaklaşık 50 cm yüksekliğinde

tasarlanan bu çitler, dar ve uzun yapısıyla tapınak girişinde görkemli bir görüntüye sahiptir (Ginkaku-ji, 2006).



Şekil 125. Ginkaku-ji çiti

Ayrıca Ginkaku-ji tapınağında işlevsel özelliklere sahip çitler de kullanılmıştır. Bunlar; kuru peyzaj bahçesinde kullanılan eğik bambu çiti ve gezinti bahçesinde perdeleme amaçlı kullanılan Kennin-ji çitleri'dir (Şekil 126).



Eğik bambu çiti

Kennin-ji çitleri

Şekil 126. Ginkaku-ji tapınak bahçesindeki çitler

Tapınak bahçesinde kullanılan su kabı, kuru peyzaj bahçesinde bulunmaktadır. Ginkaku-ji Chozou-bachi olarak ta bilinen su kabı, bambudan yapılmış çatısı ve alt tarafındaki oyulmuş taş yapısıyla diğer su kaplarından ayrılmaktadır (Şekil 127).



Şekil 127. Ginkaku-ji su kabı

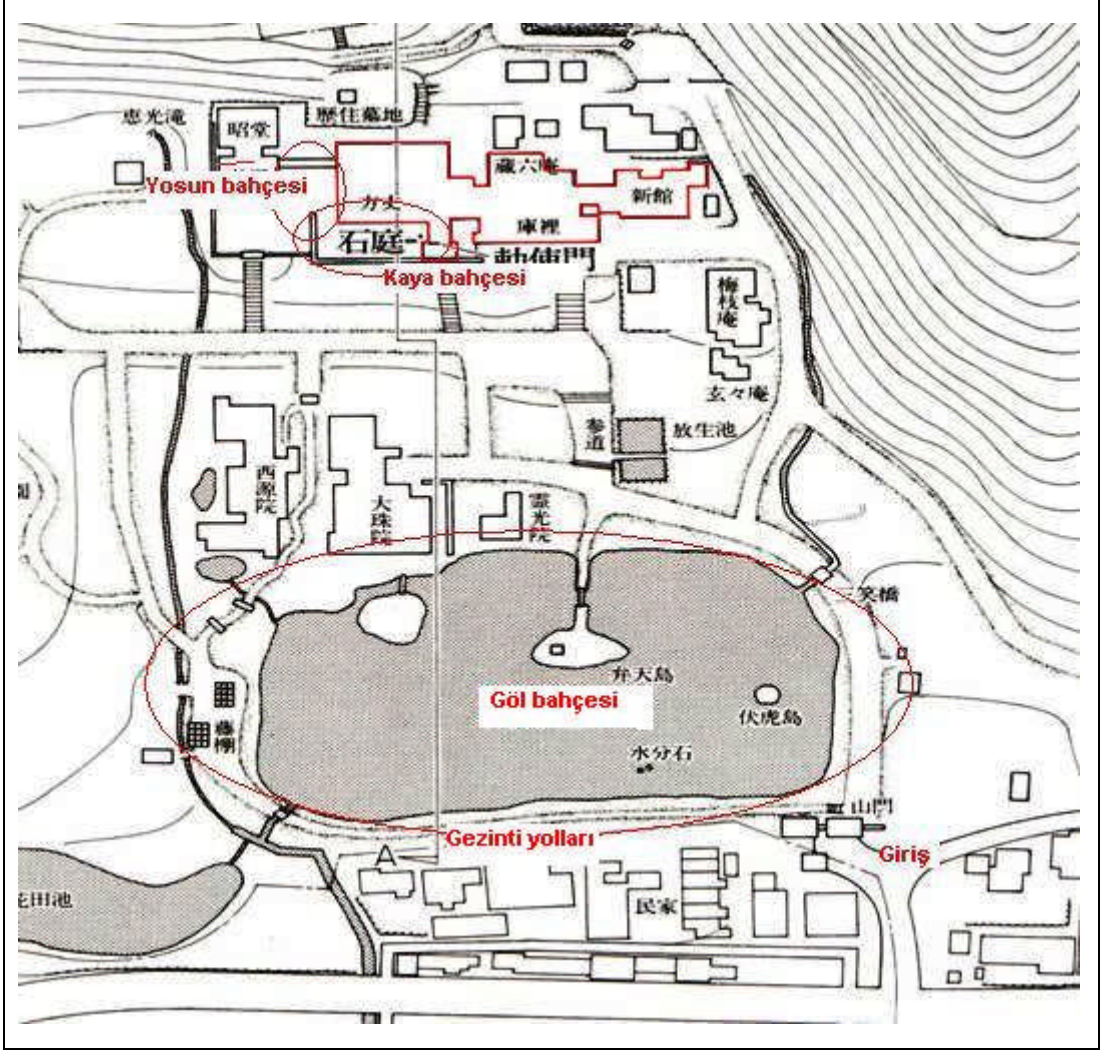
3.1.4.2. Ryoanji Tapınak Bahçesi

Japonca'da "Huzurlu Ejderha Tapınağı" (Young, 2005) olarak bilinen Ryōan-ji tapınağı, Japonya'nın kuzeybatısında, Kyoto şehrinde yer almaktadır.

Ryoanji tapınağı eskiden varlığını sürdürmüş olan Zen Budizm'inin Rinzai-shu tarikatına ait bir tapındır. Muromachi periyodunda (1450), general Hosokawa Katsumoto, tapınağı Tokudaiji-ke kabilesinden alarak Giten Gensho'ya yaptırmıştır (URL-10, 2007). 1472 yılında yapılan Onin savaşında düşmanlar tarafından yakılan tapınak, general Katsumoto'nun oğlu Masamoto tarafından 1488'de yeniden restore edilerek varlığını sürdürmüştür (Masuno, 2003).

Bu bahçe, sahip olduğu kültürel değerler ile UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)'ü tarafından 1994 yılında Dünya Miras Yeri olarak ilan edilmiştir (Katsuhiko, 2002).

Tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları genellikle göl bahçesi etrafında, gölün dış sınırlarına paralel, organik hatlarla belirlenmişken, tapınağın girişine doğru formal olarak devam etmektedir. Bahçedeki bu sirkülasyon ağı, tapınak bahçesini 3 ana bölüme ayırmıştır. Bunlar; gezinti bahçesi, kaya bahçesi, yosun bahçesi'dir (Şekil 128).



Şekil 128. Ryoan-ji tapınak bahçesi planı. Shigemori, (1938)'e göre düzenlenmiştir.

Tapınağın giriş kapısı, göl bahçesinin güneydoğusunda yer almaktadır. Tapınak girişinden gelen ziyaretçileri karşılayan ana yürüyüş aksı formal düzende tasarlanmış olup, yolların zemininde ince çakıl tabakası kullanılmıştır. Yürüyüş yolunun kenarında geniş yeşil alanlar yer almaktadır. Bu mekanlarda genellikle boylu ağaçlar ve farklı formlara sahip herdem yeşil çalılar kullanılmışken, zeminde ise yosunlar yer almaktadır. Bu yolların kenarlarında bordür amaçlı doğal taşlar kullanılmışken, yeşil alanlar ile arasında sınır elemanı olarak sedirden yapılmış çitler kullanılmıştır (Şekil 129).



Şekil 129. Ryoan-ji tapınak bahçesindeki ana yürüyüş yolu

Tapınağın gezinti bahçesinde tasarlanan yürüyüş yolları genellikle formal düzende tasarlanmıştır. Bu yollarının zemininde çoğunlukla farklı biçimlerde tasarlanmış doğal taşlar kullanılmıştır. Bu bahçedeki yürüyüş yolları “Shin” stilinde tasarlanmış olup, yolların etrafı çakıllarla kaplanmıştır (Şekil 130).



Şekil 130. Ryoan-ji tapınağı gezinti bahçesindeki yürüyüş yolları

Tapınağın güneyinde, Japonca’da “Kyoyochi” adı verilen gölet ve etrafında tasarlanmış gezinti bahçesi yer almaktadır (Main., Platten., 2002) (Şekil 131). 11.y.y’ın başlarında Fujiwara Saneyoshi tarafından tasarlanan gölet bahçesi (Nitschke, 2003), genellikle çevredeki kuşların ve Japonya’da yaygın olarak yaşayan Mandarin ördeklerinin

konaklama alanı'dır. Bu bahçe Japonlar arasında çoğunlukla mandarin ördeklerinin gölü (Oshidori ike) adıyla da anılmaktadır (Katsuhiko, 2002).



Şekil 131. Ryoan-ji tapınağı göl bahçesi

Tapınak bahçesinde tasarlanmış olan gölet üzerinde iki adet ada bulunmaktadır. Büyük adaya “Benten-jima” adı verilirken (Şekil 132.a), benten ismi 7 iyi şans tanrıçasından biri olarak bilinen Benzaiten'den gelmektedir. Bu tanrıçanın akıllılık, servet, cesaret, dürüstlük ve müziğin tanrıçası olduğu var sayılmaktadır (URL-23, 2007). Diğer küçük ada ise, “Fushitora-jima” adı verilen saklı kaplan adası'dır (Şekil 132.b).



Şekil 132. Ryoan-ji tapınağı göl bahçesindeki adalar

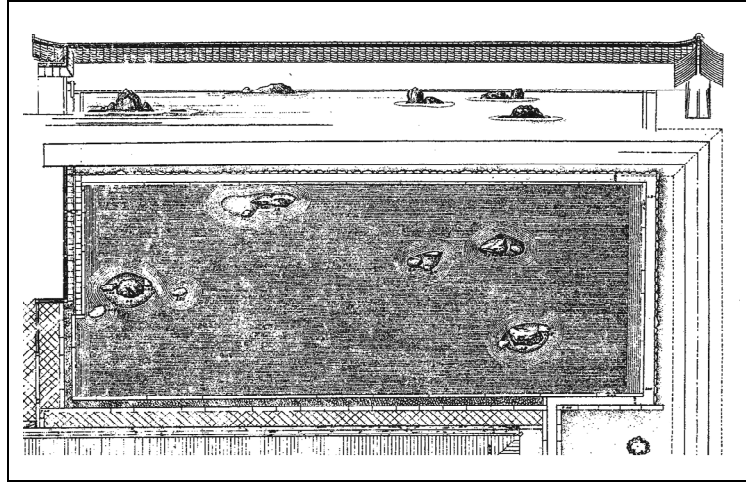
Tapınak bahçesinin bir diğer mekanı ise kaya bahçesidir. Bu bahçenin dönemin ressam ve tasarımcısı Soami tarafından düzenlendiği söylenmektedir (Young, 2005). Bu mekânın girişindeki yürüyüş yolları formal düzende tasarlanmışken, bu anlayış kaya

bahçesi etrafında tapınağa ait ahşap verandalar ile devam etmiştir. Tapınak binasının girişinden gelen ziyaretçileri mevcut eğimden dolayı doğal taşlardan yapılmış merdiven karşılamaktadır (Şekil 133).



Şekil 133. Ryoan-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi girişi

Kaya bahçesi tapınağın güneyinde yer alırken, bahçenin kuzeyinde ise ziyaretçilerin oturarak bahçeyi izlemeleri için yapılmış uzun bir veranda yer almaktadır (Şekil 134).



Şekil 134. Ryoan-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi planı. Shigemori, (1938)'e göre düzenlenmiştir.

Bu bahçe Japonca'da "Karesansui" olarak bilinen kuru peyzaj bahçe stilinde tasarlanmıştır (Masuno, 2003). İçerisinde ağaç ve su bulunmayan bu bahçede, kaya gruplarının etrafında yosunlar kullanılmaktadır (Young, 2005). Bahçe, çakıl ve farklı

büyükliklere sahip 5 grup halinde dizilmiş kayalardan oluşmaktadır (Şekil 135). Japon kültürünün en değerli başyapıtlarından biri olarak kabul edilen ve bakıldığında göz alıcı etkiye sahip olan bu bahçe, doğudan batıya doğru 30m, kuzeyden güneye ise 10m uzunluğundadır (Ryoan-ji, 2006). Bahçe alanı ile ilgili farklı düşünceler ortaya atılmakta olup, Katsuhiko, (2002)'ye göre 248m², Masuno, (2003)'ye göre ise 333m²'dir. Ryoan-ji kaya bahçesi, 15 adet farklı büyüklükteki kayalar, desen verilmiş beyaz çakıl tabakası ve yosun bitkisinden oluşmaktadır. Ağaç kullanılmaksızın tasarlanan bu bahçe, kaya, çakıl ve yosun ile Zen ruhunu sembolize etmektedir (Ryoan-ji, 2006).



Şekil 135. Ryoan-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi

Bahçedeki kayaların arka tarafında oyulmuş “Kotaro Seijiro” veya “Hikojiro” yazıtları yer almaktadır (Masuno, 2003). Bu isimlerin bahçenin yapımında, rahiplere yardım eden çalışanlara ait olduğu düşünülmektedir (Nitschke, 2003).

Bahçede tasarlanan kaya gruplarında kaya adetleri farklıdır. Bahçenin en solundaki grupta 5 adet kaya bulunurken, yanındakinde 2 adet, orta grupta 3 adet, sağındaki grupta 2 adet ve en sağdaki grupta ise 3 adet kaya bulunmaktadır. Bahçede kullanılan kayalardan biri hariç diğerleri çakılla kaplı alana soldan sağa doğru yönelmiş biçimde yerleştirilmiştir.

Kaya bahçesinin etrafı düşük yükseklikteki toprak duvar ile çevrilmiş olup, bu duvar Zen sanatının özünü yansıttığına inanılmaktadır (Ryoan-ji, 2006) (Şekil 136). Bahçenin üç tarafını saran duvar, doğuda tapınağın giriş kapısıyla birleşmişken, tapınağın güney ve batısında ise yanmış çamur tabakasından yapılmıştır (Young, 2005). “Dobei” stilinde tasarlanan bahçe duvarı (Ryoan-ji, 2006), yaklaşık 23 m uzunluğunda ve 10 m genişliğindedir. Duvar üzerindeki çatı kısmı geçmiş dönemlerde çamurlu kiremitle kaplı iken, 1977-1978 yılında Shingle şeklinde kaplanmıştır (Bring, 1981). Yaklaşık 180 cm

yükseklğinde tasarlanan duvar, iklimsel şartlara karşı oldukça dayanıklı olmakla birlikte günümüze kadar ulaşabilmiştir (URL-24, 2007).



Şekil 136. Ryoan-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi duvarı

Eski bir efsaneye göre bahçede kullanılan 15 adet kaya, çakıl tabakasına öyle yerleştirilmiştir ki, hangi açıdan bakılırsa bakılsın sadece 14 adet kaya görülebilmektedir. Fakat bahçenin tasarımına etki eden Zen meditasyonu ile zihinsel aydınlanmaya ulaşan kişinin, görünmez taşı aklının gözüyle görebileceğine inanılmaktadır (URL-15, 2007).

Tapınağın kuru peyzaj bahçesi tasarımında kayaların yerleştirilmesi ve düzenlenmesi ile ilgili çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Bu görüşlerden birinde, bahçede yer alan beyaz çakıllar denizi, kayalar ise bu deniz üzerinde yer alan adaları temsil ettiği varsayılır (Bring, 1981). İkinci görüş, beyaz çakılın akan bir nehri, bahçede yer alan çeşitli büyüklükteki kayaların ise nehirden karşıya geçmeye çalışan dişi kaplan ve yavrularını temsil ettiğini göstermektedir (Marguerite, 1995) Diğer bir görüşte ise bahçe, bulutlu havadaki yüksek dağları belirtmektedir (Young, 2005). Ayrıca kayaların insan vücudundaki kalp veya zihne karşılık gelen Japoncada ki kanji karakterinin bir parçasını oluşturduğu düşünülmektedir (URL-25, 2007) (Şekil 137).



Şekil 137. Ryoan-ji tapınağındaki kaya düzenlemesi

Bahçede tasarlanan 5 farklı kaya grubu değişik anlamlara sahiptir. Bu gruplardan en batıdaki grup budayı ve mükemmelliği temsil ederken, sağındaki grup ise balinaları ve büyüklüğü anımsatır. Bahçenin ortadaki grup kaplan ve güçlülüğü gösterirken, sonraki grup ise, kaplumbağa ve uzun yaşamı temsil eder. En soldaki grup ise su kuşlarını ve müthişliği temsil etmektedir. Su kuşları hem karada hem de denizde yaşayabildikleri için bunları temsil eden kaya grupları Japonya'daki birçok geleneksel bahçede kendini göstermektedir (URL-23, 2007) (Şekil 138).



Şekil 138. Ryoan-ji tapınağındaki kaya grupları

Bahçede kullanılan kayalar hareket etmemesine rağmen çakıllara verilen dalga desenleriyle hareketin sağlandığı düşünülür (Young, 2005). Çakıl desenleri, kaya grupları etrafında yuvarlak, diğer alanlarda ise düz hatlarla tasarlanmıştır (Şekil 139).

İlkbaharda bahçe dışında yer alan süs kirazı, kışın ise kayaların etrafındaki yosunlara yağın karlar, bahçe manzarasında farklı görüntüler meydana getirmektedir.



Şekil 139. Ryoan-ji tapınağındaki çakıl desenleri

Kaya bahçenin iki tarafı Japonca'da "amaochi" (URL-8, 2007) adı verilen ve drenaj amacıyla yapılmış sığ kanalla çevrilmiştir (Şekil 140). Bu alanın zemininde, siyah renkli kesilmiş doğal taşlar kullanılmışken, kaya bahçesi ile arasında kalan kısımda ise yaklaşık 30 cm genişliğinde büyük siyah renkli çakıl taşlarıyla doldurulmuş alan yer almaktadır.



Şekil 140. Ryoan-ji tapınağı çevresi

Tapınağın batısında genellikle boylu ağaçların yer aldığı yosun bahçesi bulunmaktadır. Yeşil alanın zemininde boylu ağaçların kökleri yüzeyde görünürken, üzeri

yosunlarla kaplıdır (Şekil 141). Bu mekanın etrafında bordür amacıyla genellikle Japon mimarisinde sıkça kullanılan doğal taşlar tek sıra halinde dizili olarak kullanılmıştır.



Şekil 141. Ryoan-ji tapınağı yosun bahçesi

Tapınak bahçesi tasarımında oturma ve dinlenme alanları, bahçenin batısında yer almaktadır. Bu alandaki yürüyüş yolları organik formlarda tasarlanmış olup, zeminde toprak üzerine serilmiş ince çakıl kullanılmıştır. Bu mekanda sınır elemanı olarak sedir tipi çitler kullanılmıştır. Oturma mekanlarında örtü elemanı olarak pergolalar tasarlanmıştır (Şekil 142).

Ryoan-ji tapınak bahçesinde *Cryptomeria japonica*, *Pinus densiflora*, *Abies firma*, *Ligustrum japonica*, *Acer palmatum*, *Camellia japonica*, *Prunus serrulata*, *Rhododendron indicum*, *Vaccinium bracteatum* ve *Wisteria cinensis* gibi bitkiler kullanılmıştır.



Şekil 142. Ryoan-ji tapınağı bahçesindeki oturma ve dinlenme mekanları

Tapınak bahçesinde kullanılan çeşitli tasarım elemanlarından biri de genellikle çay bahçelerinde kullanılan su kaplarıdır. Yuvarlak formda tasarlanan su kabının tekne kısmı ise kare şeklinde yapılmıştır (Şekil 143).

Ryoan-ji tapınağında ilginç görünüme sahip su kabının üst kısmında, oyularak yapılmış dört adet kanji karakteri bulunmaktadır. Bunlardan en üstteki yazı “Ben”, sağdaki “Öğrenmek”, soldaki “Memnun olmak” ve alttaki ise Sadece” anlamı taşımaktadır (Young, 2005).



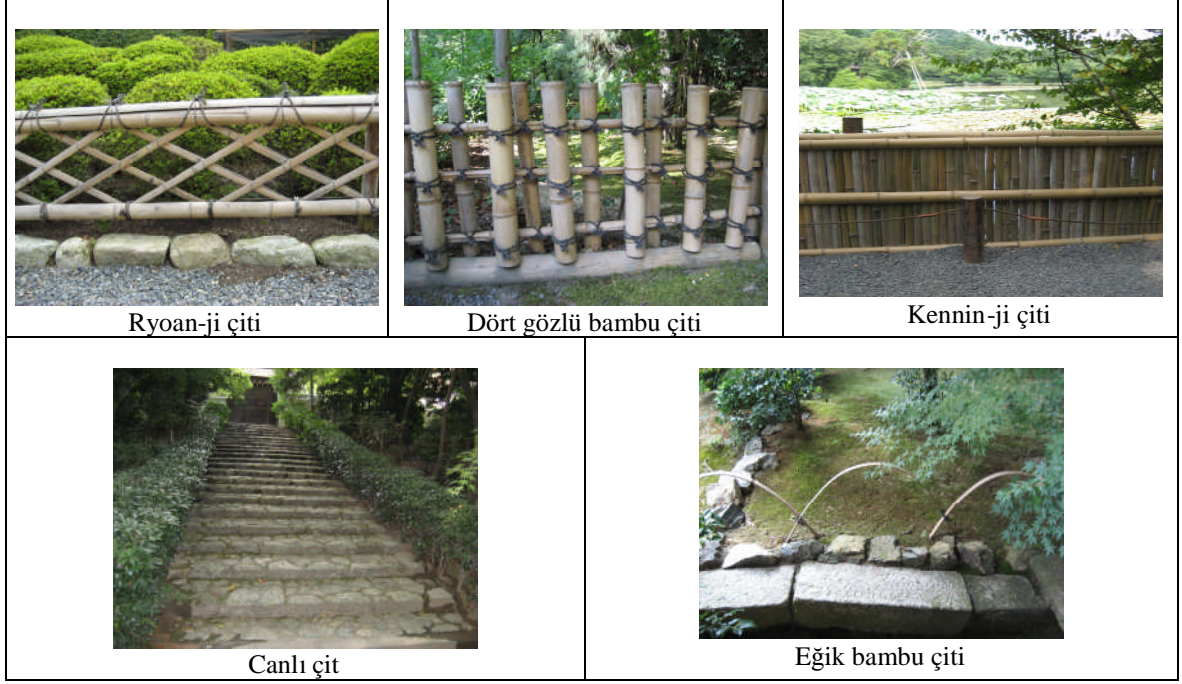
Şekil 143. Ryoan-ji su kabı (Koyo, 2006)

Ryoan-ji tapınak bahçesinde bulunan tasarım elemanlarından köprüler, bahçede fonksiyonel amaçlarla kullanılmıştır. Bahçede çoğunlukla göl kenarındaki yürüyüş yollarında görülen bu köprüler, gölü besleyen dereler üzerinde tasarlanmıştır. Bahçedeki köprülerden göl kenarında tasarlananlar diğerlerine göre daha geniş ve eğik formlarda tasarlanmış olup, doğal taşlardan yapılmıştır. Bahçedeki diğer köprüler ise, yosun bahçesinde ve oturma mekanlarında ki yürüyüş yollarında tasarlanmıştır (Şekil 144).



Şekil 144. Ryoan-ji tapınak bahçesindeki köprüler

Tapınak bahçesinde yürüyüş yolları ile mekanlar arasında sınır elemanı olarak Ryoan-ji çiti, Kennin-ji çiti, eğik bambu çiti, dört gözlü bambu çiti ve canlı çit kullanılmıştır (Şekil 145).



Şekil 145. Ryoan-ji tapınak bahçesindeki çitler

3.1.5. Momoyama Dönemi(1576-1615)

Momoyama dönemi, imparatorluk saltanatının ve Ashikaga generallerine ait politik güçlerin zayıfladığı dönem olarak bilinmektedir. Başkent Kyoto'nun hızla azalan otoritesiyle, ülke "daimyou" adı verilen güçlü aristokratlar tarafından yönetilen birçok parçaya ayrılmıştır. Bu dönemde üst toplum gruplaşmaları, farklı dinsel gruplar ve samuray savaşçıları arasında gerçekleşen savaşlar ile devam etmiştir (Nitschke, 2003). Momoyama döneminin Oda Nobunaga, Toyotomi Hideyoshi ve Tokugawa Leyasu adındaki üç önemli savaşçı ile başladığı bilinmektedir (Main., Platten., 2002).

Momoyama döneminde Avrupa ülkeleri ile ilişkilerin yoğunlaşması toplumsal yapıda olduğu gibi sanatsal alanlarda da gelişimler göstermiştir. Yeni değişimlerde esas amaç, renk ve zıtlığın egemen olmasıdır. Bu değişimlerden en önemlisi mimarlık alanında gösterilmiştir. Avrupa etkilerinin kendi gösterdiği ortaçağ görünümüne yapılar, kale

yapımı artmıştır. Momoyama döneminde yapılan iç savaşlar sonucu savunma amacının yanı sıra görkemli ve güçlülüğü simgeleyen yapısı nedeniyle inşa edilen kaleler, şehrin merkezinde planlanarak yapılaşmanın, kale etrafında olması amaçlanmıştır. Bu döneme ait bilinen örnekler ise Azuchi, Osaka, Himeji ve Nijo kalesidir (Eczacıbaşı, 1997).

Döneme ait kaleler ve saraylar, sanatsal alanlardaki değişimlerin (mimari, bahçecilik, resim, şiir, Noh tiyatrosu ve çay merasimi) ülkeye yayıldığı, Momoyama kültürünün yeni merkezleri haline gelmiştir (Nitschke, 2003).

Momoyama döneminde tasarlanan Japon bahçelerinde en önemli özellik, bahçelerin lüks, seçkin güzellikte olması ve kendine güven ve özgün bir düşünce ifade etmesidir (Akdoğan, 1983). Japon bahçe sanatında farklı tasarımların bir arada kullanıldığı bu dönemde, bazı değişik kullanım şekilleri ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri, kuru peyzaj bahçeleri ile gölet bahçelerini temsil eden “kuru” ve “ıslak” öğeleri birleştirme isteğidir. Diğer bir kullanım ise herdem yeşil çalıların budama sonucu soyut şekilleri temsil etmesidir. Bu gibi bitkiler bahçede genellikle kaya ve çakıllar ile iyi bir kompozisyon oluşturmaktadır. Ayrıca Momoyama bahçeleri, Muromachi döneminin aksine insanlara, bahçe içerisinde gezinme fırsatı sunmaktadır (Young, 2005).

Momoyama dönemindeki asillere ait bahçelerde çoğunlukla yapay tepeler, gölet, şelale, kaya ve beyaz çakıl gibi tasarım elemanları kullanılmıştır. Heian dönemindeki shinden zukuri bahçelerine benzer şekilde planlanan bu bahçelerde, göletin boyutları küçültülerek ana binaya yaklaştırılmıştır. Şekilsel olarak birçok koy ve yarımada oluşmuş gölet bahçesinin, yapı içerisinde oturan insanlar tarafından kolaylıkla izlenebilmesi amaçlanmıştır (Young, 2005) (Şekil 146).

Geleneksel Japon bahçelerindeki sade doğal tasarım anlayışı, Momoyama döneminde yerini insan yapımı doğal bahçelere bırakmıştır. 16. y.y'nin sonlarında çini mürekkebi tekniğini benimsemiş peyzaj ressamlarının etkisi ile tek renkliliğin hakim olduğu bahçe tasarımları ortaya çıkmıştır. Bu anlayış ile “Shin, Gyo ve So” adı verilen üç bahçe türü geliştirilmiştir. Bunun sonucu olarak lüks bahçe tasarımları (Şibumi) ile insanlara huzur veren geleneksel tasarımlar arasında karşıtlık ortaya çıkmıştır (Marquerite, 1995).



Şekil 146. Gölet bahçesi

Çay Töreni ve Çay Bahçesi : Eski dönemlerde, Hindistan'lı Bodhidharma tarafından Zen kültürü ile Hindistan'dan Çin'e getirilen çay, ilk zamanlarda çeşitli tıbbi amaçlar için kullanılmasına rağmen, aynı zamanda Çin'deki T'ang kültürüne ait çay içme törenlerinin gelişmesini sağlamış ve toplum tarafından hızla kabul görmüştür. Japonya'da ilk kez Nara döneminde görülen çay, içecek amaçlı kullanılmıştır. Erken Kamakura dönemindeki öncü Zen rahiplerinden olan Eisai, çay tohumlarını yetiştirmek amacıyla Çin'den getirtmiştir (Keane, 1996).

14, 15 ve 16. yüzyıl, Japonya'da sanatsal alanlarda Rönesans'ın gerçekleştiği devir olarak bilinmektedir. Bu dönemde, resim sanatında ve çiçek tanzimindeki gelişmeler bahçe sanatını olumlu yönde etkilemiştir. Çin'de Zen budizmini öğrenen rahiplerin, ülkeye döndükten sonra halkın düşüncelerini kendi kriterlerine uygun biçimde etkilemesiyle bahçeler, kişisel olarak değişim göstermiştir. Tüm sanat alanlarında Zen budizminin etkisi kaçınılmaz bir hal almış ve özellikle bu etkiler, çay törenlerinde açıkça kendisini göstermiştir. Bu törenler için tasarlanan bahçeler, Japon sanatında adeta bir devrim niteliğindedir (Akdoğan, 1974).

Günümüzde hala varlığını korumakta olan çay törenlerinin temelini, hocası Ikkyu Sojun'un (1394-1481) yanında eğitim gören ve Daitoku-ji tapınağının başrahibi olan Murata Juko (1422-1502) atmıştır. Juko'nun öğrencisi olan Takeno Joo (1502-1555), bu öğretileri alt kuşaklara aktarmış ve dönemin diğer çay üstatlarından Sen no Rikyu (1522-1591), bu törenlerin devamını başarıyla sağlamıştır. Çay törenlerinin ruhu, rahiplerin kendi ifadelerini, ev sahibinin gönlünden geçen düşünceler ile değiştirmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Zen rahiplerinin devam ettirdiği "gerçeği takip" düşüncesi çay merasimlerinde hala yaşamaktadır (Ludwing, 1981).

Japonya’da düzenlenen çay törenleri (Chanoyu), kültür seviyesi yüksek toplumlarda, 13.y.y’ dan beri uygulanan ve estetik niteliği olan tören biçimi olarak kabul edilmiştir. Törenlerdeki uygulama biçimlerinin çeşitli kurallara bağlanarak yapılması, ancak 15.y.y’ da zen budizminin hızla gelişmesiyle gerçekleşmiştir. Dönemin ünlü çay ustası Sen no Rikyu (1522-1591) tarafından yapılan kurallar ve görgüler hala günümüzde kullanılmaktadır. Bu dönemden sonra düzenlenen çay törenleri, uyum, saygı, saflık ve huzur gibi dört temel ilkeye dayalı toplumsal ve felsefi değerler kazanmıştır (Larousse, 1986).

Günümüzde, yaygın bir kültürün tarihler boyunca yansıması olarak kabul edilen çay törenleri, farklı bakış açılarına göre incelendiğinde, yüzyıllar boyunca tinsel derinliğinden çok şey kaybettiği söylenir. Buna karşılık, Muromachi (1333-1573) ve Momoyama (1573-1600) dönemleri boyunca en iyi gelişimini göstermiş olan bu törenler, çay evleri ve bahçelerinin gelişimine olumlu yönde etki etmiştir (Young, 2005). Ayrıca çay köşkü ve salon mimarisinden çay kesesi, çay demini karıştırmak için bambudan yapılmış sopa ve kaşık gibi çeşitli nesnelere kadar uzanan zarif bir sanatın gelişimini sağlamıştır (Larousse, 1986).

Taoizm dininde ki düşüncelerin farklı uygulama biçimi olan çay törenlerinin birçok amacı vardır. “Törende, hareketlerin hepsi sadelikle yapılır, hiçbir renk piyesin renklerindeki uygunluğu bozamaz, hiçbir gürültü eşyanın nazmını yıkamaz, hiçbir hareket ahengi hırpalamaz ve hiçbir söz etrafın birliğini bozamaz.” gibi düşüncelerin, törenlerde uygulanması gerekli kılınmıştır (Akdoğan, 1974).

Çay evleri, doğalcılığı ve basit yaşamı temsil etmesiyle Zen tarikatına ait budist keşişlerin düşüncelerine benzerlik gösterir. Momoyama döneminde, çay törenlerinin yapıldığı odanın (Ça-se-ki) dinlendirici sakinliğe sahip olduğu ve bir bahçeyle tamamlanması gerektiği düşünülmüştür (Marguerite, 1995).

Çay bahçesinde “Sukiya-zukuri” stilinde tasarlanan yapılar, herhangi bir bina oranlaması olmaksızın serbest tarzda inşa edilirken, özellikle sazdan yapılmış çay kulübeleri, sadeleştirilerek küçük boyutlarda inşa edilmiştir (Şekil 147). Böyle bir tasarıma uyum sağlayabilmek için binaların ve bahçelerin boyutları olabildiğince basitleştirildi ve ziyaretçilerin çay evlerine girmeden önce zihinlerini hazır hale getirerek, sükûnetle zaman geçirebilmesi için çeşitli tasarım elementlerinin de kullanıldığı çay bahçeleri ortaya çıkmıştır (Masuno, 2003).

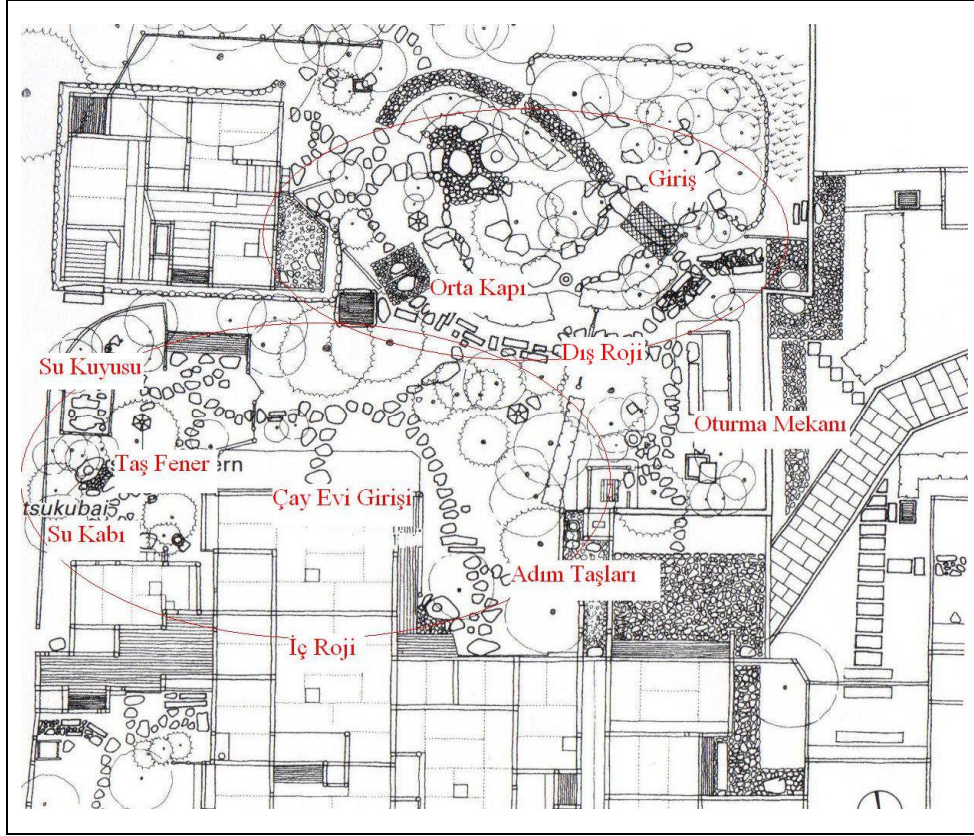


Şekil 147. Çay evi

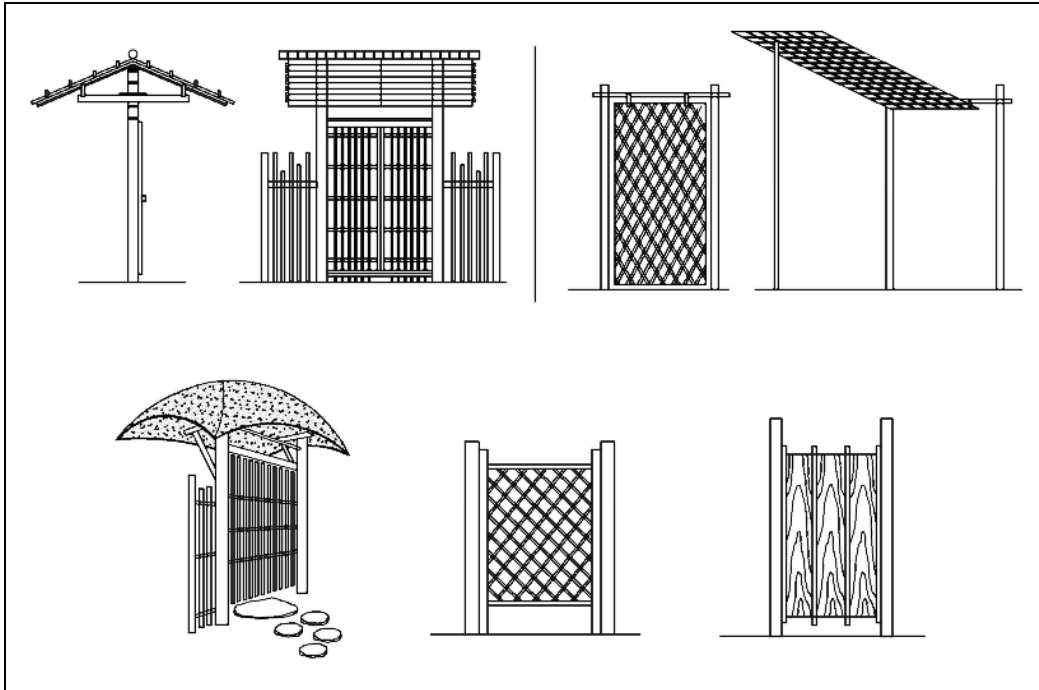
“Chaniwa ya da Roji” olarak da bilinen bahçeler, çay evine davet edilen misafirlerin girişten önce zihinlerini arındıracakları yerler olarak bilinmektedir (Masuno, 2003). Çay evlerine girişte tasarlanan bu bahçeler (Roji), iç ve dış bahçe olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır (Şekil 148). Dış roji alanında, çay evlerine gelen ziyaretçilerin beklemeleri için yapılmış olan üzeri çatıyla kaplı oturma mekanı, dış kapı girişi ve tuvalet yer almaktadır (Young, 2005). Bu alanda kullanılan bitkiler, renk ve form bakımından farklılıklar göstererek, sonbaharda renklenen yapraklar, yosunlar, rüzgar sesi ve ilkbahar güneşi gibi mevsimsel güzellikler ile alandaki doğal yapıya etki eder (Keane, 1996).

Dış bahçede bekleyen misafirler, ev sahibi tarafından çağrı yapıldıktan sonra adım taşlarından yavaşça hareket ederek, iç ile dış bahçe arasındaki odak noktası olarak kabul edilen orta kapıya doğru ilerlemektedir. Misafirler, çay evlerine vardıklarında, odanın saygı ve hassasiyetine tamamiyle uyum sağlamaları için zihinsel saflık seviyesine erişmeleri beklenmektedir. Çay bahçesi bu yönüyle çay törenlerinin ilk aşaması olarak kabul edilir ve içerisinde bulunan her öge, insanların dikkati dağıtacak şeylerden uzak ve içsel armoniyi destekleyecek şekilde tasarlanmıştır (Seike, 1980).

Çoğunlukla çay bahçelerinin merkezinde tasarlanan orta kapılar, bahçe alanını ikiye ayırarak, mahremiyetin sağlanması amaçlanmıştır. Bahçe tasarımına bağlı olarak planlanan bu girişlerin, bazı tasarımlarda üzeri çatı ile kaplandığı görülmektedir. Çit şeklinde tasarlanan ve çoğunlukla bambudan yapılan bu kapının solundan ya da sağından geçişler bırakılmıştır (Keane, 1996) (Şekil 149).

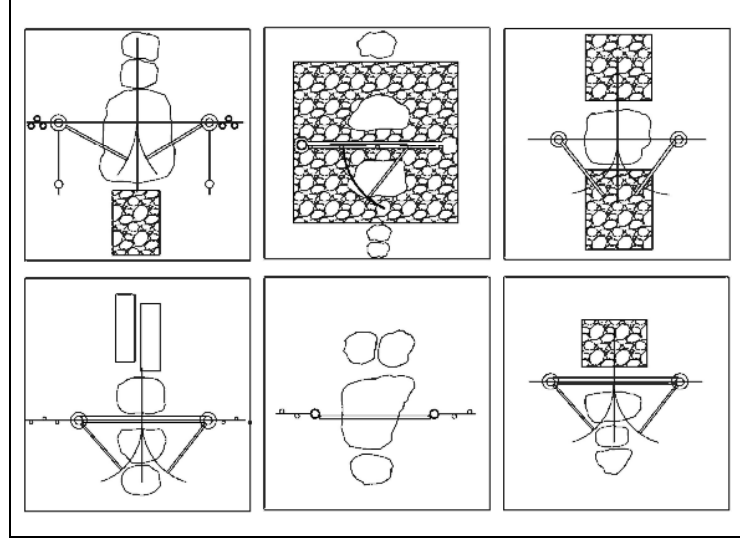


Şekil 148. Çay bahçesi. Nitschke, (2003)'e göre düzenlenmiştir.



Şekil 149. Orta kapı çeşitleri. Tankosha, (2006)'ya göre düzenlenmiştir.

Çay evlerine geçişi sağlayan kapılarda zemin kaplaması olarak genellikle doğal taşlar kullanılmıştır. “Gyo ve So” stilinde tasarlanan bu yollar, giriş mekanında insanları adım taşlarına yönlendirme amaçlı kullanılmıştır (Şekil 150).



Şekil 150. Orta kapılardaki yer döşeme çeşitleri. Koyo, (2006)’ya göre düzenlenmiştir.

Çay bahçelerinde, insanların zamanı yoğun bir şekilde hissetmelerini sağlayacak birçok tasarım elemanı kullanılmıştır. Ziyaretçilerin kullanmak için eğilmek zorunda olduğu taştan yapılmış su kapları, taş fenerler, adım taşları ve oturma mekanları bu elemanlara örnektir (Masuno, 2003). Ayrıca bahçede su kuyusu ve taştan yapılmış çöp kutuları yer almaktadır (Young, 2005).

Çay bahçelerinde kullanılan en önemli tasarım elemanlarından biri adım taşlarıdır. Genellikle bahçede formal hatlarda kullanılmayan bu taşların yüzeyleri, ziyaretçilerin kolayca yürüyebilmesi için düz, şekilleri ise ilgi çekici olmalıdır (Şekil 151). Dönemin aristokrat veya asil sınıfına ait bahçelerde kullanılan değerli taşlara, bu bahçelerde yer verilmemiştir. Çay bahçelerindeki adım taşları, doğa ile sanat arasında tasarlanmış, üzerinde yürünen ince çizgi olarak kabul edilip, bahçe içerisindeki yapay veya kırsal güzelliklere doğru yönelimi amaçlar. Düz ve geniş yapıya sahip bu taşlar, misafirlerin bahçedeki doğal ortamdan zevk almalarını, etrafına bakarak ilerlemelerini ve bahçe zeminindeki çamur tabakasından korunmayı sağlaması bakımından önemlidir (Young, 2005).



Şekil 151. Adım taşları (URL-8, 2007).

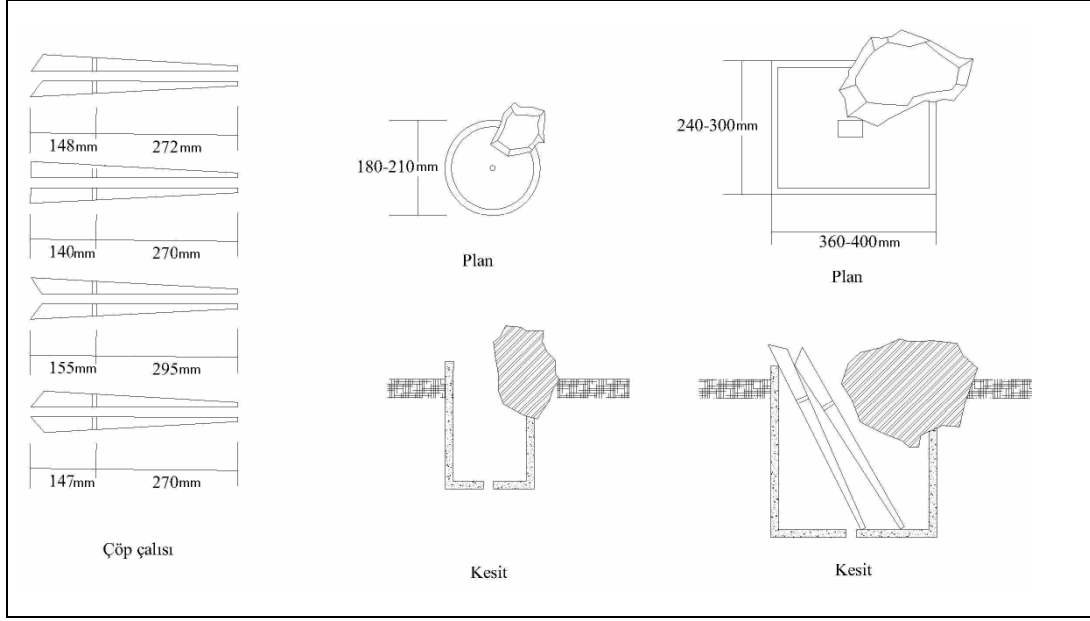
Adım taşlarının bahçe içerisinde eğrisel hatlarda kullanılmasının nedeni, misafirlerin patika boyunca sakince yürüyerek, temiz ve arınmış bir zihin ve kalple çay evine girmelerini sağlamaktır. Böylece günlük hayattaki dünya kaygılarını yavaşça geride bırakacaklarına inanılmaktadır (Ketchell, 2001).

Çay bahçesinde kullanılan diğer tasarım elemanları ise su kabı ve taş fenerler'dir. Taştan yapılmış su kapları, Japon geleneklerine göre misafirlerin çay evlerine girmeden önce ellerini ve ağızlarını yıkamaları için kullanılmaktadır (Young, 2005). Taş fenerler ise çoğunlukla akşamları düzenlenen çay törenlerine gelen misafirlere, bahçeden çay odasına kadar ışık sağlanması amacıyla kullanılmıştır. Japon bahçe sanatında çoğunlukla Momoyama döneminde kullanılan gömülü fenerlerin, çay bahçelerinde sıkça kullanıldığı görülmektedir (Seike, 1980).

Çay evlerinin yanında, kare veya dairesel formlarda tasarlanan çöp kuyusu yer almaktadır. Yerden yüksekliği 2-3 cm olan bu kuyunun derinliği ise, dairesel formlarda 24 cm iken, kare formlarda ise, 24-30 cm arasındadır (Şekil 152). Çöp kuyusunun baş tarafında bulunan taşa "Nozoki-ishi" adı verilmektedir. İçerisinde bambudan yapılmış sopa ile kuyu içerisindeki çöplere vurulan darbeler sonucu kuyu temizlenmiş olur (Tankosha, 2006).

Çay bahçesinde kullanılan bitki, kaya ve diğer tasarım elemanları, tasarımlarda dağların derinliklerine giden patika yollarını anımsatacakmış gibi olabildiğince doğal görünümde kullanılmaktadır. Bu manzara bütünlüğü, bahçelerde kullanılan yosun, herdem yeşil çalılar, ağaçlar ve bazen de bambu bitkisiyle sağlanmaktadır (Young, 2005). Genellikle bahçe sınırlarında, bahçe alanını kapalı gösterecek derecede yoğun bir bitkilendirme yapılırken, bahçe etrafındaki yeşil alanlarda ise küçük bitki gruplamaları

yapılmaktadır (Ketchell, 2001). Bahçelerde yer örtücü olarak çoğunlukla yosun bitkisi kullanılmıştır. Japonya'daki nem oranının yüksek olması sonucu doğal ekolojide yosun bitkisi sıkça yer almaktadır. Bu amaçla yosunlar bahçelerde, sade veya kaya, çakıl ve kum gibi tasarım elemanları ile birlikte kullanılmaktadır (Keane, 1996).



Şekil 152. Çöp kutusu. Tankosha, (2006)'ya göre düzenlenmiştir.

Çay bahçelerinde sembolik amaçlı kullanılan tasarım elemanı ise kayadan yapılmış çukurlardır. Çoğunlukla geometrik formlarda planlanan çukurların amacı, bahçeye gelen misafirlerin kalbindeki ve zihnindeki kötü düşünceleri bırakıp, çay evlerine zihnini barış ve huzur içinde doldurarak girmesini sağlamaktır (Keane, 1996).

Çay evleri, Japonya'da çok bilinen genellikle barışın hakim olduğu, sohbetlerin yapıldığı, çayların içildiği, savaşların ve düşmanlıkların bir kenara bırakıldığı alanlar olarak bilinmektedir. Çay evleri işlevleri ve görünüşleri bakımından iki farklı girişe sahiptir. Bunlar; "Nijiriguchi ve Kininguchi" adı verilen giriş kapılarıdır. Ayrıca ev sahiplerinin girişi için yapılmış olan girişin adı ise Sadouguchi'dir (Masuno, 2003).

1. Nijiriguchi girişi : Çay evlerinin tasarımı yıllar boyunca, özel bir takım önlemleri de beraberinde getirmiştir. Bunlar arasında en önemlisi ise çay törenlerinin "Nijiriguchi" adı verilen, yüksekliği düşük giriş kapılarıdır (Masuno, 2003). Bu girişler, çay evlerinde oturan insanlara, dışarıdan yapılacak her türlü saldırıya karşı korunma amacıyla küçük ve alçak yapıda tasarlanarak güvenliğin sağlanması amaçlanmıştır. Bu girişlerin diğer bir

anlamı da gelen misafirlerin sosyal sınıf ayırt etmeksizin eşit olduğunu belirtmektedir (Keane, 1996) (Şekil 153).

Genellikle 60 cm genişliğinde ve 65 cm yüksekliğinde yapılan girişler, çoğunlukla çay evlerinin köşesinde tasarlanmıştır. Bu girişler, ilk kez çay ustası Sen-no Rikyu (1522-1591) tarafından yapılan çay bahçelerinde görülmektedir (URL-8, 2007).



Şekil 153. Nijiriguchi girişi (URL-8, 2007).

Çay evlerinin girişinde estetik ve fonksiyonel amaçlı kullanılan kayalar bulunmaktadır (Masuno, 2003). Bunlar;

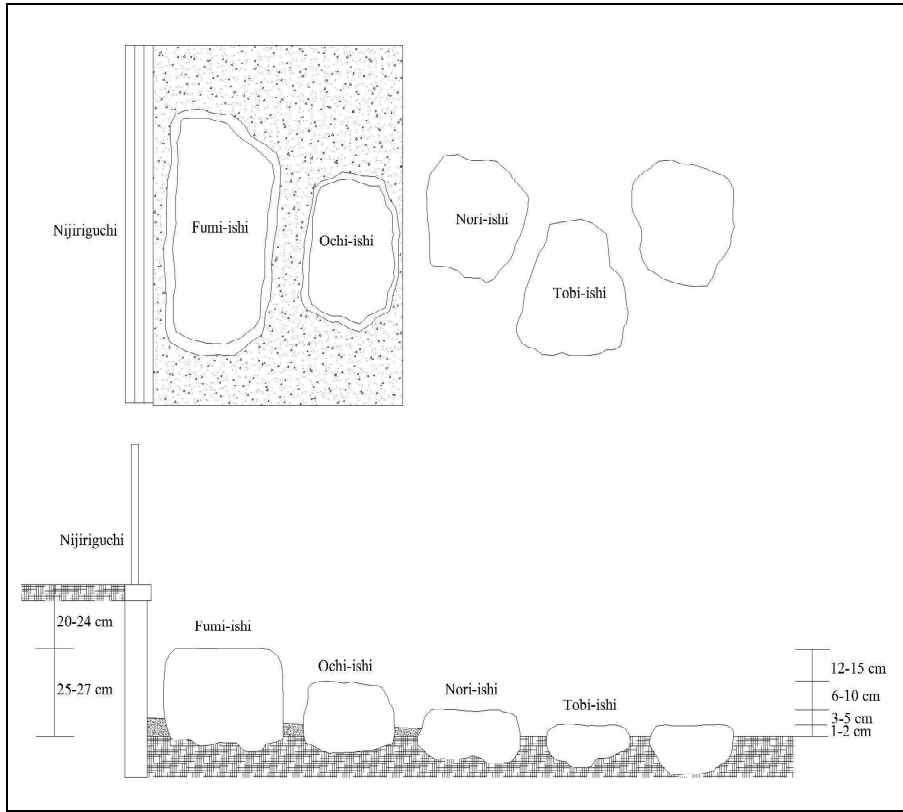
1. Basamak taşları
 - 1.1. Birinci basamak taşı (Fumi-ishi)
 - 1.2. İkinci basamak taşı (Ochi-ishi)
 - 1.3. Üçüncü basamak taşı (Nori-ishi)
2. Aydınlatma koyulan taş (Teshoku-ishi)
3. Bekleme taşı (Mae-ishi)
4. El yıkama taşı (Chouzubachi)
5. Sıcak su koyma taşı (Yuo-ishi)
6. Kılıç koyma taşı (Katanakake-ishi)

1.1. Birinci basamak taşı (Fumi-ishi) : Bu kayalar, nijiriguchi adı verilen çay evi (Chashitsu) girişlerinde kullanılır. Japonca'da "ichiban-ishi" olarak da bilinen bu taş, yüksekliği düşük olan girişlerden ziyaretçilerin kolaylıkla geçebilmesi için tasarlanmıştır. Bu amaçla taş yüzeyinin düz ve geniş, yüksekliğin ise çay odası zemininden 20-24 cm düşük olması tercih edilir. Taşın yerden yüksekliği giriş kapısına bağlı olarak değişim

göstermekle birlikte çoğunlukla 25-27 cm olarak tasarlanmaktadır (Tankosha, 2006-Masuno, 2003) (Şekil 154).

1.2. İkinci basamak taşı (Ochi-ishi): Çay evi girişinde yükseklik ve sıralama bakımından ikinci basamak konumunda bulunan bu taş, “niban-ishi” olarak da bilinmektedir. Yerden yüksekliği 10 cm olan bu basamak taşı doğal taştan yapılmış olup, birinci taş ile arasındaki yükseklik farkı 6 cm’dir (Tankosha, 2006-Masuno, 2003) (Şekil 154).

1.3. Üçüncü basamak taşı (Nori-ishi): Sıralanışı bakımından üçüncü basamak konumunda bulunan bu taş, Japonca’da “sanban-ishi” olarak bilinmektedir. İkinci taştan 3 cm aşağıda tasarlanan basamak taşı, çay bahçesindeki adım taşları (Tobiishi) ile aynı yüksekliğe sahiptir (Tankosha, 2006-Masuno, 2003) (Şekil 154).



Şekil 154. Çay evi basamak taşları. Tankosha, (2006)’ya göre düzenlenmiştir.

2. Aydınlatma koyulan taş (Teshoku-ishi): Çay evlerine akşam vakitlerinde gelen ziyaretçiler için aydınlatma elemanlarının üzerine koyulduğu bu kayalar, çay evi girişinde tasarlanmaktadır (URL-8, 2007).

3. Bekleme taşı (Mae-ishi): Zemin yüzeyi düz olup, geniş ölçülerde tasarlanan bu taş, çoğunlukla çay evi önündeki taş fenerin yanında tasarlanmaktadır. Bu taşın yüksekliği bahçedeki adım taşlarından 2 cm yüksektir (URL-8, 2007).

4. El yıkama taşı (Chouzubachi): Eski dönemlerde bahçeye gelen ziyaretçilerin ellerini yıkamaları için tasarlanan bu taşlar, günümüz bahçelerinde çoğunlukla dekoratif amaçlar için kullanılmaktadır. Genellikle doğal taşlardan yapılan el yıkama taşları, bahçede taş fenerler ve bitkiler ile kullanılmaktadır (Young, 2005). Japon bahçe sanatında el yıkama taşından su almak için eğilmek, ülke insanının birbirine duyduğu saygıya verdiği önemi vurgulayan bir harekettir (Keane, 1996).

5. Sıcak su koyma taşı (Yuoke-ishi): Kış mevsiminde, çay evine gelen ziyaretçilerin ellerini yıkamaları ve su kaplarının soğuktan çatlamalarını önlemek amacıyla kullanılan sıcak suyun üzerinde durduğu bu taş, su kabının sağ tarafında ve aydınlatma kayasının ise karşısında tasarlanmaktadır (URL-8, 2007).

6. Kılıç koyma taşı (Katanakake-ishi): Ev sahibine saygı amacı ile eğilerek girilen çay evlerinde, barış ve huzurlu ortamın yaratılması için gelen ziyaretçilerin üzerindeki kılıçları giriş mekanında bırakmaları istenmektedir. Bu amaçla silahların üzerine koyulduğu taşa kılıç koyma taşı denilmektedir. (Masuno, 2003). Yaklaşık 15 cm yüksekliğinde tasarlanan bu taş, çoğunlukla Edo dönemine ait çay evlerinde görülmektedir (URL-8, 2007).

2. Kininguchi girişi: Bu tarz girişler, genellikle çay evlerini ziyaret eden asiller için tasarlanmıştır. Kapı genişliği, çay evinin boyutlarıyla doğru orantılı olarak değişim göstermektedir (Masuno, 2003). Genellikle genişlikleri 1.5 m -1.9 m, yükseklikleri ise 1.4 m -1.7 m arasında değişim gösteren girişlerde, iki kağıt tabakasıyla örtülmüş kızaklı kapılar kullanılmaktadır (URL-8, 2007) (Şekil 155).



Şekil 155. Kininguchi girişi (URL-8, 2007).

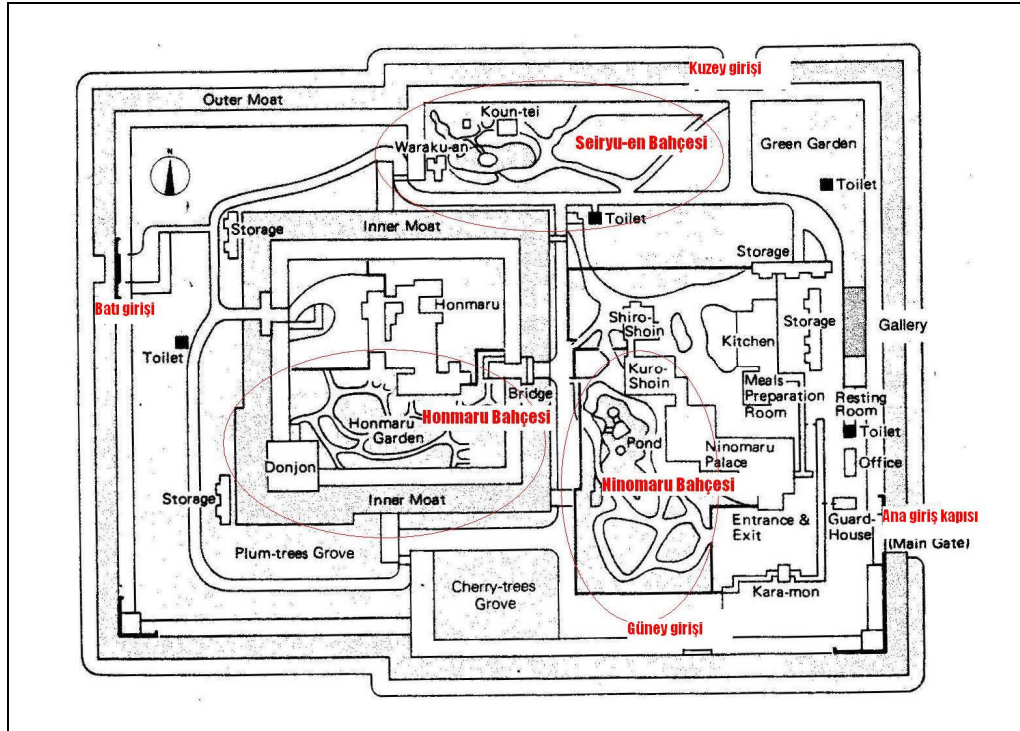
3.1.5.1. Nijo Kale Bahçesi

Nijo kalesi Japonya'nın kuzeybatısında, Kyoto şehrinin Nakagyo-ku bölgesinde yer almaktadır. Yapımına 1603 yılında başlanan Nijo kalesi, 1626 yılında dönemin generali Ieyasu tarafından tamamlanmıştır. Momoyama döneminin mimari stilini temsil ettiği düşünülen kale, toplam 275.000 m² alan kaplamaktadır. Generaller ve imparatorlar tarafından düzenlenen toplantılar ve eğlenceler için tasarlanmış Nijo kalesi, “Ninamaru sarayı, Honmaru yapısı” gibi birçok tarihi yapıya sahiptir (Nijo, 2006).

Nijo kalesi sahip olduğu kültürel değerler ile 1994 yılında UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)'nun antik Kyoto tarihi eserlerinin bir parçası olarak ilan edilmiştir (Katsuhiko, 2002).

Momoyama döneminde (1573-1614), Kobori Enshu tarafından inşa edilen Nijo kale bahçesi, geniş ölçekte tasarlanmış olup kale içerisindeki tören yapılarına hizmet etmektedir (Young, 2005).

Nijo kale bahçesi tapınağa ait yapılar ve yürüyüş yolları ile üç ana bahçeye ayrılmaktadır. Bunlar; Ninomaru, Seiryu-en ve Honmaru bahçeleri'dir (Nijo, 2006) (Şekil 156).



Şekil 156. Nijo kale bahçesi planı. Nijo, (2006)'e göre düzenlenmiştir.

Kale bahçesi, ana kapısı Higashi-Ote-mon, Kita-Ote-mon, Minami-mon ve Nishi-mon olmak üzere dört girişe sahiptir. Tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları organik formlarda tasarlanmış olup, yolların zemininde ince çakıl tabakası kullanılmıştır. Yürüyüş yollarında sınır elemanı olarak eğik bambu çiti ve cryptomeria çiti kullanılmıştır (157).



Şekil 157. Nijo kale bahçesindeki yürüyüş yolları

Tarihi öneme sahip Ninomaru sarayının batısında tasarlanan Ninomaru bahçesi Kobori Enshu (1579-1647) tarafından tasarlanmıştır (Masuno, 2003). Geleneksel japon bahçe sanatının yansıtıldığı Ninomaru bahçesinde, organik formlarda tasarlanan göl bahçesi bulunmaktadır (Şekil 158). Etrafı çeşitli boyutlara sahip kayalarla çevrili olan bahçede uzun ömürlülüğü temsil eden horai, su kaplumbağası ve turna kuşu adası bulunmaktadır (Main., Platten., 2002).



Şekil 158. Nijo kalesi-Ninomaru bahçesi

Nijo kalesinin kuzeyinde, “Karesansui” stilinde planlanan Seiryu-en bahçesi bulunmaktadır. Bahçe girişi, beyaz çakıl tabakası ile kaplanmışken, üzerinde kayalar ve

yosun bitkisi kullanılmıştır (Şekil 159.a). “Koun-tei ve Waraku-an” adı verilen çay evlerinin ön tarafında yer alan Seiryu-en bahçesi göl ve gezinti bahçesinden oluşmaktadır (Şekil 159.b). Bahçenin merkezinde planlanan göl bahçesi, organik hatlarla tasarlanmış olup, yaklaşık 16.500 m² alan kaplamaktadır (Nijo, 2006). Göl bahçesinin etrafında sınır elemanı olarak beyaz çakıl ve kayalar kullanılmıştır. Gölet etrafındaki çimle kaplanmış yeşil alanlarda, çoğunlukla yuvarlak formlu *Rhododendron indicum* ve *Pinus densiflora* gibi bitkileri kullanılmıştır. Genellikle geniş yeşil alanların tasarlandığı gezinti bahçesinde ise boylu ağaçlar ve bonzai sanatı ile form verilmiş çalılar kullanılmıştır.



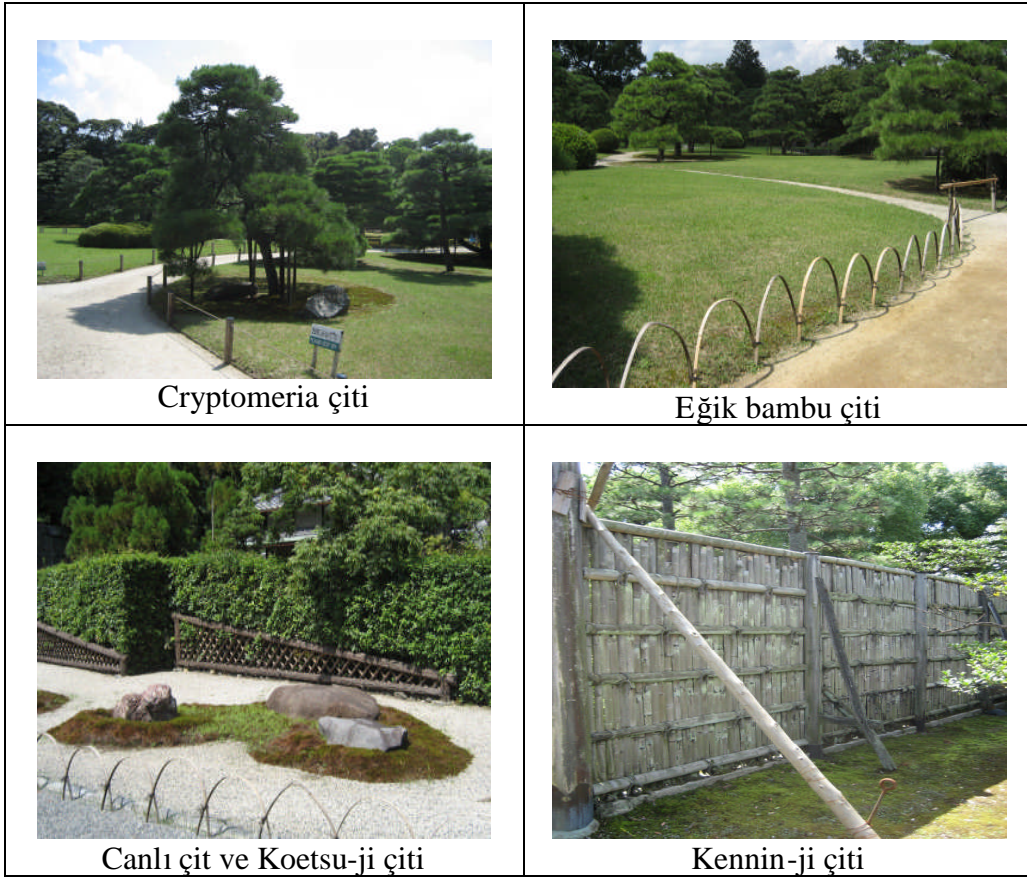
Şekil 159. Nijo kalesi-Seiryu-en bahçesi

Nijo kale bahçesinin merkezinde, 1626 yılında inşa edilen Honmaru yapısı bulunmaktadır (Nijo, 2006). Yapının güneyinde yer alan Honmaru bahçesi, gezinti bahçe stilinde planlanmıştır (Şekil 160). Çoğunlukla geniş yeşil alanların tasarlandığı bahçede, zemin çimle kaplanmış olup, boylu ağaçlar bahçenin duvara yakın alanlarında, yuvarlak formlu çalılar ise yapay tepelerde ve yürüyüş yolu kenarlarında kullanılmıştır.

Geleneksel Japon bahçelerinde sınır elemanı olarak kullanılan çitler, kale bahçesinde de görülmektedir. Eski dönem bahçelerinde ki yürüyüş yollarında yönlendirme amaçlı kullanılan cryptomeria çiti ve eğik bambu çitlerinin yanı sıra, mekan oluşturma ve perdeleme amaçlı ise canlı çit, Koetsu-ji çiti ve Kennin-ji çiti kullanılmıştır (Şekil 161).



Şekil 160. Nijo kalesi-Honmaru bahçesi



Şekil 161. Nijo kale bahçesindeki çitler

Kale bahçesinde aydınlatma ve dekoratif amaçlı kullanılan taş fenerler yer almaktadır. Bunlar; taban feneri ve kar görünümlü fener'dir (Şekil 162).



Şekil 162. Nijo kale bahçesindeki taş fenerler

Nijo kale bahçesinde kullanılan bir başka tasarım elemanı ise köprülerdir. Momoyama ve Muromachi dönem bahçelerinde kullanılan taş köprüler göl bahçesinde ki adalar üzerinde görülmektedir. Doğal taştan yapılmış bu köprüler, düz formlarda tasarlanmıştır (Şekil 163).



Şekil 163. Nijo kale bahçesindeki köprüler

Ninamoru bahçesindeki gölü besleyen dere üzerinde tasarlanan şelale, suyun durgun olarak kullanıldığı ortama hareketlilik kazandırmaktadır. “Dan-ochi” stiline tasarlanan şelale iki katlı olup, gölün batısındaki yapay tepede yer almaktadır (Masuno, 2003) (Şekil 164).



Şekil 164. Nijo kale bahçesindeki şelale

Seiryu-en bahçesindeki çay evlerinin giriş mekanında kullanılan su kabı, doğal taştan yapılmıştır (Şekil 165). Belirli geometrik şekli olmayan su kabının tekne kısmı yuvarlak formludur.



Şekil 165. Nijo kale bahçesindeki su kabı

3.1.5.2. Kodai-ji Tapınak Bahçesi

Kodai-ji tapınağı, Japonya'nın kuzeybatısında, Kyoto şehrinin Shimogawara-cho bölgesinde yer almaktadır. Momoyama dönemi imparatorlarından Toyotomi Hideyoshi'nin karısı tarafından yaptırılan Kodai-ji tapınağı, “Kaisando salonu, Kangetsudai, Kasatei ve Shiguretei çay evleri” gibi kültürel değerlere sahiptir (Main., Platten., 2002).

Karesansui ve gezinti bahçe stilinde tasarlanan Kodai-ji tapınak bahçesi, üç ana bölüme ayrılmaktadır. Bunlar; kuru peyzaj bahçesi, göl bahçesi ve gezinti bahçesidir.

Tapınak girişindeki formal yürüyüş yolları, “Gyo” stilinde tasarlanmış olup, yolların zemininde doğal taşlar kullanılmıştır (Şekil 166.a). Göl ve gezinti bahçesindeki informal düzende tasarlanmış yürüyüş yollarında malzeme olarak ince çakıl kullanılmıştır (Şekil 166.b). Çay evi bahçelerindeki yürüyüş yollarında ise “Shin” ve “So” stili birlikte kullanılmıştır (Şekil 166.c,d).



Şekil 166. Kodai-ji tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları

Tapınağın kuru peyzaj bahçesi, düz ve yuvarlak desenlerin bir arada kullanıldığı çakıl tabakası ile kaplıdır (Şekil 167). Okyanustaki dalgaları temsil ettiğine inanılan çakıl, tapınak etrafında formal, duvar kenarında ise organik hatlarla tasarlanmış yeşil alan ile çevrilidir. Zeminde yosun bitkisinin kullanıldığı yeşil alanlarda, *Pinus densiflora*, *Chamaecyparis obtusa*, *Acer palmatum*, *Ligustrum* sp. ve *Podocarpus* sp. gibi bitkiler kullanılmıştır.



Şekil 167. Kodai-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi

Tapınağın merkezinde, “Engetsu ve Garyu” adı verilen organik hatlarla tasarlanmış iki adet göl bahçesi bulunmaktadır (Katsuhiko, 2002). Etrafı çeşitli boyutlara sahip kayalarla çevrili olan bahçede “Tsukiyama” stilinde tasarlanan yapay tepe bahçesi bulunmaktadır (Şekil 168). Uzun ve mutlu yaşamı anımsatan tepeler, turna kuşu adası ve su kaplumbağası adasını temsil etmektedir.



Şekil 168. Kodai-ji tapınak bahçesindeki adalar

Tapınağın verandası olarak kullanılan ahşap yürüyüş yolları, tapınağın dış sınırlarına uygun olarak tasarlanmıştır. Üzeri çatı sistemi ile kapatılmış verandalar bazen göl bahçesi üzerinde köprü görevi görmektedir (Şekil 169).



Şekil 169. Kodai-ji tapınak bahçesindeki köprüler

Gezinti bahçesinde tapınağa ait iki adet çay evi bulunmaktadır. Ünlü çay ustası Rikyu tarafından tasarlanan çay evleri; Kasatei ve Shiguretei'dir (Main., Platten., 2002) (Şekil 170). Yürüyüş yollarının organik hatlarla tasarlandığı bahçelerde yeşil alanlar, yosunla kaplanmıştır. Çay evi giriş mekanında su kabı basamak taşları ve taş fener gibi tasarım elemanları kullanılmıştır.



Şekil 170. Kodai-ji tapınak bahçesindeki çay evleri

Kodai-ji tapınak bahçesinde, çoğunlukla Heian dönem bahçelerinde kullanılan taban fenerleri görülmektedir. Bahçede aydınlatma amacıyla kullanılan bu fenerlerin yanı sıra ilk kez Momoyama dönem bahçelerinde görülmeye başlanan gömülü fenerlerde kullanılmıştır (Şekil 171).



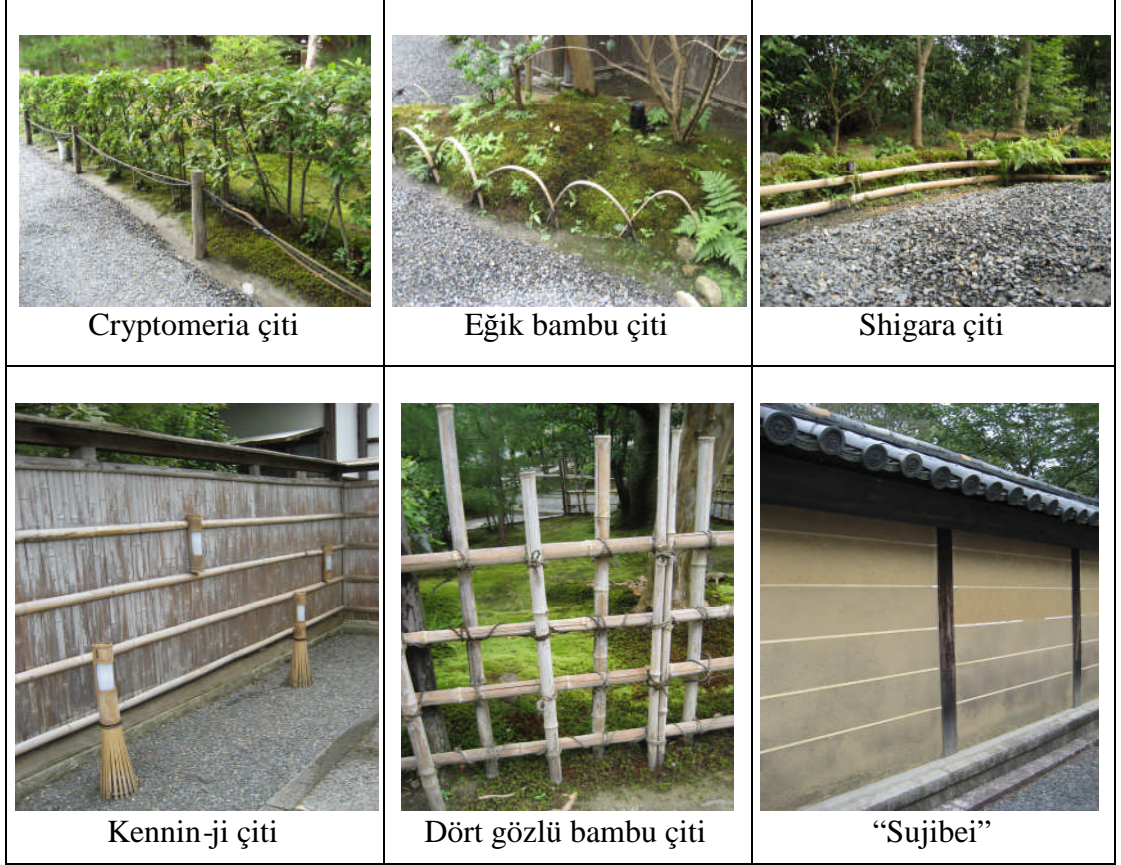
Şekil 171. Kodai-ji tapınak bahçesindeki taş fenerler

Tapınağa ait çay seramoni bahçelerinde, gelen misafirlerin ellerinin ve ağızlarını yıkamaları için kullanılan su kapları, çoğunlukla doğal taştan yapılmıştır. Eski dönemlere ait su kaplarında tekne bölümlerinin belirli şekilleri olmamasına rağmen bu bahçede yuvarlak formlarda tasarlanmıştır (Şekil 172).



Şekil 172. Kodai-ji tapınak bahçesindeki su kapları

Kodai-ji tapınak bahçesinde mekanlar ile yürüyüş yolu arasında Japon bahçelerinde sıkça kullanılan cryptomeria çiti, eğik bambu çiti ve Shigara çiti kullanılmıştır. Bahçede perdeleme ve mekan oluşturma amacıyla kullanılan Kennin-ji çiti ve ilk kez Momoyama dönemindeki çay seramoni bahçelerinde görülen dört gözlü bambu çitleri kullanılmıştır. Kodai-ji tapınak bahçesinin etrafı ise “Sujibeı” stili duvarlar ile çevrilmiştir (Şekil 173).



Şekil 173. Kodai-ji tapınak bahçesindeki çitler

3.1.6. Edo Dönemi (1615-1867)

Dönem generali Tokugawa tarafından yönetimin ele geçirilmesi ile ülke üzerinde savaşı kültürün arttığı görülmektedir. Kurulan hükümet, başkent olarak Edo’yu seçmiştir. Feodal kültürün hızla yayıldığı Edo döneminde aristokratlar, toplumda söz sahibi konuma gelmiştir. Muromachi ve Momoyama döneminde yabancı ülkelerin etkisi altında kalan Japonya, Edo döneminde tüm dış etkilere karşı kapılarını kapatmıştır (Eczacıbaşı, 1997).

Edo döneminde gelişen kültür ve sanat akımları toplum üzerindeki etkisini hızla artırmıştır. Mutluluk ve sükunet ortamında gezinti ve yolculukların artması, tasarım tekniklerini etkileyerek gezinti bahçelerinin tasarlanmasına neden olmuştur. Başkent olarak Edo'nun seçilmesi ile imparatorluk sarayının çevresindeki feodal beyler için çeşitli bahçelerin tasarlanması sağlanmıştır. Edo dönemine kadar bahçe düzenlemeleri keşişçiler, rahipler ya da çay ustaları tarafından yapılırken, bu dönemde ise bahçe tasarımcıları tarafından planlanmıştır (Marguerite, 1995).

Edo döneminde yüksek rütbeli memur konumundaki Kobori Enshu (1579-1647), bu döneme ait gezinti bahçelerini planlayan en iyi bahçe tasarımcısı olarak bilinmektedir. Başlangıçta küçük olan bu bahçeler, çay evleri ve yerli insan tarafından bağış yapmak ve dua etmek amacıyla tasarlanan dini mekanların birleştirilmesiyle geniş ölçekte planlanmıştır. Gezinti bahçeleri dünyevi olmasına karşın büyük dinsel yapıların eklenmesiyle dekoratif amaçlı kullanılırlar (Young, 2005).

Edo dönem bahçeleri, toplumdaki samuray sınıflarının ve saray görevlilerinin şiiir yarışmaları, çay partileri ve ay ışığı izleme festivalleri gibi artistik aktivitelerde, dinlenme ve eğlenme amacıyla tasarlanmış alanlardır (Keane, 1996). Toplumdan uzak bir yaşam sürdürmek isteyen aristokratlar ve generaller için inşa edilen bu bahçeleri, şehirli tüccar sınıfına ait kamu binalarının etrafında tasarlanan avlu bahçeleri (Tsuboniwa) izlemektedir (Young, 2005).

Bu bahçelerde inşa edilen yapılar çoğunlukla çay evleridir. Momoyama döneminde sıkça görülen bu yapılar, resmi alanlardan ziyade genellikle eğlence ve eğitim amaçlı kullanılmıştır. Feodal sınıfın bu tarz bahçeleri, sosyal değişim alanları olarak belirlemesi ile dönem generalleri ve soylu aileler, gezilerinde ve festivallerinde bu bahçeleri kullanmıştır (Masuno, 2003).

Edo döneminde, Shoin tarzı mimari yapıtlar, başkentte bulunması gereken imparatorluk ailesi ve yerel savaş yönetimleri için tasarlanmıştır. Bu yapıların etrafında tasarlanan gezinti bahçelerinin amacı ise su, köprü, taş fener, bitki ve kaya gibi tasarım elemanlarını kullanarak sürekli değişen manzara görüntüsü yaratıp bahçeye gelen önemli konuklara ev sahiplerinin gücünü ve zenginliğini kanıtlamaktır (Young, 2005).

Çoğunlukla Muromachi döneminde tasarlanan, yapı içinde oturarak izlenen Zen bahçelerinin aksine gezinti bahçelerinde insanların bahçe içerisinde gezebilecekleri bir tasarım amaçlanmıştır (Masuno, 2003).

İlk kez Kamakura döneminde görülen bahçeler, geniş arazi yapısında tasarlanmış olup, Heian dönemindeki shinden zukuri bahçelerinin devamı olarak bilinmektedir. Gezinti bahçelerinin merkezinde geniş ölçekli göl bulunurken, çevresinde ise küçük bahçeler tasarlanmıştır. Organik formlarda tasarlanan gölet, etrafında dolaşan insanlara farklı manzaralar sunmayı amaçlamıştır (Masuno, 2003).

Heian dönem bahçelerinde yapıldığı bilinen bot gezintileri ve festivaller, Edo dönemi gezinti bahçelerinde de düzenlenmiştir. Bahçelerin bitkilendirme tasarımlarında genellikle sonbahar ve ilkbahar renklenmelerine büyük önem verilmektedir. Bu amaçla dikkat çekici çiçekler ve egzotik ağaçlara yer verilmiştir. Ayrıca bahçe içerisinde insanların oturma ve dinlenme ihtiyaçları için tasarlanmış pavilyonlar bulunmaktadır (Nitschke, 2003).

Edo dönemindeki bahçe tasarımlarında geleneksel bahçe teknikleri ile yaratıcı yolların birleştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla 3 temel ilke göz önünde bulundurularak tasarımlar yapılmaktadır. Bunlardan birincisi “Shin, Gyo ve So” adı verilen zemin kaplama çeşitlerinin giriş mekanında kullanılmasıdır. İkincisi, bahçede kullanılan budanmış çalılar ile yapılar ve diğer objelerin görüldüğü manzaraların saklanmasıdır. Bu manzaraların bir köprüyü veya geçidi geçtikten sonra görünmesi amaçlanmaktadır. Üçüncüsü ise Shakkei adı verilen ödünç manzara tekniğidir (Young, 2005). Muromachi dönemine ait kuru peyzaj bahçelerinde de kullanılan bu teknik, tasarımlarda uzak bir dağı, şelaleyi, tepeyi ya da taş kuleleri bahçe manzarasına dahil etmeyi amaçlamaktadır. Gezinti bahçelerinde kullanılan ödünç manzara tekniği ile gerçekte bahçe içerisinde olmayan fakat bahçe manzarasında görünen doğal veya yapay elemanları bahçenin bir parçasıymış gibi görünmesini sağlamaktadır. Japon bahçelerinde bahçeyi şekillendiren manzara üç bölüme ayrılmaktadır. Bunlar; ön plan manzarası, orta bahçe manzarası ve arka plan manzarası'dır (Keane, 1996). Genellikle bahçedeki yapıların etrafında tasarlanan ön plan manzarası, güneş ışınlarını kontrol etmesinin yanı sıra estetik görünümü bakımından öneme sahiptir. Orta bahçe manzarası, bahçelerin orta bölümünü kapsamaktadır. Arka planda manzaranın bir görünüp bir kaybolmasıyla bahçeye derinlik kazandırılmaktadır. Bu yüzden bu alanın bahçeyi bölmemesine dikkat edilmektedir. Arka plan manzarası ise, bahçelerde harici bir duvar görüntüsü vermekle birlikte manzaranın bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bu alanlar, bahçede olabildiğince ferah ortam yaratmak için uzak mesafede planlanır (Masuno, 2003).

Edo dönemine ait ilk gezinti bahçesi Prens Toshihito ve oğlu Noritata tarafından Kobori Enshu'ya yaptırılan Kyoto'daki Katsura (1615-1645) imparator saray bahçesidir (Main., Platten., 2002). Edo döneminde tasarlanan diğer gezinti bahçeleri Chion-in tapınak

bahçesi ve Ninna-ji tapınak bahçesi iken, kuru peyzaj bahçeleri ise Nanzen-ji tapınak bahçesi ve Konchi-in tapınak bahçesi'dir.

3.1.6.1. Nanzen-ji Tapınak Bahçesi

Japonya'da "Zuiryusan Tapınağı" olarak bilinen Nanzen-ji tapınağı, Japonya'nın kuzeydoğusundaki, Kyoto şehrinin Higashiyama bölgesinde yer almaktadır (Nanzen-ji, 2006). Zen budizminin Rinzai okuluna ait olan bu tapınak, Kyoto'daki en büyük 5 Zen tapınağından birisi olarak kabul edilmektedir (Nitschke, 2003). Dönemin imparatoru Kameyama adına yaptırılan (1264) Nanzen-ji tapınağı, 1291 yılında imparatorun Zen budizm okullarına katılımından sonra Zen tapınağı olarak ilan edilmiştir (Main., Platten., 2002).

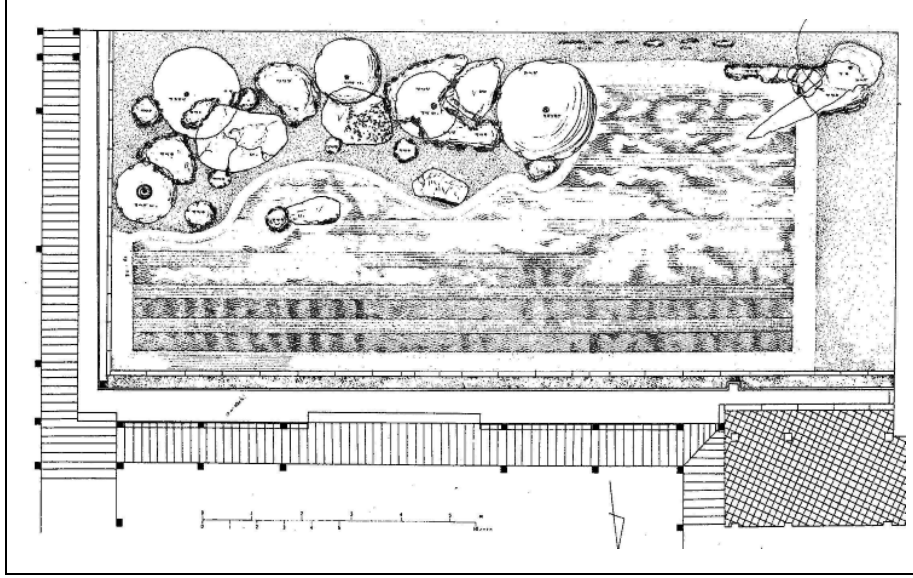
Tapınağa ait birçok yapı, Onin savaşında yıkılmıştır. 16 y.y başlarında tekrar restore edilen bu yapılardan "Todo Takatora" tarafından yaptırılmış (1628) "San-mon" giriş kapısı, iki katlı görkemli yapısıyla Nanzen-ji tapınağını temsil etmektedir (URL-26, 2007). Nanzen-ji tapınak bahçesinin, Zen inancına göre soyut kavramlar kullanılarak 1600 yılında "Kobori Enshu" tarafından yaptırıldığı söylenmektedir (Nanzen-ji, 2006) (Şekil 174).



Şekil 174. Nanzen-ji tapınak bahçesi

Erken Edo döneminde yapılan tapınak bahçesi, kuru peyzaj bahçesi stilinde tasarlanmıştır (Katsuhiko, 2002). Nanzen-ji tapınak bahçesinde tasarlanan yürüyüş yolları

bahçeyi 3 ana bölüme ayırmaktadır. Bunlar; ana bahçe, kaya bahçesi ve avlu bahçesi'dir (Şekil 175).



Şekil 175. Nanzen-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi planı. Shigemori, (1938)'e göre düzenlenmiştir.

Tapınak, batıda Çin stili girişi, doğuda ise ana kapısı olmak üzere iki adet girişe sahiptir. Nanzen-ji tapınağının giriş mekanındaki yürüyüş yolları, formal düzende tasarlanmış olup, sirkülasyon tapınak etrafındaki verandalar ile sağlanmıştır (Şekil 176).



Şekil 176. Nanzen-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesindeki veranda

“Toranokowataşi” adıyla bilinen bahçede bitki, kaya, beyaz çakıl gibi çeşitli tasarım elemanları bir arada kullanılmıştır (Katsuhiko, 2002) (Şekil 177). Diğer tapınak bahçelerine

göre daha büyük oranda kullanılan kayalar, genellikle bahçenin güneyindeki duvara yakın olarak yerleştirilmiştir. Bahçede tasarlanan beyaz çakıl tabakası akan bir nehri, bahçede kullanılan 6 adet kaya ise nehirden karşıya geçmeye çalışan anne ve yavru kaplanları temsil etmektedir (Nanzen-ji, 2006).

“Atlayan Kaplan Bahçesi” (Main., Platten., 2002) olarak da bilinen bu bahçenin boyutları doğudan batıya doğru 30 m iken, kuzeyden güneye doğru ise 15 m uzunluğundadır (Shigemori, 1938).



Şekil 177. Atlayan kaplan bahçesi “Toranokowataşi”

Bahçede kullanılan bitkilerden genellikle çapı büyük olan bitkiler soliter amaçlı kullanılmışken, çalılar ise bu bitkilerin altında ve kayaların etrafında yuvarlak formlarda tasarlanmıştır (Şekil 178). Bahçede, bonzai sanatından etkilenilerek form verilmiş *Pinus densiflora*, *Acer palmatum*, *Camellia japonica* var. *decumbens*, *Podocarpus* sp. ve *Ligustum japonicum*, *Rhododendron indicum* ve *Rhododendron mucronulatum* “*Ciliatum*” gibi bitkiler kullanılmıştır (Shigemori, 1938).



Şekil 178. Nanzen-ji tapınak bahçesindeki bitkiler

Tapınak bahçesi, içerisinde bitki ve kaya gruplamalarıyla arka tarafında yer alan Higashiyama dağına uyumlu şekilde tasarlanmıştır. Doğudan bakıldığında, bahçenin arka tarafındaki çam bitkisiyle başlayan bitki kompozisyonu, kısa boylu akça ağaç bitkisi ile devamını sürdürüp, tapınağın doğusunda ki yuvarlak formu azelya bitkileriyle sonlanmaktadır (Şekil 179). Bahçede kullanılan kayaların boyutlarında da bitkilere benzer olarak doğudan batıya doğru azalma görülmektedir.



Şekil 179. Nanzen-ji tapınak bahçesindeki bitki ve kaya gruplamaları

Bahçede sembolik amaçlar için kullanılan beyaz çakıl tabakasına, girişe dik olacak şekilde doğudan batıya doğru düz ve eğrisel desenler verilmiştir (Şekil 180). Akan bir nehri temsil eden bu çizgiler, 60 cm genişliğinde paralel ve 80 cm genişliğinde eğrisel çizgilerden oluşmaktadır (Shigemori, 1938).



Şekil 180. Nanzen-ji tapınak bahçesindeki çakıl desenleri

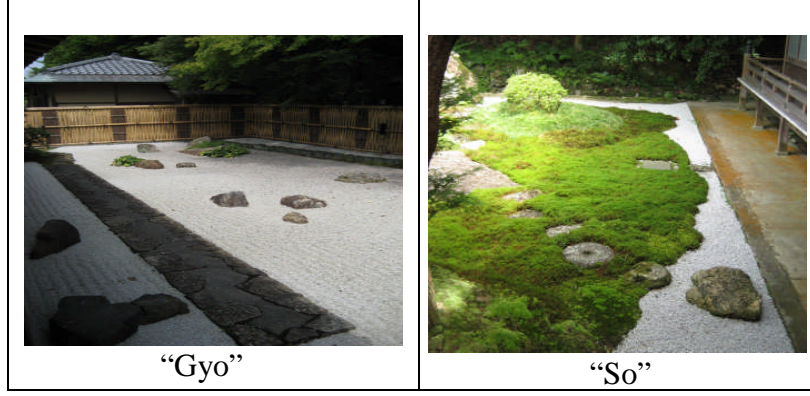
Tapınak etrafında tasarlanmış bahçelerden biride kuru peyzaj bahçesidir (Şekil 181). Tapınağın batısında bulunan bahçede, yürüyüş sirkülasyonu tapınağa ait geniş verandalar ile sağlanmaktadır. Ryoan-ji kaya bahçesine benzer şekilde tasarlanan bahçe, beyaz çakıl ve 9 adet kayadan oluşmaktadır. Çeşitli boyutlara sahip kayalar, bahçe içerisinde yatay ve dikey formlarda kullanılmıştır. Bahçedeki gruplamalarda kaya adetleri farklı olmakla birlikte bahçenin solunda 3 adet, ortadaki gruplarda 2 ve 3 adet, en sağdaki grupta ise 1 adet kaya bulunmaktadır. Bahçede tasarlanan beyaz çakıllara düz hatlarla desen verilmişken, kaya gruplarının etrafında ise yuvarlak formlar kullanılmıştır.



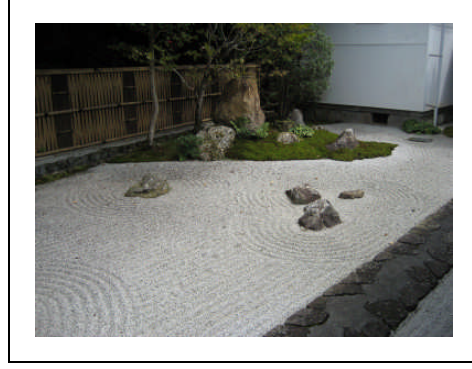
Şekil 181. Nanzen-ji tapınak bahçesindeki kuru peyzaj bahçesi

Nanzen-ji tapınak bahçesinde, tapınağın mimari yapısına uygun, üzeri çatı ile kapatılmış geçitlerin arasında “Tsuboniwa” adı verilen avlu bahçesi tasarlanmıştır. Bahçede formal düzende planlanan yürüyüş yolları, “Gyo” ve “So” stilinde tasarlanmış olup, zeminde doğal taşlar kullanılmıştır (Şekil 182). Sınırları formal hatlarla belirlenen beyaz çakıl tabakası, yürüyüş yolu boyunca devam etmektedir. Farklı büyüklükteki kayalar, ağaççıklar ve yuvarlak formlu çalıkların kullanıldığı avlu bahçesinde, zemin yosunla kaplanmıştır.

İçerisinde beyaz çakıl tabakasının, yatay formlu kayaların ve organik hatlarla tasarlanmış yosunların kullanıldığı avlu bahçesi, nobedan adı verilen patika ile ikiye ayrılmaktadır. Bahçede düz formlarda kullanılan çakıllar, kayalar etrafında yuvarlak hatlar ile belirlenmiştir (Şekil 183).



Şekil 182. Nanzen-ji tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları



Şekil 183. Nanzen-ji tapınağı avlu bahçesi

Eski dönemlere ait geleneksel tapınak bahçelerinde, aydınlatma veya dekoratif amaçlı kullanılan taş fenerler, Nanzen-ji tapınak bahçesinde bir arada kullanılmıştır. Heian dönem bahçelerinde sıkça kullanılan taban fenerleri, bahçede su kabının yanında aydınlatma, giriş mekanında ise vurgu amaçlı kullanılmıştır. Bahçede kullanılan diğer fenerler ise gömülü fenerler ve ilk kez Edo döneminde kullanılan kar görünümlü fenerlerdir. Ayrıca bahçede gömülü fenerlerin Houshu adı verilen türü kullanılmıştır. Diğer fenerlerin aksine çapları daha küçük olarak tasarlanmış bu türler bahçede sadece dekoratif amaçlı kullanılırlar (Şekil 184).



Şekil 184. Nanzen-ji tapınak bahçesindeki taş fenerler

Nanzen-ji tapınağında mekanlar ile yürüyüş yolları arasında sınır elemanı olarak çoğunlukla Edo dönem bahçelerinde kullanılan canlı çitler ve Kennin-ji- çitleri kullanılmıştır. Nanzen-ji tapınağının çevresi ise doğal taş ve kiremitten yapılmış Sujibei tarzında duvarlarla çevrelenmiştir (Şekil 185).



Şekil 185. Nanzen-ji tapınak bahçesindeki çitler ve duvarlar

Tapınak bahçesindeki su kapları avlu bahçesinde ve kaya bahçesinde kullanılmıştır. Doğal taştan yapılan su kapları, yuvarlak formlarda tasarlanmıştır (Şekil 186).

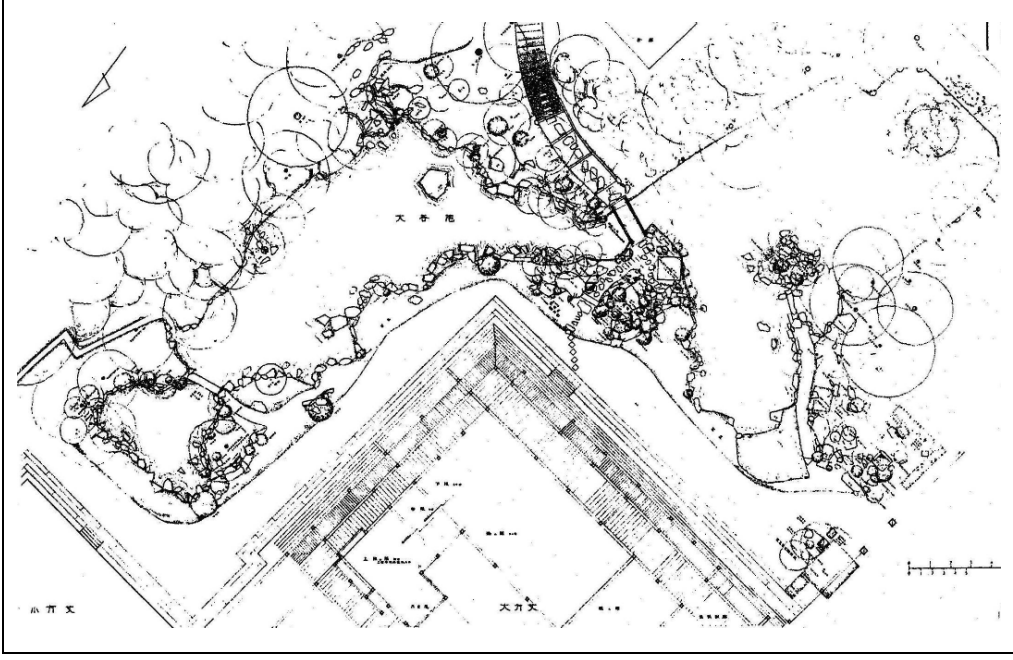


Şekil 186. Nanzen-ji tapınak bahçesindeki su kabı

3.1.6.2. Chion-in Tapınak Bahçesi

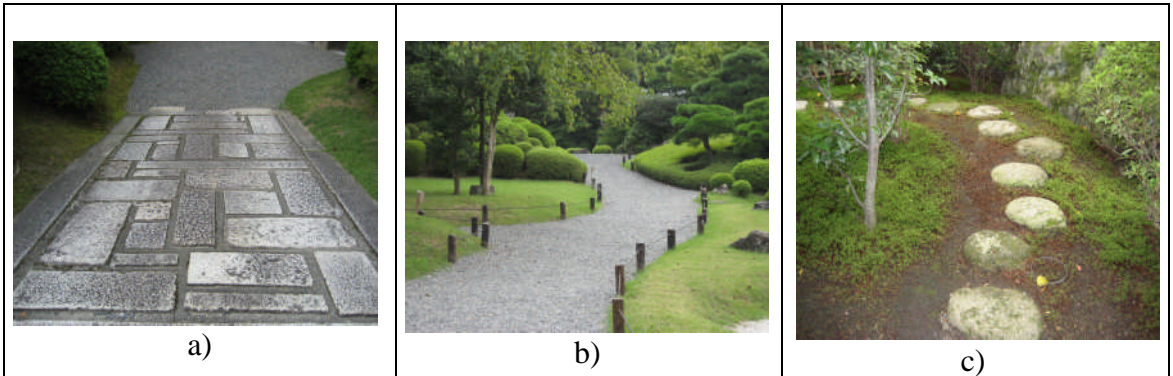
Japonya’da “Saklı tapınak” olarak bilinen Chion-in tapınağı, Japonya'nın kuzeybatısında yer alan Kyoto şehrinin Higashiyama bölgesinde yer almaktadır. Jodo Buddhizm inanış biçimine bağlı Amidizm okullarına ait bu tapınak, dönemin rahiplerinde Honen (1133-1212) tarafından (1234) inşa edilmiştir. Karışık yapısıyla birçok birimden oluşan bu tapınak, 1633 yılında yaşanan savaşlardan dolayı yanmıştır (URL-27, 2007). Fakat Edo (Tokugawa) döneminde general Iemitsu (1604-51) tarafından yeniden inşa edilen tapınak ve görkemli yapısıyla günümüze kadar varlığını korumuştur (Chion-in, 2006). Tapınakta kültürel değerleriyle günümüzde koruma altına alınmış, “Öhöjō ve Kohöjō” adı verilen birimler 1641 yılında tasarlanmıştır (Chion-in, 2006).

Edo döneminde tasarlanmış Chion-in tapınak bahçesinde yaya sirkülasyonu tapınağın etrafındaki verandalar ile formal düzende sağlanmışken, gezinti bahçesinde ise eğime ve göl bahçesine uygun organik formlarda tasarlanmıştır. Tapınak bahçesi, “Yuzen” adı verilen kuru peyzaj bahçesi, “Hojo” adı verilen göl bahçesi ve Köhojo bahçesi olmak üzere üç ana mekandan oluşmaktadır (Şekil 187).



Şekil 187. Chion-in tapınak bahçesi planı (Hojo). Shigemori, (1938)'e göre düzenlenmiştir.

Mevcut arazi eğiminin az olduğu “Yuzen” bahçesinde, yürüyüş yolları formal ve informal hatlarla tasarlanmıştır. Yolların genişlikleri dar alanlarda 2 m iken, geniş mekanlar da ise 5 m olarak belirlenmiştir. Bahçenin giriş mekanında, formal olarak “Shin” stilinde tasarlanmış yollar bulunmaktadır (Şekil 188.a). Yolların zemininde doğal taşlar kullanılmışken, bahçe içerisindeki informal yollarda ise toprak üzerine serilmiş ince çakıl kullanılmıştır (Şekil 188.b). Ayrıca göl bahçesi etrafında “So” stilinde tasarlanmış adım taşları kullanılmıştır (Şekil 188.c). Yürüyüş yollarının kenarlarında sınır elemanı olarak ise cryptomeria çiti ve canlı çit kullanılmıştır.



Şekil 188. Chion-in tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları

Bahçesinin girişinde küçük ölçekte tasarlanmış göl bahçesi bulunurken, batısında ise kuru peyzaj bahçesi yer almaktadır. Göl bahçesinin merkezinde budayı temsil eden üç katlı heykel ve eğik formda tasarlanmış taş köprü yer almaktadır (Şekil 189.a). Dış sınırı organik hatlarla belirlenmiş göl bahçesinin etrafında sınır elemanı olarak kayalar kullanılmıştır. Bahçedeki bitki tasarımında genellikle göl kenarında yuvarlak formu çalılar kullanılırken, gölün doğusunda ise boylu ağaçlar görülmektedir (Şekil 189.b).



Şekil 189. Chion-in tapınağı Yuzen bahçe girişi

Kuru peyzaj bahçesinde, yaya sirkülasyonu bahçenin kuzey ve doğusunda tasarlanmıştır. Bahçe içerisindeki, çimle kaplanmış yeşil alanlarda, budama ile form verilmiş *Rhododendron indicum* bitkisi kullanılmıştır. Dış sınırları organik formlarla belirlenen bu alanlar, bahçede yönlendirme ve mekan oluşturma amacıyla tasarlanmıştır (Şekil 190.a). Yeşil alanlar üzerinde dikey ve yatay formu kayalar ile *Pinus densiflora* ve *Acer palmatum* gibi bitkiler kullanılmıştır (Şekil 190.b).



Şekil 190. Chion-in tapınağı Yuzen bahçesindeki bitkiler

“Yuzen” bahçesinin güneyinde, zeminin beyaz çakıl tabakasıyla kaplandığı kuru peyzaj bahçesi bulunmaktadır. Zen budizm sanatına uygun olarak planlanan bahçenin etrafı yapay tepelerle çevrelenmiştir. Çoğunlukla boylu bitkilerin kullanıldığı tepelerde, kayalar ve yuvarlak formu çalılar ile tasarlanmış kaya bahçesi bulunmaktadır. Bahçede vurgu amaçlı kullanılan beyaz çakıl tabakası, akan bir nehri temsil etmektedir. Düz formlarda desen verilmiş çakıl tabakası, kayalar etrafında eğrisel hatlarla kullanılmıştır (Şekil 191). Dikey formlarda kullanılan kayalar, yuvarlak formu bitkiler ile bahçe içerisinde denge sağlamaktadır. Kuru peyzaj bahçesinde *Cycas revoluta*, *Pinus densiflora*, *Acer palmatum*, *Rhododendron indicum*, *Rhododendron mucronulatum* var. *ciliatum*, *Chamacyparis obtusa*, *Cryptomeria japonica*, *Camelia* sp. *Serissa japonica*, *Ilex integra*, *Acer tenuifolium* ve *Lagerstroemia indica* gibi bitkiler kullanılmıştır (Shigemori, 1938).



Şekil 191. Chion-in tapınağı Yuzen bahçesi

Kuru peyzaj bahçesinin merkezinde tasarlanan ada, topraktan yapılmış olup, üzerinde kaya, çalı ve soliter çam bitkisi kullanılmıştır (Şekil192). Bahçede sembolik amaçlı kullanılan ada, turna kuşunu temsil etmektedir. Adaya ulaşım iki adet taş köprüyle ulaşılmaktadır. Bahçede yeşil alanların zemininde çim kullanılmasına rağmen ada üzerinde uzun ömürlülüğü temsil etmek amacıyla yosunlar kullanılmıştır.



Şekil 192. Chion-in tapınağı Yuzen bahçesindeki turna kuşu adası

“Yuzen” bahçesinde kullanılan su kapları, gölet kenarında ve kuru peyzaj bahçesinde görülmektedir. Göl bahçesindeki su kabı doğal taştan yapılmış olup, su teknesinin belirli bir şekli yoktur. Kayalar üzerine oturtulmuş su kabının ön tarafında ince beyaz çakıllar drenaj amacıyla kullanılmışken, “mae-ishi” adı verilen ön kaya, geniş ölçülerde kullanılmıştır (Şekil 193.a). Kuru peyzaj bahçesindeki su kabı ise, doğal taştan yapılmış ve su teknesi yuvarlak şekilde tasarlanmıştır (Şekil 193.b).



Şekil 193. Chion-in tapınağı Yuzen bahçesindeki su kapları

Tapınak bahçelerinde estetik ve fonksiyonel amaçlı kullanılan taş fenerler Chion-in tapınağında da görülmektedir. Bahçede, Ninna-ji tapınak bahçesindeki taş fenerlere benzer olarak ilk kez Heian dönem bahçelerinde kullanılan taban feneri ve çoğunlukla çay evi bahçelerinde görülen gömülü fener türleri kullanılmıştır. Ayrıca Chion-in tapınağında eski

dönemlerde kullanılan taş fenerlerin aksine boyutları küçük kar görünümlü fenerler tasarlanmıştır. İlk kez Edo dönemine ait bahçelerde kullanılan bu fenerler gösterisiz yapılarıyla bahçede taş zemin üzerinde kullanılmaktadır (Şekil 194).



Şekil 194. Chion-in tapınağı Yuzen bahçesindeki taş fenerler

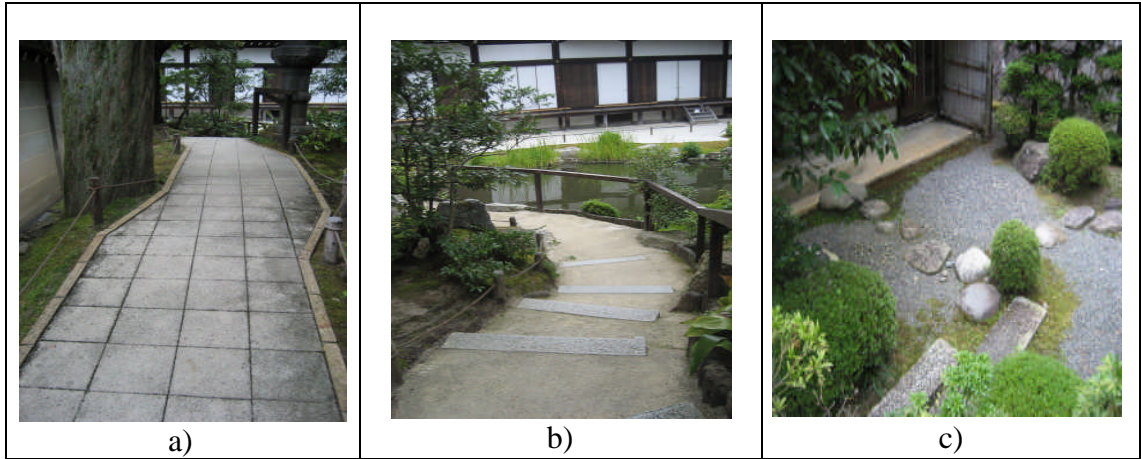
Chion-in tapınağında tasarlanan diğer bahçe ise, “Köhojo” bahçesidir (Şekil 195). 25 budanın bahçesi (Nijugo Bosatsu-no-niwa) olarak ta bilinen Köhojo bahçesi, azelya bitkisi, beyaz çakıl ve çeşitli boyutlardaki kayalardan oluşmaktadır (Chion-in, 2006). Bahçedeki yürüyüş yolları formal düzende tasarlanmışken, zeminde sıkıştırılmış toprak tabakası kullanılmıştır. Bahçe içerisindeki 25 adet kaya, eski dönemlerde “Nyorai Amida” adıyla bilinen ve kutsal olduğuna inanılan budaları temsil ederken, kayaların etrafını saran budanmış *Rhododendron indicum* bitkisi ise dalgalı formuyla budaların üzerinde hızla hareket eden bulutları temsil etmektedir (Chion-in, 2006). Bahçede sembolik amaçlı kullanılan bitkilerin ön tarafında beyaz çakıl tabakası kullanılmıştır.



Şekil 195. Chion-in tapınağı Kōhojo bahçesi-1

Chion-in tapınağın doğusundan güneyine doğru uzanan göl bahçesi, Ninna-ji tapınak bahçesine benzer şekilde planlanmıştır.

Edo döneminde tasarlanmış göl bahçesinde, yaya sirkülasyonu tapınak etrafında formal, bahçe içerisinde ise informal düzende tasarlanmıştır. Bahçe girişinde, “Shin” stilinde tasarlanan yürüyüş yollarında zemin kaplaması olarak doğal taşlar(Şekil 196.a), tapınak etrafındaki yollarda ise sıkıştırılmış toprak tabakası kullanılmıştır (Şekil 196.b). Ayrıca tapınağa ait çay evinin girişinde “So” stili ile tasarlanmış adım taşları kullanılmıştır (Şekil 196.c).



Şekil 196. Chion-in tapınağı Kōhojo bahçesindeki yürüyüş yolları

Dış sınırı organik formlarda tasarlanmış göl bahçesinde, köprü ve ada gibi tasarım elemanları kullanılmıştır. Bahçenin merkezinde bulunan taş köprü ile ikiye ayrılan göl bahçesinin, doğusunda boylu ağaçlar kullanılmışken, batısında ise çalılar yer almaktadır.

Ninna-ji tapınak bahçesine benzer şekilde planlanan göl bahçesinin etrafında yosunla kaplı alan bulunmaktadır. Yürüyüş yolu ile yeşil alan arasındaki bölüm ise beyaz çakıl tabakasıyla kaplanmıştır. Tapınağa paralel olarak düz desen verilmiş bu alan, yürüyüş yolundan boyunca devam etmektedir. Bahçede vurgu amaçlı kullanılan beyaz çakıl tabakasına, yürüyüş yoluna paralel olarak düz desen verilmişken, yeşil alanlar etrafında ise organik formlar kullanılmıştır (Şekil 197). Çakılla kaplı bu alan, hojo'nun güneydeki giriş alanından başlayarak, Köhojo bahçesinin sonuna kadar devam etmektedir.



Şekil 197. Chion-in tapınağı Köhojo bahçesi-2

Göl bahçesinde planlanan adalar topraktan yapılmıştır. Adaların etrafında sınır elemanı olarak yatay formu kayalar ve ahşap kazıklar kullanılmıştır (Şekil 198).



Şekil 198. Chion-in tapınağı Köhojo bahçesindeki adalar

Chion-in tapınak bahçesindeki köprüler estetik amaçlar için kullanılmıştır. Göl bahçesindeki adalara ulaşımı sağlayan bu köprüler, doğal taştan yapılmış olup, düz formlarda kullanılmıştır (Şekil 199).



Şekil 199. Chion-in tapınağı Köhojo bahçesindeki köprüler

Tapınak bahçesinde bulunan sınır elemanları, yönlendirme ve mekan oluşturma amaçlı kullanılmıştır. Tapınak bahçesindeki yürüyüş yollarında cryptomeria çiti kullanılmışken (Şekil 200.a), tapınak girişinde ise dört gözlü bambu çitleri bulunmaktadır (Şekil 200.b).



Şekil 200. Chion-in tapınağı Köhojo bahçesindeki çitler

Göl bahçesindeki taş fenerler “Yuzen” bahçesine benzer olarak taban fenerleri, gömülü fenerler, kar görünümlü fener ve pagoda kullanılmıştır (Şekil 201).



Şekil 201. Chion-in tapınağı Köhojo bahçesindeki taş fenerler

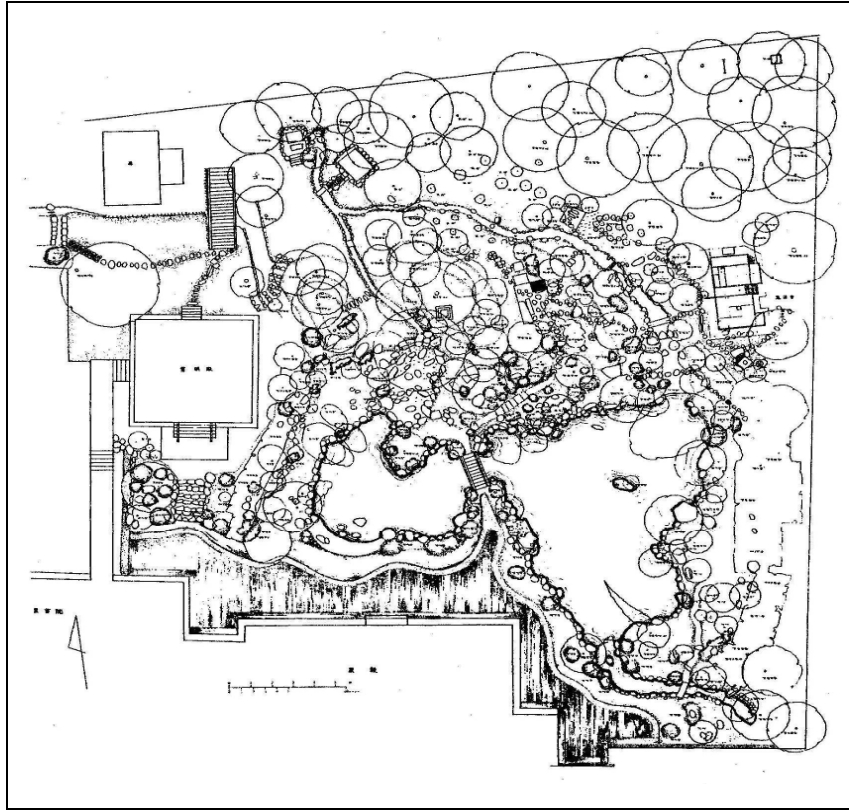
Chion-in tapınağının etrafında eski dönemlerde yaşanan savaşıardan dolayı güvenlik amacıyla, taş ve kiremitlerden yapılmış “Sujibei” duvarları kullanılmıştır (Şekil 202).



Şekil 202. Chion-in tapınak bahçesindeki Sujibei stili duvar

3.1.6.3. Ninna-ji Tapınak Bahçesi

Ninna-ji (Omuro sarayı) tapınacı, Japonya'nın kuzeydoğusundaki, Kyoto şehrinin Omuro ukyo-ku bölgesinde yer almaktadır. Geçmiş dönemlerde budizm dinine ait Shingon tarikatının merkezi durumunda olan Ninna-ji tapınağı, imparator Koko tarafından yapımına başlanmasına rağmen Heian döneminde (888) imparator Uda tarafından tamamlanmıştır. Onin savaşında (1467-1477) yanan tapınak, Tokugawa kabilesi ve imparator Gomizunoo tarafından (1624-1644) tekrar restore edilmiştir (Young, 2005). Edo döneminde inşa edilen tapınak bahçesi, geçmiş dönemlerde imparatorlara hizmet etmek amacıyla tasarlanmıştır. Tapınak bahçesinde, günümüzde tarihi eser olarak koruma altında bulunan “Chokushimon” ve “Sanmon” girişi yer almaktadır. Shinden stilinde tasarlanan Ninna-ji tapınağı (URL-29, 2007), sahip olduğu kültürel değerler (Kondo holü, 5 katlı pagoda ve Chumon girişi) ile 1994 yılında UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)'nun antik Kyoto tarihi eserlerinin bir parçası olarak ilan edilmiştir (URL-27, 2007).



Şekil 203. Ninna-ji tapınağı göl bahçesi planı. Shigemori, (1938)'e göre düzenlenmiştir.

Ninna-ji tapınağında planlanan yürüyüş yolları, bahçe mekanını 3 ana bölüme ayırmaktadır. Bunlar; tapınak girişi, kuru peyzaj bahçesi ve göl bahçesi'dir (Şekil 203). Tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları tapınağın etrafında formal hatlarla belirlenmişken, göl bahçesinde ise organik formlarda tasarlanmıştır.

Tapınak girişinde "Shin" stilinde tasarlanmış yürüyüş yollarında, zemin kaplaması olarak doğal taşlar kullanılmıştır (Şekil 204.a).

Yürüyüş yolunun her iki yanında, Zen budizm sanatına uygun olarak tasarlanan mekanlar bulunmaktadır. Bitki ve beyaz çakıl kullanılarak planlanan bahçede, beyaz çakıllar düz ve yuvarlak formda kullanılmıştır (Şekil 204.b). Yürüyüş yolları ile mekanlar arasında sınır elemanı olarak cryptomeria çiti kullanılmıştır.



Şekil 204. Ninna-ji tapınağı girişi

Tapınağın güneyinde kuru peyzaj bahçesi bulunmaktadır. Bu bahçe, tapınağın giriş mekanına benzer şekilde Zen budizm sanatına uygun olarak tasarlanmıştır (Şekil 205).

Yürüyüş yollarının bulunmadığı bahçede yaya sirkülasyonu, tapınak etrafındaki geniş verandalar ile sağlanmaktadır (Şekil 205.a). Bahçeyi kaplayan beyaz çakıl tabakasına, tapınağa dik olarak desen verilmiştir. Duvara yakın mekanlarda kaya ve bitki grupları tasarlanmışken, çakıl alan üzerinde ise yuvarlak formu bitki adası bulunmaktadır (Şekil 205.b). Bahçede tasarlanan bitki kompozisyonunda, *Camellia japonica* var. *decumbens*, *Cryptomeria japonica*, *Acer palmatum*, *Pinus densiflora* gibi bitkiler kullanılmıştır. Yeşil alanların zemininde ise Japon bahçelerinde sıkça kullanılan yosunlar görülmektedir.



Şekil 205. Ninna-ji tapınağı kuru peyzaj bahçesi

Tapınağın kuzeydoğusunda, organik formlarda tasarlanmış göl bahçesi bulunmaktadır. Göl bahçesinde, yaya sirkülasyonu tapınak etrafındaki verandalar ile sağlanmışken, gezinti bahçesinde ise, mevcut arazi eğimine uygun organik formlu yollar tasarlanmıştır. Göl bahçesi tasarımında köprü, şelale, ada, çakıl, kaya ve bitki gibi tasarım elemanları kullanılmıştır (Şekil 206).



Şekil 206. Ninna-ji tapınağı göl bahçesi

Göl bahçesinde sınır elmanı olarak yatay formlu kayaların yanı sıra bitkilerin kullanıldığı görülmektedir. Gölet etrafında çoğunlukla yuvarlak formlu çalılar kullanılmışken, yamaçlarda ise boylu ağaçların kullanıldığı yoğun bitkilendirme planlanmıştır (Şekil 207). Göl bahçesinde kullanılan bitkiler arasında *Pinus densiflora*, *Pinus thunbergii*, *Rhododendron indicum*, *Rhododendron mucronulatum* var. *ciliatum*, *Quercus glauca*, *Cleyera japonica*, *Ternstroemia gymnanthera*, *Dendropanax trifidus*,

Cryptomeria japonica, *Ilex integra*, *Chamacyparis obtusa*, *Lagerstroemia indica*, *Pleioblastus simonii*, *Pieris japonica*, *Podocarpus* sp. gibi bitkiler yer almaktadır (Shigemori, 1938).



Şekil 207. Ninna-ji tapınağı göl bahçesindeki bitkiler

Tapınak bahçesinin kuzeydoğusunda “Reimei-den” adı verilen çay evi (1911) bulunmaktadır (URL-28, 2007) (Şekil 208.a). Çay evi etrafındaki yürüyüş yolları “Shin” stilinde tasarlanmış olup, etrafında yosun bitkisi kullanılmıştır (Şekil 208.b).



Şekil 208. Ninna-ji tapınağı “Reimei-den” çay evi

Ninna-ji tapınak bahçesinde bulunan köprüler fonksiyonel amaçlarla kullanılmıştır. Göl bahçesini merkezinde ve bahçeye ait dere üzerinde tasarlanan köprüler taştan yapılmıştır (Şekil 209).



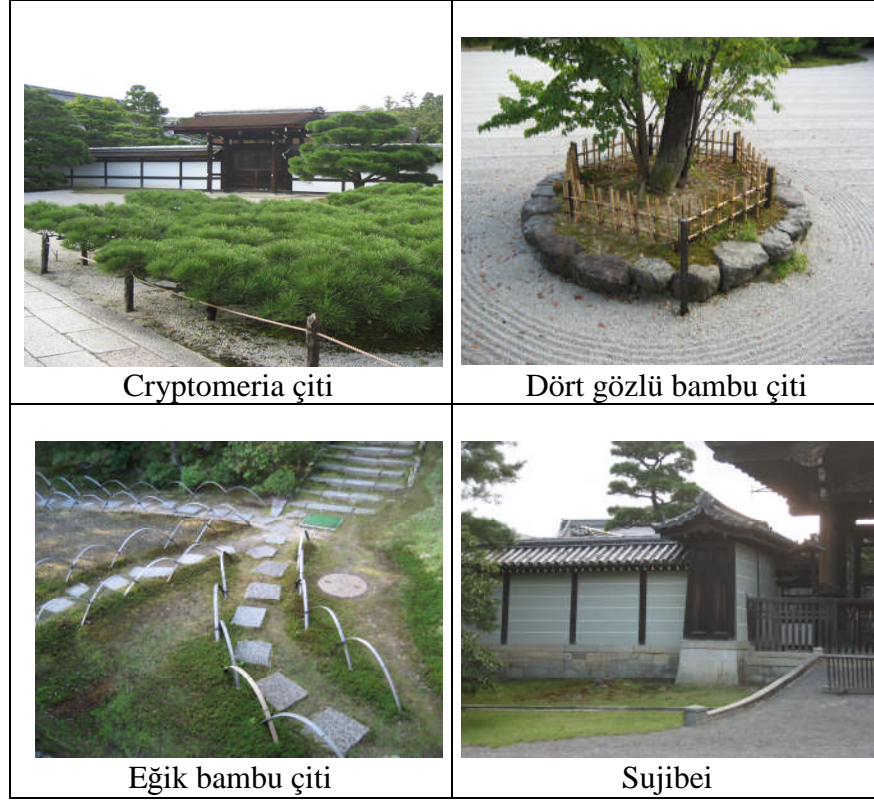
Şekil 209. Ninna-ji tapınak bahçesindeki köprüler

Tapınak bahçesinde fonksiyonel amaçlı iki farklı taş fener türü kullanılmıştır. Bunlar; gömülü fener ve taban fenerleri'dir. Bahçedeki gömülü fenerler, göl bahçesindeki köprü yanında, taban fenerleri ise tapınağın ön bahçesinde ve "Reimei-den" tapınak bahçesinde aydınlatma amacıyla kullanılmıştır (Şekil 210).



Şekil 210. Ninna-ji tapınak bahçesindeki taş fenerler

Tapınak bahçesinde yürüyüş yolları ile mekanlar arasında sınır elemanı olarak eski dönem bahçelerinde de görülen cryptomeria çiti, eğik bambu çiti ve dört gözlü bambu çiti kullanılmıştır. Ninna-ji tapınak bahçesinin etrafında ise dönemin soylu sınıfları tarafından kullanılan “Sujibei” stilinde duvarlar tasarlanmıştır (Şekil 211).



Şekil 211. Ninna-ji tapınak bahçesindeki çit ve duvarlar

3.1.7. Meiji Dönemi (1868-1912)

Japonca’da “Aydınlık zaman” olarak bilinen meiji dönemi, imparator Mutsuhito’nun ölümünden sonra oğlu Meiji Teho’nun ülkenin başına geçmesi ile başlamıştır. Generallik rejiminin yıkılmasından sonra, başkent olarak Tokyo (1899) seçilmiştir (Larousse, 1996).

Meiji döneminde imparator ve etrafında topladığı aydın kesim, batı ile ilişkiler kurarak kültür ve sanat alanında gelişmeyi hedeflemiştir. Ünlü Japon prensi Hirobuma tarafından Britanya adalarına yapılan gezi sonucunda, batıya olan düşmanlığın ileriki yıllarda sömürgeciliğe dönüşeceğini savunarak ülkenin hızla endüstrileşmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu anlayışa aristokrat sınıfının verdiği destek ile feodal ve otoriter sistem değişmeye başlamıştır (Güvenç, 1995).

Meiji dönemi boyunca ülke ekonomisinin gelişmesi geleneksel sanat alanlarındaki değişimlere yol açmıştır. Bu dönemde geleneksel ve kültürel değerler korunmuşken, tasarımlarda farklılıklar görülmüştür (Young, 2005).

Dönem içerisindeki batılılaşma etkisi Japon bahçelerine, bahçelerin yapımında batı sanatında uzman kişilerin çalıştırılması ile girmiştir (Nitschke, 2003). Edo döneminde yaygın olarak tasarlanan gezinti bahçeleri, bu dönemde yerini dönemin politikacıları ve askeri sınıfları tarafından yapılan modern bahçelere bırakmıştır. Serbest-huzurlu bahçeler olarak ta bilinen bu bahçeler, insanların bahçeye katılımı ile diğer tapınak bahçelerinden kolaylıkla ayrılmaktadır (Masuno, 2003).

Bahçelerde görülen tasarım farklılıkları ülke içerisinde gelişmekte olan kültür akımını olumsuz yönde etkilemiştir. Bazı kesimlerin bahçelere olan ilgisizliği nedeniyle bahçelerde kullanılan tasarım elemanları para karşılığında diğer bahçelerde kullanılmak üzere satılmıştır (Nitschke, 2003). Bundan dolayı günümüze kadar varlığını korumuş bazı bahçelerde kaya, taş fener, su kabı, vb objeler görülmemektedir.

Geleneksel Japon bahçelerinde görülen en önemli yenilik ise eski dönem bahçelerinde zemin kaplaması olarak yosun kullanılmasına rağmen, modern bahçe tasarımında çimlerin kullanıldığı görülmektedir. Çim, bahçelerde kullanılan diğer tasarım elemanları ile uyumlu ve geleneksel biçimlerini bozmayacak şekilde kullanılmıştır (Marguerite, 1995).

Meiji dönemine ait bahçe tasarımcılarından en önemlisi Mirei Shigemori'dir. Modern bahçe sanatına getirdiği iki farklı bahçe tasarımı ile geniş çim alanların kullanıldığı gezinti ve kuru peyzaj bahçelerinde yeni stiller geliştirmiştir. Bunlardan en belirgin olanı, bahçelerde kullanılan suyun Sino-Japon karakterinde, ortası kalın ve ince uçlu tatlı patates şeklinde, solucan şeklinde ve iç bükey şekillerde tasarlanmasıdır (Nitschke, 2003).

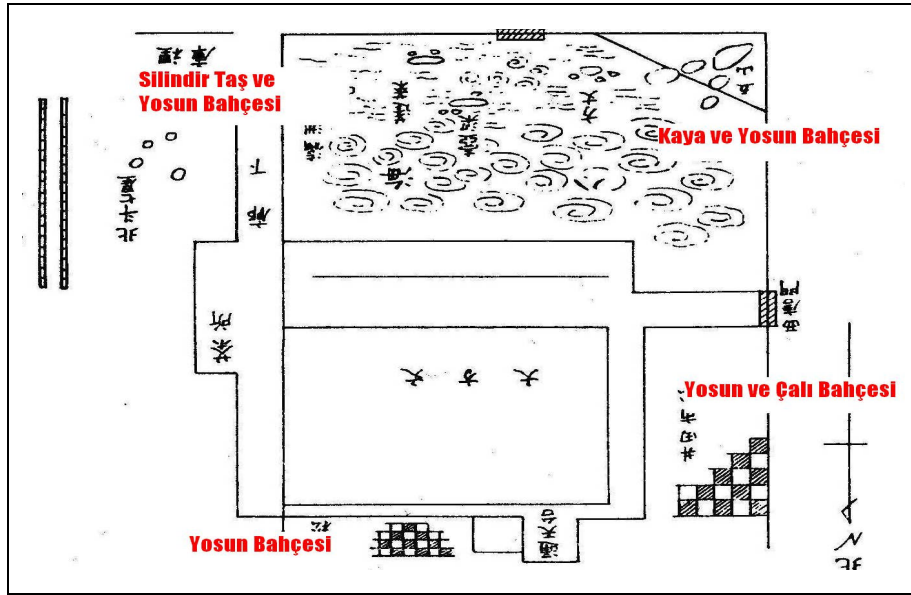
Meiji dönemine ait tapınak bahçeleri; Tofuku-ji tapınak bahçesi, Ryo-gin-an tapınak bahçesi ve Murin-an bahçesi'dir.

3.1.7.1. Tofuku-ji Tapınak Bahçesi

Tofuku-ji tapınağı, Japonya'nın kuzeydoğusundaki Kyoto şehrinin Higashiyama bölgesinde yer almaktadır. Kamakura döneminde inşa edilen Tofuku-ji tapınağı, Kyoto'daki 101 budist tapınağın en büyüklerinden biridir (Main., Platten., 2002). Tapınak,

Todai-ji ve Kofuku-ji tapınakları ile karşılaştırıldığından dolayı adını “To” Todai-ji’den, “Fuku” ise Kofuku-ji’den almaktadır (URL-21, 2007). Zen tapınaklarının Rinzai budist okuluna ait olan Tofuku-ji tapınağı, 1236 yılında inşa edilmiştir. Geçmiş dönemlerde yaşanan savaşlar sonucu zarar gören tapınak 1890 yılında tekrar restore edilmiştir (Tofuku-ji, 2006). Tapınağın sahip olduğu kültürel özellikler ise, “Hojo” rahip konağı, “Hondo” ana salon, “Sanmon” kapısı, “Zendo” meditasyon holü ve “Kaisando” yapısıdır (URL-30, 2007).

Meiji döneminde inşa edilen Tofuku-ji tapınak bahçesi, dört adet bahçeden oluşmaktadır (Şekil 212). Tapınak etrafında planlanan bahçeler, kuru peyzaj bahçe stilinde (1940) Mirei Shigemori tarafından tasarlanmıştır (Nitschke, 2005). Geleneksel Japon bahçelerindeki tasarım anlayışı, farklı boyutlara sahip dört bahçede de kullanılmıştır.



Şekil 212. Tofuku-ji tapınak bahçesi planı. Tofuku-ji, (2006)’e göre düzenlenmiştir.

Yürüyüş yollarının bulunmadığı tapınak bahçesinde, yaya sirkülasyonu tapınak etrafındaki verandalarla sağlanmıştır. Tapınağa ait hojo yapısının güneyinde tasarlanan ana bahçede, kaya, beyaz çakıl ve yosun bitkisi gibi tasarım elemanları kullanılmıştır. İki bölümden oluşan bahçenin zemininde 8 adet pürüzlü denizi temsil eden beyaz çakıl tabakası yer almaktadır. Bahçenin doğusunda dikey ve yatay formlarda kullanılan kayalar, Çin’deki Elysian adasını temsil etmekte iken, kayaların isimleri doğudan batıya doğru Eiju, Horai, Koryo ve Hojo’dur (Tofuku-ji, 2006) (Şekil 213.a). Bahçenin batısında ise üzeri

yosun tabakasıyla kaplı tepe şeklinde tasarlanmış alan bulunmaktadır (Şekil 213.b). Toprak tabakasından yapılan bu bahçe, Kamakura dönemine ait en önemli 5 adet budist tapınağı (Tofuku-ji tapınağı dahil) temsil etmektedir (Young, 2005).



Şekil 213. Tofuku-ji tapınağı kaya ve yosun bahçesi

Tapınak bahçesinin batısında beyaz çakıl, doğal taş, azelya ve yosun bitkisinden yapılmış bahçe bulunmaktadır (Şekil 214). Bahçe zemininde organik formlu yosun bitkisinin yanı sıra formal hatlarla budanmış azelya bitkisi kullanılarak, bahçe içerisindeki dengenin sağlanması amaçlanmıştır (Young, 2005). Yaklaşık 1.8 x 1.8 m boyutlarında planlanan 11 adet azelya ve beyaz çakıl adası, dama tahtasına benzer şekilde tasarlanmıştır.



Şekil 214. Tofuku-ji tapınağı yosun ve çalı bahçesi

Tofuku-ji tapınağı, üzerinde üç adet köprü bulunan vadi tarafından ikiye bölünmektedir. Bu köprülerden en ilgi çeken tapınak rahiplerinin yürüme yoluyla

yapılmış ‘‘Tsutenkyō’’ adı verilen köprüdür. Her yıl bahçeyi ziyaret eden binlerce insan vadideki 2000’den fazla elma ağacını ve sonbahar renklenmesini izlemektedir (Young, 2005). Vadi kenarında tasarlanan bahçe ise kare ve dikdörtgen şeklindeki taşlardan ve yosunların *Polytrichum* sp. türünden oluşmaktadır (Şekil 215). Ayrıca bahçe görünümü ile dama tahtasına benzer şekilde tasarlanmıştır (Katsuhiko, 2002).



Şekil 215. Tofuku-ji tapınağı yosun bahçesi

Bahçenin doğusundaki giriş kapısında tasarlanan bahçe ise beyaz çakıl, yosun ve farklı uzunluklara sahip silindir şeklindeki yedi taştan oluşmaktadır (Şekil 216). Bahçede, yosun ve beyaz çakıl tabakası organik formlarda kullanılmışken, taşlar ve beyaz çakıl cennete ait büyük ayıyı temsil etmektedir (Tofuku-ji, 2006).



Şekil 216. Tofuku-ji tapınağı silindir taş bahçesi

Tofuku-ji tapınağının Kaisando salonuna ait bahçe ise ana tapınak bahçesine benzer şekilde kuru peyzaj bahçe ve gezinti bahçe stilinde tasarlanmıştır. Bahçedeki formal

yürüyüş yolları, tapınak girişinde ve gezinti yolunda “Gyo” stilinde tasarlanmıştır (Şekil 217).



Şekil 217. Tofuku-ji tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları

Tapınak bahçesinin bu bölümünde köprü, su kabı ve bitki gibi tasarım elemanları kullanılmıştır. Göl bahçesi üzerinde iki adet köprü yer almaktadır (Şekil 218). Estetik amaçlı kullanılan köprüler taştan yapılmış olup, düz ve eğrisel formlarda tasarlanmıştır. Yosunla kaplanmış göl bahçesinde, çoğunlukla yuvarlak şekilde budanarak form verilmiş *Rhododendron indicum*, *Pinus densiflora* ve *Ligustrum* sp. gibi bitkiler kullanılmıştır.



Şekil 218. Tofuku-ji tapınak bahçesindeki köprü ve bitkiler

Tapınak bahçesinin girişinde bulunan su kabı, altıgen şeklinde tasarlanmış olup taştan yapılmıştır (Şekil 219).



Şekil 219. Tofuku-ji tapınak bahçesindeki su kabı

Gezinti bahçesindeki sınır elemanları, bahçe içerisinde fonksiyonel amaçlı tasarlanmış olup, bahçede cryptomeria çiti ve canlı çit kullanılmıştır (Şekil 220).



Şekil 220. Tofuku-ji tapınak bahçesindeki çitler

3.1.7.2. Ryogin-an Tapınak Bahçesi

Ryo-gin-an tapınağı, Japonya'nın kuzeydoğusundaki Kyoto şehrinin Higashiyama bölgesinde yer almaktadır. Zen budizminin Rinzai okuluna bağlı Ryo-gin-an tapınak bahçesi 20.yy.'da rahip Mukan Fumon tarafından tasarlanmıştır (Ryogin-an, 2006).

“Karesansui” bahçe tarzında tasarlanan Ryo-gin-an tapınak bahçesi, 3 farklı bahçeden oluşmaktadır. Bunlar “Ejderha bahçesi”, “Mukan fumon bahçesi” ve sade çakıl bahçesidir (URL-31, 2007). Tapınak bahçesinde, formal düzende tasarlanan yürüyüş yolları, tapınak girişinde ve tapınak etrafında tasarlanmıştır. Tapınak girişinde, “Shin” stilinde tasarlanan yürüyüş yollarında, doğal taşlar ve çakıl, “Gyo” ve “So” stilinde

tasarlanan yollarda ise farklı renklere sahip doğal taşlar kullanılmıştır. Giriş mekanında sınır elemanı olarak sedir tipi çitler tasarlanmıştır (Şekil 221). Yürüyüş yollarının bulunmadığı tapınak bahçesinde, yaya sirkülasyonu tapınak etrafındaki verandalar ile sağlanmaktadır.



Şekil 221. Ryogin-an tapınak bahçesindeki yürüyüş yolları

Tapınak bahçesinin girişinde, beyaz çakıl tabakası ile kaplanmış bahçe bulunmaktadır (Şekil 222). Bahçenin zemini kaplayan çakıl, gelen ziyaretçilere sakinlik ve dinginlik sağlamak amacıyla tasarlanmıştır (Ryogin-an, 2006). Bahçenin etrafı Kennin-ji çitleri ve dobei stili duvarlar ile çevrilmiştir.



Şekil 222. Ryogin-an tapınağı girişi

Tapınağın batısında, kaya, çakıl ve doğal taşlar kullanılarak tasarlanan ejderha bahçesi bulunmaktadır (Şekil 223). Bahçenin zemininde siyah ve beyaz renkli çakıl

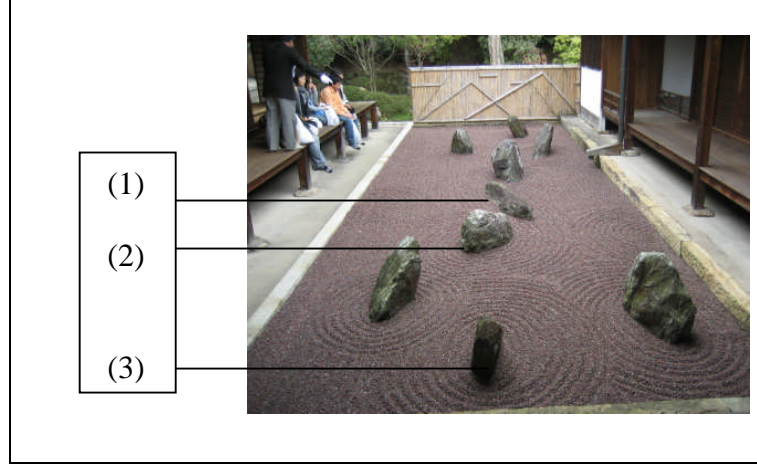
tabakası kullanılırken, beyaz renkli çakıl okyanusu, siyah renkli çakıl ise gökyüzündeki kara bulutları temsil etmektedir. Bahçenin merkezinde sembolik amaçlı kullanılan kayalardan dikey formlu olanlar ejderhanın başını ve boynuzlarını, yatay olanlar ise ejderhanın gövdesini temsil etmektedir. Bahçede sınır elemanı olarak kennin-ji çitlerinin üzerindeki dikey bambular fırtınayı, zigzaglı bambular ise şimşekleri temsil etmektedir. Tapınak bahçesi, ejderhanın okyanustaki fırtınalı bir havada, kara bulutlar arasından başını çıkartarak cennete yükselişini anlatmaktadır (Ryogin-an, 2006).



Şekil 223. Ryogin-an tapınağı ejderha bahçesi

Eski dönemlerde, tapınak rahiplerinden biri olan Mukan Fumon, çocuk yaşta geçirdiği kızamık hastalığından dolayı ailesi ve köylüler tarafından kovularak dağa bırakılmıştır. Dağda kurtların saldırısına uğrayan rahip, iki köpeğin yardımı sonucu kurtulmuştur (Ryogin-an, 2006).

Tapınağın doğusunda tasarlanan Mukan Fumon bahçesinde çeşitli boyutlara sahip kayalar ve kırmızı renkli çakıl tabakası kullanılmıştır (Şekil 224). Bahçede düz ve yuvarlak desenler halinde kullanılan çakıl, kızamık hastalığını temsil ederken, bahçenin merkezindeki kaya Mukan Fumon'u (1), onun her iki yanındaki iki kaya köpekleri (2), en dıştaki altı adet kaya ise saldırı halindeki kurtları (3) sembolize etmektedir. Bahçede sınır elemanı olarak Kennin-ji çitleri kullanılmış olup, yatay formlu bambular bulutları, dikey formlu bambular ise dağları temsil etmektedir (Ryogin-an, 2006).



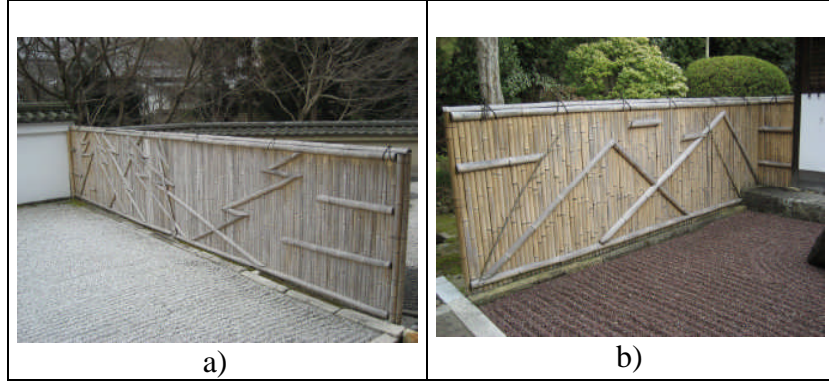
Şekil 224. Ryogin-an tapınağı Mukan Fumon bahçesi

Tapınak bahçesine gelen ziyaretçiler için tasarlanan su kaplarının belirli şekilleri yoktur. Doğal taşlardan yapılmış bu kapların su teknesi bölümü yuvarlak formlarda tasarlanmıştır (Şekil 225).



Şekil 225. Ryogin-an tapınak bahçesindeki su kapları

Tapınak bahçesinde tasarlanan sınır elemanları, sembolik ve fonksiyonel amaçlı kullanılmıştır. Bahçe içerisindeki Kennin-ji çitleri ejderha bahçesinde fırtına ve şimşekleri (Şekil 226.a), Mukan Fumon bahçesinde ise dağ ve bulutları (Şekil 226.b) temsil etmektedir. Cryptomeria çiti ise tapınak girişindeki yürüyüş yollarında yönlendirme amaçlı kullanılmıştır (Şekil 221).



Şekil 226. Ryogin-an tapınak bahçesindeki çitler

4. TARTIŞMA

İlk dönemlerde uzakdoğuda ki Kore ve Çin'e ait kültürel akımların etkisinde kalan Japon bahçe sanatı, tarihi süreç içerisinde ülkede görülen kültürel, sanatsal, dini ve siyasi olayların etkisiyle bu bahçeleri kendi kültüründe eritmiş ve kendilerine özgü stillerini oluşturmuşlardır.

Japon bahçeleri, çoğunlukla Çin bahçelerine benzer şekilde tasarlanmasına rağmen, tasarımcıların çoğu yaşadıkları dönemin kültürüne uygun olarak geliştirdikleri bahçe sanatını kullanmıştır. Dönemlere ait bahçelerin, toplumun yaşam düzeyini, kültür ve sanat değerlerini ve dini inançlarını açıkça sergilemesinden dolayı Japon bahçe sanatında Cohen, (2003)'e göre 4 (GB, KPB, ÇB ve AB), Zhao, (2003)'e göre ise 3 (GB, KPB ve ÇB) farklı bahçe tasarımı bulunmaktadır. Yapılan bu çalışmalarda, göl ve gezinti bahçeleri ile kuru peyzaj bahçesi ve avlu bahçeleri, tasarım yönünden benzer bahçe stilleri olarak kabul edilmiştir. Fakat yaptığım bu çalışmaya göre değişik zaman periyotlarında tasarlanan Japon bahçelerinin tasarım tekniklerine, donatılarına ve bahçe kullanıcılarına bağlı olarak 6 (GB, GB1, KPB, ÇB, AB MB) farklı bahçe tasarımı olduğunu söyleyebiliriz (Not: Göl Bahçesi: GB, Çay Bahçesi: ÇB, Gezinti Bahçesi: GB1, Avlu Bahçesi: AB, Kuru Peyzaj Bahçesi: KPB, Modern Bahçe: MB).

Japon bahçe sanatı, Kuitert, (1988)'e benzer şekilde tasarım amacına göre 3 ana bölüme ayrılmaktadır. Bunlar; Heian döneminde fonksiyonel, Kamakura ve Muromachi döneminde görsel amaçlı iken, geç Momoyama, Edo ve Meiji dönemlerinde ise fonksiyonel ve estetik amaçlı tasarlanmıştır.

Heian döneminde (794-1185) genellikle dönemin aristokrat ve soylu aileleri tarafından tasarlanan göl bahçeleri bulunmaktadır. Geniş ölçekli araziler üzerinde tasarlanan bu bahçeler, Japon bahçe sanatından günümüze kadar gelen ilk bahçe stili olarak kabul edilmektedir (Şekil 3.a). Bu gözlem, araştırma alanımızdaki Byodo-in ve Daikaku-ji tapınaklarına ait göl bahçelerinde yaptığım araştırmalar ile doğrulanmaktadır.

Kamakura döneminde Çin'den gelen Budizm dinine ait Zen inancının toplum üzerindeki etkisi ile sanatsal alanlarda görülen gelişmeler bahçe sanatını olumlu yönde etkilemiştir. Heian döneminde tasarlanan bahçelere benzer olarak bu dönemde de insanların içerisine girerek fonksiyonel olarak kullanabilecekleri bahçeler tasarlanmıştır. Geç Kamakura dönemindeki bahçe sanatında ilk kez Zen budist inancına ait soyut

kavramlar, bahçelerde kullanılan tasarım elemanları ile temsil edilerek farklı tasarım anlayışı ortaya çıkartılmıştır. Bahçelerde sembolik amaçlı kullanılan elemanlara en iyi örnek kayalardır.

Muromachi döneminde hızla gelişen Zen kültürü, sosyal, kültürel ve sanatsal alanlardaki (Çini mürekkebi ile yapılmış resim sanatı, heykeltıraşlık, kuru peyzaj bahçesi, vb.) yeniliklerin yanı sıra bahçe sanatında etkisini sürdürmektedir. Bu dönemdeki Japon bahçe sanatının şekillenmesinde en büyük faktör Budizm dinine ait Zen inancının derin etkileridir. Zen inancının aristokrat kesim tarafından yayılması sonucunda ülkedeki siyaset, sanat ve eğitim alanında söz sahibi konuma gelen tapınak rahipleri, kuru peyzaj bahçesi adı verilen farklı bir bahçe tasarımı ortaya çıkarmıştır (Şekil 3.b). Zen kültürünün temelini oluşturan sadelik, doğallık, sembolizm ve estetik anlayış bu bahçe tasarımlarında görülmektedir.

Japon bahçe sanatında doğal bahçe tasarımları yerine Momoyama döneminde insan yapımı doğal tasarım anlayışı benimsenmiştir. Bu dönemde iki farklı bahçe tasarımı bir arada kullanılmıştır. Bunlar kuru peyzaj bahçesi ve göl bahçeleridir. Bu bahçeler Muromachi döneminin aksine insanlara, bahçe içerisinde gezinme imkanı sunmaktadır. Ayrıca tapınak rahiplerinin düşüncelerini toplum üzerinde biçimlendirmesi ile Zen budist etkileri çoğunlukla asil sınıflar tarafından düzenlenen çay törenlerinde kendini açıkça göstermiştir. Çay evleri için tasarlanan bahçeler sınırlı alan yapısına sahip olmakla birlikte ziyaretçilerin çay evlerine girmeden önce zihinlerini hazır hale getirebilmeleri amacıyla tasarlanmıştır.

Edo döneminde toplumun üst düzey sınıfları tarafından yaptırılan gezinti bahçeleri, görsellikten ziyade genellikle fonksiyonel amaçlı tasarlanmıştır. İlk kez Kamakura döneminde görülen bu bahçe stili, geniş arazi yapısı ile Heian dönemindeki göl bahçelerinin devamı olarak görülmektedir.

Meiji dönemi Japonya'sında batılaşma düşüncesi, bahçe sanatında geleneksel değerlerin korunarak tasarım tekniklerinin değişmesine neden olmuştur. Ekonominin gelişmesi ile tasarım tekniklerinde gözlenen değişimler özellikle kuru peyzaj bahçelerinde görülmektedir.

Japon bahçe tasarımında kullanılan elemanlar genellikle bahçelerde estetik, fonksiyonel ve sembolik amaçlı kullanılmaktadır. Zhao, (2003) ve Akdoğan, (1983)'e benzer şekilde yapılan bu çalışmada, Japon bahçe sanatında bitki, kaya, su, kum ve çakıl,

yer döşemesi elemanı, çit ve duvarlar, su kabı, taş fener ve köprü gibi tasarım elemanlarının tarihi süreç içerisinde farklı bahçe tasarımlarında kullanıldığı görülmektedir.

Öztan, (2000)'e göre Budizm'in kökeni Hindistan'da, dini yapıların etrafında tasarlanan bahçelerde budanın bir ağaç altında doğduğuna inanılmaktadır. Bu düşünce ile ağaçlara önem verilerek kutsal kabul edilmektedir. Çin'deki dini inanışlar topluma, doğaya saygı ve onu tanımanın gerekliliğini anlatmak amacıyla bahçelerde genellikle doğanın kurgusunu oluşturan kayalara, dağlara, göllere ve derelere yer verilmiştir. Bu öğelerden dağlar ve kayalar dünyanın iskeletini, dereler ise kan damarı olarak düşünülmüştür. Benzer olarak bu tasarım tekniği Japon bahçe sanatında da kullanılmıştır.

Japon bahçelerinde kullanılan kayalar, fonksiyonel ve estetik kullanımının yanı sıra sembolik amaçlı da kullanılmaktadır. Göl ve gezinti bahçelerindeki ada, dere, köprü ve şelalelerin oluşmasında kullanılan kayalar, genellikle dikey formlarda görülmektedir. Heian döneminde fonksiyonel olarak kullanılan kayalar, diğer zaman periyotlarında Zen kültürünün etkisi ile sembolik amaçlı kullanılmıştır. Heian dönemine ait bahçelerde kayalar küçük boyutlarda kullanılmasına rağmen diğer bahçe dönemlerinde Japon ve Çin mitolojisine göre belli bir dağı, tepeyi ya da kutsallığı olan nesnelere (İnsan, hayvan vb.) temsil ettiği için dolayı boyutlarında zamanla büyüme görülmektedir. Kayalar, Momoyama döneminden itibaren taşıdıkları anlamları temsil etmesi ile formlarında simgesellik göstermektedir. Doane, (2007)'e benzer şekilde, bahçede tasarlanan kayaların çoğunlukla 2, 3, 5 ve 7'li gruplar halinde kullanıldıkları bu çalışmada da doğrulanmıştır. Ayrıca yapılan bu çalışmada Momoyama, Edo ve Meiji dönemlerinde tasarlanan kuru peyzaj bahçelerinde, bahçe tasarım anlayışında vurgulanmak istenen insan ve hayvan figürlerinin oluşturulmasında kayaların tek olarak kullanıldıkları da gözlemlenmiştir (Tablo 2).

Japon bahçesi tasarımlarında kullanılan ana elemanlardan biri de bitkilerdir. Akdoğan, (1983), Japon bahçelerinde bitki materyali olarak herdem yeşil bitkilerin seçildiğini belirtmesine rağmen, yaptığım tespit çalışmalarında Japon bahçe sanatında herdem yeşil bitkilerin yanı sıra sonbahar ve ilkbahar renklenmesi gösteren yaprağını döken bitkilerin (*Acer palmatum*, *Prunus sp.*, *Lagerstroemia indica* vb.), çalılıkların (*Rhododendron sp.*, *Ligustrum japonicum*, vb.), ve iğne yapraklı bitkilerin (*Pinus sp.*, *Cryptomeria japonica*, vb.) yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Genellikle boyulu ağaçlar ve yuvarlak formlu çalılıkların kullanıldığı Heian ve Kamakura dönem bahçelerinde bitkiler, görsel ve sembolik amaçlı kullanılmıştır. Muromachi dönem bahçelerinde ilk kez

fonksiyonel olarak kullanılan bitkiler, bahçe içerisinde yönlendirme ve gölgelendirme amaçlı tasarlanmıştır. Momoyama, Edo ve Meiji dönem bahçelerinde bitkiler, bahçede sınır elemanı, mekan oluşturma, yönlendirme, perdeleme ve gölgelendirme gibi fonksiyonel amaçların yanı sıra genellikle geometrik formlardaki şekilleri ile estetik ve sembolik amaçlı kullanılmaktadır. Japon bahçelerinde sembolik amaçlar için kullanılan bitkiler çam (*Pinus thunbergii*), erik (*Prunus mume*), azelya (*Rhododendron mollis*), bambu (*Phyllostachys sp*) ve yosun'dur. Ayrıca Japon bahçelerinde *Cycas revoluta*, *Acer palmatum*, *Acer tenuifolium*, *Prunus serrulata*, *Rhododendron indicum*, *Rhododendron mucronulatum var. ciliatum*, *Chamacyparis obtusa*, *Cryptomeria japonica*, *Camellia sp.*, *Serissa japonica*, *Ilex integra*, *Lagerstroemia indica*, *Podocarpus sp*, *Ligustrum japonicum*, *Nandina domestica*, *Wisteria floribunda* ve *Kerria japonica* gibi bitki türleri kullanılmaktadır.

Tablo 2. Kayalar

Kayalar	Kullanış Biçimlerine Göre			Boyut	Formda Simgesellik	Dokuda Simgesellik	Renk	Adet
	Görsel	Fonksiyonel	Sembolik					
Heian Dönemi		•		Küçük			-	2,3,5,7
Kamakura Dönemi				Orta			-	2,3,5,7
Muromachi Dönemi			•	Orta			-	2,3,5,7
Momoyama Dönemi			•	Büyük	■		-	2,3,5,7 ve Tek'li
Edo Dönemi			•	Büyük	■		-	2,3,5,7 ve Tek'li
Meiji Dönemi			•	Büyük	■	■	-	2,3,5,7 ve Tek'li

Genellikle eski dönem bahçelerinde yeşil alanların üzerinde zemin kaplama materyali olarak kullanılan yosun bitkisi, bulunduğu ortama durgunluk hissi vermekle birlikte sembolik olarak insanların tepelerde bulunan yeşili hissetmelerini sağlamaktadır. Bu yapılan çalışmada Marguerite, (1995)'e benzer şekilde çoğunlukla kuru peyzaj bahçelerinde kullanılan yosun bitkisi, Meiji dönemi hariç tüm dönem bahçelerinde görülmektedir. Fakat araştırma alanımızdaki Tofuku-ji ve Ryogin-an tapınaklarına ait kuru

peyzaj bahçelerinde, dönem tasarımcılarına ve tasarımdaki amacına bağlı olarak yosun bitkisi kullanılmıştır.

Bu dönemde etkisini hızla artıran batılılaşma düşüncesiyle Avrupa bahçelerine olan hayranlık, bahçelerde yosun bitkisi yerine çimin kullanılmasına neden olmuştur. Momoyama ve Edo dönem bahçelerinde yosun ile birlikte nadiren kullanılan çim bitkisi en iyi gelişimini modern bahçe sanatı ile göstermiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Bitkiler

Bitkiler	Kullanış Biçimlerine Göre			Form	Renk	Tür
	Görsel	Fonksiyonel	Sembolik			
Heian Dönemi	•		•	İnformal	-	Yosun
Kamakura Dönemi	•		•	İnformal	-	Yosun
Muromachi Dönemi	•	•	•	Formal ve İnformal	-	Yosun
Momoyama Dönemi	•	•	•	Formal ve İnformal	-	Yosun
Edo Dönemi	•	•	•	Formal ve İnformal	-	Yosun
Meiji Dönemi	•	•	•	Formal ve İnformal	-	Çim

Doğanın mevcut yapısını esas alarak tasarlanan Japon bahçe sanatında kullanılan ana tasarım elemanlarından biride su'dur. Yapılan bu çalışmaya göre bahçe sanatında suyun doğadaki hareketini temsil etmek amacıyla farklı kullanım şekilleri benimsenmiştir. İlk kez Heian dönem bahçelerinde kullanılan su, Japon bahçelerinde genellikle hareketli (Şelale, dere) ve durgun halde (Gölet) kullanılmıştır. Çoğunlukla geniş ölçülerde ve organik formlarda tasarlanan su elemanı, ilk dönemlerde görsel ve fonksiyonel kullanılmasına rağmen Muromachi dönemi ile birlikte sembolik olarak kullanılmıştır. Özellikle göl ve gezinti bahçelerinde tasarlanan gölet ve nehirler insanların etrafında gezme ve dinlenme ihtiyaçlarını giderebilecekleri ortamlara olarak planlanmıştır. Bu dönemlerde tasarlanan şelaleler, budist tanrısı ya da ejderha kapısı olarak kabul edilmekle birlikte şelalelerde materyal olarak kaya ve su kullanılmıştır. Muromachi döneminde sıkça görülen kuru peyzaj bahçelerinde ise su, sembolik amaçlı kullanılmış olup saflık, sakinlik ve huzurun bahçedeki yansıması olarak kabul edilmektedir. Bu tarz bahçelerde göl, nehir ya da şelale görüntüsü yaratmak amacı ile su yerine çakıl ve yatay formu küçük kayalar

kullanılmaktadır. Heian ve Kamakura dönemlerinde geniş ölçülerde kullanılan su ögesi, zamanla boyutlarında küçülme göstermektedir. Ayrıca tüm bahçe dönemlerinde informal hatlarla planlanan su ögesi, Muromachi dönemi ile birlikte organik formu tasarımları ile Çin alfabesindeki (Kanji) kalp karakterini simgelemektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Su

Su Dönemler	Kullanış Biçimlerine Göre			Boyut	Form	Renk	Tasarımlarına Göre	
	Görsel	Fonksiyonel	Sembolik				Durgun	Hareketli
Heian Dönemi	•	•		Büyük	İnformal	-	Gölet	Dere ve Şelale
Kamakura Dönemi	•	•		Büyük	İnformal	-	Gölet	Dere ve Şelale
Muromachi Dönemi	•		•	Orta	İnformal-Simgesel (Kalp Şekli)	-	Gölet	Dere ve Şelale
Momoyama Dönemi	•		•	Orta	İnformal-Simgesel (Kalp Şekli)	-	Gölet	Şelale
Edo Dönemi	•		•	Küçük	İnformal-Simgesel (Kalp Şekli)	-	Gölet	Şelale
Meiji Dönemi	•		•	Küçük	İnformal	-	Gölet	-

Euser, (2003)'e benzer şekilde Japon bahçelerinde tasarlanan yürüyüş yollarında zemin kaplama materyali olarak başta doğal taş ve çakıl olmak üzere toprak ve ahşap kullanıldığı görülmüştür. Bahçe içerisindeki yaya sirkülasyonunu sağlayan bu yollarda farklı yer döşemeleri tasarlanmıştır. Heian, Kamakura ve Muromachi dönemlerine ait tapınak bahçelerinin giriş mekanında “Shin” stilinde tasarlanmış yer döşemesi bulunurken, göl bahçelerindeki yürüyüş yollarında ise çakıl ve sıkıştırılmış toprak tabakası kullanılmıştır. Bu dönemlere ait tapınak bahçelerinin girişinde tasarlanan Shin stili yolların eski dönemlere ait olduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte modern çağa ait düzenlemeler olabileceği düşünülmektedir.

Muromachi dönemine ait görsel amaçlı tasarlanan kuru peyzaj bahçelerinde, yürüyüş yolları olarak tapınak etrafındaki verandalar kullanılırken, gezinti mekanındaki yolların zemininde ise eski dönemlere benzer şekilde “Shin” stilinde tasarlanmış yer döşemesi, çakıl ve sıkıştırılmış toprak tabakası kullanılmıştır. Japon bahçe sanatında estetik yer döşeme tasarımları ilk kez Momoyama döneminde görülmekle birlikte Edo ve Meiji

dönem bahçelerinde de kullanılmıştır. Genellikle tapınağın ana girişinde ya da tapınaklara ait çay evlerinin ön tarafında tasarlanan yürüyüş yollarında “Shin, Gyo ve So” stili döşemeler kullanılmıştır. İlk dönemlerde kullanılan yer döşeme malzemelerinin boyutlarında zamanla büyüme görülmüştür. Bahçelerde kullanılan malzemeler biçimleniş bakımından, ilk dönemlerde çakıl (doğal) kullanılmasına rağmen, artistik değerlerin arttığı Momoyama döneminden itibaren işlenmiş doğal taşlar kullanılmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Yer döşemesi

Yer Döşemesi	Kullanış Biçimlerine Göre			Boyut	Form	Malzeme Biçimlenişi	Renk	Malzeme	
	Görsel	Fonksiyonel	Sembolik					Taş	Çakıl
Heian Dönemi		•		Küçük	İnformal (Çakıl)	Doğal	-		■
Kamakura Dönemi		•		Küçük	İnformal (Çakıl)	Doğal	-		■
Muromachi Dönemi		•		Küçük	İnformal (Çakıl)	Doğal	-		■
Momoyama Dönemi	•	•		Büyük	Formal (Shin), Yarı İnformal (Gyo) ve İnformal (So)	İşlenmiş	-	■	
Edo Dönemi	•	•		Büyük	Formal (Shin), Yarı İnformal (Gyo) ve İnformal (So)	İşlenmiş	-	■	
Meiji Dönemi	•	•		Büyük	Formal (Shin), Yarı İnformal (Gyo) ve İnformal (So)	İşlenmiş	-	■	

Tschumi, (2003) yapmış olduğu çalışmada; Muromachi döneminde tasarlanan Ryoan-ji kaya bahçesi ile Meiji dönemine ait Ryogin-an kaya bahçesini karşılaştırmış ve kuru peyzaj bahçelerinde kullanılan çakıl tabakasının zamanla boyut, renk, form ve kullanım biçimi bakımından farklılıklar gösterdiğini ortaya çıkarmıştır. Yaptığım bu çalışmaya göre benzer şekilde sonuçlar elde edilmiştir. Heian ve Kamakura dönemlerinde sadece yürüyüş yollarında ve bahçelerde sert zemin materyali olarak kullanılan çakıl ögesi, eski dönemlere ait kuru peyzaj bahçelerinde (Ryoan-ji, Ginkaku-ji) düz ve yuvarlak formlarda ve beyaz yada gri renklerde kullanılmıştır. Modern bahçelerde (Ryogin-an, Tofuku-ji) ise düz, yuvarlak ve eğrisel formların bir arada kullanıldığı beyaz, gri, siyah ve kırmızı renkli çakıllar görülmektedir. Ayrıca Muromachi, Momoyama ve Edo dönemlerinde tasarlanan kuru peyzaj bahçelerinde çakıl tabakası, denizi, okyanusu ve akan

bir nehiri temsil ederken, modern bahçelerde ise hem okyanusu hem de gökyüzündeki bulutları temsil ettiği görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Çakıl ve kum

Çakıl ve Kum	Kullanış Biçimlerine Göre			Boyut	Form	Renk
	Görsel	Fonksiyonel	Sembolik			
Heian Dönemi		•		Küçük	Yok	Beyaz-Gri
Kamakura Dönemi		•		Küçük	Yok	Beyaz-Gri
Muromachi Dönemi			•	Küçük	Düz ve Yuvarlak	Beyaz-Gri
Momoyama Dönemi			•	Küçük	Düz ve Yuvarlak	Beyaz-Gri
Edo Dönemi			•	Küçük	Düz ve Yuvarlak	Beyaz-Gri
Meiji Dönemi			•	Küçük	Düz, Yuvarlak Kare ve Eğrisel	Beyaz-Gri Kırmızı-Siyah

Japon bahçe sanatında genellikle çay evlerinin giriş mekanında tasarlanan su kapları, tarihi süreç içerisinde boyut, form, malzeme, malzeme biçimlenişi ve kullanım biçimi bakımından farklılıklar göstermiştir. İlk kez Heian dönemine ait tapınak bahçelerinde görülen su kapları, doğal taştan yapılmış olup, belirli bir şekle sahip değildir. Kamakura döneminde tasarlanan su kaplarının belirli şekilleri olmamasına rağmen, su teknesi bölümü dairesel formlarda tasarlanmıştır. Su kaplarının kullanım olarak değişim gösterdiği dönem ise Muromachi olarak bilinmektedir. Bu dönemde Zen rahipleri tarafından çoğunlukla kuru peyzaj bahçelerinde kullanılan su kapları, geometrik formlarda tasarlanmış olup, sembolik anlamlar taşımaktadır. Genellikle kare ve yuvarlak formlarının yoğun olarak kullanıldığı su kaplarında, Meiji dönemi ile birlikte yuvarlak ve altıgen şekilli su kaplarının kullanıldığı görülmektedir. Su kapları Heian döneminde sadece doğal taştan yapılmasına rağmen, sonraki dönemlerde işlenmiş ve az işlenmiş yapıda tasarlanmıştır. Ayrıca Muromachi dönem bahçelerinde ahşap ve doğal taştan yapılan su kapları da kullanılmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Su Kabi

Su Kabi	Kullanış Biçimlerine Göre			Boyut	Form	Malzeme Biçimlenişi	Renk	Malzeme	
	Görsel	Fonksiyonel	Sembolik					Taş	Ahşap
Heian Dönemi		•		Orta	Yok	Doğal	-	■	
Kamakura Dönemi		•		Orta	Yuvarlak	Az İşlenmiş	-	■	
Muromachi Dönemi		•	•	Büyük	Kare ve Yuvarlak	İşlenmiş	-	■	■
Momoyama Dönemi		•		Orta	Yuvarlak	İşlenmiş	-	■	
Edo Dönemi		•		Orta	Yuvarlak	Az İşlenmiş	-	■	
Meiji Dönemi		•		Büyük	Yuvarlak ve Altıgen	İşlenmiş	-	■	

Taş fenerler farklı dönemlere ait tasarımlarıyla Japon bahçelerinde uzun yıllar varlığını sürdürmüştür. Yapılan bu çalışmada Hirasawa, (2004)'e benzer şekilde sonuçlar elde edilmiş olup, taş fenerlerin eski dönem bahçelerinde aydınlatma ve vurgu amacıyla kullanılmasına rağmen, Momoyama dönemi ile dekoratif amaçlı tasarlandığı belirlenmiştir. Taş fenerler tarihi süreç içerisinde boyut, form, malzeme, kullanılan malzeme biçimlenişi ve kullanım biçimleri bakımından farklılıklar göstermiştir. Japon bahçe sanatında ilk kez Heian döneminde görülen taş fenerlerden, bu dönem bahçelerinde sadece taban fener türleri kullanılmıştır. Aydınlatma amaçlı kullanılan bu fenerler, büyük ve işlemeli yapısı ile oyularak desen verilmiş taban üzerinde tasarlanmaktadır. Kamakura ve Muromachi dönem bahçelerinde, taban fenerlerinin yanı sıra ilk kez Kamakura döneminde tasarlanan gömülü fenerler bahçe sanatında sıkça görülmektedir. Taban fenerlerinden daha kısa yapıya sahip, ayak tabanları bulunmayan bu fenerler, sade görünümleri ile genellikle bahçelerin çay evi girişlerinde, köprü yanlarında, aydınlatma amacıyla kullanılmaktadır. Geç Momoyama, Edo ve Meiji dönem bahçelerinde ise taban fenerleri, gömülü fenerler ve ilk kez Momoyama dönem bahçelerinde görülen kar görünümlü fenerler tasarlanmıştır. Bahçeler de yaygın olarak kullanılan taş fenerlerden en küçüğü olarak kabul edilen kar görünümlü fenerler, sahip oldukları düşük yükseklik ve geniş açığa rağmen açılan ayakları ile bahçelerde dekoratif amaçlı kullanılmaktadır (Tablo 8).

Tablo 8. Taş Fener

Taş Fener Dönemler	Kullanış Biçimlerine Göre			Boyut	Form	Malzeme Biçimlenişi	Malzeme		Tasarımlarına Göre
	Dekoratif	Fonksiyonel	Sembolik				Taş	Ahşap	
Heian Dönemi		•		Büyük	Kare ve Dikdörtgen	İşlenmiş	■		Taban Feneri
Kamakura Dönemi		•		Orta	Kare ve Dikdörtgen	Az İşlenmiş	■		Gömülü Fener
Muromachi Dönemi		•		Orta	Kare ve Dikdörtgen	Az İşlenmiş	■		Gömülü Fener
Momoyama Dönemi	•	•		Küçük	Kare, Dikdörtgen, Yuvarlak ve Çokgen	Az İşlenmiş	■		Kar Görünümlü Fener
Edo Dönemi	•	•		Küçük	Kare, Dikdörtgen, Yuvarlak ve Çokgen	Az İşlenmiş	■		Kar Görünümlü Fener
Meiji Dönemi	•	•		Küçük	Kare, Dikdörtgen Yuvarlak ve Çokgen	Az İşlenmiş	■		Kar Görünümlü Fener

Japon bahçeleri için temel tasarım elemanlarından biri de çit ve duvarlardır. Bahçe donatılarının tarihi süreç içerisindeki değişimlerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada, bahçelerde kullanılan çitlerin boyut, form, malzeme, kullanılan malzeme biçimlenişi, kapalılık oranı ve kullanış biçimi bakımından farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Heian dönem bahçelerinde genellikle basit yapıda tasarlanmış kısa boylu, şeffaf yapıya sahip eğik bambu çiti ve cryptomeria çiti kullanılmışken, Kamakura ve Muromachi dönem bahçelerinde ise eski dönemlerde kullanılan sınır elemanlarına oranla yarı kapalı yapıya sahip çitler tasarlanmıştır. Bu döneme ait tapınak bahçelerinde, Heian döneminde fonksiyonel amaçlı kullanılan çitlerin yanı sıra dört gözlü bambu çiti ve isimlerini kullandıkları tapınaklardan alan özel çitler (Kinkaku-ji, Ginkaku-ji ve Ryoan-ji çiti) tasarlanmıştır. Erken dönemlerde kullanılan çitlerin boyları kısa olmasına rağmen Muromachi döneminde kullanılan sınır elemanları ise orta boylu çitlerdir. Momoyama ve Edo dönemlerinde ise eski dönem bahçelerinde kullanılan eğik bambu çitleri, cryptomeria çiti ve dört gözlü bambu çitleri fonksiyonel amaçlı kullanılırken, ilk kez Edo döneminde tasarlanan Kennin-ji ve Koetsu-ji çitleri genellikle dekoratif amaçlı kullanılmaktadır. Bu çitler bahçede estetik yapısı ile uzun formları ile dikkat çekmektedir. Meiji dönem bahçelerinde özellikle Kennin-ji çitlerinin sembolik amaçlı kullanılması ile bahçe tasarımlarında dağ, bulut, fırtına gibi öğeler temsil edilmektedir. Heian döneminde az

işlenmiş yapıya sahip ahşaptan yapılan sınır elemanları, zamanla yerini çok işlenmiş bambu bitkisinden yapılmış çitlere bırakmaktadır (Tablo 9).

Eski dönemlerde yaşanan savaşların etkisi ile tapınaklarda güvenlik amaçlı duvarlar tasarlanmıştır. Çoğunlukla tapınak bahçelerinin etrafında kullanılan bu duvarlar, Heian döneminde çamur ve kilden yapılmış “Tsujibe” stilinde, Muromachi döneminde topraktan yapılmış “Dobei”, diğer dönemlerde ise “Sujibe” stilinde tasarlanmıştır.

Tablo 9. Çit ve Duvarlar

Çit ve Duvarlar	Kullanış Biçimlerine Göre			Boyut	Form	Malzeme Biçimlenişi	Malzeme				Kapalılık Oranı
	Dekoratif	Fonksiyonel	Sembolik				Taş-Kaya	Ahşap	Bambu	Canlı Bitki	
Heian Dönemi		√		▲	İnformal	Az İşlenmiş		√	√		Şeffaf
Kamakura Dönemi		√		■	Formal	Az İşlenmiş			√		Yarı Kapalı
Muromachi Dönemi		√		■	Formal	İşlenmiş	√		√	√	Yarı Kapalı
Momoyama Dönemi	√	√		●	Formal	Çok İşlenmiş			√		Kapalı
Edo Dönemi	√	√		●	Formal	Çok İşlenmiş			√	√	Kapalı
Meiji Dönemi		√	√	●	Formal	Çok İşlenmiş			√		Kapalı

▲ : Kısa Boylu Çit, ■ : Orta Boylu Çit, ● : Uzun Boylu Çit

Japon bahçe sanatında kullanılan köprüler, sınır elemanlarına benzer şekilde zamanla yapılarında boyut, form, malzeme, renk, malzeme biçimlenişi ve kullanım biçimi bakımından farklılıklar göstermiştir. Köprüler, göl ve gezinti bahçelerinde fonksiyonel, kuru peyzaj bahçelerinde ise sembolik amaçlı kullanılmaktadır. İlk kez Heian dönemine ait bahçelerde görülen köprüler, kemer formlarının yanı sıra geniş ölçülerde tasarlanmıştır. Bu köprüler genellikle kırmızı-turuncu renkli olup, ahşaptan yapılmaktadır. Kamakura ve Muromachi dönemlerinde ise Çin’den alınan Sung D’ytasty kültürünün etkisi ile artistik değerlerin artması sonucu bahçelerde kullanılan tasarım elemanları sembolleştirilerek kutsal sayılan nesnelere temsil edilmiştir. Bu dönem bahçelerinde tasarlanan köprüler, doğal taştan yapılmış olup, ilk dönemlerde kullanılan köprülere oranla ölçülerinde küçülme görülmektedir. Momoyama ve Edo dönem bahçelerinde ise taş köprülerin yanı sıra ilk kez bu dönemlerde fonksiyonel amaçlı kullanılan eğik formlu toprak köprüler, ay görünümlü köprüler ve düz formlarda tasarlanan zigzaglı köprüler kullanılmıştır. İsmi kullanıldığı

materyalden alan toprak köprüler, ahşap ve sıkıştırılmış topraktan yapılmasına karşın, ay görünümlü köprü ve zigzaglı köprüler ise ahşaptan yapılmıştır (Tablo 10).

Tablo 10. Köprüler

Köprüler	Kullanış Biçimlerine Göre			Boyut	Form	Malzeme Biçimlenişi	Renk	Malzeme		
	Görsel	Fonksiyonel	Sembolik					Taş	Ahşap	Toprak
Heian Dönemi		√		Büyük ve Geniş	●	Çok İşlenmiş	Kırmızı-Turuncu		√	
Kamakura Dönemi			√	Küçük ve Dar	■	Az İşlenmiş	Gri	√		
Muromachi Dönemi			√	Küçük ve Dar	■	Az İşlenmiş	Gri	√		
Momoyma Dönemi		√	√	Küçük-Dar	■	Çok İşlenmiş	Gri ve Kahverengi		√	
Edo Dönemi		√	√	Büyük-Geniş Küçük-Dar	● - ■	Çok İşlenmiş	Gri ve Kahverengi	√	√	√
Meiji Dönemi		√	√	Küçük ve Dar	● - ■	Çok İşlenmiş	Gri ve Kahverengi	√		

●: Eğik formulu, ■: Düz formulu

Tablo 11. Bazı tasarım elemanlarının sembolik anlamları

Bitkiler	
Çam	Japon bahçelerinde farklı budama şekilleri ile kullanılan çam bitkisi, uzun ömürlülük ve azimliliği temsil etmektedir. Bahçelerde iki tür çam bitkisi vardır. Bunlar; kadını temsil eden <i>Pinus densiflora</i> (Japon kırmızı çamı) ve erkeği temsil eden <i>Pinus thunbergii</i> (Japon siyah çamı)'dir.
Bambu	Esnek ve dayanıklı yapısı ile kullanıldığı mekanda güçlülüğü temsil etmektedir.
Yosun	Bahçelerde sembolik olarak kullanılan yosun bitkisi, insanların tepelerde bulunan yeşili hissetmeleri ve kayalarla güzel bir kontrast oluşturması amacıyla tasarlanmaktadır.
Diğer Elemanlar	
Turna Kuşu ve Su Kaplumbağası Adaları	Yaşam süresi bakımından uzun ömürlü hayvanlar olarak bilinen bu adalar, antik Çin efsanesine göre "Ölümsüzlük Adası" olarak kabul edilir ve hem Çin'de hem de Japonya'da iyi şansın simgelerini belirtmektedir. Çin mitolojisine göre turna kuşu adasının 1000 yıl yaşadığı düşünülürken, su kaplumbağası ise 10000 yıl hayatını sürdürdüğü varsayılmaktadır.
Su	Budizm inancına göre dağlardan çıkarak göle veya denize akan su, insanın doğum ile ölümü arasındaki yaşamı temsil etmektedir. Suyun içerisinden akıp geçtiği kayalar ise hayattaki zorluklar olarak kabul edilmektedir.
Ejderha Şelalesi (Kinkaku-ji, Tenryu-ji Tapınağı)	Sembolik amaçlı tasarlanan bu şelalenin merkezinde, Zen inanişında sazan balığı taşı (rigyoseki) olarak bilinen dikey formlu kaya bulunmaktadır. Çin mitolojisine göre bu kayanın şelaleden dökülen suya rağmen yukarı tırmandığında kötü ruhlu ejderhaya dönüşeceğine inanılmaktadır.
Çakıl Deseni	Bahçelerdeki bu desenlerin, suyun akış hissini ve ruhunu anımsattığına ve henüz tırmıklanmış bir çakıl alanın, canlı bir ruha sahip olarak soyut bir enerji taşıdığına inanılmaktadır. Tırmıklanan alanın enerjisi ile bahçedeki dinamik kaya grupları arasında ideal bir denge oluşturulmaktadır.
Konik yapı (Kogetsudai-Ginkaku-ji Tapınağı)	1. Yapı, geceleri ay ışığının bahçeye yansımadır. 2. Yapı, Japonya'nın en yüksek dağı olan Mt. Fuji'ye benzemektedir. 3. Tapınağın güneyindeki göl bahçesinde yıkanan insanlardan düşen kumların, gölden çıkartıldığında bu şekilde birikmesi sonucu oluştuğuna da inanılmaktadır.
Yodomari-İshi kayaları (Kinkaku-ji Tapınağı)	Formal düzende tasarlanmış 5 adet kaya, Çin'deki Horai adasına gelen gemilerin geceleri demir atması amacıyla tasarlandığına inanılmaktadır.
Çakıl-Kaya Bahçesi	1. Bahçede yer alan beyaz çakıllar denizi, kayalar ise bu deniz üzerinde yer alan adaları temsil etmektedir. 2. Beyaz çakılın akan bir nehri, bahçede yer alan çeşitli büyüklükteki kayalar ise nehirden karşıya geçmeye çalışan dişi kaplan ve yavrularını temsil etmektedir. 3. Bahçe, bulutlu havadaki yüksek dağları belirtmektedir. 4. Kayalar insan vücudundaki kalp veya zihne karşılık gelen Çin'cedeki kanji karakterinin bir parçasıdır.
Mukan Fumon Bahçesi (Ryogin-an Tapınağı)	Çeşitli boyutlara sahip kayalar ve kırmızı renkli çakıl tabakasından oluşan bu bahçede, düz ve yuvarlak desenler halinde kullanılan çakıl, kızamık hastalığını temsil ederken, bahçenin merkezindeki kaya Mukan Fumon'u, onun her iki yanındaki iki kaya köpekleri, en dıştaki altı adet kaya ise saldırı halindeki kurtları sembolize etmektedir.
Ejderha Bahçesi (Tofuku-ji Tapınağı)	Bahçede kullanılan dikey formlu kayalar ejderhanın başını, yataylar ise gövdesini oluşturmaktadır. Zemindeki beyaz çakıllar, okyanusu, siyahrenkli çakıllar ise gökyüzündeki kara bulutları temsil etmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Japon insanının karakteristik özelliklerinde mevcut tabiat sevgisinin ve özleminin bir parçası olarak kabul edilen Japon bahçe sanatı, uzakdoğu kültürünü temsil etmesiyle peyzaj mimarlığında önemli bir yere sahiptir.

Son zamanlarda uluslar arası bir toplum modeline haline gelen Japonya'da bahçe sanatı, ülke içerisinde sınır kalmayıp denizaşırı ülkelerde de sıkça inşa edilmeye başlanmıştır. Bunun sebebi bahçelerin Japonya'yı simgeleyen bir sanat eseri olarak görülmesidir. Ülkemizde düzenlenecek olan Japon bahçelerinde, tasarım tekniklerinin ve farklı soyut anlamların çeşitli tasarım elemanları ile temsil edilmesi, bahçeye gelen ziyaretçilerin için anlaşılması zor durumlar ortaya çıkarmaktadır. Bundan dolayı ziyaretçilerin bahçe sanatı hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Böylece çeşitli kültür ve sanat akımlarının etkisinde gelişim gösteren bahçe sanatında, tasarım anlayışının ve kullanılan simgelerin anlaşılması kolaylaşır.

Birçok durumda görünüm olarak insanlara güzellikler sunan Japon bahçe sanatında, tasarım tekniklerinin belirlenmesinde, bahçe alanı seçiminde ve bahçe inşasında dikkat edilmesi gereken bir takım unsurlar vardır. Bunlardan en önemlisi, bahçenin tarihi başta olmak üzere geleneksel Japon güzellik ve değer anlayışını benimsemesi gerekmektedir. Bu amaçla Japon kültürü, mimarisi, tarihi, dini inançları, sosyal ve kültürel yaşantısı dikkatlice incelenmelidir. Diğer bir unsur ise, bahçelerde kullanılan tasarım elemanlarının (Kaya, su, bitki, çakıl ya da kum, yer döşemesi, su kabı, taş fener, köprü, çit ve duvar) doğru ve kesin tespitler ile kullanım amaçlarına göre hizmet etmeleri, temsil ettikleri düşünce ya da olguyu vurgulamaları ve simgelemeleri gerekmektedir.

Yapılan bahçe tasarımları tasarımcının kişiliğini, davranışını ve karakterini ortaya koyacağından dolayı, Japon bahçe tasarımları basit bir düzenleme olarak görülmemelidir. Bu nedenle yapılan çalışmaların, bahçeler hakkında bilgi ve birikime sahip kişiler tarafından denetlenmesi gerekmektedir.

Japon bahçe tasarımlarında kullanılan ruh ve beceri, sadece Japon geleneğinin bir parçası olarak görülmemekle birlikte aynı zamanda tasarlandıkları döneme göre farklılıklar göstererek değişik bahçe tasarımlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kullanılan tasarım tekniklerinin ve tasarım elemanlarının sahip olduğu soyut ve felsefi anlamlar, bu bahçeleri diğer bahçelerden kolaylıkla ayırmaktadır.

Yapılan bu çalışmaya göre tasarlanacak olan Japon bahçelerinde, tasarım teknikleri ve kullanılan tasarım elemanları, tarihi tapınak bahçeleri örnek alınarak belirlenmelidir. Örneğin göl bahçesi tasarımlarında; geniş arazi yapısı üzerinde büyük ölçülere sahip gölet, göl üzerinde turna kuşu ve su kaplumbağası adaları, sınır elemanı amaçlı göl kenarında kullanılan kayalar, geniş ve düz formlu çakıl alan, organik formlu dere, şelale, su kabı, sedir tipi çit ya da eğik bambu çiti, taban taş fenerleri ve bitkiler (Yosun, çam, Japon sediri, kamelya, orman gülü, erik, kiraz, bambu ve mor salkım) kullanılmalıdır.

Kuru peyzaj bahçesi tasarımlarında; genellikle 2, 3, 5 ve 7'li gruplar halinde tasarlanan kaya düzenlemeleri, sembolik kayalar (Budist üçlü kaya, su kanalı kayası, rüzgar kayası, vb.) ve taş köprüler, tasarıma bağlı olarak kaya ve çakıldan yapılmış şelale, düz ya da yuvarlak desen verilmiş çakıl (Beyaz ve gri renkli), çakıl üzerinde tasarlanmış turna kuşu ve su kaplumbağası adaları, yosun bitkisi, yuvarlak ya da kare formlu su kabı, eski dönemlerde kullanılan çitlerin yanı sıra bu döneme ait Ryoan-ji ve Ginkaku-ji çitleri ve taban ya da gömülü taş fenerler kullanılmalıdır.

Çay bahçesi tasarımlarında; geleneksel Japon mimari stiline uygun çay evi, çay evi dış ve iç bahçesi, bu bahçeleri birbirinden ayıran orta kapı, bekleme mekanı, adım taşları, "Shin, Gyo ya da So" stilinde tasarlanmış patika, yol boyunca düzenlenmiş bitkiler (Yosun, çam, kamelya, bambu, orman gülü, Japon sediri ve alev ağacı), çay evi girişindeki basamak taşları, taban ya da gömülü taş fenerler, el yıkama taşı, aydınlatma koyulan taş, bekleme taşı, kılıç koyma taşı, sıcak su koyma taşı ve çöp kutusu kullanılmalıdır.

Gezinti bahçesi tasarımlarında; geniş ölçülere sahip gölet, organik formlu dereler, göl üzerinde adalar, bitkiler (Yosun, bambu, çam, kurtbağrı, keçi sakalı, Podocarpus, erik, şeftali, kiraz, alev ağacı, Japon sediri ve orman gülü), "Shin, Gyo ve So" stilinde tasarlanmış patikaların yanı sıra organik formlu çakıl ya da topraktan yapılmış yürüyüş yolları, taban feneri, gömülü fenerler ve kar görünümlü fenerler, göl kenarında kullanılan dikey ve yatay formlu kayalar, daire şeklindeki su kapları, diğer dönem bahçelerinde de kullanılan çitlerin yanı sıra Kennin-ji ve Koetsu-ji çitleri, düz formlu taş ve zigzag köprüler ile eğik formlu toprak ve ay görünümlü köprüler kullanılmalıdır.

Modern döneme ait kuru peyzaj bahçesi tasarımlarında; vurgulanmak istenen insan ya da hayvan figürlerini temsil eden tek kayalar, organik hatlarla desen verilmiş çakıl (Beyaz, gri, siyah ya da kırmızı renkli), geometrik formlarda tasarlanmış bitkiler, "Shin, Gyo ve So" stilinde tasarlanmış patikalar, altıgen ya da yuvarlak şekilli su kapları, sembolik amaçlı kullanılan Kennin-ji çiti ve düz taş köprüler kullanılmalıdır.

6. KAYNAKLAR

- Akdoğan, G., 1983. Bahçe ve Peyzaj Sanat Tarihi, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No:536, Ders Kitabı: 309.
- Anthony, J, B., 2000. Shinden-zukuri Estates of the Heian Period Indiana University.
- Bring, M. ve Wayembergh, J., 1981. Japanese Gardens Design and Meaning, McGraw-Hill Co., New york.
- Bonne, Y., 1981. Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler, Dost Kitapevi Yayınları, Ankara.
- Byodo-in, T, Anonim, 2006. Byodo-in Tapınağı Tanıtım Kitapçığı, Kyoto, Japan.
- Chion-in, T, Anonim, 2006. Chion-in Tapınağı Tanıtım Kitapçığı, Kyoto, Japan.
- Cohen, G., 2003. Creating A Japanese Garden, Vol.100 Issue 6.
- Daikaku-ji, T, Anonim, 2006. Daikaku-ji Tapınağı Tanıtım Kitapçığı, Kyoto, Japan.
- Daisen-in, T, Anonim, 2006. Daisen-in Tapınağı Tanıtım Kitapçığı, Daisen-in Co., Kyoto, Japan.
- Davidson, A, K., 1982. The Temple in Man: The Secrets of Ancient Egypt, Brookline.
- Doane, B., 2007. The Modern Japanese Garden.
- Douglas, M, R., 2005. The Japanese Garden Journal, Rockport, U.S.A.
- Eczacıbaşı, S, A, Anonim.,1997. Yapı-Endüstri yayımları, İstanbul.
- Euser, J, B., 2003. Elements of Japanese Garden Design, California University, America.
- Genel, K, A, Anonim., 2005. Serhat yayımları, İstanbul.
- Ginkaku-ji, T, Anonim., 2006. Ginkaku-ji Tapınağı Tanıtım Kitapçığı, Kyoto, Japan.
- Güvenç, B., 1995. Japon Kültürü, TİSA Matbaası, Ankara.
- Hachette, G, Anonim.,1983. Gelişim Yayınları, İstanbul.
- Harada, J., 1954. The Lesson of Japanese Architecture, Studio Co., London.
- Hirasawa, M., 2005. A Study on Arrangement Of The Garden Lantern in Byodo-in Garden, Tokyo University, Graduate School of Engineering, Japan.
- House, D., 1997. Doğu Bahçelerinde Tasarım Unsurları, House, Ev ve Bahçe dergisi,

- Young, D, M., 2005. The Art of the Japanese Gardens, Tuttle Pub., Tokyo, Japan.
- Ketchell, R., 2001. Japanese Garden in a Weekend, Octopus, Pub., London.
- Kuitert, W., 1988. Themes, scenes and taste in the history of Japanese garden art, Wageningen University.
- Katsuhiko, M., 2002. Styles and Motifs Japanese Gardens, Shufunotomo Co., Tokyo, Japan.
- Katsuhiko, M., 2005. Gardens in Kyoto, Mitsumura Suiko Shoin Co., Kyoto, Japan.
- Kinkaku-ji, T, Anonim, 2006. Kinkaku-ji Tapınağı Tanıtım Kitapçığı, Kyoto, Japan.
- Keane, P, M., 1996. Japanese Garden Design, Charles E. Tuttle Pub., Singapore.
- Kodai-ji, T, Anonim., 2006. Kodai-ji Tapınağı Tanıtım Kitapçığı, Kyoto, Japan.
- Koyo, Y., 2006. Koyo Yüksek Okulu Peyzaj Mimarlığı Bölümü Ders Notları, Okayama.
- Koyo., 2006. Landscape Gardening Qualification Test for Engineers And Operators, Koyo Yüksek Okulu Peyzaj Mimarlığı Bölümü Ders Kitabı, Minori Yayınları, Okayama.
- Larousse, B., Anonim., 1986. Milliyet Yayınları.
- Ludwig, Th, M., 1981. Before Rikyu: Religious and Aesthetic Influences in the Early History of the Tea Ceremony, Monumenta Nipponica, Tokyo.
- Main, A., Platten, N., 2002. The lure of the Japanese Garden, W.W. Norton Co., New york.
- Masuno, S., 2003. Inside Japanese Gardens, The Commemorative Foundation for the International Garden and Greenery Exposition, Inshokan-Binding Co., Osaka, Japan.
- Marguerite, C., 1995. Sanat Dünyamız Bahçe Kültürü, Japanese Gardens, translated by Turhan, H., Yapı Kredi Yayınları, Beyoğlu, İstanbul.
- Nanzen-ji, T, Anonim., 2006. Nanzen-ji Tapınağı Tanıtım Kitapçığı, Kyoto, Japan.
- Nijo, K, Anonim., 2006. Nijo Kalesi Tanıtım Kitapçığı, Kyoto, Japan.
- Ninna-ji, T, Anonim, 2006. Ninna-ji Tapınağı Tanıtım Kitapçığı, Kyoto, Japan.
- Nishijima, R., 2006. The Origin of Buddhist Sects in Japan, Kyushu University, Japan.
- Nitschke, G., 2003. Japanese gardens, Taschen Pub. Germany.
- Nakano, I., 2006. Landscape architecture And Drawing Explation, Koyo Yüksek Okulu Peyzaj Mimarlığı Bölümü Ders Kitabı, Okayama.

- Öztan, Y., 2000. Uzakdoğu'da gizemli bir bahçe: Japon bahçesi, AÜZF Peyzaj Mimarlığı Bölümü.
- Pye, M., 1982. A Tapestry of Traditions: Japanese Religions, William B. Erdmans Publ. Co., America.
- Ryoan-ji, T, Anonim, 2006. Ryoan-ji Tapınağı Tanıtım Kitapçığı, Fukui Asahido Co., Kyoto, Japan.
- Ryogin-an, T, Anonim, 2006. Ryogin-an Tapınağı Tanıtım Kitapçığı, Kyoto, Japan.
- Sanat, A, Anonim., 1965. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Seike, K., 1992. A Japanese Touch For Your Garden, Kodansaha International, Tokyo, Japan.
- Shigemori, M., 1938. Kyoto Shi Ukyou Ku, Ryoan-ji Goryou no Shitamachi, Kyoto, Japan.
- Slawson, D., 1991. Secret Teaching in the Art of Japanese Gardens, Kodansaha International, Tokyo, Japan.
- Steinilber, E., Oberlin, E., 1970. The Buddhist Sects of Japan, Greenwood Pres, Pub., Connecticut.
- Stephen, J, T., 2002. How do Hofstede's Dimensions correlate with the World's Religions? The Sigma Two Group and Director of the International Business Center.
- Tankosha, 2006. Tea Garden And Making Small Gardening, Japan.
- Tenryu-ji, T, Anonim, 2006. Tenryu-ji Tapınağı Tanıtım Kitapçığı, Kyoto, Japan.
- Tofuku-ji, T, Anonim, 2006. Tofuku-ji Tapınağı Tanıtım Kitapçığı, Kyoto, Japan.
- Titley, N. ve Wood, F., 1991. Oriental Gardens an Illustrated History, Chronicle Boks, U.S.A.
- Tschumi, C., 2003. A Study of a New Type Karesansui Garden, Kyoto University, Japan.
- Var, M., 2005. Japon Bahçe Sanatı, Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Basılmamış Ders Notları, Trabzon.
- Yoshikawa, I., 1996. Japanese Gardening In Small Spaces, Japan Pub. Trading Co., Tokyo, Japan.
- Yoshikawa, I., 2003. Create Your Own Japanese Garden, Graphic-sha Pub. Co., Japan.
- Zhao, C, S., Matsumoto, N., Yuan, Y., Katsuhiko, K., 2003. A Study on the Image of Landscape of Japanese and Chinese Gardens.

- URL-1., http://www.tjv.org.tr/?_Args=Dynamic,42, Japonya'nın iklimi, 13 Aralık 2007.
- URL-2., <http://www.nationsencyclopedia.com/Asia-and-Oceania/Japan-CLIMATE.html>, Japan Climate, 5 Kasım 2007.
- URL-3., http://www.tr.emb-japan.go.jp/T_06/Temel_Bilgiler/Temel_Bilgiler.htm# Yüzölçümü Japonya Büyükelçiliği Temel Bilgiler, 12 Ekim 2007.
- URL-4., <http://www.nationsencyclopedia.com/Asia-and-Oceania/Japan-TOPOGRAPHY.html>, Japan Topography, 6 Kasım 2007.
- URL-5., http://www.buddhanet.net/nippon/nippon_partI.html, A Brief History of Buddhism in Japan, 23 Kasım 2007.
- URL-6., <http://www.us.emb-japan.go.jp/jicc/spotgardens.htm>, Japanese Gardens, 4 Ekim 2007.
- URL-7., <http://www.japanesegarden.ucla.edu/html/symbolism.html>, UCLA Hannah Carter Japanese Garden, 4 Ekim 2007.
- URL-8., <http://www.aisf.or.jp/~jaanus>, Japanese Architecture and Art Net Users System, 17 Mayıs 2007.
- URL-9., www.columbia.edu/itc/ealac/V3613/gardens/water.html, Introduction Characters for Garden: Tei En, Ponds, Waterfalls, and Bridges, 10 Haziran 2007.
- URL-10., <http://library.thinkqccet.org/29295/jisho-ji.htm>, Seeking the World Cultural Heritage of Japan, 13 Haziran 2007.
- URL-11., www.onmarkproductins.com/html/ishidoro.shtml, The Face Of Buddhism & Shintoism In Japanese Art, Japanese Stone Lanterns, 3 Eylül 2007.
- URL-12., www.thejapaneseconnection.com/Toro/, Japanese Stone Garden Lanterns, 4 Eylül 2007.
- URL-13., www.marenakos.com/granitesatuary/tachigata.htm, Marenakos Rock Center, 4 Eylül 2007.
- URL-14., http://www.city.kyoto.jp/somu/rekishi/fm/nenpyou/image_nenpyou/bunka06_1.jpg, Kyoto City Web, 8 Kasım 2007.
- URL-15., <http://www.kiis.or.jp/kansaida/uji/uji01-e.html>, Kansai Institute of Information Systems, 26 Ekim 2007.
- URL-16., <http://www.daikakuji.or.jp/english/scene/index.html#>, Daikaku-ji Temple Official Website, 9 Ağustos 2007.
- URL-17., http://www.shokoku-ji.or.jp/english/e_kinkakuji/history/02.html, Shokoku-ji Temple Official Website, 14 Ağustos 2007.

- URL-18., <http://www.tiu.ac.jp/jsp/excursions/kyototour/kyotomap.swf>, Tokyo International University, 27 Kasım 2007.
- URL-19., <http://yaccyann.sakura.ne.jp/kinkakujifuyu/15e.html>, The Kokerabuki roof of the Kinkakuji Temple, 12 Kasım 2007.
- URL-20., <http://learn.bowdoin.edu/japanesegardens/gardens/kinkaku/kinkaku-ji.html>, Academic Projects and Research College, 25 Mayıs 2007.
- URL-21., http://zen.rinnou.net/head_temples/10tenryu.html, The Official Site Of The Joint Council For Japanese Rinzaï And Obaku Zen, 14 Temmuz 2007.
- URL-22., <http://www.orizuru.org/journal/weblog.php?id=30&which=weblog>, 27 Kasım 2007
- URL-23., <http://www.kyopro.kufs.ac.jp/dp/dp01.nsf/b7eb328e75d9627a49256feb00103b33/9c58be9777e111d149256f8c001e7f56!>, Kyoto University Foreign Studies, 27 Kasım 2007.
- URL-24., <http://www.ryoanji.jp>, Ryoan-ji Temple Official Website, 2 Kasım 2007.
- URL-25., <http://www.answers.com/topic/japanese-rock-garden>, Japanese rock garden, 22 Haziran 2007.
- URL-26., <http://nanzenji.com/english/index.html>, Nanzen-ji Zen Temple Official Website, 24 Haziran 2007.
- URL-27., http://www.jref.com/practical/chion-in_temple_kyoto.shtml, Japan References, 14 Kasım 2007.
- URL-28., <http://web.kyoto-inet.or.jp/org/orion/eng/hstj/ukyo/ninnaji.html>, Japanese Arcitecture In Kyoto, 14 Kasım 2007.
- URL-29., <http://www.taleofgenji.org/ninnaji.html>, Ninna-ji Temple, 26 Ekim 2007.
- URL-30., <http://www.tofukuji.jp/english.html>, Tofuku-ji Temple Official Website, 24 Haziran 2007.
- URL-31., http://www.jenshvass.com/japan/permission_notes/permission_08.html, 23 Haziran 2007.

ÖZGEÇMİŞ

8 Mart 1983'de Trabzon'da doğdu. Gazipaşa İlköğretim Öğretim Okulunda başladığı ilköğrenimini, Zehra Kitapçioğlu Ortaokulunda, lise öğrenimini ise Trabzon Lisesinde tamamladı. 2000 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünde lisans eğitimine başladı. 2004 yılında lisans eğitimini tamamladı ve aynı yıl Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda lisansüstü eğitime başladı. 1 yıl süreyle (2006-2007) Japonya Hükümetinin verdiği burstan yararlanarak, Okayama Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde ve Koyo Yüksek Okulu Peyzaj Mimarlığı Bölümünde Japon Bahçe Sanatı hakkında çalışmalara katılıp araştırmalarda bulunmuştur. Halen Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda lisansüstü eğitime devam eden TÜFEKÇİOĞLU, İngilizce bilmektedir.